

การศึกษาระบบการทางวัฒนธรรมและรูปแบบทางกายภาพ เรือนพื้นถิ่นไทยพุทธ จังหวัด
ชายแดนใต้, กรณีศึกษา ต.พร่อน อ.ตากใบ จ.นราธิวาส

นายณัฐพร เทพพรหม

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาสถาปัตยกรรม ภาควิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2554

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository(CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the Graduate School.

A STUDY OF ARCHITECTURAL CHARACTERISTICS AND MEANINGS OF THAI
BUDDHISM VERNACULAR HOUSE IN SOUTHERN BORDER PROVINCE : CASE STUDY
OF TAMBOL PRON, TAKBAI DISTRICT, NARATHIWAT PROVINCE.

Mr. Nuttaporn Tepprom

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Architecture Program in Architecture

Department of Architecture

Faculty of Architecture

Chulalongkorn University

Academic Year 2011

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การศึกษากระบวนการทางวัฒนธรรมและรูปแบบทางกายภาพ เรือน
พื้นถิ่นไทยพุทธ จังหวัดชายแดนใต้, กรณีศึกษา ต.พร่อน อ.ตากใบ
จ.นราธิวาส

โดย

นายณัฐพร เทพพรหม

สาขาวิชา

สถาปัตยกรรม

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

อาจารย์ ดร. วันชัย มงคลประดิษฐ์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

ศาสตราจารย์ ผุสดี ทิพทัส

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรปริญญาสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต

.....คณบดีคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พงศ์ศักดิ์ วัฒนสินธุ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ทิพย์สุดา ปทุมานนท์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(อาจารย์ ดร. วันชัย มงคลประดิษฐ์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
(ศาสตราจารย์ ผุสดี ทิพทัส)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปิ่นรัชฎ์ กาญจนนัฐิ)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ วิวัฒน์ เตมียพันธ์)

(A STUDY OF ARCHITECTURAL CHARACTERISTICS AND MEANINGS OF THAI
BUDDHISM VERNACULAR HOUSE IN SOUTHERN BORDER PROVINCE: CASE
STUDY OF TAMBOL PRON, TAKBAI DISTRICT, NARATHIWAT PROVINCE.)

, 242

20

4

##5174117525 : MAJOR ARCHITECTURE

KEYWORDS : HOLY HOME/ THAI BUDDHISM VERNACULAR HOUSE/ PRON PEOPLE

NUTTAPORN TEPPROM : A STUDY OF ARCHITECTURAL CHARACTERISTICS AND MEANINGS OF THAI BUDDHISM VERNACULAR HOUSE IN SOUTHERN BORDER PROVINCE : CASE STUDY OF TAMBOL PRON, TAKBAI DISTRICT, NARATHIWAT PROVINCE. ADVISOR : WONCHAI MONGKOLPRADIT.Ph.D., CO-ADVISOR : PROF.PUSSADEE TIPTUS, 242 pp.

This research studies the physical characteristics, the belief, and the ritual of Thai Buddhists' vernacular house in Thambol Pron, Takbai District, Narathiwat Province. The study was conducted by collecting data from 20 Thai Buddhist vernacular houses, which include details of the entire houses themselves and details from the homeowners about the construction process. The study focuses on surveys, drawings, interviews with the homeowners and the shaman, and a review of the historical, social, and cultural literature of the local area. The result found that the Pron people built their houses based on their spiritual beliefs as a holy home that preserved these rituals and the construction processes. This includes the process of finding the right location and position for the building. They would also find an auspice, and participate in the ritual of respecting the spirit post, the king post lifting ceremony, putting sacred talisman clothes in the house, finding the ground level of the house and determining the number of rafter under the concept of the four-element system, which would determine the direction of front yard and the entry staircase, and the direction of the rafters and the way to superimpose. Apart from these, the Prons use common knowledge to orient their position and life in nature. It's not only the design of the houses but also the creation of the surrounding houses and the well managed use of the entire space to become harmonious with nature and culture which responded to their physical needs. It has been summarized that the pattern, concept, and practice of building the Thai Buddhist vernacular houses of the Pron people has been influenced by the belief of Buddhism or natural laws, which are a diversified holistic system, having an equilibrium and relate to each other interdependently. This means the houses are the identity of the Prons and expresses their development of morality, mentality, and wisdom on the basis of Buddhist principles to become Noble individuals that is the basis of way of life for peaceful living in Bodhisattvas societies.

Department : Architecture..... Student's Signature.....

Field of Study : Architecture..... Advisor's Signature.....

Academic Year : 2011..... Co-advisor's Signature.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้เป็นอย่างดี ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งของ อ.ดร.วันชัย มงคลประดิษฐ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และ ศ.ผุศดี ทิพทัส อาจารย์ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์ร่วม ซึ่งท่านทั้งสองได้ให้คำแนะนำ ข้อคิดเห็น รวมถึงกำลังใจในการทำวิจัยด้วยดีโดยตลอด นอกจากนี้ยังได้รับการสนับสนุนในด้านต่างๆ จากบุคคล คณะบุคคล หน่วยงานและภาคส่วนต่างๆ ที่จะกล่าวถึงดังต่อไปนี้

เวลาที่ใช้ในการศึกษานั้นได้รับการสนับสนุนจาก ผศ.ดร.จงรัก พลาศัย อธิการบดี มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์

ผู้ที่ได้นำผู้วิจัยเข้าไปพบเจ้าของเรือน ชาวบ้าน ปราชญ์ท้องถิ่น และนำผู้วิจัยเข้าร่วมในงานประเพณีต่างๆ ในการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลโดยการ รั้งวัดสำรวจ ถ่ายภาพ สัมภาษณ์ สังเกตการณ์ ซึ่งทำให้สามารถดำเนินงานวิจัยไปได้อย่างราบรื่น คือ คุณปรีดา ทองสงศรี

เจ้าของเรือนทั้งหมดที่ได้ให้ความเมตตากรุณาดังเช่นลูกหลาน ซึ่งได้ให้ข้อคิดและความสุขใจต่างๆ ที่นอกเหนือจากข้อมูลที่ได้นำเสนอในงานวิจัยชิ้นนี้ ซึ่งได้แก่ นายหวัง แดงขำ, นายจรรยา-นางกิม แสงสุวรรณ, นายยิ้ม หิ้นสกุล, นายนุ้ย ยอดเครือ, นายบุญ-นางนุ้ย เทพพรหม, นายช่วย-นางพิน เทพขุน, นายราช-นางสุข พรหมศร, นางแมะ ไชยสิทธิ์, นายแดง-นางพุ่ม, นายนุ้ย-นางนุ้ย ศรีรัตน์, นายแดง-นางเหลียม ดีสกุล, นายดำรงค์-นางยุพา สาสิสุข, นางแดง บกสกุล, นางเหนี่ยว พรหมเจียม, นายเฒ่า จินดาเพชร, นายดำ-นางเย็น ไกรน้อย, นายบุญเกียรติ-นางพุด พุฒเครือ, นางหริบ พันผิว, นายดำ-นางดำ หะยะมิน และนายดำ-นางนุ้ย คงศรี

หมอปลูกเรือน ซึ่งได้อธิบาย ให้ข้อมูล และแสดงให้ดูเป็นตัวอย่างทั้ง 3 ท่าน ได้แก่ นายบัว คงบุตร, นายดี หน่อสืบ และนายนิ่ม ศรีหมั่น

ปราชญ์ท้องถิ่นซึ่งมีทั้งพระสงฆ์ และชาวบ้านพร้อมที่ได้ให้ข้อมูลที่เป็ประโยชน์ คณะอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่กรุณาสละเวลาอันมีค่ามาเป็นคณะกรรมการสอบ วิทยานิพนธ์ และได้ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ ซึ่งทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ได้แก่ รศ.ดร.ทิพย์สุดา ปทุมานนท์, อ.ดร.วันชัย มงคลประดิษฐ์, ศ.ผุศดี ทิพทัส, ผศ.ดร.ปิ่นรัชฎ์ กาญจนันชฐิติ และรศ.วิวัฒน์ เตมียพันธ์

ครอบครัวเทพพรหม ผู้ที่ให้การสนับสนุนในทุกด้าน

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นตัวอย่างที่ดีอย่างหนึ่งที่สามารถอธิบายถึงระบบธรรมชาติที่เป็นลักษณะองค์รวม มีความเกี่ยวเนื่องประสานซึ่งกันและกัน ซึ่งไม่อาจเกิดขึ้นได้จากส่วนใดส่วนหนึ่งเพียงอย่างเดียว ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอกราบขอบคุณผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านทั้งที่ได้กล่าวนามและไม่ได้กล่าวนามในกิตติกรรมประกาศนี้ ซึ่งล้วนเป็นผู้ที่มีส่วนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วง สามารถตอบใจพทย์ตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ก่อนการวิจัยทุกประการ

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ความรู้ที่ได้นำมาเรียบเรียงและบันทึกไว้ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้ที่สนใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับชุมชนชาวพว่ตนเอง ซึ่งเป็นเจ้าของสมบัติที่มีคุณค่าชิ้นนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าสมบัติแห่งภูมิปัญญาของชาวพว่อนนี้จะยังคงอยู่คู่กับสังคมที่งดงามของชาวพว่อนสืบไป

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	4
1.3 ขอบเขตของการศึกษา.....	4
1.4 ระเบียบวิธีวิจัย.....	7
1.5 ประโยชน์ที่ได้รับ.....	8
2 ลักษณะทั่วไปของชุมชนพร่อน.....	9
2.1 สภาพภูมิศาสตร์ท้องถิ่น.....	12
2.1.1 ลักษณะภูมิประเทศ สังคมและสิ่งแวดล้อม.....	12
2.1.2 ลักษณะภูมิอากาศ.....	13
2.2 ประวัติศาสตร์.....	14
2.2.1 ประวัติศาสตร์ที่สำคัญ.....	14
2.2.2 ประวัติศาสตร์โคกอิฐ.....	16
2.2.3 ประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานท้องถิ่น.....	17
2.3 ความเชื่อ ค่านิยมและประเพณีในสังคมชาวพร่อน.....	20
2.3.1 ความเชื่อด้านศาสนา.....	20
2.3.2 ความเชื่อเรื่องเจ้าที่และสิ่งศักดิ์สิทธิ์.....	21
2.3.3 ค่านิยมความกตัญญูและเคารพผู้อาวุโส.....	22
2.3.4 ค่านิยมความพอเพียง.....	24
2.3.5 ความเชื่อในการทำนา.....	26

บทที่	หน้า
3 เรือนพื้นถิ่นไทยพุทธชาวพว๋อน อ. ตากใบ จ. นราธิวาส.....	33
3.1 คติความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้อง ในการสร้างเรือนพื้นถิ่น ไทยพุทธชาวพว๋อน.....	33
3.1.1 การหาพื้นที่ปลูกเรือน.....	33
3.1.2 การหาภูมิเรือนและความเชื่อเกี่ยวกับเสาภูมิ.....	34
3.1.3 ความเชื่อเรื่องฤกษ์ยาม (วันและเวลา).....	37
3.1.4 พิธีปลูกเรือน.....	39
3.1.5 ความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าเรือน.....	50
3.1.6 การใช้ฝ้ายันต์.....	52
3.1.7 การกำหนดความสูงของระดับพื้นแม่เรือน.....	53
3.1.8 การกำหนดจำนวนจันทัน.....	57
3.1.9 การซ้อนจันทัน.....	58
3.1.10 การวางทิศทางของแม่เรือน.....	59
3.1.11 การหันหน้าบ้านและบันไดเรือน.....	59
3.1.12 จำนวนชั้นบันได.....	59
3.1.13 ตำแหน่งบ่อน้ำ.....	59
3.1.14 การใช้ระยะเจ้าของเรือน.....	60
3.2 ลักษณะเรือนพื้นถิ่นไทยพุทธชาวพว๋อน.....	60
3.2.1 ลักษณะการตั้งถิ่นฐาน.....	60
3.2.2 กระบวนการก่อสร้างแม่เรือนในเรือนพื้นถิ่นไทยพุทธชาวพว๋อน.....	65
3.2.3 องค์ประกอบของเรือน.....	68
3.2.4 การใช้สอยพื้นที่ในเรือนพื้นถิ่นไทยพุทธชาวพว๋อน.....	80
3.2.5 วัสดุที่ใช้ในการสร้างเรือน.....	92
3.2.6 เครื่องมือที่ใช้ในการสร้างเรือนไทยพุทธชาวพว๋อน.....	96
3.2.7 ภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	103
3.2.8 การดำรงชีวิตอยู่อย่างเรียบง่ายพอเพียงในระบบนิเวศน์วัฒนธรรม.....	107

บทที่	หน้า
3.2.9 เรือนที่ได้รังวัดสำรวจ (จำนวน 20 หลัง).....	109
3.2.10 รูปแบบเรือน.....	
4 การสร้างเรือนพื้นดินไทยพุทธชาวพวอน.....	202
4.1 การสร้างเรือนใจ.....	202
4.1.1 การสร้างจิตวิญญาณให้แก่เรือน.....	202
4.1.2 การสร้างเรือนให้เกิดความเป็นผล.....	207
4.2 การสร้างเรือนกาย.....	210
4.2.1 การจัดพื้นที่ชีวิตตามวิถีชาวพุทธ.....	210
4.2.2 การสร้างสรรครูปแบบเรือนให้เหมาะกับสิ่งแวดล้อม.....	221
5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ.....	236
5.1 คติเรือนชาวพุทธพวอน.....	237
5.1.1 เรือนมงคล.....	237
5.1.2 เรือนน่าอยู่.....	237
5.1.3 เรือนแห่งชีวิต.....	237
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	238
รายการอ้างอิง.....	239
ประวัติผู้เขียน.....	242

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2-1 ตารางเทศกาลชีวิตของชาวพว่นแสดงให้เห็นวิถีชีวิตของชาวพว่นในหนึ่งปี ที่สัมพันธ์กับระบบธรรมชาติ และการอาชีพ ซึ่งมีพระพุทธรศาสนาศาสนาเป็น เครื่องยึดเหนี่ยวสูงสุด.....	31
3-1 แสดงอุปกรณ์ปลูกเรือนของเดือนต่างๆ ที่ได้รับความนิยมในรอบ 1 ปี จาก ประสบการณ์ของ นายกล่อม หิ้นสกุล อายุ 69 ปี ชาวบ้านพว่น จากการ สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 3 เดือนกันยายน 2552.....	38
3-2 แสดงเครื่องเซ่นไหว้เจ้าที่ ที่ได้สรุปมาจากการสัมภาษณ์หมอปลุกเรือน 3 ท่าน ในพื้นที่ ตำบลพว่น อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส.....	40
3-3 แสดงขั้นตอนการไหว้เจ้าที่ ที่ได้มาจากการสัมภาษณ์หมอปลุกเรือน 3 ท่าน ใน พื้นที่ตำบลพว่น อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส.....	41
3-4 แสดงของเซ่นที่ใช้ในการไหว้กราหมาด ซึ่งได้จากการสัมภาษณ์หมอปลุกเรือน 3 ท่าน ในพื้นที่ตำบลพว่น อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส.....	43
3-5 แสดงขั้นตอนพิธีกรรมการไหว้กราหมาด ซึ่งได้จากการสัมภาษณ์หมอปลุกเรือน 3 ท่าน ในพื้นที่ตำบลพว่น อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส.....	44
3-6 แสดงวิธีการเลือกตำแหน่งเสาเอก จากสัมภาษณ์หมอปลุกเรือน 3 ท่าน ใน พื้นที่ ต.พว่น อ.ตากใบ จ.นราธิวาส.....	46
3-7 แสดงวิธีการวางทิศทางเสาเอก และการยกเสาเอก จากการสัมภาษณ์หมอปลุก เรือน 3 ท่าน ในพื้นที่ ต.พว่น อ.ตากใบ จ.นราธิวาส.....	47
3-8 แสดงวิธีการยกเสาเอกของเรือนพื้นถิ่นไทยพุทธชาวพว่น จากการสัมภาษณ์ หมอปลุกเรือน 3 ท่านเมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2552.....	50
3-9 แสดงชนิดของยันต์และตำแหน่งที่ติด จากการสัมภาษณ์ท่านเจ้าอาวาสวัดพระ พุทธ ต.พว่น อ.ตากใบ จ.นราธิวาส เมื่อวันที่ 3 มิถุนายน 2553.....	53
4-1 ตารางแสดงชื่อพื้นเรือน ระดับของพื้นเรือน ลักษณะการใช้งาน และการใช้วัสดุ ซึ่งได้แสดงความหมายที่สอดคล้องกับการจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรม การใช้สอยพื้นที่ ภายในเรือนพื้นถิ่นไทยพุทธชาวพว่น.....	215

ตารางที่	หน้า
4-2 การแยกประเภทของวัสดุที่ใช้สร้างเรือน.....	230
4-3 การพิจารณาเลือกใช้วัสดุก่อสร้างที่ได้มาจากธรรมชาติเพื่อนำมาใช้สร้างเรือน..	231
4-4 การพิจารณาเลือกใช้วัสดุที่ได้มาจากวัสดุธรรมชาติและผ่านการกระบวนการ แปรรูป เพื่อนำมาใช้สร้างเรือน.....	232
4-5 การพิจารณาเลือกใช้วัสดุที่ผ่านกระบวนการแปรรูปทางอุตสาหกรรม เพื่อ นำมาใช้สร้างเรือน.....	233

สารบัญรูปภาพ

รูปที่		หน้า
1-1	แผนที่แสดง 3 จังหวัดชายแดนใต้.....	5
1-2	แผนที่จังหวัดนราธิวาส.....	5
1-3	แผนที่อำเภอตากใบ.....	5
1-4	แผนที่ตำบลบางขุนทอง.....	6
1-5	แผนที่ตำบลพร่อน.....	6
2-1	แผนที่แสดงตำแหน่งพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้.....	9
2-2	แผนที่จังหวัดนราธิวาสแสดงที่ตั้งอำเภอตากใบ.....	9
2-3	แผนที่อำเภอตากใบแสดงที่ตั้งตำบลพร่อน.....	9
2-4	แผนที่ตำบลพร่อน.....	10
2-5	แผนที่ตั้งชุมชนชาวพร่อน.....	11
2-6	ลักษณะภูมิอากาศของประเทศไทยตามลักษณะการแบ่งกลุ่มประเภทของคอฟ เฟน.....	13
2-7	ภาพแผนที่แสดงเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จากรายงานของจี. มาสเปอโร แสดง ที่ตั้งและอาณาเขตของอาณาจักรลังกาสุกะ ในปี พ.ศ.1532 ที่มา: หนังสือ ประวัติศาสตร์ปัตตานี สมัยอาณาจักรโบราณถึงการปกครอง 7 หัวเมือง หน้าที 23.....	15
2-8,2-9	ถ้วยชามตัวอย่างของจีนที่ขุดพบในแหล่งโบราณสถานโคกอิฐ.....	16
2-10	แผนที่ตำบลพร่อนแสดงที่ตั้งของสถานที่ต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ในตำนานการตั้งถิ่น ฐานของบรรพบุรุษ.....	18
2-11	พระอุโบสถและโรงฝ้าพระบาทในวัดพระพุทธ.....	19
2-12	พ่อท่านวัดพระพุทธ.....	19
2-13	ไม้พาดชื่อในเรือนพื้นถิ่นไทยพุทธชาวพร่อน.....	20
2-14	การไหว้เจ้าที่นาในประเพณีสวดนา.....	22
2-15	พิธีสงฆ์ในประเพณีสวดนา	22
2-16	ของเช่นไหว้เจ้าที่ในประเพณีรับเจ้าเข้าเมือง.....	22
2-17	บรรยากาศในประเพณีรับเจ้าเข้าเมือง.....	22
2-18	การทำข้าวต้มในประเพณีชิงเปรต.....	23

รูปที่		หน้า
2-19	บรรยากาศประเพณีชิงเปรต.....	23
2-20,2-21	การไหว้บัวบรรพบุรุษในประเพณีบั้งสุกุลบัว จุดธูปเทียน ดอกไม้ ประแป้ง ใสน้ำ อบ และรดน้ำ.....	23
2-22	พิธีตักบาตรข้าวสวยในประเพณีบั้งสุกุลบัว.....	23
2-23	การรดน้ำพระในประเพณีบั้งสุกุลบัว.....	23
2-24	การพบปะญาติพี่น้องที่ได้กลับมารวมกันอย่างพร้อมหน้าในประเพณีบั้งสุกุลบัว	24
2-24	การได้พบปะเพื่อนฝูงในประเพณีบั้งสุกุลบัว.....	24
2-26	ปฏิทินนาคทำนา.....	26
2-27	ปฏิทินผีเสื้อ.....	27
2-28	ลักษณะกองข้าวเรียงในเรือนข้าว.....	28
2-29	ตะกร้าใส่ขวัญข้าว.....	28
2-30,2-31	เครื่องใช้ที่สร้างเอง.....	29
2-32	ศาลาหน้าบ้านเหมาะที่จะทำงานหัตถกรรม.....	29
2-33	ตะกร้าหวายที่สานใช้เอง.....	29
2-34	ตีหมอตักน้ำ ทำเองจากกาบต้นหมากใช้แทนกระถางตักน้ำ.....	29
2-35,2-36	การทอผ้าและการสานเสื่อกระจูดในโครงการของสมเด็จพระบรมราชินีนาถ....	29
2-37,2-38	การช่วยกันทำข้าวซ้อมมือของกลุ่มสตรีในวัด.....	29
2-39,2-40	การช่วยกันทำกับข้าวในวัดที่ตนเองเป็นสมาชิกของชุมชน เพื่อเลี้ยงคนที่มาร่วม ในประเพณีทอดกฐิน.....	30
2-41	การตักบาตรยามเช้า.....	30
2-42	สังคมที่ให้ความเคารพผู้อาวุโสมีการเยี่ยมเยียน ไปมาหาสู่กันอยู่เสมอ.....	30
2-43,2-44	ผู้สูงอายุนิยมใช้จักรยาน.....	31

รูปที่		หน้า
2-45	ชุดใส่สำหรับทำงาน.....	31
2-46	ชุดใส่สำหรับทำบุญ ตักบาตร.....	31
2-47	การนวดข้าว.....	32
2-48	การฝัดข้าว.....	32
2-49	การแต่งกายทั่วไปของผู้ชาย.....	32
2-50	การเกี่ยวข้าว.....	32
2-51	ผู้อาวุโส.....	32
2-52	ชาวบ้านมาถือศีล 8 ที่วัด ในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา.....	32
2-53	ชาวบ้านเดินและปั่นจักรยานไปร่วมประเพณีสวดนา.....	32
3-1	ผังการดูตำแหน่งภูมิเรือน คัดลอกมาจากท่านพระครูพิทักษ์ธรรม เจ้าอาวาส วัดเกาะสวาด ตำบลไพรวัน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส.....	35
3-2	เทียน 3 ง่ามที่ต้องใช้ในการไหว้กราหมาด.....	42
3-3	แสดงพิธีกรรมการไหว้เจ้าที่นา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของพิธีสวดนา และมี กระบวนการไหว้เช่นเดียวกันกับการไหว้เจ้าที่เรือน มีการใช้เทียนปกติ และไม่มี ผ้าขาวรองถาด.....	45
3-4	แสดงพิธีกรรมการไหว้เจ้าที่นา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของพิธีสวดนา และมี กระบวนการไหว้เช่นเดียวกันกับการไหว้เจ้าที่เรือน จะเห็นว่าได้ใช้เครื่องเช่นชุด ใหม่ ใช้เทียน 3 ง่าม และใช้ผ้าขาวรองถาด.....	45
3-5	ต้นมะพร้าวที่ตั้งต้นสูงเด่นข้างเรือนพื้นถิ่นในภาพ เจ้าของเรือนเล่าว่า คือ มะพร้าวอกที่ใช้ผูกไว้ในเสาเอก เมื่อคราวทำพิธีปลูกเรือนและได้นำมาปลูกไว้ ใกล้กับเรือน ซึ่งได้ยืนหยัดคู่กับเรือน และให้ประโยชน์แก่เจ้าของเรือนมาจนถึง ปัจจุบัน.....	49
3-6,3-7	ไม้พาดชื่อที่พบในเรือนพื้นถิ่นไทยพุทธชาวพว่น รูปขวามือแสดงวิธีการขึ้นไป ซ่อมหลังคา.....	51
3-8	แสดงตัวอย่างการเขียนยันต์แปดทิศ ซึ่งเป็นภาษาขอม ถ้ายจากตำรขวอนย ช่วย เทพขุน ขวบบ้านพว่น.....	52

รูปที่		หน้า
3-9	แสดงการใช้ยันต์ดอกเสนาในเรือนพื้นถิ่นไทยพุทธชาวพว่อน.....	52
3-10	วิธีการหาความสูงของระดับพื้นในแม่เรือนเพื่อให้อยู่ในระยะที่เป็นมงคล โดยใช้หลักระบบธาตุทั้ง 4 ตามวิธีที่ 1.....	53
3-11	วิธีการหาการหาความสูงของระดับพื้นในแม่เรือนเพื่อให้อยู่ในระยะที่เป็นมงคล โดยใช้หลักระบบธาตุทั้ง 4 ตามวิธีที่ 2.....	55
3-12	วิธีการหาการหาความสูงของระดับพื้นในแม่เรือนเพื่อให้อยู่ในระยะที่เป็นมงคล โดยใช้หลักอื่นๆ แบบที่ 1 (ยึดคำว่า สวัสดิ์ หรือสุขขัง).....	56
3-13	วิธีการหาการหาความสูงของระดับพื้นในแม่เรือนเพื่อให้อยู่ในระยะที่เป็นมงคล โดยใช้หลักอื่นๆ แบบที่ 1 (ยึดคำว่า ไชโย หรือไชยยัง).....	57
3-14	วิธีช้อนจันทันเพื่อให้เกิดความเป็นศิริมงคล ในเรือนพื้นถิ่นไทยพุทธชาวพว่อน...	58
3-15	แผนที่อำเภอตากใบ.....	61
3-16	แผนที่ตำบลบงขุนทอง.....	61
3-17	แผนที่ตำบลพว่อน.....	62
3-18	แผนที่ตำบลพว่อน.....	63
3-19	แผนที่แสดงการตั้งถิ่นฐานของชุมชนชาวพว่อน และแหล่งทรัพยากรที่สำคัญของ ต.พว่อน อ.ตากใบ จ.นราธิวาส.....	64
3-20	แสดงการถือหง้าหลังคา โดยการทำร้านเตี้ย เพื่อประกอบโครงสร้างหลังคาให้เสร็จสมบูรณ์ก่อนที่จะถอดเก็บไว้เพื่อประกอบใหม่ในวันที่ทำพิธีปลุกเรือน.....	66
3-21	แสดงการเตรียมสถานที่เพื่อเช่นไหว้เจ้าที่ในวันที่ทำพิธีปลุกเรือน โดยหมอผู้ประกอบพิธีกรรมจะชูดหลุม และปักเสาเล็กๆ บริเวณกึ่งกลางแม่เรือน (ภูมิเรือน) พร้อมทั้งปูเสื่อและวางเครื่องเช่นเพื่อเริ่มพิธี ส่วนเสาที่ถูกเลือกไว้สำหรับยกเป็นต้นแรกนั้นจะต้องวางให้อยู่ในตำแหน่งที่ถูกต้อง และผูกสิ่งของให้ครบถ้วนตามหลักพิธีกรรมการปลุกเรือน.....	66
3-22	แสดงการยกเสาเอก โดยแม่เสาจะถูกร้อยเข้ากับรอดยาวและซื่อยาวเป็นแผงวางไว้ใกล้กับตำแหน่งเสาจริง เมื่อได้ฤกษ์ยกเสาแผงที่มีเสาเอกจะถูกยกขึ้นก่อน จากนั้นแผงเสาดังกล่าวจะถูกผูกเข้ากับลาเรียน(ค้ายัน) ไม้ไผ่หรือไม้หมากทั้งต้น ซึ่งได้ถูกฝังไว้ก่อนหน้านี้แล้ว.....	67

รูปที่		หน้า
3-23	แสดงการประกอบโครงสร้างแม่เรือน เริ่มด้วย การใส่รอดสั้น (คนด้านสกัด) การใส่ข้อสั้น และการยกแม่เรือนขึ้นวางบนดินเสาปูนตามลำดับ.....	67
3-24	แสดงการประกอบโครงสร้างหลังคา เริ่มด้วย การใส่ตั้ง การใส่หล้าทู่ (ตะเข้สั้น และอกไก่) การใส่จันทัน การใส่ตีนกลอน (เชิงชาย) และตั้งเสาภูมิบริเวณจุด ศูนย์กลางของแม่เรือน ตามลำดับ.....	67
3-25	หลังคาทรงปั้นหย่า.....	68
3-26	หลังคาทรงจั่ว.....	68
3-27	หลังคาทรงจั่วมะนิลา.....	68
3-28,3-29	เรือนข้าวสร้างติดกับเรือนอาศัย ซึ่งมีลักษณะเหมือนเรือนแฝดจากในรูปเรือน ข้าวอยู่ทางด้านขวามือทั้งสองเรือน.....	69
3-30,3-31	เรือนข้าวสร้างในบริเวณเรือนอาศัย.....	69
3-32,3-33	เรือนข้าวสร้างในสวนห่างจากบริเวณเรือนอาศัย.....	69
3-34,3-35,3-36	ภายในเรือนข้าวจะใช้วัสดุและทำช่องเปิดให้มีความโปร่งเพื่อระบายความชื้น รูปขวาสุดแสดงการเรียงข้าวเป็นกอง และภาชนะที่ใช้ใส่ขวัญข้าวซึ่งจะถูกแขวนไว้ด้านบน.....	70
3-37,3-38	วัสดุปูพื้นในเรือนข้าว ใช้ไม้เว้นร่องและปูทับด้วยเสื่อกระจูด.....	70
3-39, 3-40, 3-41, 3-42	เรือนครัวของเรือนนางหริบ พันผิว เป็นเรือน 6 แม่เสาหลังคาทรงจั่ว ซื่อมาจาก คนไทยมุสลิมตำบลบางขุนทอง แล้วมาทำพิธีปลูกเรือนวางติดกับเรือนอาศัย มี นอกชานและหลังคาเชื่อมระหว่างเรือนครัวและเรือนอาศัย ใช้ผนังไม้ไผ่สาน และพื้นไม้เว้นร่อง.....	71
3-43,3-44, 3-45	เรือนครัว 6 แม่เสาหลังคาทรงจั่ว และมีหลังคาซ้อนชั้นเพื่อช่วยระบายควัน สร้างติดกับเรือนอาศัย โดยมีหลังคาและชานเป็นตัวเชื่อม ใช้ผนังไม้จริงและพื้น ไม้เว้นร่อง.....	72
3-46,3-47, 3-48	เรือนครัว 6 แม่เสาหลังคาทรงหล้าทู่ทำ สร้างติดกับเรือนอาศัย โดยมีหลังคา และชานเป็นตัวเชื่อม ใช้ผนังไม้จริงและพื้นไม้เว้นร่อง.....	72

รูปที่		หน้า
3-49, 3-50, 3-51, 3-52	ห้องครัวอยู่ในส่วนที่เป็นมุขระเบียง ซึ่งขยายออกจากแม่เรือนและออกสงาบลดระดับพื้นในส่วนปลายของมุขระเบียงสำหรับวางแม่เตี๊ไ้ ใช้ผนังไม้ไผ่สานและพื้นไม้เว้นร่อง.....	73
3-53, 3-54, 3-55, 3-56	ห้องครัวออกสงาบจากเรือนข้าวและเรือนอาศัย ใช้ผนังไม้ไผ่สานผสมกับสังกะสีและพื้นไม้เว้นร่อง มีระดับพื้น 3 ระดับแยกพื้นที่ใช้สอย ส่วนล้าง ส่วนปรุงอาหาร และส่วนกินข้าว.....	73
3-57	การใช้ขนำรับแขกและพักผ่อน.....	74
3-58	แคร่ไม้ไผ่ได้ร่มไม้ในบริเวณเรือน.....	74
3-59,3-60	ขนาน้ำบ้านใช้สำหรับทำงานและพักผ่อนร่วมกัน.....	74
3-61,3-62	บริเวณบ่อน้ำมีอ่างน้ำวางไว้สำหรับให้สัตว์เลี้ยงดื่ม.....	75
3-63,3-64	บริเวณบ่อน้ำมีลานสำหรับอาบน้ำและวางอ่างน้ำไว้ให้นกมาอาบน้ำเพื่อดูเล่น..	75
3-65,3-66	บริเวณบ่อน้ำและหน้าห้องอาบน้ำปลูกไม้ดอกไม้ประดับเพื่อความสวยงาม.....	75
3-67,3-68	ความสวยงามแบบเรียบง่ายอย่างเป็นธรรมชาติของพรรณไม้บริเวณบ่อน้ำหน้าเรือน.....	76
3-69,3-70	ห้องส้วมสร้างอยู่ในบริเวณเรือนสามารถเดินไปใช้ได้สะดวก.....	76
3-71,3-72	ห้องส้วมบนระเบียงเรือน สามารถเปิดแผ่นไม้เมื่อใช้งานและปิดได้.....	76
3-73,3-74	ห้องส้วมที่มีพื้นที่เหลือยังใช้ในการเพาะเห็ด.....	77
3-75,3-76	โรงรีดยางในบริเวณเรือน.....	77
3-77	โรงปกมะพร้าว.....	77
3-78	โรงไฟ ใช้หุงต้มและเก็บฟืน.....	77
3-79,3-80	คอกวัวใช้รูปแบบและการวัสดุที่เรียบง่าย สร้างตรงตำแหน่งที่สะดวกในบริเวณเรือน.....	78
3-81,3-82	โรงไถสร้างไว้ให้ไถนอนในเวลาากลางคืน.....	78
3-83	ที่สำหรับไถนอนพักไถ.....	78
3-84,3-85	ใต้ถุนก็ใช้เป็นที่สำหรับให้ไถนอน และพักไถเช่นเดียวกัน.....	78
3-86,3-87	โรงซังลักษณะต่างๆ ที่พบอยู่ในบริเวณเรือน.....	79

รูปที่		หน้า
3-88,3-89	ลานเรือนตำบพร่อนเป็นลานทรายสีขาวดูสวยงามน่าอยู่.....	79
3-90,3-91	การใช้ประโยชน์จากลานเรือนของแม่บ้านชาวพร่อน.....	79
3-92	ตัวอย่างผังพื้นเรือนพื้นถิ่นไทยพุทธชาวพร่อน.....	79
3-93	ผังแสดงส่วนประกอบพื้นเรือน.....	80
3-94	รูปตัดตามขวางแม่เรือน แสดงพื้นที่ใช้สอยที่ต่างระดับของพื้นเรือน.....	80
3-95, 3-96, 3-97,3-98	บนแม่เรือนจะวางเครื่องเรือนและของที่มีค่า บนผนังจะแขวนรูปภาพ พระมหากษัตริย์ ภาพพระ และภาพครอบครัวที่มีสำคัญ ในส่วนพื้นเรือนจะใช้ไม้ จริงไม่เว้นร่องพื้น.....	81
3-99	พื้นที่ภายในเรือน 8 แม่เสา ช่วงเสาด้านขวามือคือระเบียบห้องนอน มีระดับพื้น เท่ากับแม่ เรือนกั้นผนังทำเป็นห้องนอน 2 ห้อง ตรงกลางเว้นไว้เป็นพื้นที่โล่ง เอนกประสงค์ ช่วงเสาดตรงกลางคือส่วนแม่เรือน ช่วงเสาด้านซ้ายมือเป็นระเบียบ เช่นเดียวกัน มีระดับพื้นเท่ากับแม่เรือนและต่ำกว่าแม่เรือน อยู่ติดกับประตูเรือน ซึ่งเป็นบานเฟี้ยม มีนอกชานอยู่ด้านนอก ระเบียบในส่วนนี้เป็นพื้นที่ เอนกประสงค์ ซึ่งจะใช้ในการพักผ่อนและรับแขกที่มาเยือนบ้านอีกชั้นหนึ่งถัด จากนอกชาน.....	82
3-100	พื้นระเบียบยื่นออกทางด้านสกัดของแม่เรือน มีมุขหลังคาคลุม กั้นพื้นที่ส่วนหนึ่ง ด้วยผนังไม้ไผ่สานเป็นห้องครัว.....	82
3-101	ระเบียบเรือนมีขนาดกว้างขวาง เนื่องจากมีการต่อเติมเรือนโดยการทำมุขระเบียบ ยื่นออกจากแม่เรือน เจ้าของเรือนใช้ระเบียบด้านที่ติดกับแม่เรือนนั่งทำขนม ส่วน ถัดไปเป็นพื้นที่เอนกประสงค์ และในส่วนปลายสุดของมุขระเบียบมีพื้นที่ พยาบาลคนป่วยติดกับหน้าต่างที่มีความยาวจรดพื้น	83
3-102	ที่พยาบาลคนป่วย ใช้ไม้เหลาโหนดตีเว้นร่อง มีขนาดความกว้าง 1 เมตร ยาว 2 เมตร ซึ่งมีขนาดพอดีกับคน 1 คน นอน ด้านขวามือมีส้วมนั่งยองซ้อนไว้ด้านใต้ พื้นไม้ ซึ่งสามารถเปิดใช้ได้.....	83
3-103	ระเบียบใช้สำหรับการพักผ่อน นั่งเล่น นอนเล่น เปิดประตูบานเฟี้ยมและหน้าต่าง ที่มีความสูงอยู่ในระดับคนนั่ง-นอน ชมสิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติรอบเรือน และ ทักทายผู้คนที่ผ่านไปมาหน้าเรือน.....	83

รูปที่		หน้า
3-104	การรับแขกในระเบียบและชาน ใช้ความต่างระดับระหว่างระเบียบและชานเป็นที่นั่งโดยไม่ต้องมีเก้าอี้ สามารถนั่ง นอน คุยกันได้.....	84
3-105,3-106	การกั้นชานเป็นห้องครัว ภาพซ้ายมือจะเห็นเจ้าของเรือนนั่งรับแขกอยู่ที่แม่เรือนและระเบียบ มุมขวามือของภาพคือประตูห้องครัว ซึ่งจะอยู่ในส่วนชานที่ได้ลดระดับพื้นเรือนลงมาอีกระดับหนึ่ง ส่วนภาพขวามือจะเห็นบริเวณชานหน้าห้องครัว ซึ่งใช้เป็นทางเดิน ใช้เป็นพื้นที่เอนกประสงค์สำหรับวางของ เก้าอี้ของและใช้ทำงานซักสาน ซึ่งเป็นงานอดิเรกของของเจ้าของเรือนที่สามารถสร้างรายได้ได้เช่นกัน.....	84
3-107,3-108	การรับแขกบริเวณนอกชาน นอกชานหน้าบ้านจะทำหลังคาคลุมกันแดด และฝน ใช้สำหรับทำงานเล็กๆ น้อยๆ พักผ่อน และรับแขก.....	85
3-109	ในเรือนที่ไม่มีชาน เมื่อเปิดประตูเรือนก็สามารถใช้นอกชานรับแขกได้เลย ในภาพผู้ที่มาเยี่ยมใช้ชั้นบันไดเป็นที่นั่งแทนเก้าอี้ได้อย่างพอดี	85
3-110,3-111	ใช้นอกชานสำหรับทำงานต่างๆ และใช้เพื่อรับแขกในบางโอกาส....	86
3-112,3-113	นอกชานหน้าบ้านใช้รับแขก ส่วนนอกชานหลังบ้านใช้สำหรับงานซักล้าง ต่างๆ เรือนนี้เป็นนอกชานเปิดโล่ง ไม่มีหลังคาคลุม มีรูปแบบเหมือนเรือนสมัยโบราณ วัสดุที่ใช้แบบดั้งเดิม คือใช้ต้นหมากทั้งต้นผ่าแบ่ง 4 ส่วน แล้วนำมาปูพื้น ซึ่งมีความทนทาน ประหยัดและสามารถทำได้ง่าย.....	86
3-114	นอกชานหลังบ้านในเรือนปัจจุบันนิยมใช้เครื่องสูบน้ำ จึงไม่ต้องหิ้วน้ำมาเติม เช่นสมัยโบราณ เนื่องจากเป็นพื้นที่เปิดโล่ง จึงใช้ต้นหมากผ่า 4 ส่วน เป็นวัสดุปูพื้นเช่นกัน.....	86
3-115,3-116	นอกชานไม้สมัยโบราณดูง่าย ในปัจจุบันจึงมีการต่อเติมส่วนซักล้างเป็นปูน และวัสดุสมัยใหม่ซึ่งมีราคาถูกลงและทนทานกว่า โดยสร้างให้อยู่บนพื้นดินแทนนอกชานไม้ยกพื้น.....	87
3-117, 3-118	ใต้ถุนที่สูงและโล่งจะใช้สำหรับพักผ่อน โดยวางแคร่ไม้ หรือผูกเปลญวนระหว่างเสาเรือน.....	87
3-119	แม้ใต้ถุนไม่สูงมากสำหรับผู้ใหญ่ แต่ก็พอดีสำหรับความสูงของเด็กๆ ใช้ใต้ถุนเป็นที่เล่นได้เช่นกัน.....	88

รูปที่		หน้า
3-120, 3-121, 3-122, 3-123	ได้ทุนเรือนใช้เก็บของต่างๆ เช่น ไม้เก่า รถเข็น รถไถนา จักรยาน จักรยานยนต์ ตามความสูงของได้ทุนของเรือนแต่ละหลัง ใช้ตากผ้า หรือผึ่งสิ่งของต่างๆ โดยไม่ต้องกลัวเปียก ใช้เป็นที่หลบแดดฝน และพักผ่อนในช่วงกลางคืนของสัตว์เลี้ยงต่างๆ เช่น เป็ด ไก่ และสุนัข เป็นต้น.....	88
3-124,3-125	การเพิ่มประโยชน์ใช้สอยของผนัง โดยการสร้างที่ว่างสำหรับเก็บของบริเวณนอกชานซักล้าง.....	89
3-126,3-127	การเก็บของในผนังด้วยการหนีบ และแขวนของใช้ต่างๆ กับผนังไม้ไผ่สาน เป็นการเพิ่มพื้นที่ใช้สอยในแนวตั้งวิธีหนึ่งเช่นกัน.....	89
3-128,3-129	การใช้ไม้กั้น และเพิ่มชั้นไม้ระหว่างคร่าวผนัง(เซิน) ก็สามารถใส่ประโยชน์จากที่ว่างที่มีอยู่แล้วได้.....	90
3-130,3-131	การทำชั้นวางยัดกับเสาเรือน หรือผนังเรือนในการเพิ่มพื้นที่ใช้สอยในแนวตั้ง.....	90
3-132,3-133	การชิงเชือกกับโครงสร้างเรือน เพื่อสร้างที่แขวนเสื้อผ้า หรือการใช้โครงสร้างชิงมุ้งนอน.....	90
3-134	การแขวนเสื้อไว้กับคาน (รอด) ระดับเหนือศีรษะ เพื่อเพิ่มพื้นที่เก็บของ.....	91
3-135	รูปแสดงเชิงเก็บของในเรือนพื้นถิ่นไทยพุทธชาวพวอน เป็นงานที่ต้องใช้ช่างที่มีฝีมือและต้องหาไม้เพิ่ม จึงไม่ได้รับความนิยม.....	91
3-136	รูปลายเส้น แสดงภาพตัดเชิงเก็บของในเรือนพื้นถิ่นไทยพุทธชาวพวอน.....	91
3-137,3-138	แสดงให้เห็นลักษณะของชายกระเบื้องมุงหลังคา ที่มีสำรองดินกลอนรองหนุนให้ปลายเข็ดขึ้น ส่วนล่างจากสำรองดินกลอนจะเป็นดินกลอนใช้สำหรับปิดหัวจันทัน.....	92
3-139,3-140	แสดงโพงสังกะสีที่ทำหน้าที่รับน้ำฝนและเชื่อมพื้นที่โล่งภายในเรือนแฝดเข้าด้วยกัน.....	95
3-141	ลูกสักที่ใช้ยัดเสากับคาน.....	95
3-142	ลูกสักที่ใช้ยัดชื่อกับดั่ง.....	95
3-143	ลูกสักที่ยัดชื่อกับจันทัน.....	96
3-144	ลูกสักที่ยัดอะเสกับเสา.....	95

รูปที่		หน้า
3-145	ซิกู หรือฉาก.....	95
3-146	ซิกู หรือฉากแบบมีระดับน้ำ.....	95
3-147	ลูกดึง.....	97
3-148,3-149	ขวานลักษณะต่างๆ ที่ใช้ตัดต้นไม้.....	97
3-150	ขวานไต.....	97
3-151,3-152	ไฉ้.....	98
3-153	กบไสไม้.....	98
3-154,3-155	เลื่อยหูดลามขนาดต่างๆ.....	98
3-156	เลื่อยบ้อง.....	99
3-157	เลื่อยคั่น.....	99
3-158	ทากจับไม้.....	99
3-159	แสดงวิธีการใช้เลื่อยคั่นบนร้านเลื่อยไม้.....	99
3-160	เลื่อยแกแชะ.....	100
3-161	ใบเลื่อยแกแชะจะแบ่งเป็น 2 ด้านเท่ากันและหันไปหาผู้เลื่อยในแต่ละด้าน.....	100
3-162	การใช้เลื่อยแกแชะสำหรับซุงที่มีขนาดใหญ่.....	100
3-163	มอด.....	101
3-164,3-165,3-166	ลิ่วขนาดต่างๆ.....	101
3-167	การเจาะเสาเรือนเพื่อร้อยรอด.....	101
3-168,3-169,3-170	ลักษณะของซั้งและการใช้งาน.....	102
3-171	ไฉ้.....	102
3-172	ขวานไต.....	102
3-173	ขวาน.....	102
3-174	วิธีการรองเสาเรือนด้วยผ้าชุบยางไม้เพื่อกันปลวกขึ้นเรือน.....	104
3-175	การวางเสาเรือนบนดินเสา ทำให้สามารถสังเกตเห็นทางเดินของปลวกที่จะปรากฏบนดินเสาได้.....	104

รูปที่		หน้า
3-176	การเว้นที่ว่างริมผนังเรือนข้าว เพื่อให้แมงวึ่งไล่จับหนู และป้องกันหนูเจาะผนังเรือนข้าว.....	104
3-177	บรรยากาศการปล่อยสัตว์เลี้ยงในบริเวณเรือน วัว ไก่ พืช อยู่ร่วมกัน อย่างเป็นธรรมชาติ.....	107
3-178	บรรยากาศการเลี้ยงไก่ด้วยข้าวเปลือกจากในเรือนข้าว เป็นอาหารเสริมจากการปล่อยให้หาอาหารกินเองตามธรรมชาติ.....	107
3-179	บ่อน้ำ ห้องอาบน้ำ คอกวัว และสวนครัวข้างเรือนที่ได้รับประโยชน์จากปุ๋ยมูลวัว.....	108
3-180	ความหลากหลายของพันธุ์พืชในรั้วสวนครัว ข้างเรือน.....	108
3-181	พื้นที่ว่างในสวนมะพร้าวนอกจากใช้ล่ามวัวให้เล็มหญ้าแล้ว ยังล้อมคอกปลูกผักนานาชนิดรวมถึงไม้ดอกไม้กินและขายอีกด้วย.....	108
3-182	ความหลากหลาย อุดมสมบูรณ์ของพันธุ์พืชที่รวมกันอยู่ในรั้วสวนครัว ในสวนมะพร้าว.....	108
3-183	สวนผักริมเรือน ด้านหลังเป็นสวนผลไม้ร่วมครีမ် สัตว์เลี้ยงถูกปล่อยให้หากินเองตามธรรมชาติ ไก่ช่วยกินหนอนที่อยู่ในต้นผัก.....	108
3-184	สวนผักหลังเรือนดูแลรักษา และเก็บผลผลิตมาใช้ได้อย่างสะดวก สด ใหม่อยู่เสมอ โดยไม่ต้องเก็บในตู้เย็น.....	108
3-185	ด้านหน้าเรือนที่ 1 มีบ่อน้ำอยู่ทางด้านขวา มีอ มีร้านตากน้ำบูดู และป่าอาหารอยู่รอบเรือน.....	109
3-186	เจ้าของเรือนที่1 นั่งทำงานที่นอกชาน.....	109
3-187,3-188	โถงเอนกประสงค์ภายในเรือนที่ 1.....	109
3-189	พุดคุยกันหน้าเรือนที่ 1.....	109
3-190	ฝั่งเรือนที่ 1.....	110
3-191	ฝั่งพื้นที่และฝั่งแสดงส่วนประกอบพื้นเรือนที่1.....	111
3-192	ฝั่งหลังคาและรูปตัดตามขวางเรือนหลังที่ 1.....	112
3-193	ด้านหน้าเรือนที่ 2.....	113

รูปที่		หน้า
3-194	ด้านหลังเรือนที่ 2.....	113
3-195	จากนอกชานหน้าเรือนที่ 2 มองเห็น บ่อน้ำ และคอกสัตว์ที่อยู่ติดกัน.....	113
3-196,3-197	เจ้าของเรือนที่ 2.....	113
3-198,3-199	โถงเอนกประสงค์ภายในเรือนที่ 2.....	113
3-200	ผังเรือนหลังที่ 2.....	114
3-201	ผังพื้นและผังแสดงส่วนประกอบพื้นเรือนหลังที่ 2.....	115
3-202	ผังหลังคาและรูปตัดตามขวางเรือนหลังที่ 2.....	116
3-203	เจ้าของเรือนที่ 3.....	117
3-204	เสาภูมิเรือนที่ 3 (เสาค้ำที่อยู่กึ่งกลาง).....	117
3-205,3-206	ด้านหน้าเรือนที่ 3.....	117
3-207,3-208	โถงเอนกประสงค์ภายในเรือนที่ 3.....	117
3-209	ผังเรือนหลังที่ 3.....	118
3-210	ผังพื้นหลังที่ 3.....	119
3-211	ผังแสดงส่วนประกอบพื้นเรือนหลังที่ 3.....	120
3-212	ผังหลังคาและรูปตัดตามขวางเรือนหลังที่ 3.....	121
3-213	ด้านหน้าเรือนที่ 4.....	122
3-214	บนแม่เรือนที่ 4.....	122
3-215	ด้านข้างเรือนที่ 4.....	122
3-216	เจ้าของเรือนที่ 4.....	122
3-217	ผังเรือนหลังที่ 4.....	123
3-218	ผังพื้นหลังที่ 4	124
3-219	ผังแสดงส่วนประกอบพื้นเรือนหลังที่ 4	125
3-220	ผังหลังคาและรูปตัดตามขวางเรือนหลังที่ 4	126

รูปที่		หน้า
3-221	ด้านข้างเรือนที่ 5.....	127
3-222	ด้านหน้าเรือน นอกชานเรือนและบันไดทางขึ้นเรือนที่ 5 ด้านหน้าถูกรื้อออกไป แล้ว.....	127
3-223	บนแม่เรือนที่ 5.....	127
3-224	เจ้าของเรือนที่ 5.....	127
3-225	ผังเรือนหลังที่ 5.....	128
3-226	ผังพื้นและผังแสดงส่วนประกอบพื้นเรือนหลังที่ 5.....	129
3-227	ผังหลังคาและรูปตัดตามขวางเรือนหลังที่ 5.....	130
3-228	ลานทรายด้านหน้าเรือนที่ 6.....	131
3-229	ด้านข้างเรือนที่ 6.....	131
3-230,3-231	เจ้าของเรือนที่ 6.....	131
3-232	มุขระเบียงคร้ว และนอกชานเรือนที่อยู่ติดกัน มีบันไดลงเรือนจากนอกชานเรือน ที่ 6.....	131
3-233	ด้านหลังเรือนที่ 6.....	131
3-234	โถงเอนกประสงค์ภายในเรือนที่ 6.....	131
3-235	ผังเรือนหลังที่ 6.....	132
3-236	ผังพื้นและผังแสดงส่วนประกอบพื้นเรือนหลังที่ 6.....	133
3-237	ผังหลังคาและรูปตัดตามขวางเรือนหลังที่ 6.....	134
3-239	เจ้าของเรือนที่ 7.....	135
3-240	เสากุฏิเรือนที่ 7 (ต้นกลาง)	135
3-241	โถงเอนกประสงค์ภายในเรือนที่ 7.....	135
3-242	ด้านหน้าเรือนที่ 7.....	135
3-243	ด้านหลังเรือนที่ 7.....	135
3-244	เรือนชั่วคราวเรือนที่ 7.....	135
3-245	การใช้ประโยชน์จากใต้ถุนสูง เรือนที่ 7.....	135
3-246	ผังเรือนหลังที่ 7.....	136
3-247	ผังพื้นและผังแสดงส่วนประกอบพื้นเรือนหลังที่ 7.....	137

รูปที่		หน้า
3-248	ผังหลังคาและรูปตัดตามขวางเรือนหลังที่ 7.....	138
3-249	ด้านหน้าเรือนที่ 8.....	139
3-250	ด้านหลังเรือนที่ 8.....	139
3-251	มุขระเบียง และนอกชานเรือนที่ 8 ที่อยู่ติดกับเรือนครัว.....	139
3-252	โถงเอนกประสงค์ภายในเรือนที่ 8 (เจ้าของเรือนนั่งทำขนมอยู่บนระเบียงเรือน พื้นที่ถัดไปคือมุขระเบียง).....	139
3-253	เจ้าของเรือนที่ 8.....	139
3-254	ผังเรือนหลังที่ 8.....	140
3-255	ผังพื้นและผังแสดงส่วนประกอบพื้นเรือนหลังที่ 8.....	141
3-256	ผังหลังคาและรูปตัดตามขวางเรือนหลังที่	142
3-257	ลานทรายด้านหน้าเรือนที่ 9.....	143
3-258	ด้านข้างเรือนที่ 9.....	143
3-259,3-260	เจ้าของเรือนที่ 9.....	143
3-261	เสาภูมิเรือนที่ 9 (เสาค้ำต้นที่อยู่กึ่งกลาง).....	143
3-262,3-263	การเชื่อมต่อกันระหว่างที่ว่างของโถงเอนกประสงค์ภายในเรือนกับที่ว่างนอก ชานเรือนที่ 9.....	143
3-264	ผังเรือนหลังที่ 9.....	144
3-265	ผังพื้นและผังแสดงส่วนประกอบพื้นเรือนหลังที่ 9.....	145
3-266	ผังหลังคาและรูปตัดตามขวางเรือนหลังที่ 9.....	146
3-267	ด้านหน้าเรือนที่ 10.....	147
3-268	ด้านหลังเรือนที่ 10.....	147
3-269	นอกชานด้านหน้าเรือนที่ 10.....	147
3-270	โถงเอนกประสงค์ภายในเรือนที่ 10.....	147
3-271	เจ้าของเรือนที่ 10.....	147
3-272	ผังเรือนหลังที่ 10.....	148
3-273	ผังพื้นเรือนหลังที่ 10.....	149

รูปที่		หน้า
3-274	ผังพื้นและผังแสดงส่วนประกอบพื้นเรือนหลังที่ 10.....	150
3-275	ผังหลังคาและรูปตัดตามขวางเรือนหลังที่ 10.....	151
3-276	ด้านหน้าเรือนที่ 11.....	152
3-277	ด้านข้างเรือนที่ 11.....	152
3-278	ระเบียงเรือนที่ 11.....	152
3-279	เจ้าของเรือนที่ 11.....	152
3-280	โถงเอนกประสงค์ภายในเรือนที่ 11.....	152
3-281	เสาภูมิเรือนที่ 11 (เสาค้ำที่อยู่กึ่งกลาง).....	152
3-282	ผังเรือนหลังที่ 11.....	153
3-283	ผังพื้นและผังแสดงส่วนประกอบพื้นเรือนหลังที่ 11.....	154
3-284	ผังหลังคาและรูปตัดตามขวางเรือนหลังที่ 11.....	155
3-285	ทางเข้าเรือนที่ 12.....	156
3-286	ด้านหน้าเรือนที่ 12.....	156
3-287	โถงเอนกประสงค์ภายในเรือนที่ 12.....	156
3-288	เจ้าของเรือนที่ 12.....	156
3-289	ด้านข้างเรือนที่ 12.....	156
3-290	ด้านหลังเรือนที่ 12.....	156
3-291	ผังเรือนหลังที่ 12.....	157
3-292	ผังพื้นและผังแสดงส่วนประกอบพื้นเรือนหลังที่ 12.....	158
3-293	ผังหลังคาและรูปตัดตามขวางเรือนหลังที่ 12.....	159
3-294	ด้านหน้าเรือนที่ 13.....	160
3-295	ด้านข้างเรือนที่ 13.....	160
3-296	โถงเอนกประสงค์ภายในเรือนที่ 13.....	160
3-297	เจ้าของเรือนที่ 13.....	160
3-298	ด้านข้างเรือนที่ 13.....	160
3-299	ด้านหลังเรือนที่ 13.....	160
3-300	ผังเรือนหลังที่ 13.....	161

รูปที่		หน้า
3-301	ผังพื้นและผังแสดงส่วนประกอบพื้นเรือนหลังที่ 11.....	162
3-302	ผังหลังคาและรูปตัดตามขวางเรือนหลังที่ 11.....	163
3-303	ทางเข้าเรือนที่ 14.....	164
3-304	ด้านหน้าเรือนที่ 14.....	164
3-305,3-306	โถงเอนกประสงคภายในเรือนที่ 14.....	164
3-307	เจ้าของเรือนที่ 14.....	164
3-308	ด้านข้างเรือนที่ 14.....	164
3-309	ด้านหลังเรือนที่ 14.....	164
3-310	ผังเรือนหลังที่ 14.....	165
3-311	ผังพื้นเรือนหลังที่ 14.....	166
3-312	ผังพื้นและผังแสดงส่วนประกอบพื้นเรือนหลังที่ 14.....	167
3-313	ผังหลังคาและรูปตัดตามขวางเรือนหลังที่ 14.....	168
3-314	ด้านหน้าเรือนที่ 15.....	169
3-315	บันไดทางขึ้นเรือนที่ 15.....	169
3-316	ระเบียงเรือนที่ 15.....	169
3-317	โถงเอนกประสงคภายในเรือนที่ 15.....	169
3-318	แม่เรือนที่ 15.....	169
3-319	ด้านหน้าเรือนที่ 15 ทางซ้าย.....	169
3-320	ด้านหน้าเรือนที่ 15 ทางขวา.....	169
3-321	ผังเรือนหลังที่ 15.....	170
3-322	ผังพื้นและผังแสดงส่วนประกอบพื้นเรือนหลังที่ 15.....	171
3-323	ผังหลังคาและรูปตัดตามขวางเรือนหลังที่ 15.....	172
3-324	ด้านหน้าเรือนที่ 16.....	173
3-325	ด้านข้างเรือนที่ 16.....	173
3-326	เจ้าของเรือนที่ 16.....	173
3-327	ทางเข้าเรือนที่ 16.....	173
3-328	นอกชานหน้าเรือนที่ 16.....	173

รูปที่		หน้า
3-329,3-330	โถงเอนกประสงค์ภายในเรือนที่ 16.....	173
3-331	ผังเรือนหลังที่ 16.....	174
3-332	ผังพื้นและผังแสดงส่วนประกอบพื้นเรือนหลังที่ 16.....	175
3-333	ผังหลังคาและรูปตัดตามขวางเรือนหลังที่ 16.....	176
3-334	ด้านหน้าเรือนที่ 17.....	177
3-335	เจ้าของเรือนที่ 17.....	177
3-336	ด้านหลังเรือนที่ 17.....	177
3-337	เจ้าของเรือนที่ 17.....	177
3-338	โถงเอนกประสงค์ภายในเรือนที่ 17.....	177
3-339	อ่างใส่น้ำวางไว้ให้สัตว์เลี้ยงและให้นกอาบน้ำเรือนที่ 17.....	177
3-340	ผังเรือนหลังที่ 17.....	178
3-341	ผังพื้นและผังแสดงส่วนประกอบพื้นเรือนหลังที่ 17.....	179
3-342	ผังหลังคาและรูปตัดตามขวางเรือนหลังที่ 17.....	180
3-343	ด้านหน้าเรือนที่ 18.....	181
3-344	บันไดทางขึ้นเรือนที่ 18.....	181
3-345	บ่อน้ำหน้าเรือนที่ 18.....	181
3-346	ด้านหลังเรือนที่ 18.....	181
3-347	เจ้าของเรือนที่ 18.....	181
3-348	นอกชานด้านหน้าเรือนที่ 18.....	181
3-349	โถงเอนกประสงค์ภายในเรือนที่ 18.....	181
3-350	ผังเรือนหลังที่ 18.....	182
3-351	ผังพื้นและผังแสดงส่วนประกอบพื้นเรือนหลังที่ 18.....	183
3-352	ผังหลังคาและรูปตัดตามขวางเรือนหลังที่ 18.....	184
3-353	ด้านหน้าเรือนที่ 19.....	185
3-354	ด้านหลังเรือนที่ 19.....	185
3-355	เจ้าของเรือนที่ 19.....	185

รูปที่		หน้า
3-356	เจ้าของเรือนที่ 19.....	185
3-357	บันไดขึ้นเรือนที่ 19.....	185
3-358	โถงเอนกประสงคภายในเรือนที่ 19.....	185
3-359	ผนังเรือนหลังที่ 19.....	186
3-360	ผนังเรือนหลังที่ 19.....	187
3-361	ผนังและผนังแสดงส่วนประกอบพื้นเรือนหลังที่ 19.....	188
3-362	ผนังหลังคาและรูปตัดตามขวางเรือนหลังที่ 19.....	189
3-363	ทางเข้าเรือนที่ 20 ด้านหน้า.....	190
3-364	ด้านหน้าเรือนที่ 20.....	190
3-365	ด้านข้างเรือนที่ 20.....	190
3-366	ด้านข้างเรือนที่ 20 (ส่วนที่เป็นครัว).....	190
3-367	ที่ว่างบนแม่เรือนและเจ้าของเรือนที่ 20.....	190
3-368	โถงเอนกประสงคภายในเรือนที่ 20.....	190
3-369	มุขระเบียงเรือนที่ 20.....	190
3-370	ผนังเรือนหลังที่ 20.....	191
3-371	ผนังและผนังแสดงส่วนประกอบพื้นเรือนหลังที่ 20.....	192
3-372	ผนังหลังคาและรูปตัดตามขวางเรือนหลังที่ 20.....	193
3-373	การขยายชายหลังคาด้านเดียว.....	195
3-374	การขยายชายหลังคาสองด้าน.....	196
3-375	การขยายชายหลังคาสองด้านและออกมุขเดียว.....	196
3-376	การขยายชายหลังคาสองด้านและออกมุขคู่.....	196
3-377	แสดงการขยายชายหลังคาด้านเดียว หลังคาแม่เรือนทรงหั่วกะโหลงเล็ก (จั่วมะนิลา).....	197
3-378	แสดงการขยายชายหลังคาสองด้านหลังคาแม่เรือนทรงหั่วกะโหลงเล็ก (จั่วมะนิลา).....	197
3-379	แสดงการออกมุขเดียวทรงชุกู (ฉาก) และขยายชายหลังคาด้านเดียว หลังคาแม่เรือนทรงหลำทู่ห้า (ปั้นหย่า) มุขหลังคาทรงหั่วกะโหลงเล็ก (จั่วมะนิลา).....	198

รูปที่		หน้า
3-380	แสดงการออกมุกุเดี่ยวทรงซิกู (ฉาก) และขยายชายหลังคาสองด้าน หลังคาแม่เรือทรงหลำทุหำ (ปั้นหยำ) มุกุหลังคาทรงหำกะโหระเล็ก (จัวมะนิลา).....	198
3-381	แสดงการออกมุกุทุทรงลูกซำงกินนม และขยายชายหลังคาสองด้าน หลังคาแม่เรือทรงหลำทุหำ (ปั้นหยำ) มุกุหลังคาทรงจัว.....	198
3-382	แสดงการออกมุกุทุทรงลูกซำงกินนม และขยายชายหลังคาสองด้าน หลังคาแม่เรือทรงหำกะโหระเล็ก (จัวมะนิลา) มุกุหลังคาทรงเดียวกัน.....	198
3-383,3-384	การเปิดประตูบานเพี้ยมเต็มบาน.....	198
3-385	การเปิดประตูบานเพี้ยมเพี้ยมบางส่ว.....	199
3-386	การปิดประตูบานเพี้ยม.....	199
3-387,3-388	ช่องเปิดในพื้น ผนังและเพดานภายในเรือ.....	200
3-389,3-390	ช่องเปิดในพื้น และผนังภายในเรือ.....	201
4-1	แสดงผังการไหลของน้ำตามลักษณะภูมิประเทศที่ถือว่าเหมาะสม และเป็นมงคลสำหรับการปลูกเรือ ซึ่งมีความสอดคล้องกับลักษณะการใช้งานของบ่อน้ำ ที่นิยมสร้างทางทิศอีสาน ซึ่งจะเห็นว่าน้ำเสียที่เกิดจากการใช้งานจะไม่ไหลเข้าหาเรือไม่วำเรือจะหันหน้าไปทางทิศใต้ หรือทิศเหนือ.....	204
4-2	ความหมายของทิศที่ปรากฏในมิติทางสังคม และวัฒนธรรม.....	209
4-3	แผนที่แสดงการตั้งถิ่นฐานของชุมชนชาวพร่อน และแหล่งทรัพยากรที่สำคัญของต.พร่อน อ.ตากใบ จ.นราธิวาส.....	212
4-4	แผนภาพเปรียบเทียบระหว่าง ความหมายของทิศในคติชาวพุทธ (แผนภาพทางด้านซ้ายมือ) และหลักทักษำที่ปรากฏอยู่ในชุมชนชาวพร่อน (แผนภาพทางด้านขวำมือ).....	213
4-5	ภาพซำยมือและขวำมือ แสดงการนั่งรับแขกอย่างเป็นทางการบนแม่เรือ จะสังเกตเห็นเฟอร์นิเจอร์ หิงพระ ภาพถำย ของสำคัญและมีค้ำต่าง ๆ จัดวางอยู่บนแม่เรือ.....	216
4-6	ภาพซำยมือและขวำมือ แสดงการนั่งรับแขกอย่างเป็นทางการ บนระเบียงเรือ ซึ่งอยู่ติดกับขำนเรือ ภาพซำยมือแสดงให้เห็นระดับของแม่เรือ ระเบียงเรือ และขำนเรือ ซึ่งลดหลั่นกันเป็นลำดับ.....	216

รูปที่		หน้า
4-7	ภาพถ่ายมือและขวามือ แสดงการนั่งรับแขกอย่างไม่เป็นทางการบนระเบียบเรือน ซึ่งอยู่ติดกับนอกชานเรือน ภาพถ่ายมือแสดงให้เห็นระดับของแม่เรือน ระเบียบเรือน และนอกชานเรือน ซึ่งลดหลั่นกันเป็นลำดับ บนระเบียบเรือนที่ได้ต่อเติมให้มีระดับเดียวกับแม่เรือนใช้เป็นที่พักงมุ่นนอน.....	217
4-8	ภาพถ่ายมือและขวามือ แสดงการนั่งรับแขกอย่างเป็นกันเองบนนอกชานเรือน	217
4-9	แสดงการรับแขกอย่างไม่เป็นทางการบนระเบียบเรือน ซึ่งอยู่ติดกับนอกชานเรือน การเลือกนั่งในระดับที่ต่ำกว่าผู้อาวุโส ก็เป็นการแสดงความเคารพต่อผู้อาวุโสวิธีหนึ่งเช่นกัน.....	217
4-10	แสดงการรับแขกบนนอกชานเรือนที่มี 2 ระดับ อย่างไม่เป็นทางการ การเลือกนั่งในระดับที่ต่ำกว่าผู้อาวุโส ก็เป็นการแสดงความเคารพต่อผู้อาวุโสวิธีหนึ่งเช่นกัน.....	218
4-11	แสดงการใช้ระเบียบเรือนรับแขกที่มาเยี่ยมใช้ผู้อาวุโสที่นอนพักผ่อนในมุ้งบนแม่เรือน อย่างเป็นทางการ.....	218
4-12	แสดงลักษณะเรือนพื้นดินไทยพุทธชาวพวอน ที่ยกพื้นเรือน และทำใต้ถุนสูง เพื่อการระบายอากาศที่ดี และหนีจากความชื้นบนพื้นดิน.....	221
4-13	แสดงถึงประโยชน์ของการยกพื้นเรือน ที่ทำให้เกิดพื้นที่ใช้สอยเอนกประสงค์ในรั้วขนาดใหญ่ ในเรือนพื้นดินไทยพุทธชาวพวอน.....	222
4-14	แสดงถึงการใช้ประโยชน์จากพื้นไม้เว้นร่องภายในเรือนหลังเดียวกัน ซึ่งมีการใช้งาน 3 ส่วน ดังนี้ รูปซ้ายมือใช้บริเวณระเบียบเรือน รูปตรงกลางใช้บริเวณชานซีกล่าง รูปขวามือใช้บริเวณเรือนครัว.....	222
4-15	แสดงถึงลักษณะของที่โล่งเหนือศีรษะ และลักษณะช่องเปิดต่างๆ ทั้งในจั่วหลังคา เหนือผนัง ช่องหน้าต่าง และพื้นเรือน ซึ่งทำหน้าที่ระบายอากาศร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นธรรมชาติ ของเรือนตัวอย่าง ซึ่งมีลักษณะเดียวกับเรือนพื้นดินไทยพุทธชาวพวอนหลังอื่นที่ได้ศึกษาทั้งหมด.....	223
4-16	แสดงการใช้ประตูบานเพี้ยมในเรือนแฝด.....	224

รูปที่		หน้า
4-17	แสดงให้เห็นการใช้ประตู 2 บานร่วมกัน คือประตูบานเปิด และประตูบานเพี้ยม ใน เรือน 2 หลัง ซึ่งประตูบานเปิดจะใช้งานเป็นประจำ ส่วนประตูบานเพี้ยมจะเปิดใช้ งานเมื่อต้องการเพิ่มพื้นที่ใช้สอยขนาดใหญ่ เพื่อเชื่อมพื้นที่ 2 ส่วนเข้า ด้วยกัน.....	225
4-18	แสดงเรือนที่ใช้ประตูบานเพี้ยม 3 ชุดในแต่ละช่วงเสา แต่จะเปิดใช้เป็นปกติเฉพาะ บานตรงกลาง.....	225
4-19	แสดงเรือนที่ใช้ประตูบานเพี้ยม 4 ชุดเป็นรูปตัว L ในแต่ละช่วงเสา แต่จะเปิดใช้ เฉพาะส่วนที่ต้องการ.....	225
4-20	แสดงการใช้หน้าต่างหลายขนาดในตำแหน่งต่างกัน เพื่อให้เกิดความเหมาะสม และแสดงระดับความสูงของบานที่แตกต่างกันตามลักษณะการใช้งานของเจ้าของ เรือน ในเรือนตัวอย่าง 2 หลัง.....	226
4-21	แสดงการใช้บานหน้าต่างหลากหลายรูปแบบ จากหลายเรือนตัวอย่าง ซึ่งเจ้าของ เรือนได้ออกแบบ หรือเลือกใช้เพื่อตอบสนองประโยชน์ใช้สอยของตนเอง.....	227
4-22	แสดงการใช้บานหน้าต่างที่มีลักษณะเหมือนประตู เพื่อรองรับการพักผ่อนใน อริยาบถของการนอน หรือนั่ง ซึ่งนอกจากจะสามารถนำลมเข้ามาให้เกิดความ สบายแล้ว ยังเปิดทัศนวิสัยการมองเห็นของผู้ที่ใช้งานอีกด้วย บานหน้าต่าง ลักษณะนี้ส่วนมากจะใช้ในบริเวณพยาบาลผู้ป่วย ซึ่งจะต้องนอนอยู่ตลอดเวลา..	227
4-23	แสดงลักษณะการเปิดใช้งานของหน้าต่างที่มีระดับติดพื้นเรือน ในส่วนระเบียง เรือน ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ใช้สำหรับการพักผ่อน หรือรับแขกเป็นประจำ.....	228
4-24	แสดงการวางแม่เรือนตามตะวันของเรือนพื้นถิ่นไทยพุทธชาวพวอน เพื่อป้องกัน เรือนจากความชื้นที่มาจากลมมรสุมตามฤดูกาล และความร้อนที่มาจากแสงแดด ช่วงบ่ายทางทิศตะวันตก.....	234

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เรือนพื้นถิ่น เป็นรูปแบบสถาปัตยกรรมที่มีลักษณะเฉพาะของแต่ละท้องถิ่น มีเอกลักษณ์ตามชาติพันธุ์ที่เป็นเจ้าของแตกต่างกันไป คุณค่าของเรือนพื้นถิ่นจึงเกี่ยวเนื่องไปถึงวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อและสภาพแวดล้อมอันเป็นที่มาของความเป็นเอกลักษณ์ของเรือนดังกล่าว ซึ่ง ดร.วันดี พินิจวรสิน ได้ศึกษาและอธิบายไว้ดังนี้

“...เรือนไทยในภาคต่าง ๆ ได้ถูกพัฒนาจากการตอบสนองพื้นฐานทางสภาพแวดล้อมไปสู่การแสดงออกถึงความเป็นตัวตนของผู้อยู่อาศัย การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในชุมชนและการให้ความหมายทางวัฒนธรรม ความเชื่อและศาสนา ซึ่งเป็นการสอดแทรกสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่สำคัญที่สุดของแต่ละภูมิภาค การแสดงออกทางสัญลักษณ์ในเรือนไทยพื้นถิ่นทำให้เห็นภูมิปัญญาและความตั้งใจเพื่อให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุขของคนไทยในการอยู่ร่วมกันกับสังคมสภาพแวดล้อมและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในภูมิภาคนั้น ๆ ซึ่งเป็นการทำให้เกิดเอกลักษณ์ของท้องถิ่นไทยอีกด้วย...บ้านไทยพื้นถิ่นแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างของวิถีชีวิตและความเชื่อที่เป็นรากฐานของความเป็นไทย คุณค่าความหมายทางวัฒนธรรมที่ถูกสอดแทรกไว้ในบ้านไทยพื้นถิ่นจึงไม่ควรถูกเพิกเฉยหรือละเลย...”¹

จะเห็นได้ว่าผลลัพธ์จากการบูรณาการอันหลากหลายนั้น ได้พัฒนาจนเกิดเป็นเรือนพื้นถิ่นที่มีเอกลักษณ์ของชุมชน ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าสนใจในการศึกษาหาความหมายที่ซ่อนอยู่ในรูปแบบทางกายภาพ ดังนั้นการศึกษาเรือนพื้นถิ่นจึงต้องศึกษาบริบทแวดล้อม วัฒนธรรมอันเป็นพื้นฐานในการสร้างสรรค์เรือนควบคู่ไปด้วย เพื่อให้เกิดความเข้าใจความหมายของงานสถาปัตยกรรมอย่างแท้จริง เรือนพื้นถิ่นของแต่ละชุมชนจึงมีความหมายสอดคล้องตามวัฒนธรรมความเชื่อ และบริบทแวดล้อมของท้องถิ่นนั้นๆ มีคุณค่าในเชิงอัตลักษณ์ที่มีวัฒนธรรมของตนเองและไม่เหมือนใคร

---

¹วันดี พินิจวรสิน, “คุณค่าและความหมายทางวัฒนธรรมของเรือนไทยพื้นถิ่น,” วารสารหน้าจั่ว ปีที่ 2, ฉบับที่ 1 (กันยายน 2548): หน้า 36.

ผู้วิจัย ได้เลือกศึกษาเรือนพื้นถิ่นไทยพุทธ ในตำบลพร่อน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีความน่าสนใจหลายด้าน ดังนี้

1. เป็นพื้นที่ที่มีหลักฐานการตั้งชุมชนชาวพุทธที่เข้มแข็งถึงระดับที่เป็นบ้านเมืองมายาวนานและไม่เคยถูกทิ้งร้าง มีความมั่นคงเพียงพอที่จะมีอารยธรรมและศาสนาที่เข้มแข็งก่อให้เกิดความเชื่อและแนวทางการดำเนินชีวิตที่มีรูปแบบ ประกอบด้วยพื้นที่ที่น่าสนใจดังนี้²

- โคกอิฐ ตั้งอยู่ที่ตำบลพร่อน เป็นชุมชนโบราณที่เก่าแก่ มีอายุอยู่ในช่วงพุทธศตวรรษที่13-15 มีซากเจดีย์โบราณปรากฏอยู่ นอกจากนี้มีการพบพบเครื่องกระเบื้องเคลือบโบราณที่มีอายุอยู่ในสมัยราชวงศ์ถังและเหม็ง เช่น ถ้วย ชาม หม้อ ไห นักโบราณคดีจึงสันนิษฐานว่าน่าจะเป็นชุมชนพุทธดั้งเดิมในอดีต

- บ้านพร่อน เป็นตำบลหนึ่งในอำเภอตากใบ เป็นพื้นที่เก่าแก่ของชาวพุทธ มีวัดเก่าแก่อยู่เป็นจำนวนมาก ปัจจุบันมีร่องรอยป้อมปราการและคูเมืองโบราณ และพบเครื่องเคลือบประเภทถ้วยชามหลงเหลืออยู่มากมาย จากการตรวจสอบอายุทางโบราณคดีพบว่าอายุอยู่ในช่วงพุทธศตวรรษที่16-18

- ชุมชนวัดพระพุทธ เป็นชุมชนชาวพุทธโบราณสมัยเดียวกับบ้านพร่อนซึ่งชาวบ้านได้ร่วมกันสร้างวัดพระพุทธรูปขึ้น เมื่อปี พ.ศ. 2330

2. เป็นชุมชนไทยพุทธที่ถูกล้อมรอบด้วยชุมชนชาวไทยมุสลิมซึ่งเป็นประชากรหลัก และมีความสัมพันธ์อยู่ร่วมกันเป็นระยะเวลายาวนานจวบจนถึงปัจจุบัน

3. มีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ โดยเป็นแหล่งกำเนิดภาษาท้องถิ่นเรียกว่า"ภาษาตากใบ"หรือ"ภาษาเจ๊ะเห" ซึ่งนักภาษาศาสตร์ได้ทำการศึกษาและจัดภาษาตากใบออกจากกลุ่มภาษาไทยถิ่นใต้ทั้งหมด เนื่องจากลักษณะการแยกตัวของเสียงวรรณยุกต์ และการใช้ศัพท์เฉพาะที่แตกต่างออกไปจากภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไป และได้ให้ความเห็นว่าควรจัดกลุ่มภาษาตากใบไว้ในกลุ่มเดียวกับภาษาชาน (ในพม่า) ภาษาผู้ไท (สกลนคร มวนรนิวาส) ภาษาญ้อ (สกลนคร) ภาษาถิ่นคอนสวรรค์ และภาษา อีสานถิ่นหล่มสัก เนื่องจากมีระบบเสียงวรรณยุกต์ ที่ใกล้เคียงกัน³

²วิมล จิโรจพันธุ์, ประชิต สกณะพัฒน์, กนิษฐา เขยกิจวงศ์, มรดกทางวัฒนธรรมภาคใต้(โรงพิมพ์แปลนพรินทร์ตั้ง: สำนักพิมพ์แสงดาว, 2551), หน้า 104-106.

³เชิดชัย อุดมพันธ์, "ความสัมพันธ์ทางเชื้อสายของภาษาสะกอมกับภาษาตากใบและภาษาสงขลา," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาภาษาไทย สายภาษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2542), หน้า 10-18.

4. เป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จึงมีการตั้งถิ่นฐานเป็นระยะเวลายาวนาน จึงเป็นแหล่งก่อกำเนิดวัฒนธรรมของชุมชนที่สมบูรณ์ได้ ตามข้อมูลที่ได้ปรากฏในเอกสารดังนี้

“...อำเภอตากใบ มีประชากรทั้งสิ้น 63,682 คน เป็นชาย 31,530 คน หญิง 32,152 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 30 เมษายน 2544) ส่วนใหญ่ นับถือศาสนาอิสลาม ประชากรประกอบอาชีพทางการเกษตรเป็นหลัก โดยเฉพาะการทำนา อีกทั้งยังเป็นอำเภอที่มีการทำนามากที่สุดในจังหวัดนราธิวาส สอดคล้องกับคำขวัญของอำเภอที่ว่า “อู่อ่าวปลาอาหาร” พื้นที่การทำนาในอำเภอตากใบนั้นมี 2 ส่วน คือ พื้นที่ทำนาในเขต และพื้นที่นอกเขตชลประทานเกษตรกรทั้งสิ้น 4,475 ครัวเรือน ผลิตข้าวประมาณ 16,628 ตัน ผลิตผลเฉลี่ย 435 กิโลกรัม/ไร่ ผลิตผลส่วนใหญ่เก็บไว้บริโภคในครัวเรือน...”⁴

5. จากชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านที่ยังยึดหลักความพอเพียงแบบสังคมชนบทสมัยเก่าที่ถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ และชาวบ้านยังคงประกอบอาชีพเกษตรกรรมโดยเฉพาะการทำนาเป็นหลัก ทำให้ยังพบเรือนพื้นถิ่นที่ยังคงสภาพสมบูรณ์ที่ตอบสนองวิถีชีวิตของชาวนา ชาวสวนหลงเหลืออยู่ ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมการใช้ชีวิตของเจ้าของเรือนได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้นักวิจัยหลายท่านที่ได้ทำการศึกษาเรือนพื้นถิ่นในบริเวณจังหวัดชายแดนภาคใต้ในหลายพื้นที่ก็ได้กล่าวถึงความน่าสนใจของอำเภอตากใบว่าเป็นพื้นที่ที่มีชาวพุทธอาศัยอยู่มากและเป็นเรือนไทยพุทธที่น่าสนใจในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้⁵

โดยสรุปพบว่าพื้นที่ ตำบลพร่อน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาสนั้นเป็นพื้นที่ที่มีความน่าสนใจทั้งทางด้านวัฒนธรรมจากการติดต่อกับชุมชนภายนอกเป็นระยะเวลายาวนาน และได้หล่อหลอมพัฒนาจนมีวัฒนธรรมของตนเองที่มีเอกลักษณ์ เช่น ภาษา คติความเชื่อ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ภายในชุมชน นอกจากนี้ยังมีวิถีชีวิตที่แสดงออกถึงลักษณะสังคมชนบทของชาวไทยพุทธในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ และมีตำนานการตั้งถิ่นฐานของชุมชนที่เป็นเรื่องเล่าจากบรรพบุรุษ (Oral history) อีกด้วย ดังนั้นกระบวนการศึกษาเรือนจึงมุ่งเน้นไปที่รูปแบบ อันเป็นลักษณะทางกายภาพที่ปรากฏของเรือน พร้อมทั้งศึกษากระบวนการทางวัฒนธรรม เช่น คติความเชื่อ วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นที่มาของรูปทรงทางกายภาพของเรือนทั้งสิ้น

⁴สกว.ภาคใต้ตอนล่าง, “อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส,” เอกสารในการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง วิถีชีวิตชายแดน จังหวัดนราธิวาส ตามโครงการระบบข้อมูล เพื่อการบริหารจัดการชายแดน พ.ศ.2544, หน้า 11.

⁵อรศิริ ปาณินท์, ภูมิปัญญาการสร้างสรรคในเรือนพื้นถิ่นอุษาคเนย์ : กรณีศึกษาไทย ลาว อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ ผ่านที่ว่าง มวล และชีวิต(กรุงเทพฯ: เจพรีน, 2543), หน้า 101.

ปัจจุบันกระแสโลกาภิวัตน์ได้นำความเจริญด้านต่างๆ เข้าไปสู่ชุมชนต่างๆ และได้เปลี่ยนทัศนคติในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนจากสังคมชนบทสู่สังคมเมืองเร็วขึ้น โดยเฉพาะเด็กรุ่นใหม่ที่เรียนรู้ได้ไวและรวดเร็ว จากสื่อและระบบการศึกษายุคใหม่ ความสะดวกสบายในการใช้ชีวิตที่เน้นค่านิยมด้านวัตถุซึ่งได้ให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีมากกว่าสิ่งที่มีอยู่ในธรรมชาติ กำลังทำให้คุณค่าของวิถีชีวิตแบบชนบทดั้งเดิมนั้นเปลี่ยนไป เรือนพื้นดินที่สร้างสรรค์โดยบรรพบุรุษที่ทำให้อยู่เย็น (สบายกาย) และเป็นสุข (สบายใจเป็นมงคลต่อชีวิต) ได้กลายเป็นสิ่งที่ล้าสมัยและไม่บ่งบอกถึงฐานะที่ร่ำรวย นอกจากนี้ยังไม่คุ้มค่ากับการบูรณะซ่อมแซม จึงทำให้เรือนพื้นดินและวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมกำลังจะหายไปพร้อมกับคนรุ่นก่อน การศึกษาเรือนพื้นดินไทยพุทธในตำบลพร่อนนี้ ก็เพื่อสืบสานต่อรากวัฒนธรรมให้คนรุ่นใหม่ได้เห็นคุณค่า โดยใช้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์จากการศึกษา เพื่อปรับรูปแบบชีวิตให้เกิดความเหมาะสมกับตนเองโดยไม่ละทิ้งภูมิปัญญาดั้งเดิม เป็นการสร้างเกราะป้องกันให้กับวัฒนธรรมของตนเอง และรักษาวัฒนธรรมของตนเองให้อยู่อย่างยั่งยืน และเพื่อเป็นองค์ความรู้ทางวิชาการต่อผู้ที่สนใจต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 ศึกษากระบวนการทางวัฒนธรรม ที่ส่งผลต่อการแสดงออกทางกายภาพของเรือนพื้นดินไทยพุทธในตำบลพร่อน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส เช่น ประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐาน วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น วิธีการดำรงชีวิต โดยเฉพาะหลักความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรือนหรือกระบวนการก่อสร้างเรือน

1.2.2 ศึกษารูปแบบทางสถาปัตยกรรมของเรือนพื้นดินไทยพุทธในตำบลพร่อน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ประกอบด้วย ผังบริเวณเรือน ผังเรือน รูปทรงเรือน การใช้พื้นที่องค์ประกอบเรือน วัสดุที่ใช้ก่อสร้าง และคำศัพท์ทางสถาปัตยกรรมที่ใช้ในท้องถิ่น

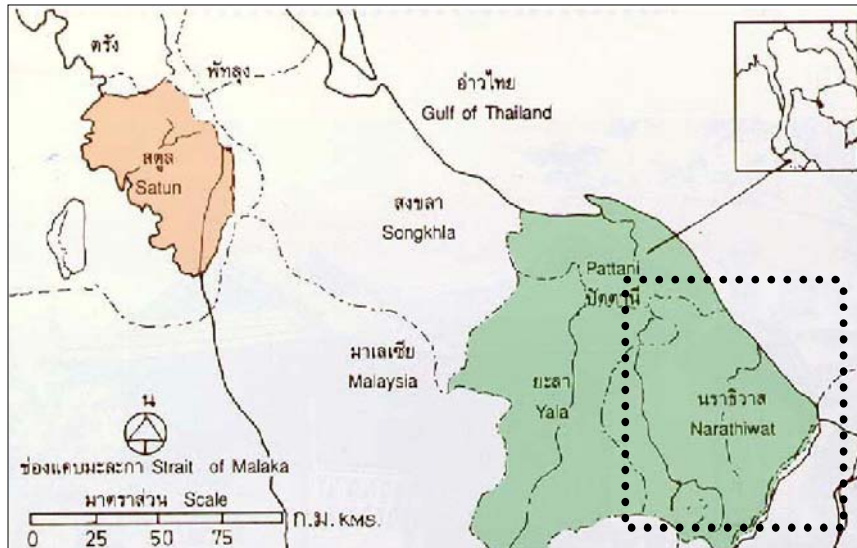
1.2.3 เพื่ออธิบายลักษณะของเรือนพื้นดินไทยพุทธในตำบลพร่อน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส และวิเคราะห์สรุปหลักคิดที่ใช้ในการสร้างเรือน

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

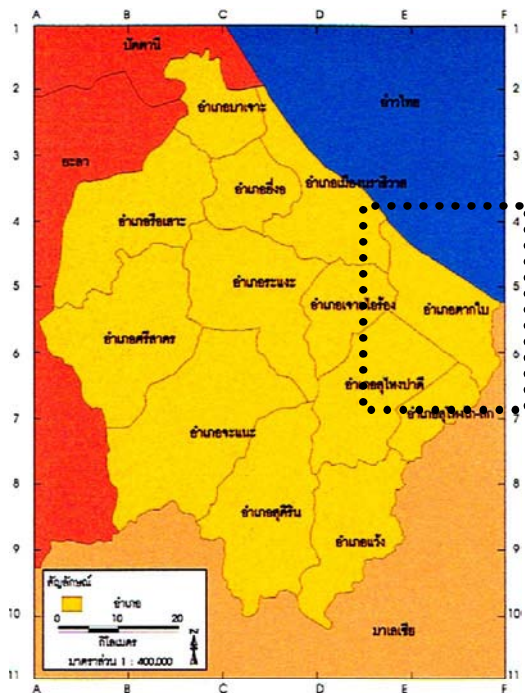
กำหนดขอบเขตการศึกษาดังต่อไปนี้

1.3.1 ขอบเขตพื้นที่ที่ใช้เพื่อการสำรวจ และเก็บข้อมูลเรือนพื้นดินไทยพุทธชาวพร่อน อยู่ในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส โดยครอบคลุมพื้นที่ตำบลพร่อนทั้งหมด ซึ่งมีทั้งหมด 6 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 ชื่อบ้านปลักช้าง หมู่ที่ 2 ชื่อบ้านโคกไผ่ หมู่ที่ 3 ชื่อบ้าน หมู่ที่ 4 ชื่อบ้านโคกมะม่วง หมู่ที่ 5 ชื่อบ้านโคกยาง หมู่ที่ 6 ชื่อบ้านวัดใหม่ และยังได้รวมพื้นที่ 2 หมู่บ้าน ในตำบล

บางขุนทองด้วย ได้แก่ หมู่ที่ 2 ซื่อบ้านบาวง และหมู่ที่ 4 ซื่อบ้านทุ่งไผ่ฝาย เนื่องจากพบชุมชนชาวพร
 ร่อนที่ได้ขยายพื้นที่ทำกินออกไปจากบ้านพร่อน ซึ่งได้สร้างวัดเป็นจุดศูนย์กลางของชุมชนเช่นกัน

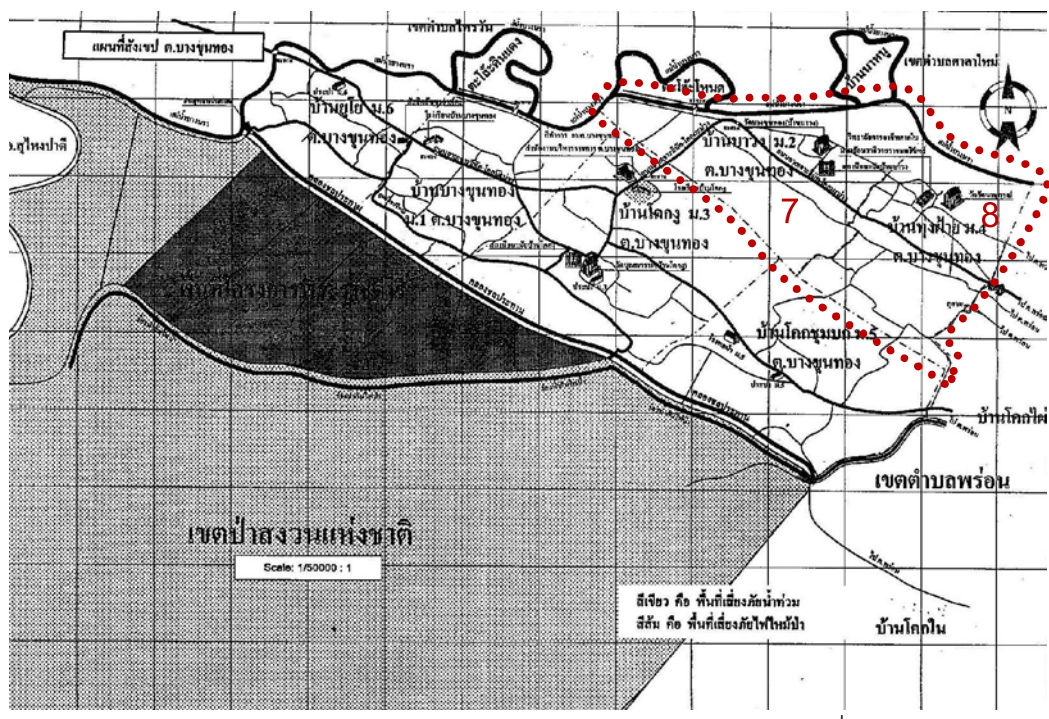
รูปที่ 1-1 แผนที่แสดงจังหวัดนราธิวาส

รูปที่ 1-2 แผนที่แสดงอำเภอตากใบ

รูปที่ 1-3 แผนที่แสดงตำบลพร่อนและตำบลบางขุนทอง

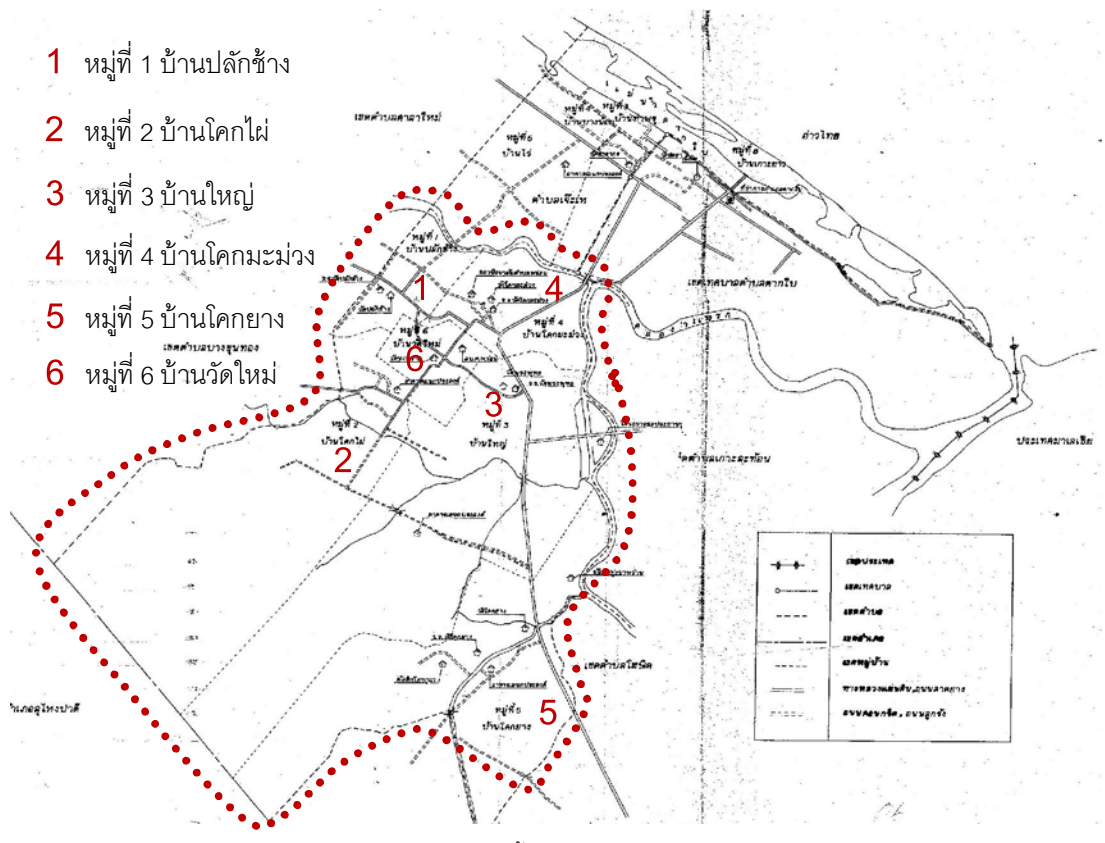

7 หมู่ที่ 2 บ้านบาวง

8 หมู่ที่ 4 บ้านทุ่งฝ้าย

รูปที่ 1-4 แผนที่แสดงที่ตั้งบ้านบาวงและบ้านทุ่งฝ้ายในตำบลบางขุนทอง

- 1 หมู่ที่ 1 บ้านปลักช้าง
- 2 หมู่ที่ 2 บ้านโคกไผ่
- 3 หมู่ที่ 3 บ้านใหญ่
- 4 หมู่ที่ 4 บ้านโคกมะม่วง
- 5 หมู่ที่ 5 บ้านโคกยาง
- 6 หมู่ที่ 6 บ้านวัดใหม่

รูปที่ 1-5 แผนที่แสดงที่ตั้งของชุมชนหมู่บ้านในตำบลพร่อน

1.3.2 เลือกศึกษาเฉพาะเรือนพื้นถิ่นดั้งเดิม ที่ก่อสร้างโดยภูมิปัญญาช่างท้องถิ่นที่ สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ มีความสมบูรณ์และน่าสนใจ เหมาะสมที่จะนำมาเป็นกรณีศึกษา และ ต้องมีเจ้าของเรือนที่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการหรือประวัติศาสตร์ของเรือน และข้อมูล อื่นๆ ที่เป็นประโยชน์ เช่น กระบวนการก่อสร้างเรือน พิธีกรรมก่อสร้างเรือน วัสดุที่ใช้ก่อสร้าง เรือน การใช้สอยพื้นที่ภายในเรือน รวมถึงความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเรือน เป็นต้น

1.4 ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ใช้รูปแบบของการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) กำหนดวิธีการศึกษาดังต่อไปนี้

1.4.1 การศึกษาและเก็บข้อมูล โดยมีวิธีการศึกษาข้อมูลดังต่อไปนี้

- ศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หนังสือ วารสารวิชาการ วิทยานิพนธ์ ที่มีเนื้อหาครอบคลุมข้อมูลดังต่อไปนี้ สภาพทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง ประเพณีวัฒนธรรมและความเชื่อ และงานสถาปัตยกรรม เป็นต้น
- ศึกษาข้อมูลภาคสนามโดยการออกเก็บข้อมูลจากสถานที่จริง ทำการ สัมภาษณ์เบื้องต้นและดูลักษณะกายภาพของเรือน ทำแผนที่(mapping) สำหรับข้อมูลเบื้องต้น พิจารณาข้อมูลให้ตรงกับขอบเขตเรือนที่จะศึกษา เลือกกรณีศึกษาที่มีข้อมูลที่สมบูรณ์แล้วจึงทำ การสำรวจ รั้ววัด รางภาพ ถ่ายภาพ และสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์แบบมีจุดความสนใจ เฉพาะ (Focus Interview) จะใช้สำหรับบุคคลทั่วไป เช่น สมาชิกของเรือน ส่วน การสัมภาษณ์ผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ (Key Information Interview) จะใช้สำหรับผู้ที่เป็นแหล่งข้อมูลพิเศษ เช่น ช่างสร้าง เรือน ผู้ดำเนินพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อในการสร้างเรือน ปราชญ์ท้องถิ่น เป็นต้น โดย การศึกษาจะประกอบด้วย ข้อมูลด้านสถาปัตยกรรม ข้อมูลด้านวัฒนธรรม และข้อมูลอื่น ๆ

1.4.2 การเลือกกรณีศึกษา เป็นการเลือกประชากรแบบเจาะจง (Purposive sampling) ผู้ศึกษาจะเป็นผู้เลือกกรณีศึกษาเอง โดยพิจารณาจากเรือนที่มีความสมบูรณ์ และ เจ้าของเรือนสามารถบอกเล่าประวัติศาสตร์ที่มาของเรือน รวมถึงพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสร้าง เรือนได้ ขนาดของกลุ่มตัวอย่างมิได้กำหนดตามสัดส่วนประชากร แต่มุ่งเน้นกรณีศึกษาที่มีคุณค่า และเปี่ยมด้วยข้อมูลอันเป็นประโยชน์ ซึ่งจำนวนอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามขอบเขตที่กำหนดไว้แต่ เพียงพอเหมาะสมสามารถวิเคราะห์สรุปและตอบคำถามวัตถุประสงค์งานวิจัยได้

1.4.3 รวบรวมและจัดลำดับข้อมูล โดยการนำข้อมูลมาจำแนกจัดกลุ่ม และลำดับ ความสัมพันธ์ เพื่อนำสู่การวิเคราะห์

1.4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการจัดลำดับมาตีความ โดยการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analysis Induction) และการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) เพื่อสรุปลักษณะทางสถาปัตยกรรมของเรือน และความสัมพันธ์ของวัฒนธรรมกับเรือนเหล่านั้น

1.4.5 การสังเคราะห์ โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มารวบรวมเพื่อให้ทราบถึงความสัมพันธ์กันของวัฒนธรรมในชุมชน และลักษณะทางสถาปัตยกรรมของเรือน

1.4.6 การสรุปผลการศึกษา ที่บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.5 ประโยชน์ที่ได้รับ

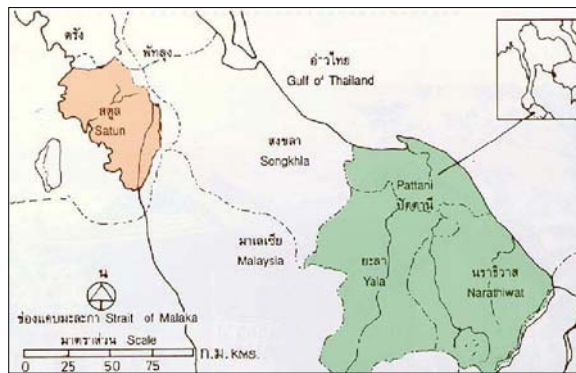
1.5.1 ทำให้ชุมชนเกิดความรู้ความเข้าใจหลักคิด และความอุตสาหกรรมของบรรพบุรุษที่ได้สร้างเรือนพื้นถิ่นที่ประกอบด้วยความดีงามและเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรม รวมถึงได้ทราบถึงประโยชน์ที่เกิดขึ้น เพื่อให้ตระหนักถึงคุณค่าของเรือนพื้นถิ่น และมีความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของตนเอง

1.5.2 ทำให้ชุมชนเกิดความรู้สึกรักหวงแหนเรือนพื้นถิ่น และสามารถรักษาหรือพัฒนารูปแบบของเรือนให้เหมาะสมกับสภาพสังคมและเศรษฐกิจอย่างมีหลักการ และยังสามารถรักษาอัตลักษณ์ที่ดีงามซึ่งได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษไว้ได้สืบไป

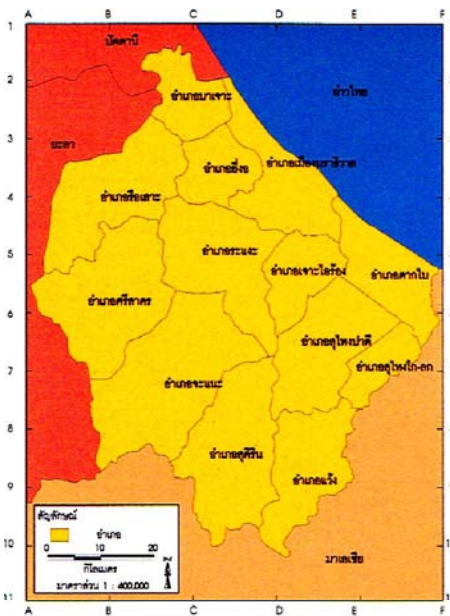
บทที่ 2

ลักษณะทั่วไปของชุมชนพร่อน

ตำบลพร่อน เป็นหนึ่งในแปดตำบลของอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ซึ่งมีที่ตั้งอยู่ทางใต้ของอำเภอตากใบ และมีที่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของจังหวัดนราธิวาส จังหวัดนราธิวาสเองก็เป็นหนึ่งในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งประกอบด้วย จังหวัดยะลา จังหวัดปัตตานีและจังหวัดนราธิวาส ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีวัฒนธรรมของชาวมลายูมุสลิมอันโดดเด่น ตำบลพร่อนจึงเป็นชุมชนชาวพุทธที่อยู่ท่ามกลางวัฒนธรรมอิสลาม ในพื้นที่ตำบลพร่อนนั้น มีการค้นพบหลักฐานทางโบราณคดีเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานชาวพุทธเก่าแก่ที่สุดมีอายุราวช่วงพุทธศตวรรษที่ 13-15 ที่โคกอิฐ ในปัจจุบันพื้นที่ตำบลพร่อนยังคงดำรงความเป็นชุมชนชาวพุทธที่ยึดมั่นในพระพุทธศาสนาอยู่เช่นเดิม

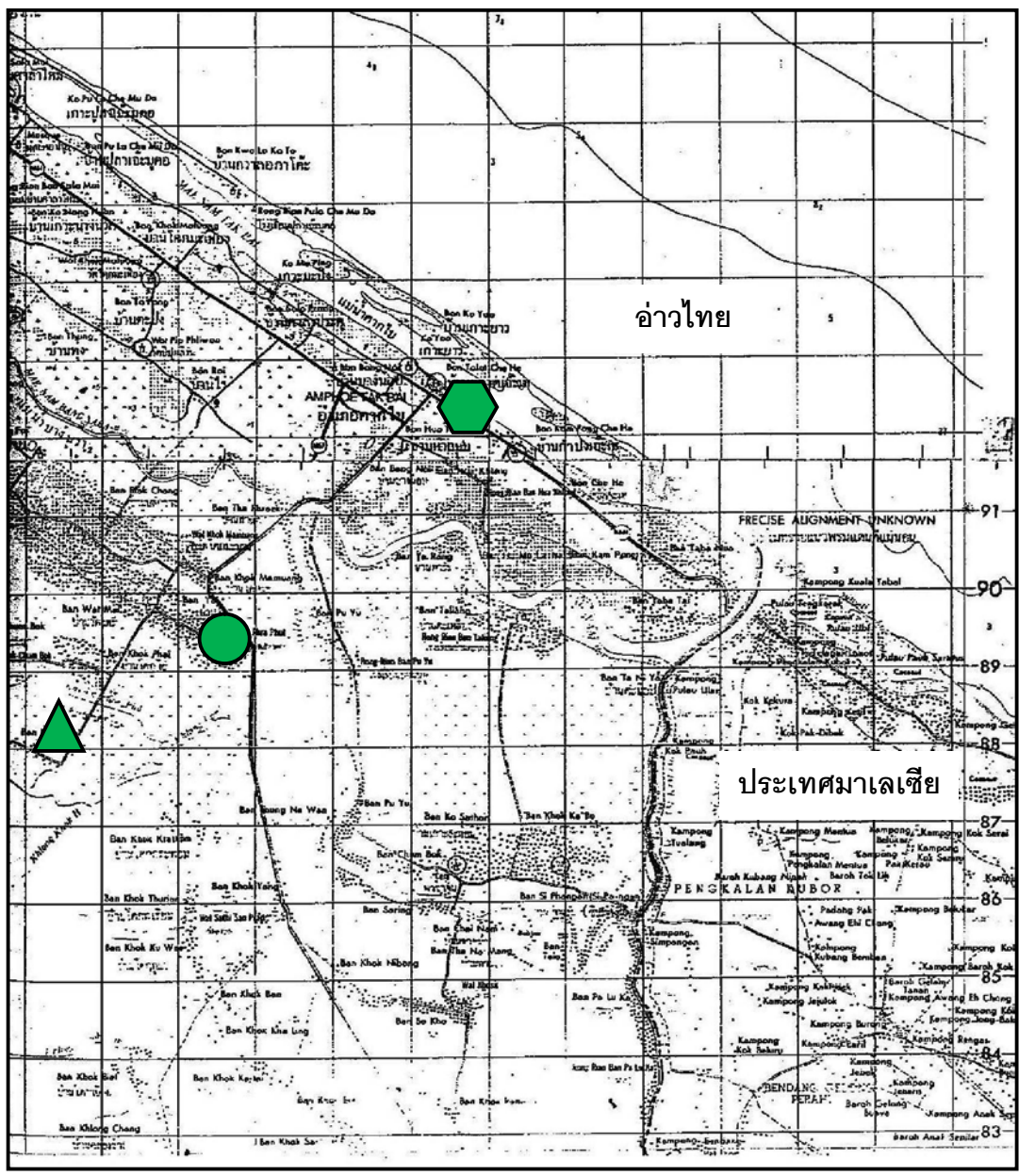
รูปที่ 2-1 แผนที่แสดงที่ตั้งจังหวัดนราธิวาส

รูปที่ 2-2 แผนที่จังหวัดนราธิวาสแสดงที่ตั้งอำเภอตากใบ

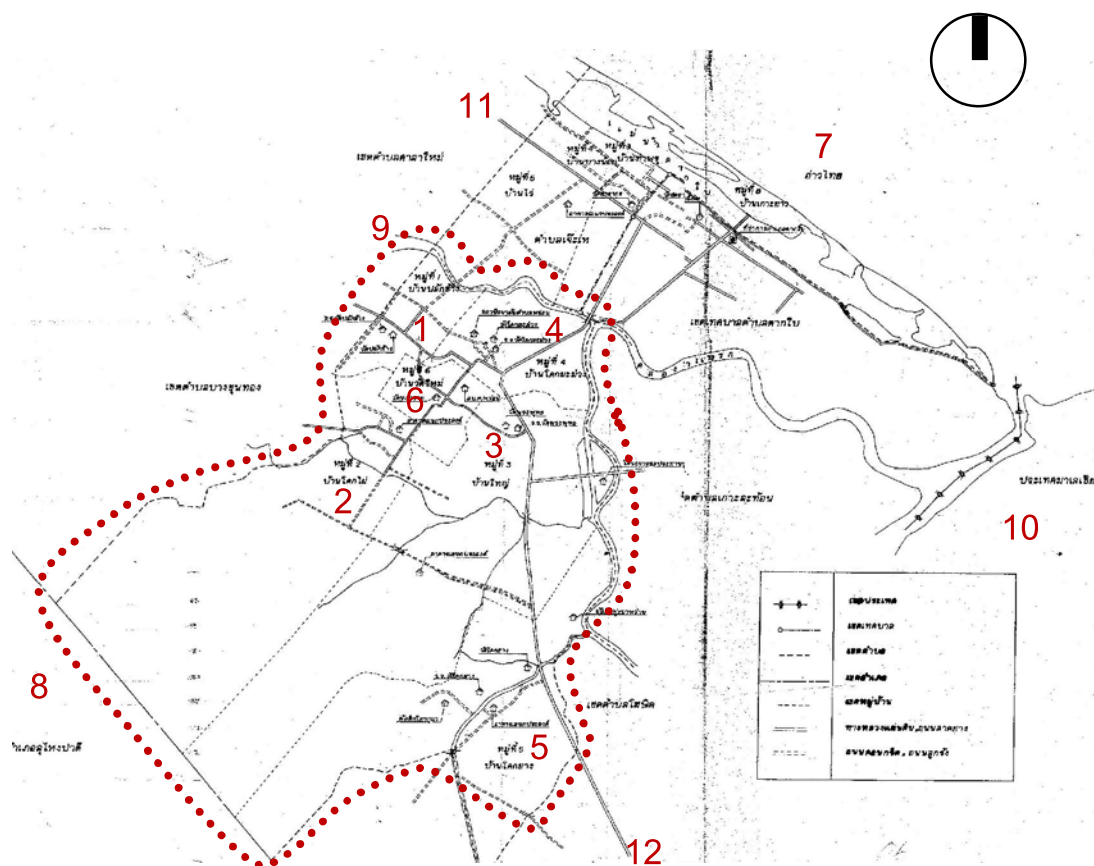

รูปที่ 2-3 แผนที่อำเภอตากใบแสดงที่ตั้งตำบลพร่อน

- วัดพระพุทธ ต้นกำเนิดชุมชนชาวพว่อน
- แหล่งโบราณสถานโคกอิฐ
- อำเภอตากใบ

รูปที่ 2-4 แผนที่แสดงลักษณะทางภูมิศาสตร์และแหล่งชุมชนชาวพว่อน

..... เส้นประแสดงอาณาเขตตำบลพร่อน

1 หมู่ที่ 1 บ้านปลักช้าง	7 ทะเลอ่าวไทย
2 หมู่ที่ 2 บ้านโคกไผ่	8 ป่าพรุโต๊ะแดง
3 หมู่ที่ 3 บ้านใหญ่	9 แม่น้ำบางนรา
4 หมู่ที่ 4 บ้านโคกมะม่วง	10 ประเทศมาเลเซีย
5 หมู่ที่ 5 บ้านโคกยาง	11 ถนนสายเพชรเกษมมาจากกรุงเทพมหานคร
6 หมู่ที่ 6 บ้านวัดใหม่	12 ถนนสายเพชรเกษมไปสิ้นสุดที่อำเภอสุไหงโกล็ด

รูปที่ 2-5 แผนที่แสดงที่ตั้งของชุมชนหมู่บ้านในตำบลพร่อนและสภาพทางภูมิศาสตร์

2.1 สภาพภูมิศาสตร์ท้องถิ่น

2.1.1 ลักษณะภูมิประเทศ สังคมและสิ่งแวดล้อม

ตำบลพร่อน มีเนื้อที่โดยประมาณ 51.60 ตารางกิโลเมตร ตั้งอยู่บริเวณที่ราบลุ่ม เป็นพรุและที่ราบ ประกอบด้วย 6 หมู่บ้าน คือ บ้านปลักช้าง บ้านโคกไผ่ บ้านใหญ่ บ้านโคกมะม่วง บ้านโคกยาง และบ้านวัดใหม่ มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่อื่นๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อ	ตำบลเจ๊ะเหและตำบลศาลาใหม่
ทิศใต้	ติดต่อ	ตำบลโฆษิตและอำเภอสุไหงปาตี
ทิศตะวันออก	ติดต่อ	ตำบลเกาะสะท้อนและตำบลโฆษิต
ทิศตะวันตก	ติดต่อ	ตำบลบางขุนทอง

จำนวนประชากรตำบลพร่อน มีทั้งสิ้น จำนวน 4,475 คน มีความหนาแน่นเฉลี่ย 87 คน/ตารางกิโลเมตร มีจำนวนหลังคาเรือนทั้งหมด 1,256 ครัวเรือน เป็นประชากรไทยพุทธทั้งหมด ยกเว้นบ้านโคกยางที่มีประชากรไทยมุสลิมผสมอยู่ด้วย

ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งจะทำงานเป็นหลัก แต่จะมีการทำสวน ประมง เลี้ยงสัตว์ และหัตถกรรมร่วมด้วย มีบางส่วนประกอบอาชีพรับราชการ อาชีพค้าขาย และทำธุรกิจด้านการบริการ เช่น ร้านตัดผม ร้านเสริมสวย ตู้ซ่อมรถ เป็นต้น

แหล่งน้ำธรรมชาติได้แก่ แม่น้ำตากใบและแม่น้ำบางนรา

แหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญในพื้นที่ คือ ป่าพรุโต๊ะแดง มีเนื้อที่ประมาณ 12,000 ไร่ ซึ่งเป็นสถานที่เก็บกักน้ำจืดที่สำคัญ และมีความอุดมสมบูรณ์ด้วยพันธุ์ไม้และสัตว์ป่านานาชนิด

การคมนาคม สามารถเดินทางติดต่อได้สะดวกทางบก มีถนนสายเพชรเกษมจากกรุงเทพฯ ผ่านตัวจังหวัดนราธิวาส ผ่านอำเภอตากใบ ผ่านตำบลพร่อน ไปจนถึงเขตชายแดนประเทศไทยที่อำเภอสุไหงโกลค ซึ่งอยู่ติดกับประเทศมาเลเซีย

ศาสนสถานที่สำคัญ ประกอบด้วยวัด 5 แห่ง มัสยิด 2 แห่ง และบาราเฮาะ 1 แห่ง มีชื่อและสถานที่ตั้ง ดังนี้ วัดฉัททันตสนาน วัดพระพุทธ วัดโคกมะม่วง วัดสิทธิสาร ประดิษฐ์ วัดนภาราม มัสยิดนุรุชชีดายะห์ มัสยิดบาเดาะห์ และบาราเฮาะกะสมัคคร

หน่วยธุรกิจที่สำคัญ ประกอบด้วย ตลาดนัดชุมชน/ลาน มีอยู่ 3 แห่ง คือ ตลาดนัดหน้าวัดพระพุทธ ตลาดนัดหน้าวัดใหม่ และตลาดนัดชุมชนบ้านปลักช้าง โรงสีข้าวขนาดกลาง 6 แห่ง และร้านค้าวัสดุก่อสร้าง 3 แห่ง

ด้านสาธารณสุข มีสถานเฝ้าระวังประจำตำบล/ หมู่บ้าน รวม 2 แห่ง
 ด้านการศึกษา มีโรงเรียนประถมศึกษา 4 แห่ง ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของ
 กศน. 1 แห่ง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 1 แห่ง และที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน/ ห้องสมุดประชาชน
 รวม 6 แห่ง

2.1.2 ลักษณะภูมิอากาศ

ตำบลพร่อนตั้งอยู่คาบสมุทรภาคใต้ตอนล่างทางด้านชายฝั่งตะวันออก ซึ่งนัก
 ภูมิศาสตร์บางท่านได้กำหนดให้พื้นที่ดังกล่าวเป็นอากาศร้อนชื้นแบบป่าดงดิบ (Tropical Rainy
 Forest แทนด้วยสัญลักษณ์ "Af") ตามลักษณะการจำแนกประเภทอากาศของคอปเฟิน ซึ่ง
 หมายถึงบริเวณที่มีอากาศแบบป่าฝนเมืองร้อนคือมีความชุ่มชื้นตลอดทั้งปี (คือไม่มีเดือนใดเลยที่มี
 ปริมาณน้ำฝนที่ตกต่ำกว่า 2.4 นิ้ว หรือ 62 มม.)¹ ตำบลพร่อนมีฤดูกาลเพียง 2 ฤดู คือ ฤดูฝนและ
 ฤดูร้อน ฤดูฝนสามารถแบ่งได้เป็น 2 ช่วงเวลาตามอิทธิพลของลมมรสุมท้องถิ่นที่พัดผ่าน คือ ช่วง
 เดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคมจะได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้ และช่วงเดือน
 พฤศจิกายนถึงเดือนมกราคมจะได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ในช่วงฤดูร้อนจะ
 อยู่ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายน ซึ่งจะมีฝนนอกฤดูกาลตกอยู่อย่างสม่ำเสมอ อากาศ
 โดยทั่วไปจึงมีลักษณะร้อนชื้น

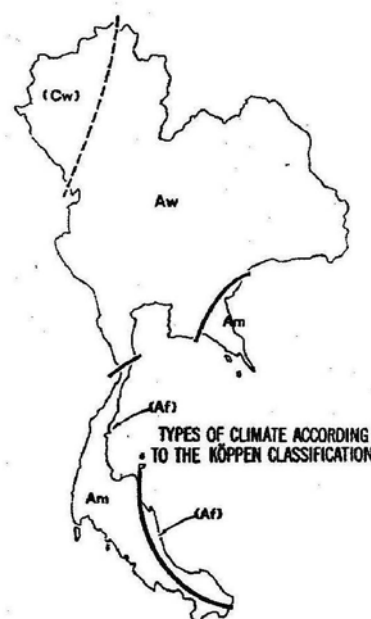
Aw ภูมิอากาศร้อนชื้นมีฤดูแล้งชัดเจนหรือแบบสะวันนา

Am ภูมิอากาศร้อนชื้นแบบมรสุม

Af ภูมิอากาศร้อนชื้นแบบป่าฝน

Cw ภูมิอากาศแบบอบอุ่นชื้น

หรือภูมิอากาศแบบละติจูดกลาง

รูปที่ 2-6 ลักษณะภูมิอากาศของประเทศไทยตามลักษณะการแบ่งกลุ่มประเภทของคอปเฟิน
 แหล่งที่มา: ปรับปรุงจาก Stemstein(1976); สวาท เสนานรงค์(2529); วิชัย เทียนน้อย(ม.ป.ป.)

¹สวาท เสนานรงค์, ภูมิศาสตร์ประเทศไทย(กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2529), หน้า 66.

2.2 ประวัติศาสตร์

2.2.1 ประวัติศาสตร์ที่สำคัญ

ชุมชนพว่อนเป็นชุมชนชาวพุทธขนาดเล็กในพื้นที่ที่ทุรกันดารในสมัยโบราณ จึงไม่ได้มีชื่อปรากฏอยู่ในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญ แต่มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในเหตุการณ์การเสียดินแดนหัวเมืองมลายูให้กับอังกฤษ เพื่อแลกเปลี่ยนกับการขอยกเลิกอนุสัญญาฉบับ พ.ศ. 2440 และยกเลิกสิทธิสภาพนอกอาณาเขต เพื่อให้รัฐบาลไทยสามารถปกครองประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ในสมัยสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งรัฐบาลไทยได้อ้างถึงวัฒนธรรมชาวพุทธในพื้นที่อำเภอตากใบ ที่มีวัดและชุมชนปรากฏอยู่มาก ซึ่งแตกต่างจากวัฒนธรรมมลายูอิสลามอย่างชัดเจน เป็นเหตุผลให้รัฐบาลอังกฤษยอมรับ ทำให้รัฐบาลไทยสามารถรักษาดินแดนประเทศสยามส่วนล่างสุดเอาไว้ได้

พื้นที่ปลายแหลมมลายูที่มีอาณาเขตเริ่มต้นจากเมืองปัตตานีในปัจจุบันลงไปจรดปลายแหลมมลายูนั้นในอดีตเป็นแหล่งรวมของวัฒนธรรมชุมชนที่หลากหลาย เนื่องจากเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์จึงเกิดเป็นชุมชนเมืองท่าที่มีผู้คนจากหลายชาติเข้ามาอยู่ร่วมกัน มีหลักฐานปรากฏในเอกสารต่างชาติโบราณในสมัยพุทธศตวรรษที่ 5-6 ว่าเป็นส่วนหนึ่งของ “ดินแดนทอง” (สุวรรณภูมิ/โครเส/จินหลิน) หรือดินแดนทะเลใต้ (หนานไห่) หรือดินแดนที่มีภูเขาที่มีไม้หอม (มลายูทวีป) และได้กล่าวถึงเมืองท่าสำคัญ คือ ลังกาโคระ กงหวทวีป ตักโกละ (ตะโกละ) หรือที่รู้จักกันในชื่อ “อาณาจักรลังกาสุกะ”² ซึ่งบริเวณที่ตั้งของศูนย์กลางอาณาจักรเดิมนั้น ในปัจจุบันจะอยู่ที่ อ.ยะรัง จ.ปัตตานี

ด้านการนับถือศาสนาในอาณาจักรลังกาสุกะนั้นมาจากอิทธิพลความเชื่อที่มาจากภายนอกทั้งสิ้น โดยเฉพาะจากอาณาจักรหรือชนชาติที่มีความเข้มแข็งอยู่ในสังคม ศาสนาแรกที่ได้รับการยอมรับในอาณาจักรลังกาสุกะคือศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ต่อมาในพุทธศตวรรษที่ 13-16 ชาวเมืองได้เปลี่ยนไปนับถือศาสนาพุทธแบบมหายาน ซึ่งรับมาจากอาณาจักรศรีวิชัยที่มีอิทธิพลอยู่ในขณะนั้น ในปี พ.ศ.2000 อาณาจักรปัตตานีได้ถูกก่อตั้งขึ้นใหม่โดยราชวงศ์ของอาณาจักรลังกาสุกะเดิม โดยได้ย้ายเมืองไปตั้งอยู่ที่บริเวณริมชายฝั่งทะเล นอกจากนี้เจ้าเมืองยังได้เปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลามอีกด้วย ตั้งแต่นั้นมาอาณาจักรปัตตานีจึงได้กลายเป็นรัฐอิสลามที่เจริญรุ่งเรืองทั้ง

²อมรา ศรีสุชาติ, สายจากภาคใต้ : ภูมิลักษณะ รูปลักษณะ จิตลักษณะ (กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2544), หน้า 9.

ทางการค้าและศาสนาที่สำคัญในคาบสมุทรมลายู ซึ่งมีความสอดคล้องกับเมืองต่างๆ ที่ตั้งอยู่บริเวณปลายแหลมมลายู ที่ได้รับวัฒนธรรมของศาสนาอิสลามมาก่อนหน้านี้แล้ว ประชาชนในพื้นที่ปลายแหลมมลายูตั้งแต่เมืองปัตตานีลงไปจนสุดปลายแหลมส่วนมากจึงได้นับถือศาสนาอิสลาม และใช้ภาษามลายูเป็นภาษาหลักในท้องถิ่น

รูปที่ 2-7 ภาพแผนที่แสดงเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จากรายงานของจี. มาสเปอโร แสดงที่ตั้งและอาณาเขตของอาณาจักรลังกาสุกะ ในปี พ.ศ. 1532.

แหล่งที่มา: หนังสือประวัติศาสตร์ปัตตานี สมัยอาณาจักรโบราณถึงการปกครอง 7 หัวเมือง หน้า 23.

จากข้อความที่ปรากฏไว้ในแท่นศิลาจารึกสมัยพ่อขุนรามคำแหง ได้กล่าวไว้ว่า เมืองปัตตานีและเมืองอื่นๆ ในแหลมมลายูอีกหลายเมืองได้ตกอยู่ภายใต้อำนาจของอาณาจักรสุโขทัยในคราวที่ยกทัพไปตีเมืองนครศรีธรรมราชได้สำเร็จ และจากนั้นความสัมพันธ์ระหว่างรัฐปัตตานีกับรัฐสยามก็ดำรงอยู่เช่นเดิมมาโดยตลอด จนกระทั่งเสียดินแดนบางส่วนให้กับรัฐบาลอังกฤษในสมัยรัชกาลที่ 5 ดังกล่าว จากนั้นได้จัดระบบการปกครองใหม่ โดยแบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็นจังหวัดต่างๆ ดังเช่นในปัจจุบัน

2.2.2 ประวัติศาสตร์โคกอิฐ

โบราณสถานโคกอิฐตั้งอยู่ในเขตหมู่ที่ 2 ตำบลพร่อน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส โคกอิฐนี้มีลักษณะเป็นโคกกลางทุ่งนาที่มีร่องรอยการตั้งชุมชนในสมัยโบราณ มีลักษณะเป็นโคกสูงที่น้ำท่วมไม่ถึง ชาวบ้านเรียก "อิฐกอง" บริเวณโบราณสถานพบซากฐานเจดีย์เป็นแท่งหินแกรนิตขนาดใหญ่ ส่วนเจดีย์ด้านบนถูกรื้อเอาอิฐไปทำอย่างอื่นจนไม่สามารถคาดเดารูปทรงได้ จากการตรวจสอบอายุทางโบราณคดีพบว่า แหล่งโบราณสถานโคกอิฐมีอายุอยู่ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 13-14 ซึ่งตรงกับช่วงอิทธิพลศิลปะปาละ ซึ่งมีลักษณะรูปแบบเช่นเดียวกับพระธาตุไชยา หลักฐานเพิ่มเติมที่นักโบราณคดีขุดพบบริเวณเจดีย์ คือ เศษถ้วยชามจีน หม้อ ไห และเครื่องประดับ โดยมีอายุตรงกับยุคสมัยต่างๆ ของราชวงศ์จีน ดังนี้ สมัยถัง (พุทธศตวรรษที่ 11-14) สมัยห้าราชวงศ์ (พุทธศตวรรษที่ 14-15) สมัยซ่งเหนือ (พุทธศตวรรษที่ 15-16) สมัยซ่งใต้ (พุทธศตวรรษที่ 16-18) สมัยหยวน (พุทธศตวรรษที่ 18-19) สมัยเหม็ง (พุทธศตวรรษที่ 19-20) และได้ขาดช่วงไปอย่างกะทันหันเมื่อพุทธศตวรรษที่ 20-21³ ปัจจุบันโบราณวัตถุดังกล่าวถูกเก็บรักษาอยู่ที่พิพิธภัณฑสถานวัดพระพุทธ ตำบลพร่อน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

รูปที่ 2-8, 2-9 ถ้วยชามตัวอย่างของจีนที่ขุดพบในแหล่งโบราณสถานโคกอิฐ

จากหลักฐานทางโบราณคดีได้แสดงให้เห็นระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานของชุมชนชาวพุทธในพื้นที่โคกอิฐ ตำบลพร่อน โดยเริ่มตั้งแต่ช่วงพุทธศตวรรษที่ 11 และได้ขาดหายไปในช่วงพุทธศตวรรษที่ 20 ซึ่งการหายไปของชุมชนโคกอิฐนี้มี ความสอดคล้องกับเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่ภาคใต้ช่วงต้นพุทธศตวรรษที่ 19 ซึ่งได้กล่าวไว้ว่าชุมชนหลายแห่งในภาคใต้

³ คณะกรรมการมูลนิธิทักษิณพรหมาภรณ์, "ตำนานประวัติเขากง," ใน หนังสือที่ระลึกการก่อสร้างพระพุทธรูปทักษิณมิ่งมงคล, หน้า 2.

ได้ทิ้งเมืองให้เป็นเมืองร้างหลายครั้ง เพื่อหนีจากโรคระบาดและภัยธรรมชาติ อันเป็นผลมาจากสภาวะแวดล้อมทางธรรมชาติถูกทำลายไปมากและเกิดจากสภาพการอยู่อาศัยที่แออัด⁴ ดังนั้นจึงน่าจะตั้งสมมติฐานได้ว่า พื้นที่โคกอิฐในสมัยโบราณน่าจะเป็นเมืองทำการค้ามาก่อนจากการค้นพบด้วยขามเงินสมัยต่างๆ และในศตวรรษที่ 20 ชาวโคกอิฐได้อพยพย้ายถิ่นฐานออกไปจากการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติหรือโรคระบาด

2.2.3 ประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานท้องถิ่น

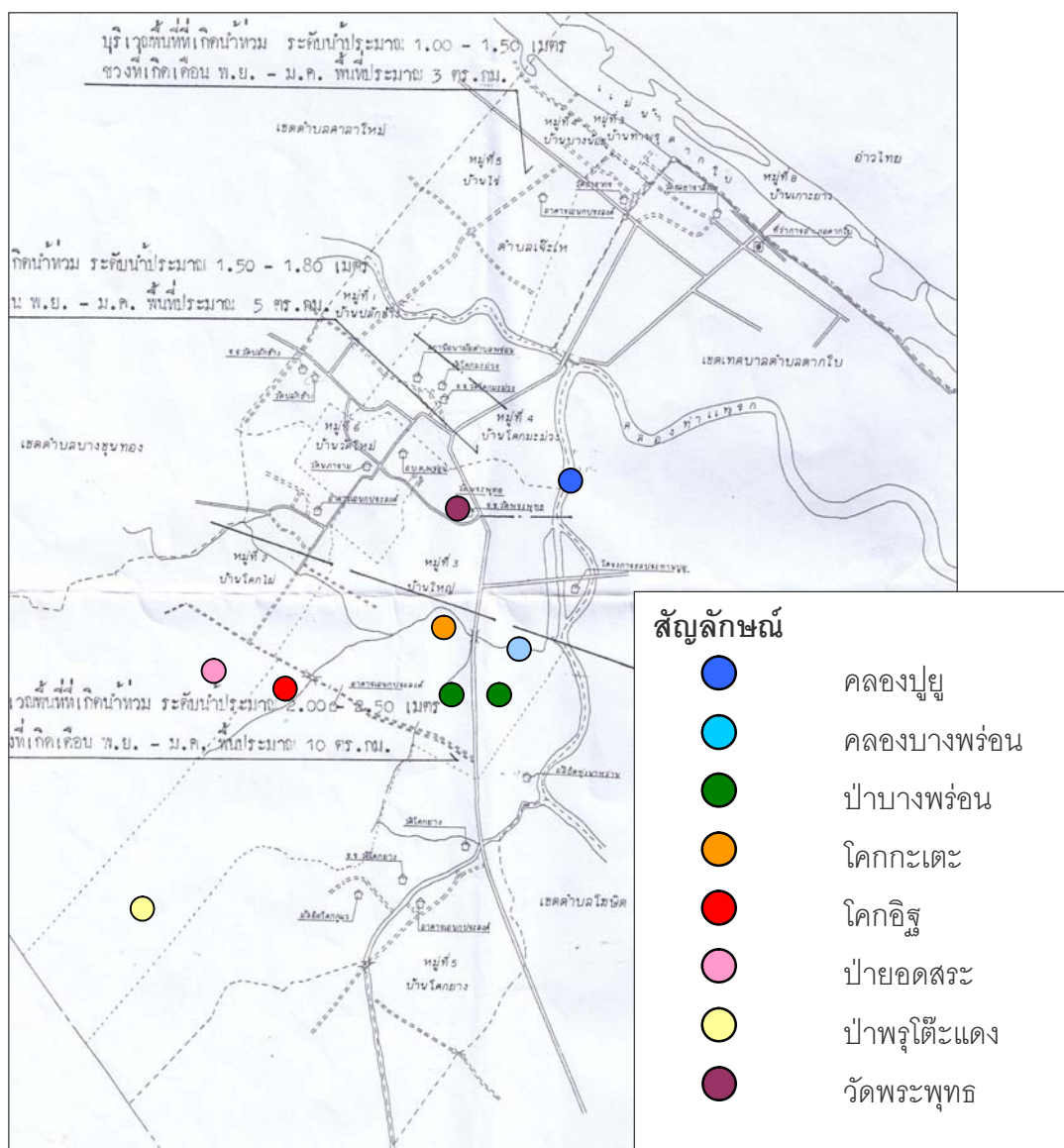
ชาวพร่อนมีตำนานการตั้งถิ่นฐานของชุมชนตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษที่ได้มีการเล่าสืบทอดต่อกันมา และได้ถูกบันทึกไว้เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ภายในท้องถิ่นโดยนายทอง เกิดกุล (เกิดเมื่อ พ.ศ.2476) เมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ.2543 โดยมีเนื้อหา ดังนี้

บรรพบุรุษชาวพร่อนได้อพยพย้ายถิ่นฐานมาทางทะเลด้านทิศเหนือพร้อมกับได้อัญเชิญพระพุทธรูป 2 องค์ ที่แกะสลักจากไม้มาพร้อมกันด้วย ในสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินครองราชย์กรุงธนบุรี และเป็นช่วงเวลาที่กรุงธนบุรีได้ขยายอาณาเขตไปจนถึงหัวเมืองทางใต้

เมื่อคณะผู้อพยพได้เดินทางถึงปากแม่น้ำปายูจึงได้ตัดสินใจนำเรือล่องเข้ามาในแผ่นดินเพื่อหาสถานที่ตั้งถิ่นฐาน ณ ที่ปากน้ำนั้นพระพุทธรูปที่ประดิษฐานไว้บนเรือถูกแดดส่อง ชาวบ้านจึงกล่าวว่าพระร้อน และได้เรียกเพี้ยนเป็นพร่อน อันเป็นที่มาของชื่อตำบลในปัจจุบันในที่สุด ในที่สุดเรือก็ล่องมาถึงเนินทรายแห่งหนึ่งจึงนำพระพุทธรูปทั้ง 2 องค์ลงประดิษฐานไว้ ปัจจุบันพื้นที่ดังกล่าวถูกเรียกว่าโคกกะเตะ (ภาษามลายูหมายถึงวัด) ส่วนชาวบ้านก็ได้ตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณใกล้เคียงที่เรียกว่าป่าสวนพร่อน ต่อมาได้มีปาฏิหาริย์เกิดขึ้นกับพระพุทธรูปองค์หนึ่ง โดยได้ลอยหายไป และมีชาวบ้านไปพบอีกครั้งในป่ายอดสระแต่ไม่สามารถอัญเชิญกลับมาประดิษฐานไว้ดังเดิมได้ จากอำนาจแห่งความศักดิ์สิทธิ์ของพระพุทธรูปองค์ดังกล่าวป่ายอดสระจึงแคล้วคลาดจากไฟป่าอยู่เสมอ จึงมีชาวบ้านนำธูปเทียนไปปักในป่าเพื่อบนบานอยู่เสมอ ในเวลาต่อมาชาวพร่อนได้ย้ายที่อยู่อาศัยอีกครั้ง โดยเข้ามาอยู่ที่บ้านใหญ่ ตำบลพร่อนในปัจจุบัน และได้นำพระพุทธรูปมาประดิษฐานไว้ที่วัด ซึ่งชาวบ้านเรียกว่า วัดหัวนอน (หมายถึงวัดทิศใต้) แต่ได้ล่อมพระพุทธรูปด้วยไช้ตรวนไว้ในโบสถ์เพื่อป้องกันไม่ให้พระพุทธรูปแสดงอภิหารลอยหายไปอีกองค์หนึ่ง และต่อมาได้ย้ายสถานที่ตั้งวัดอีกครั้ง มาอยู่พื้นที่ฝั่งตรงข้ามที่เดิม ซึ่งชาวบ้านเรียกว่าวัดใต้ดิน (หมายถึงวัดทิศ

⁴อมรา ศรีสุชาติ, สายจากภาคใต้ : ภูมิลักษณะ ภูมิลักษณะ จิตลักษณะ(กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2544), หน้า 69.

เหนือ) เป็นสถานที่สุดท้าย ซึ่งก็คือวัดพระพุทธในปัจจุบัน ส่วนพระพุทธรูปที่ถูกกล่าวมาในตำนานก็คือ “พ่อท่านวัดพระพุทธ” ที่เป็นพระพุทธรูปคู่บ้าน คู่ชุมชนชาวพุทธมาจนถึงปัจจุบัน⁵

รูปที่ 2-10 แผนที่ตำบลพร่อนแสดงที่ตั้งของสถานที่ต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ในตำนานการตั้งถิ่นฐานของบรรพบุรุษ

⁵ทอง เกิดกุล, “ประวัติวัดพระพุทธและตำนานตำบลพร่อน”, 9 มีนาคม 2543. (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

พ่อท่านวัดพระพุทธรูป เป็นศูนย์รวมจิตใจและหลักชัยของประชาชนทั่วไป เป็นที่รู้จักกันถึงความศักดิ์สิทธิ์ขององค์พระพุทธรูป ทั้งชาวบ้านพร่อนและคนภายนอกท้องถิ่น พ่อท่านวัดพระพุทธรูปมีลักษณะเป็นพระพุทธรูปไม้ หน้าตักกว้าง 51.3 เซนติเมตร สูง 87 เซนติเมตร มีกำหนดการเสด็จออกทรงน้ำ ในเดือน 5 แรม 1 ค่ำของทุกปี มีความเชื่อว่าหากมองเห็นพระพักตร์ยิ้ม บ้านเมืองจะสงบสุข แต่หากพระพักตร์เศร้าหมอง บ้านเมืองจะมีเหตุผดประกติ ในปี พ.ศ. 2518 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และสมเด็จพระนางเจ้าบรมราชินีนาถฯ ได้เสด็จพระราชดำเนินมาที่วัดพระพุทธรูป และได้ทรงทอดพระเนตรพระพุทธรูป แล้วทรงดำริว่าคงเป็นพระพุทธรูปสมัยสุโขทัยเป็นราชธานี⁶

วัดพระพุทธรูป จึงมีความหมายต่อจิตใจชาวพร่อนในหลายด้าน คือ เป็นวัดต้นกำเนิดของชุมชนพร่อน เป็นสถานที่สถิตของบรรพบุรุษชาวพร่อนทุกคน และเป็นสถานที่ประดิษฐานพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองที่สำคัญ

รูปที่ 2-11 พระอุโบสถและโรงฝ้าพระบาทในวัดพระพุทธรูป

รูปที่ 2-12 พ่อท่านวัดพระพุทธรูป

จากตำนานโคกอิฐ และตำนานตำบลพร่อน จึงสามารถสันนิษฐานประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานของชุมชนพร่อน ได้ว่ามีการตั้งถิ่นฐานตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 11-19 ที่โคกอิฐ พัฒนาเป็นบ้านเมืองเป็นลักษณะเมืองท่าชายฝั่งทะเล ที่ดำรงชีวิตแบบวิถีพุทธแบบมหายานที่ได้รับอิทธิพลมาจากอาณาจักรศรีวิชัยที่รุ่งเรืองในช่วงดังกล่าว และได้อพยพย้ายถิ่นฐานออกไปตั้งรกรากใหม่ในที่อื่นๆ จนกลายเป็นเมืองร้าง และมีการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอีกครั้งโดยชาวพุทธที่มาจาก

⁶ทอง เกิดกุล, “ประวัติวัดพระพุทธรูปและตำนานตำบลพร่อน”, 9 มีนาคม 2543. (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

ทางเหนือ ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 24 ในสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ได้แผ่อิทธิพลไปถึงดินแดนปลายแหลมมลายู

2.3 ความเชื่อ ค่านิยมและประเพณีในสังคมชาวพวอน

2.3.1 ความเชื่อด้านศาสนา

การนับถือพระพุทธศาสนาของชาวพวอนในอดีต ช่วงก่อนปี พ.ศ.2500 นั้น มีลักษณะผสมผสานร่วมกันกับความเชื่อเรื่องผีด้วย ในปี พ.ศ.2500 ได้มีพระอาจารย์สายวิปัสสนาเข้ามาเป็นเจ้าอาวาสที่วัดในชุมชนพวอน และได้เปลี่ยนแนวความคิดของชาวพวอนใหม่ โดยให้ยึดถือแต่เพียงหลักคำสอนที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาเท่านั้น ความเชื่อเรื่องผีจึงได้ค่อยๆ หดไปจากสังคม

พิธีกรรมเช่นไหว้บูชาผีที่ปรากฏในอดีต เช่น พิธีสะเดาะเคราะห์เช่นไหว้ผีหมู่บ้านหรือการเช่นไหว้ผีเรือน เมื่อมีใครเจ็บป่วย หรือเกิดเหตุการณ์ไม่ดีขึ้นในหมู่บ้าน พิธีกรรมกินข้าวใหม่คือการหุงข้าวที่เก็บเกี่ยวมาครั้งแรกเพื่อนำไปเช่นไหว้บ้านผีเรือนที่คอยดูแลรักษาเรือน แล้วจึงนำไปถวายพระที่วัดก่อนนำมากินเองหรือขาย นอกจากนี้ยังมีการวางพาดระหว่างชื่อเรือนเพื่อให้ผีบ้านผีเรือนเดินอีกด้วย และเชื่อว่าหากบ้านหลังใดไม่มีไม้พาดชื่อ จะมีผีร้ายมาอาศัยอยู่ในเรือนแทน

รูปที่ 2-13 ไม้พาดชื่อในเรือนพื้นถิ่นไทยพุทธชาวพวอน

ในปัจจุบันความเชื่อเรื่องผีได้หายไปจนเกือบหมดสิ้น อาจยังคงเหลือพิธีกินข้าวใหม่อยู่บ้าง สำหรับผู้สูงอายุที่ได้เคยปฏิบัติมาตั้งแต่ในอดีต แต่ก็ไม่ได้ส่งต่อความเชื่อนี้สู่เด็กรุ่นใหม่ ความเชื่อเรื่องผีเรือนก็ค่อยๆ หายไปเช่นเดียวกัน ในปัจจุบันไม้ที่ใช้พาดชื่อจึงไม่ปรากฏให้เห็นในเรือนรุ่นใหม่อีกต่อไป

2.3.2 ความเชื่อเรื่องเจ้าที่และสิ่งศักดิ์สิทธิ์

ชาวพว่นมีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องเจ้าที่มาก เนื่องจากเป็นสิ่งลึกลับที่อ่อนนุ่มถ่อมตน มีแนวคิดที่ต้องพึ่งพิง อิงอาศัยกับระบบธรรมชาติเป็นหลัก จึงเกิดความรู้สึกเคารพและรู้คุณ และได้ขอพรจากสิ่งที่ทรงอำนาจอย่างธรรมชาติเสมอ ซึ่งจะเห็นได้จากพิธีกรรมการเช่นไหว้เจ้าที่ ในลักษณะต่างๆ เช่น เจ้าที่นา เจ้าที่เรือน เจ้าที่ป่า เป็นต้น ชาวพว่นจึงมีความสำรวมต่อการวางตัวในพื้นที่ต่างๆ เสมอ เพราะมีพื้นฐานความเชื่อว่ามีเจ้าที่คอยดูแลอยู่ เช่น เมื่อยามเข้าป่า อยู่ในหมู่บ้าน หรือแม้กระทั่งภายในเรือนของตนเอง

นอกจากเจ้าที่แล้วชาวพว่นยังให้ความเคารพต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์เช่นกัน ในพิธีกรรมการเช่นไหว้เจ้าที่ของชาวพว่น นอกจากเครื่องเช่นไหว้เจ้าที่แล้วจะมีการเตรียมเครื่องเช่นไหว้ชุดที่สองไว้สำหรับการเช่นไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์อีกด้วย ซึ่งเรียกว่า “การไหว้กราหมาด” เป็นการแสดงความเคารพ และขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนนับถือ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวพว่นเคารพนับถือไม่ได้จำกัดเฉพาะเพียงแค่ พระพุทธรูปเท่านั้น แต่อาจหมายถึงเจ้าป่าเจ้าเขา หรือพระสงฆ์ที่ได้รับความนับถือในท้องถิ่นด้วยเช่นเดียวกัน เช่น ไต้ะชายป่าแก่ (เจ้าที่ป่าพุไร้ะแดง) ไต้ะชายโคกอิฐ (เจ้าที่ที่รักษาโคกอิฐและพื้นที่ทั่วไปเนื่องจากเป็นบรรพบุรุษที่เก่าแก่) หลวงปู่ทวดวัดช้างให้ เป็นต้น

ประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นที่แสดงให้เห็นความเชื่อเรื่องเจ้าที่ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์อย่างชัดเจนก็คือ ประเพณีรับเจ้าเข้าเมือง เป็นประเพณีที่จัดขึ้นช่วงปีใหม่ หรือเดือน 5 ของทุกปี ซึ่งเป็นช่วงที่เก็บเกี่ยวผลผลิตเสร็จแล้ว มีจัดมุ่งหมายเพื่อเช่นไหว้เจ้าที่เจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในโอกาสปีใหม่ เพื่อให้พรแก่ผู้ที่มาร่วมพิธี ซึ่งได้เตรียมอาหารคาวหวานมาเช่นไหว้ดังกล่าว มีการขอพรให้มีผลผลิตที่ดีในฤดูกาลถัดไปและมีแต่สิ่งที่ดีๆ เกิดขึ้นในชีวิตและชุมชน ประเพณีรับเจ้าเข้าเมืองนี้มักจะทำที่ลานวัดของชุมชนแต่จะไม่มีพิธีสงฆ์ นอกจากนี้ก็มีประเพณีสวดนา ซึ่งเป็นการทำบุญเลี้ยงพระ พร้อมทั้งเช่นไหว้เจ้าที่และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ทุ่งนา เพื่อถือนหาความเป็นสิริมงคลก่อนการทำงานและขอพรจากเจ้าที่และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ช่วยดูแลข้าวให้มีผลผลิตที่ดี

รูปที่ 2-14 การไหว้เจ้าที่นาในประเพณีสวดนา

รูปที่ 2-15 พิธีสงฆ์ในประเพณีสวดนา

รูปที่ 2-16 ของเซ่นไหว้เจ้าที่ในประเพณี
รับเจ้าเข้าเมือง

รูปที่ 2-17 บรรยากาศในประเพณีรับเจ้า
เข้าเมือง

2.3.3 ค่านิยมความกตัญญูและเคารพผู้อาวุโส

สังคมชาวพว่นเป็นสังคมที่ยึดหลักกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ และแสดงความเคารพต่อผู้อาวุโส จะเห็นได้จากในประเพณีต่างๆ ที่ปรากฏในท้องถิ่น เช่น ในประเพณีชิงเปรต ลูกหลานจะนำขนม และอาหารต่างๆ ส่งไปให้บรรพบุรุษที่ล่วงลับด้วยการนำไปทำบุญที่วัด ส่วนผู้อาวุโสที่ยังมีชีวิตอยู่นั้นจะได้รับขนมจากผู้ที่มีอาวุโสน้อยกว่าก่อนถึงวันชิงเปรต ประเพณีชิงเปรตจึงเป็นพิธีกรรมของชาวพว่นที่ทำให้ตนเองได้แสดงความกตัญญูทั้งกับผู้อาวุโสที่ยังมีชีวิตอยู่และที่ได้เสียชีวิตไปแล้ว ประเพณีบั้งสุกุลบัวก็เป็นอีกพิธีกรรมหนึ่งที่สำคัญในชุมชน เป็นการทำบุญในช่วงปีใหม่ให้กับบรรพบุรุษ ที่ได้เสียชีวิตไปแล้ว ด้วยการนำอาหารไปทำบุญที่วัด มีการรดน้ำบัว (เจดีย์ที่ใช้เก็บกระดูก) และยังได้อัญเชิญพระพุทธรูปที่ศักดิ์สิทธิ์ออกมาประดิษฐานด้านนอกอุโบสถเพื่อให้ชาวบ้านรดน้ำด้วยเช่นกัน ประเพณีบั้งสุกุลบัวจะจัดขึ้นในเดือน 5 ของทุกปี เป็นการแสดงความกตัญญูต่อสิ่งที่ตนเองเคารพนับถือ เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิตของตนเอง

รูปที่ 2-18 การทำข้าวต้มในประเพณีชิงเปรต

รูปที่ 2-19 บรรยากาศประเพณีชิงเปรต

รูปที่ 2-20, 2-21 การไหว้บัวบรรพบุรุษในประเพณีบั้งสุกุลบัว จุดธูปเทียน ดอกไม้ ประแป้ง ใส่น้ำอบ และรดน้ำ

รูปที่ 2-22 พิธีตัดบาศธันวาคมในประเพณีบั้งสุกุลบัว

รูปที่ 2-23 การรดน้ำพระในประเพณีบั้งสุกุลบัว

รูปที่ 2-24 การพบปะญาติพี่น้องที่ได้กลับมา รวมกันอย่างพร้อมหน้าในประเพณีบั้งสุกุลบัว

รูปที่ 2-25 การได้พบปะเพื่อนฝูงในประเพณีบั้งสุกุลบัว

ความกตัญญูต่อบรรพบุรุษนั้นส่งผลให้ชาวพว่นรู้สึกมีความสุขและปลอดภัย ในชีวิต เนื่องจากชาวพว่นเชื่อว่าบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วจะกลายเป็นผีบรรพบุรุษ ที่จะคอยติดตามดูแล และให้ความคุ้มครองแก่ลูกหลานตลอดไป เหมือนเช่นเวลาที่เขายังมีชีวิตอยู่ ซึ่งก็จะเป็นร่วมโพธิ์ร่วมไทร ให้พรที่เป็นศิริมงคลแก่ชีวิตของลูกหลานอยู่เสมอ

นอกจากการแสดงความกตัญญูต่อผู้อาวุโสและบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ชาวพร่อนยังแสดงความกตัญญูรู้คุณต่อทุกสิ่งทุกอย่างที่ตนเองพึ่งพิงอยู่อีกด้วย เช่น การเลี้ยงวัวที่ใช้เพื่อการไถนาเมื่อถึงเวลาอาบน้ำก็จะไม่ใช้เท้ากวักน้ำแต่จะใช้มือเท่านั้น เป็นการแสดงความนับถือต่อสัตว์ที่มีคุณ พืชที่มีคุณอย่างหัวกลอยถูกเรียกชื่อว่าเจ้าพระคุณย่นยาว ซึ่งถูกตั้งโดยชาวพร่อนรุ่นก่อนที่ต้องอาศัยหัวกลอยกินประทังชีวิตในช่วงที่นายังไม่มียอดผลผลิต จึงถือว่าเป็นพืชที่มีพระคุณและได้ตั้งชื่อไว้อย่างมีความหมาย เป็นการแสดงความรู้คุณต่อพันธุ์ไม้ดังกล่าว นอกจากนี้ยังมีประเพณีที่ได้แสดงความขอบคุณต่อเจ้าที่นาที่ได้ให้ผลผลิตแก่ชุมชนด้วย เรียกว่าประเพณีลาซัง ซึ่งเป็นประเพณีการทำบุญรวมกันที่ทุ่งนาหลังจากเจ้าของนาผืนสุดท้ายได้เก็บเกี่ยวผลผลิตแล้ว โดยการนิมนต์พระมาที่ทุ่งนาของหมู่บ้าน จึงถือว่าเป็นการสร้างความเป็นสิริมงคลให้แก่ทุ่งนาด้วย

2.3.4 ค่านิยมความพอเพียง

สังคมชาวพร่อนเป็นสังคมเกษตรกรรมที่มีค่านิยมความขยัน ประหยัดและอดออม ไม่นิยมใช้จ่ายฟุ่มเฟือย แต่ก็มีค่านิยมเพื่อต่อผู้อื่น อุบิสัยดังกล่าวชาวพร่อนก็ได้รับการสืบทอดต่อมาจากบรรพบุรุษ เนื่องจากเป็นการเข้ามาบุกเบิกพื้นที่ครั้งแรกจึงมีความยากลำบากต้องเปลี่ยนผืนป่าเป็นที่ทำกิน จึงต้องมีความขยันมานะเป็นหลัก และเนื่องจากเป็นคนต่างถิ่นที่อพยพมาจึงไม่มีคนรู้จักที่ช่วยเหลือ ในชุมชนเองจึงต้องมีความสมัครสมานสามัคคี พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันจึงจะอยู่รอดได้

จากการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุในชุมชนหลายท่านทำให้ทราบว่า บรรพบุรุษของชาวพร่อนมีความขยัน ทำงานเกือบทั้งวันโดยพักผ่อนไม่มาก ในช่วงฤดูทำนาผู้ที่เป็นสามีจะตื่นขึ้นมานำวัวไปไถนาตั้งแต่ตี 3 และภรรยาหรือลูกจะตามไปดำนานในตอนเช้าพร้อมกับเตรียมอาหารเข้าไปด้วย ช่วงสายสามีต้องกลับมาดูแลสัตว์เลี้ยง เช่น หมู และนำวัวไปหาแหล่งกินหญ้า รวมถึงต้องหาหญ้าให้วัวในตอนเย็นด้วย ช่วงเย็นถึงค่ำต้องเลี้ยงไม่เก็บสะสมเอาสร้างเรือน เพื่อสร้างฐานะของตนเองให้ดีขึ้น ความมีฐานะของชาวพร่อนในอดีตขึ้นอยู่กับปริมาณข้าวที่มีอยู่ในเรือนข้าว นิยมเก็บข้าวแทนเงิน เมื่อมีความต้องการใช้เงินเป็นจำนวนมาก เช่น ซื้อที่หรือ ซื้อกระบือมุงหลังคา ก็จะทำนำข้าวออกมาทอด สี เพื่อขายนำเงินมาใช้จ่าย

เรือนพื้นดินไทยพุทธชาวพร่อน จึงแสดงให้เห็นถึงฐานะที่มั่นคงของเจ้าของเรือน เนื่องจากต้องใช้เงินในการซื้ออุปกรณ์ก่อสร้าง เช่น กระบือมุงดินเผาหลังคา นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นถึงความขยันของเจ้าของเรือนอีกด้วย เพราะป็นเรือนที่สร้างด้วยแรงงานคนทั้งหมด ในอดีต

ชุมชนพร้อม มีแหล่งทรัพยากรอันอุดมสมบูรณ์ที่สามารถใช้ประโยชน์ได้ เช่น ป่าไม้ ดังนั้นหากใคร ชาญก็จะมีความรู้ที่ดีกว่าคนอื่น ๆ บางครั้งเรื่อก็ถูกนำมาใช้เป็นสินสอดในประเพณีแต่งงานด้วย

ในชีวิตประจำวันชาวพร้อมแทบจะไม่มีค่าใช้จ่าย เนื่องจากมีสวนอาหารอยู่รอบ เรือน จึงใช้เงินใช้จ่ายในการทำบุญและซื้อของที่หาเองไม่ได้ เช่น ปลาทะเล ปลาเค็ม น้ำปลา น้ำตาล เกลือ น้ำมัน เป็นต้น และมีวิธีการถนอมอาหารที่สำคัญคือ การนำปลากะตักมาหมักกับ เกลือทำน้ำบูดู ซึ่งเป็นอาหารหลักที่ใช้บริโภคในครัวเรือนของชาวพร้อมเสมอ โดยนำน้ำบูดูมาปรุง รสและใส่เนื้อปลาอย่าง ใช้กินแก้มกับผักต่างๆ ซึ่งจะเป็นผักสด หรือผักต้มก็ได้เหมือนน้ำพริกทั่วไป นอกจากนี้จะไม่มีค่าใช้จ่ายแล้วยังได้รายได้จากไม้ผลต่างๆ ที่หมุนเวียนกันให้ผลผลิตอยู่อย่าง สม่ำเสมอตามฤดูกาล เช่น มะพร้าว หนาก เงาะ มังคุด ทุเรียน ลองกอง เป็นต้น และจากผักสวน ครัวที่ปลูกในรั้วบ้านที่เหลือจากการบริโภคและแบ่งปันแล้ว เช่น พริก มะเขือ มะนาว เป็นต้น

ดังนั้น ชีวิตของชาวพร้อมจึงสามารถดำรงอยู่ได้อย่างไม่ขัดสน มีรายได้คอยจุนเจือ หลายด้านอย่างสม่ำเสมอ และมีค่าใช้จ่ายไม่มากเกินไปกว่ารายรับจึงมีเงินเหลือสามารถเก็บออมไว้ ใช้จ่ายได้ยามจำเป็น นอกจากนี้ยังไม่มี ความเครียดเมื่อรายได้ส่วนหนึ่งส่วนใดหายไป ซึ่งเป็นชีวิตที่ มีความพอเพียง ไม่ต้องรีบเร่งจึงทำให้มีเวลาเพียงพอในการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาที่ตนเอง เคารพและศรัทธา โดยการเข้าร่วมในประเพณีท้องถิ่นต่างๆ ที่สำคัญอยู่อย่างสม่ำเสมอ

2.3.5 ความเชื่อในการทำนา

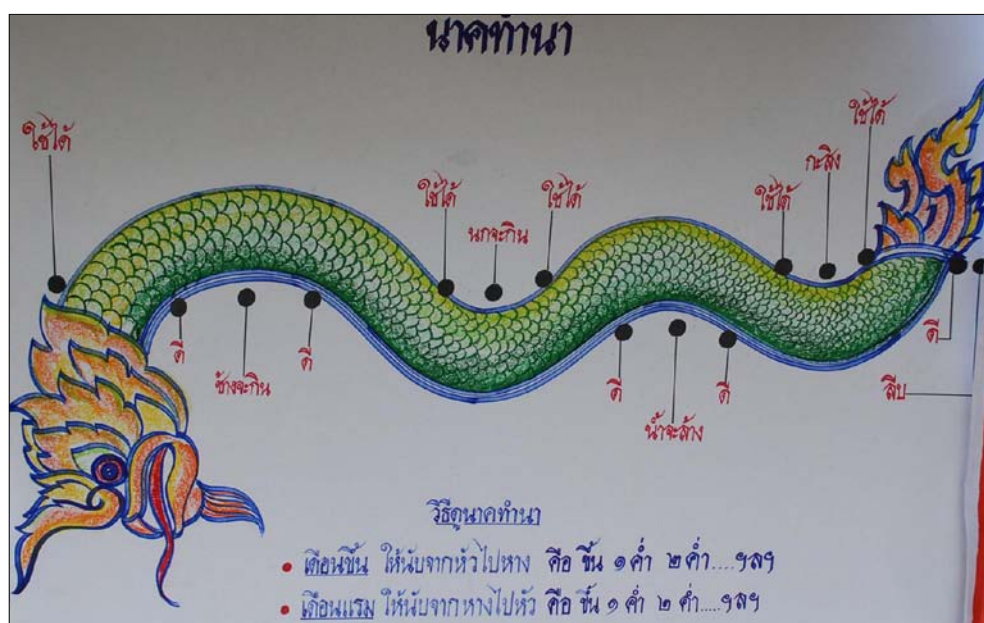
ในสมัยก่อนการเพาะปลูกจะพึ่งพาธรรมชาติเพียงอย่างเดียว ยังไม่มีระบบงาน ชลประทานและเทคโนโลยีการไถย่ำกำจัดศัตรูพืชหรือปุ๋ย จึงต้องฝากผลผลิตไว้กับธรรมชาติหรือ เจ้าที่และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนเองนับถือเท่านั้น ซึ่งบรรพบุรุษชาวพร้อมก็ได้พึ่งสิ่งที่ตนเองเคารพซึ่งมี พระพุทธศาสนาเป็นที่ตั้ง และยังมี การใช้ความเชื่อเรื่องเจ้าที่ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ และฤกษ์ยาม ร่วมด้วย

ชาวพร้อมใช้ประเพณี และพิธีกรรมหลายชนิดเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจให้กับ ตนเองในการปลูกข้าว รวมถึงเป็นการสร้างฝันนั้นให้มีความศักดิ์สิทธิ์เป็นมงคล เพื่อป้องกันต้น ข้าวจากสิ่งไม่ดีที่จะมารบกวนและทำลายให้เกิดความเสียหาย เช่น ศัตรูพืชต่างๆ และได้ขอพรจาก เจ้าที่และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนเองนับถือ ให้ช่วยคุ้มครองดูแลตั้งแต่เริ่มเพาะปลูกลงกล้าจนกระทั่งออก รวงให้มีผลผลิตที่ดี นอกจากนี้ยังหาฤกษ์ยามเพื่อให้เกิดความเป็นสิริมงคลอีกด้วย ซึ่งประกอบด้วย พิธีกรรมที่มีชื่อเรียกดังนี้

ประเพณีสวดนา เป็นการทำบุญทวงนาก่อนการทำนา และประกอบพิธีเช่น ไห้วเจ้าที่นาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์เพื่อขอพร

ประเพณีลาซัง เป็นการทำบุญทวงนาหลังจากทำนาเสร็จแล้ว และเป็นการเฉลิมฉลองผลผลิตที่ได้รับ มีการลงแขกทำขมมเงินกินร่วมกัน และจัดการละเล่นต่างๆ อย่างสนุกสนาน เช่น การแข่งเล่นว่าว การตีไก่ เป็นต้น

การดูนาคำนา เป็นการหาวันดีในการทำนา โดยใช้ปฏิทินนาคำนา ชาวพรวนเชื่อว่าหากยึดตามวันที่ดีที่ได้รับไว้ในปฏิทินนาคำนาแล้ว นาข้าวจะได้ผลผลิตที่ดี

รูปที่ 2-26 ปฏิทินนาคำนา

การดูปฏิทินผีเสื้อ เป็นการหาวันดีในการทำกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นมงคล เช่น การเก็บข้าว การเรียงรวงข้าวให้เป็นกองในเรือนข้าว(ชาวพรวนเรียกว่าการกองข้าวเรียง) การหีบข้าวเพื่อหุงครั้งแรก เป็นต้น วันที่ดีที่หาได้จากปฏิทินผีเสื้อนั้น คือ วันที่ไม่ตรงกับผีเสื้อ ซึ่งมีลักษณะเป็นรูปคล้ายคน ซึ่งแสดงไว้อยู่ในปฏิทินผีเสื้อ ชาวบ้านจะมีปฏิทินผีเสื้ออยู่ในเรือนทุกหลัง และจะหาฤกษ์ที่ดีสำหรับกระทำการมงคลทุกครั้ง

เดือนจีน - ค่ำ														
๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘	๙	๑๐	๑๑	๑๒	๑๓	๑๔	๑๕
๑ คน		๑ คน				๑ คน	๑ คน	๑ คน				๑ คน	๑ คน	
เดือนแรม - ค่ำ														
๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘	๙	๑๐	๑๑	๑๒	๑๓	๑๔	๑๕
๑ คน	๑ คน	๑ คน				๑ คน	๑ คน	๑ คน	๑ คน				๑ คน	

รูปที่ 2-27 ปฏิทินผีเสื้อ

ในวัฒนธรรมการทำนาของชาวพรมมีความเชื่อเรื่องขวัญข้าวด้วยเช่นกัน ซึ่งจะมีพิธีกรรมพิเศษที่เรียกว่า การเก็บขวัญข้าว ขวัญข้าว นั้นเปรียบเสมือนใจของข้าว ซึ่งต้องรักษาให้ดี ชาวพรมเชื่อว่าหากขวัญข้าวหายไป การทำนาก็จะไม่ให้ผลผลิต จึงต้องทำพิธีเก็บขวัญข้าวมา รักษาไว้ในเรือนข้าว ซึ่งจะมีตะกร้าแขวนเอาไว้บนช่อในเรือนข้าว ซึ่งชาวพรมเชื่อว่าขวัญข้าวจะอยู่ในรวงข้าวที่เก็บมาจากที่นาในครั้งแรก และในพิธีกินข้าวใหม่จะมีการเซ่นไหว้พระแม่โพสพในเรือนข้าวด้วยเช่นกัน

รูปที่ 2-28 ลักษณะกองข้าวเรียงในเรือนข้าว

รูปที่ 2-29 ตะกร้าใส่ขวัญข้าว

ปัจจุบันสังคมชาวพว่นก็ยังยึดถือพิธีกรรมการทำงานที่ได้รับสืบทอดมาจากบรรพบุรุษอยู่เช่นเดิม แม้ว่าจะมีระบบการชลประทานที่มีประสิทธิภาพ และมีปุ๋ยที่ดีมากมาย แสดงให้เห็นถึงแนวคิดของสังคมชาวพว่นที่ยังคงยึดมั่นในระบบของธรรมชาติ และความศักดิ์สิทธิ์ของพระพุทธรูปอยู่เช่นเดียวกับบรรพบุรุษ

สรุปได้ว่าชุมชนชาวพว่นยังคงมีรูปแบบของสังคมชนบท ที่ใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย พอเพียงไม่เร่งรีบ มีค่านิยมความประหยัด และเลือกใช้ระบบธรรมชาติมากกว่าการใช้เทคโนโลยี เพื่ออำนวยความสะดวก ซึ่งต้องมีค่าใช้จ่ายสูง อาชีพหลักของชาวบ้านคือการเกษตรโดยเฉพาะการทำนา ดังนั้นข้าวจึงยังคงมีความสำคัญทั้งในแง่เศรษฐกิจและสังคม ในช่วงเวลาว่างจากการทำนา ชาวบ้านมักจะปลูกพืชผักสวนครัวและเลี้ยงสัตว์หลายชนิดไว้เพื่อบริโภคในครัวเรือน นอกจากนี้ยังผลิตเครื่องจักสานต่างๆ จากวัสดุธรรมชาติในท้องถิ่นใช้เองในครัวเรือน มีลักษณะสังคมแห่งการพึ่งพาและแบ่งปัน ผลผลิตที่เหลือจากการอุปโภค-บริโภคในครัวเรือนแล้ว และแจกจ่ายให้ญาติพี่น้อง คนรู้จักจนครบแล้วจึงจะนำมาขายเพื่อนำเงินเก็บออมไว้ใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็นที่ไม่สามารถหาหรือทำเองได้ และที่สำคัญคือใช้ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาและร่วมทำบุญในชุมชน ของตน แต่ละชุมชนจะแบ่งกลุ่มสมาชิกคอยผลัดเวรดูแลพระสงฆ์และวัดในชุมชนของตนเอง ให้เกิดความสะดวกและเป็นระเบียบเรียบร้อย ในปัจจุบันมีการรวมกลุ่มแม่บ้านเพื่อแปรรูปอาหาร เช่น ทำข้าวซ้อมมือ ทำน้ำมันข้าว และมีการทอผ้าในโครงการของสมเด็จพระบรมราชินีนาถ

รูปที่ 2-30, 2-31 เครื่องใช้ที่สร้างเอง

รูปที่ 2-32 ศาลาหน้าบ้านเหมาะที่จะทำงานหัตถกรรม

รูปที่ 2-33 ตะกร้าหวายที่सानใช้เอง

รูปที่ 2-34 ดิหมาตักน้ำ ทำเองจากกาบ
ต้นหมากใช้แทนกระถางตักน้ำ

รูปที่ 2-35, 2-36 การทอผ้าและการสานเสื่อกระจูดในโครงการของสมเด็จพระบรมราชินีนาถ

รูปที่ 2-37, 2-38 การช่วยกันทำข้าวซ้อมมือของกลุ่มสตรีในวัด

รูปที่ 2-39, 2-40 การช่วยกันทำกับข้าวในวัดที่ตนเองเป็นสมาชิกของชุมชน เพื่อเลี้ยงคนที่มาร่วม
ในประเพณีทอดกฐิน

รูปที่ 2-41 การตักบาตรยามเช้า

รูปที่ 2-42 สังคมที่ให้ความเคารพผู้อาวุโสมี
การเยี่ยมเยียน ไปมาหาสู่กันอยู่เสมอ

ในรอบหนึ่งปีจะมีประเพณีต่างๆ มากมายเกิดขึ้นหมุนเวียนกันไปเป็นเทศกาล ประกอบด้วยประเพณีที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น ประเพณีเข้าพรรษา ประเพณีออกพรรษา ประเพณีทอดกฐิน ประเพณีทอดผ้าป่า เป็นต้น และประเพณีในท้องถิ่นที่มีความสำคัญต่อชุมชน เช่น ประเพณีบั้งสุกุลบัว ประเพณีชิงเปรต ประเพณีรับเจ้าเข้าเมือง ประเพณีงานบวชนาค เป็นต้น ซึ่งนอกจากจะเป็นการร่วมประกอบพิธีกรรมที่ทำให้เกิดความรู้สึกสบายใจจากการปฏิบัติในสิ่งที่ดีงามตามความเชื่อแล้วยังเป็นเป็นช่วงเวลาแห่งการพบปะของพี่น้อง ญาติมิตรรวมถึงคนรู้จัก เป็นเหมือนงานรวมญาติของชุมชนชาวพว่อนอีกด้วย

ประเพณีของชาวพว่อนจะสอดคล้องลงตัวกับฤดูกาลของธรรมชาติ และระบบการทำงาน ของชุมชน เช่น ประเพณีทำบุญบวชนาคที่จัดขึ้นในเดือน 5 ซึ่งเป็นช่วงเวลาหลังเก็บเกี่ยว ทุกคนจึงมีเวลาว่าง สามารถเตรียมของมาทำบุญเพื่อส่งไปให้บวชนาคได้อย่างเต็มที่ และเป็นปีใหม่หน้าร้อนที่เหมาะสมจะมารดน้ำขอพรจากพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ และยังได้รดน้ำประแบ่งให้กับบัว ซึ่งเป็นตัวแทนของบวชนาค เพื่อให้เกิดความเป็นศิริมงคลให้แก่ชีวิตตนเองในวาระปีใหม่

ตารางที่ 2-1 ตารางเทศกาลชีวิตของชาวพรวนแสดงให้เห็นวิถีชีวิตของชาวพรวนในหนึ่งปีที่สัมพันธ์กับระบบธรรมชาติ และการอาชีพ ซึ่งมีพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวสูงสุด

เดือน											
อ้าย	ยี่	สาม	สี่	ห้า	หก	เจ็ด	แปด	เก้า	สิบ	สิบเอ็ด	สิบสอง
				รับเจ้าเข้าเมือง บังสกุลบัว			← เข้าพรรษา →				
							บวช		ชิงเปรต		
			ฤดูร้อน						ฤดูฝน		
เข้าป่า ตัดไม้			เกี่ยวข้าว		ว่าง	ปลูกลำไย			ดำนา		เข้าป่า ตัดไม้
← ล่ามวัวให้กินหญ้าในสวน →				ปล่อยวัวหากินในทุ่งนา					← ล่ามวัวให้กินหญ้าในสวน →		

ภาพแสดงลักษณะวัฒนธรรมการใช้ชีวิตของชาวพรวน ที่มีความเป็นธรรมชาติ และเรียบง่ายเป็นธรรมชาติ ผูกพันกับวัดและพระพุทธศาสนาที่ตนเองยึดมั่น

รูปที่ 2-43, 2-44 ผู้สูงอายุนิยมใช้จักรยาน

รูปที่ 2-45 ชุดใส่สำหรับทำงาน

รูปที่ 2-46 ชุดใส่สำหรับทำบุญ ตักบาตร

รูปที่ 2-47 การนวดข้าว

รูปที่ 2-48 การมัดข้าว

รูปที่ 2-49 การแต่งกายทั่วไปของผู้ชาย

รูปที่ 2-50 การเกี่ยวข้าว

รูปที่ 2-51 ผู้อาวุโสแต่งตัวเรียบร้อยเพื่อมาทำบุญ

รูปที่ 2-52 ชาวบ้านมาถือศีล 8 ที่วัด
ในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา

รูปที่ 2-53 ชาวบ้านเดินและปั่นจักรยานไปร่วม
ประเพณีสวดนา

รูปที่ 2-54 บรรยากาคร้านค้าในตลาด แม่ค้า
ลูกค้าตั้งวงพูดคุยสนทนา

รูปที่ 2-55 .บรรยากาการออกร้านขายของ
ภายในวัด เมื่อมีงานบุญต่างๆ รวมถึงงานศพ

บทที่ 3

เรือนพื้นถิ่นไทยพุทธชาวพร่อน อ.ตากใบ จ.นราธิวาส

เรือนพื้นถิ่นไทยพุทธชาวพร่อนเป็นเรือนเครื่องสับ ยกใต้ถุนสูง สร้างด้วยมือ (Hand-made) ใช้วัสดุก่อสร้างจากธรรมชาติเป็นหลัก โดยเฉพาะไม้ซึ่งเป็นทรัพยากรที่ยังสามารถหาได้ง่ายในท้องถิ่น ในช่วงระยะเวลาที่เรือนถูกสร้างขึ้น (2483-2508; อ้างอิงจากอายุของเรือนที่ได้ทำการสำรวจ) รูปแบบของเรือนมีลักษณะโปร่งสามารถระบายความร้อนและความชื้นได้เป็นอย่างดี เหมาะกับสภาพภูมิอากาศในท้องถิ่นซึ่งอยู่ในเขตร้อนชื้นแบบคาบสมุทร ตัวเรือนภายนอกและภายในไม่ได้ทาสีหรือน้ำยารักษาเนื้อไม้จึงดูกลมกลืนไปกับธรรมชาติแวดล้อม เรือนถูกสร้างขึ้นตามหลักความเชื่อของท้องถิ่นที่ยึดถือว่าเป็นมงคลแก่ผู้อยู่อาศัย แม้เรือนถูกปลุกขึ้นด้วยพิธีกรรมที่ดีงาม เรียกว่า “พิธีปลุกเรือน” หรือ “พิธีปลุกเรือน” ตามสำเนียงภาษาถิ่นใต้ของชาวพร่อน จากลักษณะของเรือนที่กล่าวมาจึงพอที่จะสรุปได้ว่าเรือนพื้นถิ่นไทยพุทธชาวพร่อนเป็นเรือนที่ไม่เพียงแต่อยู่แล้วสบายกายเท่านั้น แต่ยังรู้สึกสบายใจอีกด้วย

3.1 คติความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้อง ในการสร้างเรือนพื้นถิ่น

ไทยพุทธชาวพร่อน

3.1.1 การหาพื้นที่ปลุกเรือน

ชาวพร่อนเชื่อว่าลักษณะภูมิประเทศของสถานที่ตั้งของเรือนนั้น มีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของผู้ที่อาศัยอยู่ในเรือน ในการปลุกเรือนใหม่จึงต้องเลือกที่ตั้งของเรือนให้มีลักษณะภูมิประเทศถูกต้องตามหลักความเชื่อที่ถือว่าดี และต้องหลีกเลี่ยงลักษณะภูมิประเทศที่จะให้โทษ ซึ่งมีสำนวนโวหารที่ได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษให้จดจำได้ง่ายคือ “..ลุ่มอิสานอยู่นานจะมีชัย ลุ่มห้วนอนเมี้ยวอนจะเล่นซู้...”¹ และ “...ลุ่มหน้าตกเพื่อนหกลใส่ตัว...”² นอกจากนี้ยังห้ามสร้างเรือนตรงตำแหน่งที่สูงที่สุดซึ่งชาวบ้านเรียกว่า “หมอน” อีกด้วย

ชาวพร่อนมีวิธีการสังเกตดูภูมิประเทศที่เหมาะสมกับการปลุกเรือนได้อย่างง่าย ซึ่งได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษโดยการใช้อวัยวะในร่างกาย คือ ฝ่ามือขวา หรือ หลังเท้าซ้าย

¹ สัมภาษณ์ แดง หน่อสืบ, หมอปลุกเรือน, 4 กันยายน 2552.

² สัมภาษณ์ บัว คงบุตร, หมอปลุกเรือน, 26 ธันวาคม 2552.

ร่วมกันกับดวงอาทิตย์ เพื่อให้เห็นสภาพภูมิประเทศได้ชัดเจนยิ่งขึ้น สามารถทำได้โดยให้ผู้สังเกตยืนเท้าชิด แขนฝ่ามือขวาขึ้น และหันหน้าไปทางทิศตะวันออก ลักษณะของภูมิประเทศที่ดีจะมีลักษณะนูนต่ำเช่นเดียวกับฝ่ามือขวา หรือหลังเท้าซ้ายนั่นเอง³

จากจำนวนคำบอกเล่า และจากวิธีการดูดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่าที่ดินที่เหมาะสมสำหรับการปลูกเรือนนั้นจะมีลักษณะภูมิประเทศด้านทิศใต้สูงและเทลาดเอียงไปหาที่ลุ่มทางทิศอีสาน และห้ามปลูกเรือนในตำแหน่งที่สูงที่สุด แต่ในปัจจุบันความเชื่อนี้กำลังจะสูญหาย เนื่องจากชาวบ้านมีที่ดินที่จำกัด ส่วนมากก็จะปลูกเรือนลงในที่ดินเดิมของบรรพบุรุษ หากซื้อที่ดินผืนใหม่ก็นิยมถมปรับพื้นที่ให้เรียบเสมอกันก่อนที่จะปลูกเรือน ดังนั้นพื้นที่ที่เหมาะสมในปัจจุบันจึงเน้นไปที่ความสะดวกมากกว่าความเชื่อ

3.1.2 การหาภูมิเรือนและความเชื่อเกี่ยวกับเสาภูมิ

เมื่อได้พื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับปลูกเรือนแล้ว ชาวพวอนจะต้องหาตำแหน่งภูมิเรือนด้วย ภูมิเรือนคือตำแหน่งที่เจ้าเรือนหมายใจจะปลูกเรือนขึ้น ชาวพวอนเชื่อว่าพื้นที่ใดๆ ที่ใช้ปลูกเรือนนั้นจะมีตำแหน่งที่ให้คุณ และให้โทษ ดังนั้นจึงต้องเลือกวางภูมิเรือนในตำแหน่งที่ดี ซึ่งจะส่งผลที่ดีต่อผู้อยู่อาศัยและแคล้วคลาดจากสิ่งที่ไม่ดีทั้งปวง ซึ่งต้องให้ผู้ที่มีความรู้เป็นผู้กำหนด

จากการบอกต่อของชาวบ้านพวอนถึงผู้รู้ในการดูตำราการวางภูมิบ้าน พบว่าท่านพระครูที่คัมภีร์ธรรม อายุ 68 ปี เป็นเจ้าอาวาสอยู่ที่วัดเกาะสวาด อ.ตากใบ จ.นราธิวาส มีตำราการดูตำแหน่งภูมิเรือน จากการสัมภาษณ์จึงทราบว่า ท่านได้คัดลอกมาจากตำราที่พบในวัดเมื่อสมัยนานมาแล้ว และท่านยังคงใช้ตำราดังกล่าวดูภูมิเรือนให้กับชาวบ้านจวบจนถึงปัจจุบัน ซึ่งจะใช้ตำแหน่งที่ระบุในแผนผังพิจารณาร่วมกับนิสัย การอาชีพ และความต้องการใช้พื้นที่ของเจ้าของเรือนเป็นหลัก

³สัมภาษณ์ ชัย เทพขุน, เจ้าของเรือนและผู้สร้างเรือนหลังที่ 6, 28 สิงหาคม 2552.

*	ป่วยไข้	จากที่อยู่	เข้าตาราง	เมียจะ เล่นซู้	*
*	ของหาย *	เกิดโรค	วิวาทกัน	ทรลัก *	*
คลอดบุตร ตาย	เกิดปาก เสียง กับชาวบ้าน	ดี *	*	เพชฌัญญา	เสียชีวิต
โจรลักของ	พระเจ้าอยู่	ทรลัก ดี	เศรษฐีอยู่	เจ็บไข้	เกิดทุกข์
ถูกจับ	ดี เทวดาอยู่	โหราอยู่	ขุนเมืองอยู่	ดี	เมียจะ เล่นซู้
*	*	เสียเงิน เสียทอง		ร้ายแรง	*

* หมายถึง ใช้ได้ ให้วางภูมิเรือนไว้ในตำแหน่งกึ่งกลางตารางที่มีสัญลักษณ์ ดังกล่าว

รูปที่ 3-1 ผังการดูตำแหน่งภูมิเรือน คัดลอกมาจากท่านพระครูปทีมภิรธรรม เจ้าอาวาสวัดเกาะสวาด ตำบลไพรวัน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

ภูมิเรือนเป็นตำแหน่งสำคัญที่หมอปลูกเรือนใช้ทำพิธีเช่นไหว้เจ้าที่และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และมีการตั้งเสาภูมิขึ้นเมื่อตั้งแม่เรือนเสร็จแล้ว “...มีเจ้าที่ประจำอยู่ตรงนั้นอยู่แล้ว เช่นเจ้าที่เพื่อขอปลุกเรือน ขออยู่อาศัย ตั้งเสาภูมิให้เจ้าที่อยู่ตรงนั้น ตรงที่ปักเสาไหว้เจ้าที่...”⁴ นอกจากนี้ภูมิเรือนยังเป็นตัวกำหนดตำแหน่งของแม่เรือนอีกด้วย โดยภูมิเรือนจะอยู่ในตำแหน่งศูนย์กลางของแม่เรือนเสมอ ในสังคมชาวพวอนภูมิเรือนจึงเปรียบเสมือนตำแหน่งที่เจ้าเรือนที่ได้ลงหลักปักฐานตั้ง

⁴ สัมภาษณ์ นิม ศรีหมั่น, หมอปลูกเรือน, 14 มิถุนายน 2553.

รกราก ปลูกเรือนสร้างครอบครัว เป็นจุดเข้มของจิตวิญญาณที่มีความศักดิ์สิทธิ์ทำให้ผู้อาศัยรู้สึก
อุ่นใจ และปลอดภัย นอกจากนี้ยังเป็นสิ่งที่ยึดโยงจิตใจของเจ้าเรือนไว้กับเรือนเสมือนเป็นหนึ่ง
เดียวกัน ซึ่งจะเห็นได้จากเรื่องราวผ่านประสบการณ์ของชาวพร่อนอันเป็นความเชื่อส่วนบุคคล

“...เสากลุมเป็นที่อยู่ของเจ้าเรือนเจ้าที่ มีไว้แล้วดี แต่ต้องรักษาให้ดีด้วย อย่าเอาไม้
ไปพาดไปพิง ไม่อย่างนั้นจะทำให้เจ้าเรือนเจ็บป่วยไม่สบาย วันไหนตาเจ็บชาก็จะ
ลงไปดูที่เสากลุม...”⁵

“...เสากลุมตั้งแล้วไม่ต้องบูชา เจ้าที่เจ้าทางอยู่ตรงเสากลุม ห้ามเอาไม้ไปพิง ตอก
ตะปูก็ได้ มีบางคนเอาของไปไหว้ขอหวยจากเจ้าที่เจ้าทางตรงเสากลุมก็มี...”⁶

“...เสากลุมพุก (ผุ) แล้ว แต่ถ้ามีต้องดูแลให้ดี เคยเจ็บชายโครงหาหมอกก็ไม่หาย
คนแก่มาดูให้พอเอาไม้ที่ชนเสากลุมออกก็หาย...”⁷

“...เอาไม้พิงเสากลุม ยายพูดป่วยทุกครั้ง หาหมอไม่เคยหาย...”⁸

“...เสากลุมตั้งให้รู้ว่ามีภูมิบ้าน ต้องดูแลให้สะอาด เกลี้ยงเกล้า และห้ามเอาอะไร
พิง เคยมีคนเอาขี้วัวไปสาด ร้องไม่รู้สีกตัว ต้องไปล้างออกถึงหาย...”⁹

ดังนั้นหากพิจารณาจากความเชื่อของชาวพร่อนแล้ว จะเห็นว่าเสากลุมมี
ความสำคัญกับเรือนและยังส่งผลต่อเจ้าของเรือนอีกด้วย ชาวพร่อนจึงรักษาเสากลุมเป็นอย่างดี
เนื่องจากภูมิเรือนเป็นสิ่งมงคลจึงได้รับการสืบทอดไปยังลูกหลานด้วยเช่นกัน พบว่าเมื่อเรือนเก่า
หมดอายุการใช้งาน จะมีการสร้างเรือนใหม่แทนที่ โดยใช้ภูมิเรือนเดิมที่ได้สืบทอดกันมาตั้งแต่รุ่น
บรรพบุรุษ ส่วนการสร้างเรือนใหม่เพิ่มเติมขึ้น หากสร้างติดกันเป็นเรือนแฝดหรือเรือนกลุ่มจะถือว่า
เป็นเรือนเดียวกันสามารถใช้ภูมิเรือนเดิมได้ จะหาภูมิเรือนใหม่ก็ต่อเมื่อปลูกเรือนแยกออกไป ซึ่ง

⁵ สัมภาษณ์ แดง ศรีรัตน์, เจ้าของเรือนหลังที่ 9, 8 มิถุนายน 2553.

⁶ สัมภาษณ์ ยิ้ม หินสกุล, เจ้าของและผู้สร้างเรือนหลังที่ 3, 7 มิถุนายน 2553.

⁷ สัมภาษณ์ น้อย คงศรี, เจ้าของเรือนหลังที่ 10, 26 พฤษภาคม 2553.

⁸ สัมภาษณ์ บุญเกียรติ พุฒเครือ, เจ้าของเรือนหลังที่ 17, 13 มิถุนายน 2553.

⁹ สัมภาษณ์ บัว คงบุตร, หมอปลูกเรือน, 26 ธันวาคม 2552.

โดยปกติจะไม่ปลูกเรือนทางด้านทิศใต้ของเรือนที่มีผู้อาวุโสอยู่ เนื่องจากจะไม่นอนหันปลายเท้าไปทางหัวนอนผู้อาวุโส

การเลือกตำแหน่งที่ตั้งภูมิเรือนอย่างประณีต เป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับเจ้าของเรือนในการลงหลักปักฐานชีวิตของตนเองบนโลกที่ตนอาศัยอยู่ ทำให้รู้สึกถึงความมั่นคงของ ฐิฐิปลูกอดภัย และเกิดความมั่นคงขึ้นในจิตใจ เพื่อให้ดำรงชีวิตอยู่บนโลกอย่างมีความสุข

3.1.3 ความเชื่อเรื่องฤกษ์ยาม (วันและเวลา)

ชาวพวอนยึดถือเรื่องฤกษ์ยามอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยโบราณจะต้องหาฤกษ์ที่ดีในการกระทำกิจกรรมทุกอย่าง มีความเชื่อว่าหากมีฤกษ์ที่ดี ภารกิจที่ปฏิบัติก็จะสำเร็จลุล่วงโดยปราศจากอุปสรรค และยังเกิดความเจริญรุ่งเรืองแก่ชีวิต การดูฤกษ์เป็นวิชาเฉพาะทาง ซึ่งต้องศึกษาจากตำรา หรือสืบทอดภูมิปัญญาจากบรรพบุรุษ ในชุมชนพวอนยังมีพระหรือหมอปลูกเรือนที่มีความรู้สามารถดูฤกษ์ให้กับชาวบ้านได้

การหาฤกษ์ยามสำหรับปลูกเรือนนั้น เพื่อให้ได้ฤกษ์ที่ถูกต้องที่สุด ผู้หาจำเป็นต้องใช้ข้อมูลมากกว่า 1 ชนิด จากหลายตำรา พิจารณาประกอบกัน ดังนี้¹⁰

3.1.3.1 ดูวันธงชัย วันอธิบดี วันอุบาทว์ วันโลกาวินาศ ประจำปี

3.1.3.2 ดูวันพญาวัน วันฟู วันซุด วันจุม ประจำปีเดือน

3.1.3.3 ดูเกณฑ์ธรณี เดือนขึ้น-เดือนแรม เมื่อจะปลูกบ้านใหม่ ขึ้นบ้านใหม่ เทวดาให้ฤกษ์

3.1.3.4 ดูห้วงประจำปีเดือนเพื่อปลูกบ้าน

จากการสัมภาษณ์พบว่า ฤกษ์ปลูกเรือนที่ได้รับความนิยมนั้นจะอยู่ในเดือน 4, 6, 9, 11 และห้ามปลูกเรือนในเดือน 3 และ 5¹¹ ตามปฏิทินจันทรคติโดยมีข้อมูลประกอบในตาราง 3-1 หน้า 38 ส่วนวันที่เหมาะสมนั้น จะต้องเป็นวันข้างขึ้นตามการนับวันทางจันทรคติเช่นกัน

¹⁰ สัมภาษณ์ นิม ศรีหมั่น, หมอปลูกเรือน, 14 มิถุนายน 2553.

¹¹ สัมภาษณ์ กล่อม หินสกุล, ชาวพวอน, 5 กันยายน 2552.

และท้ายสุดเวลาที่เหมาะสมจะเป็นช่วงเวลามารฐาน คือ อยู่ในช่วงเวลา 9.00-11.00 น. ของทุก
วัน¹²

ตารางที่ 3-1 แสดงฤกษ์ปลูกเรือนของเดือนต่างๆ ที่ได้รับความนิยมในรอบ 1 ปี จากประสบการณ์ของ
นายก ล่อม หิ้นสกุล อายุ 69 ปี ชาวบ้านพร่อน จากการสัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 3 เดือนกันยายน 2552

เดือน (ตามจันทรคติ)	ความนิยม	ความเห็นผู้ให้สัมภาษณ์
เดือนอ้าย	ไม่นิยม (ปลูกได้-ยึดตามฤกษ์)	เสร็จจากการทำนาเข้าไปหาไม้ในป่า (หน้าฝน-น้ำหลาก)
เดือนยี่	ไม่นิยม (ปลูกได้-ยึดตามฤกษ์)	เสร็จจากการทำนาเข้าไปหาไม้ในป่า (หน้าฝน-น้ำหลาก)
เดือนสาม	ห้ามปลูกเรือน	หาวันไม่ได้ (เริ่มเข้าหน้าแล้ง)
เดือนสี่	นิยมมาก (ปลูกได้-ยึดตามฤกษ์)	เก็บข้าว (หน้าแล้ง)
เดือนห้า	ห้ามปลูกเรือน	เชื่อว่าปลูกแล้วจะร้อน (หน้าแล้ง)
เดือนหก	นิยมมาก (ปลูกได้-ยึดตามฤกษ์)	เก็บข้าวเสร็จแล้ว (หน้าแล้ง)
เดือนเจ็ด	ไม่นิยม (ปลูกได้-ยึดตามฤกษ์)	เริ่มทำนา (เริ่มเข้าหน้าฝน)
เดือนแปด	ไม่นิยม (ปลูกได้-ยึดตามฤกษ์)	ทำนา (หน้าฝน)
เดือนเก้า	นิยมน้อย (ปลูกได้-ยึดตามฤกษ์)	เริ่มทำ ไล่หลังคา รอทำอีกครั้งหลังทำ นาเสร็จ (หน้าฝน)
เดือนสิบ	ไม่นิยม (ปลูกได้-ยึดตามฤกษ์)	ทำนา (หน้าฝน)
เดือนสิบเอ็ด	นิยมน้อย (ปลูกได้-ยึดตามฤกษ์)	เริ่มทำ ไล่หลังคา รอทำอีกครั้งหลังทำ นาเสร็จ (หน้าฝน)
เดือนสิบสอง	ไม่นิยม (ปลูกได้-ยึดตามฤกษ์)	เสร็จจากการทำนาเข้าไปหาไม้ในป่า (หน้าฝน-น้ำหลาก)

¹² สัมภาษณ์ นิม ศรีหมั่น, หมอปลูกเรือน, 14 มิถุนายน 2553.

เมื่อได้ฤกษ์ปลุกเรือนแล้ว เจ้าของเรือนต้องนัดหมอปปลุกเรือน และบอกญาติมิตร เพื่อนบ้าน ให้มาช่วยยกเสาเรือนในวันที่ประกอบพิธีปลุกเรือนล่วงหน้า การนัดผู้อื่นให้มาช่วยออกแรงลงแขกทำกิจกรรมใดๆ นั้น ชาวพร่อนเรียกว่า “การออกปากกินวาน” ซึ่งเจ้าภาพจะต้องเตรียมอาหาร และเครื่องดื่มไว้เลี้ยงผู้ที่มาช่วยออกแรงด้วย

3.1.4 พิธีปลุกเรือน

พิธีปลุกเรือน เป็น พิธีกรรมที่ชาวพร่อนได้ยึดถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติตั้งแต่อดีต จวบจนปัจจุบัน หากมีการปลุกเรือนใหม่ ซึ่งประกอบด้วยพิธีกรรมย่อยๆ อีก 3 พิธีกรรม คือ การไหว้เจ้าที่ การไหว้ภรรยาผาด และการยกเสาเอกเป็นลำดับ (เสาเอกเป็นชื่อสากลที่ชาวบ้านใช้เรียกในปัจจุบันตามคนเมือง ในอดีตไม่มีชื่อเรียก) โดยเรือนที่จะทำพิธีปลุกเรือนได้ ต้องเป็นเรือนเครื่องสับ ที่มีแม่เสาเหลี่ยม 6 แม่เสาขึ้นไปเท่านั้น

3.1.4.1 การไหว้เจ้าที่ ชาวพร่อนมีความเชื่อว่า ทุกสถานที่จะมีเจ้าที่สถิตอยู่เสมอ “...ในพื้นที่นี้ มีรุกขเทวดาและกุมเทวดาสถิตอยู่ รุกขเทวดาจะสถิตอยู่ ณ ต้นไม้ใหญ่ ส่วน กุมเทวดาจะสถิตสูงจากพื้นดินในวิมาน ซึ่งอยู่สูงจากระดับพื้นดินประมาณ 1 ศอก...”¹³ การบอกกล่าวเจ้าที่เพื่อขอปลุกเรือนนั้นจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องปฏิบัติในสังคมชาวพร่อน ซึ่งเชื่อว่าเมื่อได้ไหว้เจ้าที่แล้วเจ้าที่ก็จะมาสถิต ณ ภูมิเรือนและให้ความคุ้มครองแก่เจ้าของเรือนและผู้อาศัย นอกจากนี้เจ้าที่เรือนแล้วชาวพร่อนยังให้ความเคารพต่อเจ้าที่อื่นๆ เช่นเดียวกัน เช่น เจ้าที่นา เจ้าที่ป่า เป็นต้น

การไหว้เจ้าที่ จะมีหมอปปลุกเรือนเป็นผู้ดำเนินพิธีกรรม และใช้ตำแหน่งภูมิเรือนเป็นสถานที่ทำพิธี โดยหมอย จะขุดหลุมตื้นๆ และปักไม้ขนาดความยาวประมาณ 1 ศอก ตรงภูมิเรือน ซึ่งจะผูกดอกไม้ไว้ที่เสาดังกล่าวด้วย หมอย จะนั่งทำพิธีบนเสื่อพร้อมด้วยของเซ่นไหว้ และหันหน้าไปทางทิศที่เป็นมงคล (ที่พบคือทิศตะวันออก และทิศใต้) โดยเสื่อที่ปูนั่งจะต้องม้วนส่วนปลายไว้ด้วยตามความเชื่อที่สืบทอดมา เครื่องเซ่นไหว้ที่ต้องเตรียมสำหรับการไหว้เจ้าที่นั้นมีหลายอย่าง ซึ่งได้รวบรวมไว้ในตารางที่ 3-2 หน้า 40 และเมื่อได้ฤกษ์ที่เหมาะสมแล้วหมอย จะเริ่มทำพิธีไหว้เจ้าที่ต่อไป ซึ่งได้สรุปเป็นขั้นตอนต่างๆ ไว้ในตาราง 3-3 หน้า 41

¹³ สัมภาษณ์ ท่านพระครูปทีคมภิธรรม, เจ้าอาวาสวัดเกาะสวาด, 5 มิถุนายน 2553.

ตารางที่ 3-2 แสดงเครื่องเช่นให้เจ้าที่ ซึ่งได้สรุปมาจากการสัมภาษณ์หมอปลูกเรือน 3 ท่าน ในพื้นที่
ตำบลพร่อน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

รายการ	คำอธิบาย	ตำแหน่งที่วาง	หมายเหตุ
ข้าวปากหม้อ	ข้าวที่หุงใหม่และตักครั้งแรก	ใส่ถ้วยวางไว้กลางถาด	
ข้าวเหนียวแดง	ข้าวเหนียวหนึ่งใส่ขมิ้น จะมีสีเหลือง	ใส่ถ้วยวางไว้บนถาด	
ข้าวเหนียวขาว	ข้าวเหนียวหนึ่งปกติ	ใส่ถ้วยวางไว้บนถาด	
ขนมโค หรือขนมขี้ม้า	ขนมโค ทำด้วยแป้งข้าวเหนียวปั้นเป็นลูกกลมๆ สอดไส้ด้วยน้ำตาลต้มให้สุกแล้ว คลุกด้วยมะพร้าวขูด, ขนมขี้ม้า ทำด้วยแป้งข้าวเจ้าปั้นเป็นลูกกลมๆ เล็กๆ ต้มให้สุกแล้วเคียวไฟด้วยน้ำตาลและมะพร้าวขูด	ใส่ถ้วยวางไว้บนถาด	มีอย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้ง 2 อย่าง
เครื่องคั่ว	ไก่คั่วเกลือ หรือ ปลาคั่วเกลือ	ใส่ถ้วยวางไว้บนถาด	
น้ำเหล้า	น้ำสะอาดละลายน้ำตาลโตนด จะได้สีเหมือนเหล้า	ใส่แก้ววางไว้บนถาด	
น้ำบ่อ	น้ำสะอาด	ใส่แก้ววางไว้บนถาด	
หมากพลู ปูน ยาเส้น	เหมือนที่ใช้ตามปกติ	วางในเขี่ยหมาก	
เทียน 1 เล่ม	เทียนปกติ	วางในเขี่ยหมาก	
เทียน 1 เล่ม	เทียนปกติ	ปักในถ้วยข้าว	
ธูป 3 ดอก	ธูปปกติ	วางในเขี่ยหมาก	
ดอกไม้	ดอกไม้ที่ใช้สำหรับบูชาปกติ	วางในเขี่ยหมาก	
หมอน	หมอนหนุนปกติ	วางบนเสื่อพับเสื่อปิดไว้บางส่วน	มีหรือไม่มีก็ได้

ตารางที่ 3-3 แสดงขั้นตอนการไหว้เจ้าที่ ซึ่งได้มาจากการสัมภาษณ์หมอปลูกรือน 3 ท่าน ในพื้นที่ตำบลพร่อน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

ขั้นตอนพิธีกรรมการไหว้เจ้าที่	คำอธิบาย
<p>1. หมอฯ จุดธูป-เทียน กล่าวคำบูชาพระรัตนตรัยก่อน แล้วจึงกล่าวอัญเชิญเจ้าที่ ซึ่งประกอบด้วย เจ้าที่บ้าน เจ้านา พระภูมิเทวดา โดยเรียกมาทั้ง 8 ทิศ เริ่มจากทิศบูรพาเวียนไปจนจบทิศอีสาน ในระหว่างนี้ หมอฯจะยื่นธูปให้เจ้าเรือนเดินวนขวารอบพื้นที่ปลูกรือน 3 รอบ โดยเริ่มวนจากทิศบูรพาไปจบทิศอีสาน เมื่อวนครบแล้วจะนำธูปมาปักไว้ที่ตำแหน่งเสาภูมิ</p>	<p>เป็นการอัญเชิญเจ้าที่ที่สถิตอยู่ในโลกทั้งหมดทั่วทั้ง 8 ทิศ (ไม่รวมทิศเบื้องบน และเบื้องล่าง) ให้มาประชุมกัน เพื่อจะบอกกล่าวขอที่ทางปลูกรือน และให้ช่วยกันปกป้องรักษา ให้โชคลาภแก่เจ้าของเรือน และให้แคล้วคลาดจากอันตรายต่างๆ ในขั้นตอนนี้หากมีอุปสรรคสร้างเรือนต่างๆ ก็ต้องนำมาวางไว้ในบริเวณสถานที่ที่ทำพิธีด้วย เชื่อว่าจะได้รับพรจากเจ้าที่ ทำให้ทำงานได้อย่างลุล่วงปลอดภัย</p>
<p>2. หมอฯ กล่าวเชิญเจ้าที่ ให้รับเครื่องเซ่นไหว้ที่ได้เตรียมไว้ทั้งหมด โดยการเทน้ำเหล้าและน้ำบ่อลงไปในภาด 3 รอบ พร้อมกันนั้นก็ได้กล่าวลา และขอพรเจ้าที่ไปด้วย</p>	<p>เป็นการกล่าวเชิญให้เจ้าที่รับของเซ่นไหว้ และกล่าวลาของเซ่นจากเจ้าที่เมื่อท่านได้รับแล้ว รวมถึงได้ขอพรและลาจากเจ้าที่ ให้ท่านทิ้งสิ่งที่ดีไว้ นำสิ่งที่ไม่ดีออกไป และให้ช่วยปกป้องรักษา ระวังภัยให้กับเจ้าของเรือน</p>
<p>3. หมอฯ หยิบของเซ่นไหว้ทุกอย่างวางไว้บนใบไม้ วางไว้ที่ตำแหน่งเสาภูมิ และปักเทียน 1 เล่ม พร้อมกันนั้นก็ได้กล่าวลา และขอพรโยมของเจ้าที่ไปด้วย</p>	<p>เป็นการเซ่นผู้ติดตามเจ้าที่ จากของเซ่นที่ได้ลาจากเจ้าที่แล้วนั่นเอง และได้ขอลา ขอพร จากโยมที่ติดตามเจ้าที่ด้วย</p>

3.1.4.2 การไหว้กราหมาด นอกจากเจ้าที่แล้ว ชาวพว่นยังมีความเคารพต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์เช่นเดียวกัน ซึ่งไม่เพียงนับถือเฉพาะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีอยู่ภายในท้องถิ่นเท่านั้น แต่รวมถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สถิตอยู่ทุกแห่งอีกด้วย ความเลื่อมใสดังกล่าวนี้ส่วนใหญ่ได้รับการสืบทอดต่อๆ กันมาจากรุ่นบรรพบุรุษ ซึ่งมีตำนาน และเรื่องเล่ามากมายที่สนับสนุนความเลื่อมใสศรัทธายกตัวอย่างเช่น พ่อท่านวัดพระพุทท พระพุทธรูปคู่บ้านคู่อเมือง และเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวพว่นตั้งแต่เริ่มตั้งถิ่นฐานจวบจนถึงปัจจุบัน พ่อท่านน้ำแบ่ง พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ ณ ลุ่มน้ำแบ่ง ตำบลไพรวัน อำเภอตากใบ ซึ่งอยู่ห่างไกลออกไปจากชุมชนมาก รวมถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในธรรมชาติ เช่น เจ้าป่าในป่าพุรุโตะแดง ซึ่งชาวพว่นจะเรียกว่า “โตะชาย” (มีความหมายตามภาษาท้องถิ่นว่า ตา) ผู้ดูแลผืนป่าและเป็นที่พักของชาวพว่นมาหลายชั่วอายุคน ดั้งชื่อท้องถิ่นที่ชาวบ้านเรียกว่า “ป่าดึกดำบรรพ” หรือ “ป่าแก่” นั่นเอง สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ได้กล่าวมานี้ ล้วนเป็นสิ่งที่ชาวพว่นระลึกอยู่ในใจเสมอ ซึ่งเป็นเพียงการยกตัวอย่างบางส่วนเท่านั้น

ดังนั้นเมื่อถึงเวลาปลุกเรื่อน ชาวพว่นจึงไม่ลืมที่จะบอกกล่าว และขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายที่ตนเคารพนับถือ จึงเป็นที่มาของการไหว้กราหมาด หมายถึงการเซ่นไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ การไหว้กราหมาดจะเริ่มขึ้นหลังจากที่หมอย ได้ไหว้เจ้าที่เสร็จแล้ว โดยใช้เครื่องเซ่นไหว้ชุดใหม่ ตามที่ได้แสดงไว้ในตาราง 3-4 หน้าที่ 43 และมีขั้นตอนการไหว้ตามที่ได้แสดงไว้ในตาราง 3-5 หน้าที่ 44 ตามลำดับ สิ่งที่แตกต่างกันและขาดไม่ได้ คือ เทียน 3 ง่าม และผ้าขาวที่ใช้รองถาดเครื่องเซ่นไหว้ในระหว่างการทำพิธี

รูปที่ 3-2 เทียน 3 ง่ามที่ต้องใช้ในการไหว้กราหมาด

ตารางที่ 3-4 แสดงของเซ็นที่ใช้ในการให้เกรดหามาต ซึ่งได้จากการสัมภาษณ์หมอปลูกรือน 3 ท่าน ในพื้นที่
ตำบลพร่อน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

รายการ	คำอธิบาย	ตำแหน่งที่วาง	หมายเหตุ
ข้าวปากหม้อ	ข้าวที่หุงใหม่และตักครั้งแรก	ใส่ถ้วยวางไว้กลางถาด	
ข้าวเหนียวแดง	ข้าวเหนียวหนึ่งใส่ขมิ้น จะมีสีเหลือง	ใส่ถ้วยวางไว้บนถาด	
ข้าวเหนียวขาว	ข้าวเหนียวหนึ่งปกติ	ใส่ถ้วยวางไว้บนถาด	
ขนมโค หรือขนมขี้ม้า	ขนมโค ทำด้วยแป้งข้าวเหนียวปั้นเป็นลูกกลมๆ สอดไส้ด้วยน้ำตาลต้มให้สุกแล้ว คลุกด้วยมะพร้าวขูด, ขนมขี้ม้า ทำด้วยแป้งข้าวเจ้าปั้นเป็นลูกกลมๆ เล็กๆ ต้มให้สุกแล้วเคี้ยวไฟด้วยน้ำตาลและมะพร้าวขูด	ใส่ถ้วยวางไว้บนถาด	มีอย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้ง 2 อย่าง
เครื่องคั่ว	ไก่คั่วเกลือ หรือ ปลาคั่วเกลือ	ใส่ถ้วยวางไว้บนถาด	
น้ำเหล้า	น้ำสะอาดละลายน้ำตาลโตนด จะได้สีเหมือนเหล้า	ใส่แก้ววางไว้บนถาด	
น้ำบ่อ	น้ำสะอาด	ใส่แก้ววางไว้บนถาด	
หมากพลู ปูน ยาเส้น	เหมือนที่ใช้ตามปกติ	วางในเขี่ยหมาก	ต้องล้างด้วยน้ำสะอาดก่อน
เทียน 3 ง่าม 1 เล่ม	ดูรูป 3-2 หน้า 42	ปักในเขี่ยหมากหรือถ้วยข้าว	
เทียน 1 เล่ม	เทียนปกติ	ปักในถ้วยข้าวหรือถ้วยข้าวเหนียว	
ธูป 3 ดอก	ธูปปกติ	วางในเขี่ยหมาก	
ดอกไม้	ดอกไม้ที่ใช้สำหรับบูชาปกติ	วางในเขี่ยหมาก	
หมอน	หมอนหนุนปกติ	วางบนเสื่อพับเสื่อปิดไว้บางส่วน	มีหรือไม่มีก็ได้
ผ้าขาว	ผ้าขาวใหม่	รองใต้ถาด	

ตารางที่ 3-5 แสดงขั้นตอนพิธีกรรมการไหว้กราหมาด ซึ่งได้จากการสัมภาษณ์หมอปลูกรือน 3 ท่าน ในพื้นที่ ตำบลพร่อน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

ขั้นตอนพิธีกรรมการไหว้กราหมาด	คำอธิบาย
<p>1. หมอฯ จุดธูป-เทียน และเทียน 3 ง่าม ถือธูป ในมือ กล่าวคำบูชาพระรัตนตรัยก่อน แล้วจึงกล่าวอัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งที่รู้จัก และไม่รู้จัก มาจากทิศทั้ง 8 โดยเริ่มจากทิศบูรพา วนไปจบทิศอีสาน จากนั้นจึงปักธูปลงที่ ตำแหน่งภูมิเรือน</p>	<p>เป็นการอัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สถิตอยู่ในโลกทั้งหมดทั่วทั้ง 8 ทิศ (ไม่รวมทิศเบื้องบน และเบื้องล่าง) ให้มาประชุมกัน เป็นพยานในวันปลูกรือน และขอให้ท่านช่วยปกป้องรักษา ให้โชคลาภแก่เจ้าของเรือน และแคล้วคลาดจากอันตราย ในขั้นตอนนี้หากมีอุปกรณ์สร้างเรือนต่างๆ ก็ต้องนำมาวางไว้ในบริเวณสถานที่ที่ทำพิธีด้วย เชื่อว่าจะได้รับพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทำให้ทำงานได้อย่างลุล่วงปลอดภัย</p>
<p>2. หมอฯ กล่าวเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ให้รับเครื่องเซ่นไหว้ที่ได้เตรียมไว้ทั้งหมด โดยการเทน้ำเหล้า และน้ำบ่อลงไปในถาด 1 รอบ พร้อมกันนั้นก็ ได้กล่าวลา และขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์ด้วย</p>	<p>เป็นการกล่าวเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้รับของเซ่นไหว้ และกล่าวลาของเซ่นไหว้จากสิ่งศักดิ์สิทธิ์เมื่อท่านได้รับแล้ว รวมถึงได้ขอพร ขอลาจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ให้ท่านทั้งสิ่งที่ดีไว้ นำสิ่งที่ไม่ดีออกไป และช่วยปกป้องคุ้มครองเจ้าของเรือนให้ได้รับความปลอดภัย</p>
<p>3. หมอฯ ดึงผ้าขาวที่รองใต้ถาดออก ในเทียน 3 ง่าม ดับเทียนให้เหลือเทียนติดอยู่เพียง 1 ง่าม แล้วกล่าวเรียกโยมของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มารับของเซ่นไหว้ด้วย โดยการรินน้ำเหล้า และน้ำบ่อลงในถาด 1 รอบ พร้อมกันนั้นก็ ได้กล่าวลา และขอพรโยมของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ด้วย</p>	<p>เป็นการเซ่นโยมที่ติดตามสิ่งศักดิ์สิทธิ์ จากของเซ่นไหว้ ที่ได้กล่าวลาจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์แล้วนั่นเอง และได้ขอพร ขอลา จากโยมที่ติดตามสิ่งศักดิ์สิทธิ์ด้วย</p>

รูปที่ 3-3 แสดงพิธีกรรมการไหว้เจ้าที่นา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของพิธีสวดนา และมีกระบวนการไหว้เช่นเดียวกันกับการไหว้เจ้าที่เรือน มีการใช้เทียนปกติ และไม่มีผ้าขาวรองถาด

รูปที่ 3-4 แสดงพิธีกรรมการไหว้เจ้าที่นา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของพิธีสวดนา และมีกระบวนการไหว้เช่นเดียวกันกับการไหว้เจ้าที่เรือน จะเห็นว่าได้ใช้เครื่องเช่นชุดใหม่ ใช้เทียน 3 ง่าม และใช้ผ้าขาวรองถาด

3.1.4.3 การยกเสาเอก คำว่าเสาเอกนั้นเป็นภาษาสากลที่ได้รับอิทธิพลมาจากภายนอกท้องถิ่น แต่เดิมนั้นไม่มีชื่อเรียกแต่อย่างใด เสาเอกเป็นเสาต้นที่สำคัญที่สุดในจำนวนเสาทั้งหมดของแม่เรือน มีความหมายตามชื่อที่ได้ตั้งขึ้น และเป็นเสาต้นแรกที่จะถูกตั้งขึ้น ชาวพวอนให้ความสำคัญกับเสาเอกในทุกๆ ด้าน ซึ่งจะต้องเป็นสิ่งที่ดีที่สุดเสมอ เนื่องจากเชื่อว่าการเริ่มต้นในสิ่งที่ดีนั้น จะเป็นดั่งหลักที่มั่นคงในการดำเนินชีวิต ทำให้ชีวิตประสบแต่สิ่งที่ดีตลอดไป องค์ประกอบของสิ่งที่ดีที่ต้องมีอยู่ในเสาเอกนั้น มี 4 ประการด้วยกัน คือ ตำแหน่งดี ลักษณะดี ทิศทางที่ดี และฤกษ์ดี ซึ่งยึดถือเป็นหลักปฏิบัติในการปลูกเรือนพื้นถิ่นไทยพุทธชาวพวอนเสมอ

3.1.4.3.1 การเลือกตำแหน่งเสาเอก ตำแหน่งของเสาเอกนั้น มีความสำคัญจึงต้องให้ผู้รู้เป็นผู้เลือก ซึ่งส่วนมากจะถามจากหมอปลูกเรือนก่อนที่จะไปหาไม้ เนื่องจากเรือนพื้นถิ่นไทยพุทธชาวพวอนเป็นเรือนถอดประกอบได้ (Prefabricate) คือได้ประกอบโครงสร้างเรือนให้เสร็จไว้ก่อนแล้ว จึงรื้อเก็บไว้เพื่อนำไปสร้างจริง ผู้สร้างจึงต้องรู้ก่อนล่วงหน้าว่าเสาเอกอยู่ในตำแหน่งใด จะได้เลือกใช้ไม้ที่ดีที่สุดสำหรับเสาในตำแหน่งดังกล่าว หลักการเลือกตำแหน่งของเสาเอกมีหลายวิธี ซึ่งมาจากหมอฯ หลายท่าน ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้เป็นข้อมูลที่ได้มาจากหมอฯ 3 ท่านที่อยู่ในพื้นที่ และยังคงรับปลูกเรือนอยู่ ดังที่ได้นำเสนอไว้ในตาราง 3-6

ตารางที่ 3-6 แสดงวิธีการเลือกตำแหน่งเสาเอก จากการสัมภาษณ์หมอปลูกเรือน 3 ท่าน ในพื้นที่ตำบลพว่อน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

วิธีการเลือกเสาเอกจากหมอปลูกเรือน 3 ท่าน		
นายดี หน่อสืบ อายุ 74 ปี	นายบัว คงบุตร อายุ 83 ปี	นายนิม ศรีหมั่น อายุ 89 ปี
<p>เรือน 6 แม่เสา</p> <p>เรือน 8 แม่เสา</p>	<p>เรือน 6 แม่เสา</p> <p>เรือน 8 แม่เสา</p>	<p>เรือน 6 แม่เสา หน้าเรือนอยู่ทางทิศเหนือ</p> <p>เรือน 6 แม่เสา หน้าเรือนอยู่ทางทิศใต้</p> <p>เรือน 8 แม่เสา หน้าเรือนอยู่ทางทิศเหนือ</p> <p>เรือน 8 แม่เสา หน้าเรือนอยู่ทางทิศใต้</p>
เลือกเสาทิศอีสาน (ตามตำรา)	เลือกเสาทิศอาคเนย์ (เหมือนการบูชาลูกนิมิตใน โบสถ์ซึ่งออกจากทิศบูรพา วนขวาไปจบในทิศอีสาน)	เลือกเสากลาง ด้านเดียวกับหน้าเรือน (ตามตำรา)
สัญลักษณ์		
ภูมิเรือน	เสาเรือน	เสาเอก

3.1.4.3.2 ลักษณะของเสาเอกที่ดี เสาเอกที่มีลักษณะดีนั้น จะต้องเป็นเสาไม้ที่มีอายุมากหรือที่ชาวบ้านเรียกว่า “ไม้แก่จัด” เมื่อเคาะแล้วจะมีเสียงดังไพเราะ และต้องเป็นไม้เต็มเหลี่ยมได้รับการปกป้องอย่างดี

“...เสาเอกต้องสวย เต็มเหลี่ยม เคาะฟังเสียงดังตึงๆ แสดงว่าแก่ดี ไม่มีรู ถ้ำดังตึกๆ ไม่ดี อย่าเอา...”¹⁴

ต้นไม้มที่มีอายุมากจะมีเนื้อที่แน่นและแข็ง สามารถทนทานต่อความชื้นและแมลงได้เป็นอย่างดี “... เสาไม้มุงเสาที่บ้าน แก่มากวางไว้ในดินได้เลย ไม่ต้องรองไม้...”¹⁵ ไม้ที่ชาวพวอนนิยมนำมาทำเสาคือ ไม้กรันเกรา เป็นไม้ที่ชอบขึ้นในที่ชื้นแฉะมีเนื้อไม้ละเอียดแน่นใสเป็นมัน แข็ง ทนทาน¹⁶ ในท้องถิ่นเรียกว่า ไม้ตำเสา ไม้มนเสา หรือไม้มูเสา ตามแต่จะเรียก

3.1.4.3.3 การวางทิศทางเสาเอกทิศทางที่ได้กล่าวถึงในหัวข้อนี้ คือ ทิศทางการวางเสาเอกก่อนที่จะถูกยกขึ้น และยังรวมถึงทิศทางการยกเสาเอกขึ้นด้วยเช่นกัน จากการสัมภาษณ์หมอปุลูกเรือน 3 คน ในตำบลพวอน พบว่าหมอยๆ แต่ละคนมีหลักปฏิบัติที่แตกต่างกัน เนื่องจากยึดหลักวิชาที่มีวิธีคิดแตกต่างกัน ซึ่งหลักการวางทิศทางเสาเอกและทิศทางการยกเสาเอกทั้ง 3 วิธีนั้น สามารถดูได้จากตาราง 3-7

3.1.4.3.4 ฤกษ์สำหรับการยกเสาเอก นอกจากพิธียกเสาเอก จะต้องอยู่ในช่วงเวลาเช้า ซึ่งเป็นฤกษ์ที่ดีแล้ว เวลาที่จะยกเสาเอกให้ตั้งขึ้นก็ต้องเป็นช่วงเวลาที่ดีเช่นกัน ซึ่งหมอปุลูกเรือนจะเป็นผู้ให้สัญญาณเสียงแก่ผู้ยกเสาเอกทั้งหมด ซึ่งจะประกอบด้วย เจ้าของเรือนเป็นหลัก ตามด้วยสมาชิกในเรือน และผู้ที่มาร่วมงานพิธี โดยหมอปุลูกเรือนจะใช้ 2 วิธี คือ การยื่นทำสมาธิที่เสาเอกโดยใช้ความรู้สึกของตนเองเป็นเกณฑ์ และการสงบนิ่งรอสัญญาณเสียงที่ดีจากสิ่งแวดล้อมรอบตัว เช่น เสียงไก่ขัน เสียงนกร้อง เป็นต้น

¹⁴ สัมภาษณ์ นิม ศรีหมั่น, หมอปุลูกเรือน, 14 มิถุนายน 2553.

¹⁵ สัมภาษณ์ ช่วย เทพขุน, เจ้าของและผู้สร้างเรือนหลังที่ 6, 28 สิงหาคม 2552.

ตารางที่ 3-7 แสดงวิธีการวางทิศทางเสาเอก และการยกเสาเอก จากการสัมภาษณ์หมอปูลูกเรือน 3 ท่าน ในพื้นที่ ตำบลพร่อน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

วิธีการวางทิศทาง และการยกเสาเอกจากหมอปูลูกเรือน 3 ท่าน			
	นายดี หน่อสืบ อายุ 74 ปี	นายบัว คงบุตร อายุ 83 ปี	นายนิม ศรีหมั่น อายุ 89 ปี
วันอาทิตย์	<p>ใช้ตำราทิศประจำวัน (วางปลายเสาตามทิศที่งาม แล้วยกตามปกติ)</p> <p>อาทิตย์ห้ามพายัพ</p>	<p>ยึดทิศใต้ (วางต้นเสาไปทางใต้ ขยับปลายไปทางเหนือ แล้วยกไปหาทิศใต้)</p>	<p>ใช้ตำรานาคประจำวัน (วางเสาตามตัวนาค (แล้วยกตามเกล็ดนาค))</p> <p>วัน 1 นาคเอาหัวไปอุดร หางไปภาคเนย์ เทพคาอยู่ปัจฉิม บริเวณอยู่หนบูรพ์</p>
วันจันทร์	<p>จันทร์อาดับห้ามบูรพา</p>		<p>วัน 2 นาคเอาหัวไปปัจฉิม หางไปอีสาน เทพคาอยู่พายัพ บริเวณอยู่ภาคเนย์</p>
วันอังคาร	<p>อังคารห้ามอีสาน ทิศา</p>		<p>วัน 3 นาคเอาหัวไปบูรพ์ หางไปเหนือ เทพคาอยู่อุดร อ่ามฤตยอยู่ทักษิณ</p>
วันพุธ	<p>พุธนั้นหนาห้ามอุดร</p>		<p>วัน 4 นาคเอาหัวไปเหนือ หางไปพายัพ เทพคาอยู่อีสาน อ่ามฤตยอยู่เหนือ</p>
วันพฤหัสบดี	<p>พฤหัสห้ามหัวนอน ครุบังอรห้ามมิให้ ยাত্রา</p>		<p>วัน 5 นาคเอาหัวไปอีสาน หางไปอยู่ภาคเนย์ เทพคาอยู่หนบูรพ์ อ่ามฤตยอยู่ปัจฉิม</p>
วันศุกร์	<p>ศุกร์ห้ามปัจฉิมมา</p>		<p>วัน 6 นาคเอาหัวไปภาคเนย์ หางไปเหนือ เทพคาอยู่ภาคเนย์ อ่ามฤตยอยู่พายัพ</p>
วันเสาร์	<p>เสาร์นั้นหนาห้าม ภาคเนย์และเหนือ</p>		<p>วัน 7 นาคเอาหัวไปทักษิณ หางไปพายัพ เทพคาอยู่ทักษิณ อ่ามฤตยอยู่อุดร</p>
สัญลักษณ์	<p>เสาเอก (ต้นเสา) (ปลายเสา) +</p>	<p>ทิศที่หันปลาย เสาเอกได้</p>	<p>ตัวนาค (หัวนาค) (หางนาค)</p>

การยกเสาเอกเป็นขั้นตอนสุดท้ายของพิธีปลูกเรือน และเป็นขั้นตอนที่ต้องใช้แรงงานคนมากอีกด้วย เนื่องจากเสาแต่ละต้นนั้นมีน้ำหนักมาก เจ้าของเรือนและผู้ที่มาช่วยยกเสาเรือนจะต้องจัดเตรียมเสาเอกและปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ต่างๆ ที่หมอปลูกเรือนเป็นผู้กำหนด ไม่ว่าจะเป็นตำแหน่งเสาเอก ทิศทางการวางเสาเอก ทิศทางการยกเสาเอก และจังหวะเวลาในการยกเสาเอก โดยทั่วไปเสาของแม่เรือนในด้านยาวทุกต้นจะถูกร้อยเป็นดัดด้วยรอดยาว (คานพีน) และชื่อยาว (อะเส) ไว้ก่อนแล้ว เวลายกเสาขึ้นจึงเป็นการยกทั้งดัดเสา ในหนึ่งแม่เรือนจะมีดัดเสายู่แค่เพียง 2 ดัด คือ ดัดเสาด้านทิศเหนือกับดัดเสาด้านทิศใต้ เฉพาะดัดเสาด้านที่มีเสาเอกร่วมอยู่ด้วยเท่านั้นที่จะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ของหมอปลูกเรือน และจะต้องยกขึ้นก่อนเสมอ ดูจากตาราง 3-8

ในเสาเอกจะต้องผูกสิ่งของตามหลักความเชื่อไว้ด้วย ซึ่งประกอบด้วย ผ้าใหม่, หมากงอก, มะพร้าวงอก, เงิน และ/หรือทอง (จะใส่หรือไม่ก็ได้) เมื่อเตรียมทุกอย่างพร้อมแล้วหมอปลูกเรือนจะเริ่มทำพิธีโดยจะหันหน้าไปทางทิศตะวันออก ในเวลาเดียวกันนี้ เจ้าของเรือนและผู้ที่มาช่วยในพิธีจะช่วยกันถือเสาเอกรอไว้ เมื่อหมอฯ ให้สัญญาณเสียง ดัดเสาด้านที่มีเสาเอกอยู่ก็จะถูกยกขึ้นแล้วผูกไว้กับลาเรียน (ค้ำยันที่ได้ฝังไว้ล่วงหน้า ดูรูปที่ 3-21 หน้าที่ 66) เป็นอันเสร็จพิธีการปลูกเรือน ลำดับต่อไป เจ้าของเรือนจะนำอาหารและเครื่องดื่มออกมาเลี้ยงผู้ที่มาช่วยพิธีปลูกเรือน และจะช่วยกันประกอบโครงสร้างแม่เรือนต่อจนกระทั่งแล้วเสร็จ สำหรับหมากงอก และพร้าวงอกก็นำไปปลูกไว้ในบริเวณบ้านหรือในสวนเพื่อความเป็นสิริมงคลอีกด้วย ทั้งหมดหมากและมะพร้าวต่างก็เป็นพืชที่มีคุณประโยชน์มากมาย และเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ในการดำรงชีวิตของชาวพอรอนอีกด้วย

รูปที่ 3-5 ต้นมะพร้าวที่ตั้งต้นสูงเด่นข้างเรือนพื้นถิ่นในภาพ เจ้าของเรือนเล่าว่า คือมะพร้าวงอกที่ใช้ผูกไว้ในเสาเอก เมื่อคราวทำพิธีปลูกเรือนและได้นำมาปลูกไว้ใกล้กับเรือน ซึ่งได้ยืนหยัดคู่กับเรือน และให้ประโยชน์แก่เจ้าของเรือนมาจนถึงปัจจุบัน

ตารางที่ 3-8 แสดงวิธีการยกเสาเอกของเรือนพื้นดินไทยพุทธชาวพว๋น จากการสัมภาษณ์หมอปลูกเรือน 3 ท่าน เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2552

วิธีการยกเสาเอกจากหมอปลูกเรือน 3 ท่าน (แสดงตัวอย่างการยกเสาเอกวันศุกร์ ในเรือน 6 แม่เสา)		
นายดี น๋อสีบ อายุ 74 ปี	นายบัว คงบุตร อายุ 83 ปี	นายนิม ศรีหมัน อายุ 89 ปี
หมอฯ นั่งที่เสาเอก หันตะวันออก	หมอฯ นั่งที่เสาเอก หันตะวันออก	หมอฯ นั่งที่ภูมิเรือน หันตะวันออก
สัญลักษณ์ <ul style="list-style-type: none"> <li style="display: inline-block; vertical-align: middle; margin-right: 20px;">⊕ ภูมิเรือน <li style="display: inline-block; vertical-align: middle; margin-right: 20px;">+ ตำแหน่งเสาเรือน <li style="display: inline-block; vertical-align: middle; margin-right: 20px;">☉ ตำแหน่งหมอปลูกเรือน (นั่งทำพิธี) <li style="display: inline-block; vertical-align: middle;">▨ เสาเอก 		

3.1.5 ความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าเรือน

เจ้าเรือนในความหมายของชาวพว๋นก็คือ ผีบ้านผีเรือนที่คอยดูแลบ้านเรือนให้เกิดความปลอดภัยแก่ผู้อาศัยในเรือนนั่นเอง ชาวพว๋นเชื่อว่าในเรือนทุกหลังจะมีผีเรือนหลายตนทำหน้าที่ดูแลรักษาเรือนในส่วนต่างๆ โดยมีหัวหน้าใหญ่ซึ่งสถิตอยู่ที่หลังคาชื่อว่า พระศรีสมันเจ้า มีบริวาร 3 ตน คือ นายทวารผู้ดูแลประตูบ้าน นายเกยผู้ดูแลบันไดบ้าน และโต๊ะกะโปผู้ดูแลแม่ตีไฟในครัว ชาวพว๋นที่เคารพเจ้าเรือนต้องเซ่นไหว้ทุกปีพร้อมกับการเซ่นไหว้แม่โพสพ และผีบรรพบุรุษในประเพณีกินข้าวใหม่ ซึ่งจะทำพิธีเซ่นไหว้ในเรือนข้าว แล้วหยิบเอาอาหารในถาดเครื่องเซ่นทุกอย่างใส่ไว้ในกระทงใบตองวางไว้ตามที่ต่างๆ ที่เจ้าเรือนสถิตอยู่

ชาวพว่ร่นส่วนมากเล็กบุชช่าผี และเปลี่ยนมายึดมั่นในพระพุทศศนษนเมือ พ.ศ. 2520 โดยกรนำของเจ้าอวษซึ่งเป็นพระที่เคร่งครัดทงสยวปีสสนษน จึ้งททำให้ความเชือเรื่องเจ้าเรือรคงหลงเหลืออยู่ในกลุ่มผู้อวโโสเท่นั้น และไม่ได้สืบทอดแก่เด็กรุนใหม่อื่กด้วย

“...พระท่นบอกว่ไม่มีเจ้าเรือร คนอยู่นั้แหละคือเจ้าเรือร ไม่ต้องเซ่นไหว้ ให้ไปททำบุญที่วัด...”¹⁷

“...ททำไปตามทีคนแก่เคยททำ ไม่ต้องให้ลูกหลานททำต่อ ให้ไปททำที่วัดแทน...”¹⁸

“...เด็ยวนี้ไม่เซ่นที่บ่นแล้ว ปรกษทให้ไปกินที่วัดด้วยกันท้หมด...”¹⁹

ในปัจจุบันการเซ่นไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือเจ้าเรือรที่เรือรได้ลดความนิยมลงไปมก โดยชวบ้านจะใช้การปรกษบอกกล่าวสิ่งศักดิ์สิทธิ์ แล้วจึ้งนำไปถวายพระที่วัดแทน

อ่ยงไรก็ตาม ไม้ที่ว่งพาดอยู่ระหว่งชือเรือรในเรือรพื้นถึนไทยพุทศชวพว่ร่น ททุกหลังนั้ก็แสดงให้เห็นถึงความเชือเรื่องเจ้าเรือรของคนสมัยก่อนได้เป็นอย่งดี ไม้ดังกล่วเป็นไม้ที่ชวพว่ร่นตั้งใจว่งท้งไว้ เรียกว่ ไม้เรือบเซ็ง หรือไม้พาดชือ โดยมีความเชือว่เจ้าเรือรจะเดินอยู่บนไม้เรือบเซ็ง หกเรือรใดไม่มีไม้เรือบเซ็งก็จะมีเจ้าเรือรดูแล ซึ่งจะมีผีรยมาสิงเรือร ชวพว่ร่นจึ้งใช้เรื่องนี้เป็นหลักเกณฑ์หนึ่งในการพิจารณาเมือจะชือเรือรมือสอง นอกจกจะสมารถตอบสนอความมั่นคงทงด้านจิตใจแล้วไม้เรือบเซ็งยังใช้ประโยชน์ในการเดินหรือพาดบันไดเมือเจ้าของเรือรต้องขึ้นไปชอมแซมกระเบือ้งหลังคทที่ชำรุดได้อื่กด้วย ในปัจจุบันคนรุนใหม่ไม่ได้ยึดถือหลักความเชือนั้แล้ว จึ้งพบไม้เรือบเซ็งเฉพาะในเรือรพื้นถึนเท่นั้น

รูปที่ 3-6, 3-7 ไม้พาดชือที่พบในเรือรพื้นถึนไทยพุทศชวพว่ร่น รูปชวมือแสดงวิธีการขึ้นไปชอมหลังคท

¹⁷ สัมภาษณ์ นุ้ย คงศรี, เจ้าของเรือรหลังที่ 20, 26 พฤษภาคม 2553.

¹⁸ สัมภาษณ์ หริบ พันผิว, เจ้าของเรือรหลังที่ 18, 22 ธันวาคม 2552.

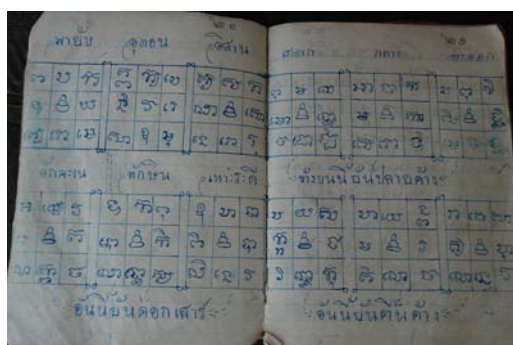
¹⁹ สัมภาษณ์ พิณ เทพขุน, เจ้าของเรือรหลังที่ 6, 28 สิงหาคม 2552.

3.1.6 การใช้ฝ้ายันต์

ฝ้ายันต์ที่ชาวพวอ่นใช้ติดในตำแหน่งต่าง ๆ ของเรือนนั้นมีหลายชนิดซึ่งทำหน้าที่แตกต่างกัน อาทิเช่น ใช้ส่งเสริมความเป็นสิริมงคลให้กับเรือนและเพื่อป้องกันคุณไสย หรือใช้เพื่อป้องกันปลวก การเขียนยันต์มีทั้งใช้ภาษาบาลี ภาษาขอม หรือแม้กระทั่งตัวเลขและสัญลักษณ์ ซึ่งล้วนมีความหมายแฝงอยู่ทั้งสิ้น

จากการสัมภาษณ์เจ้าอาวาสวัดพระพุทธเจ้าที่สามารถเขียนยันต์ได้สรุปได้ว่า สิ่งที่นิยมเขียนลงบนฝ้ายันต์ คือ หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก โดยจะถูกละย่อให้อยู่ในรูปแบบของ คำ อักษร หรือตัวเลข ซึ่งจะเรียกว่าเป็นหัวใจ ยกตัวอย่างเช่น หัวใจพระไตรปิฎก ย่อเป็น “มะ อะ อุ” โดย มะ หมายถึงวินัยปิฎก อะ หมายถึงอภิธรรมธรรมปิฎก และ อุ หมายถึงสุตตันตปิฎก ซึ่งก็คือพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่มี 3 ปิฎกนั่นเอง หรือ หัวใจทศชาติของพระพุทธเจ้า ย่อเป็น “เต ชะ สุ เน มะ ภู จะ นา วิ เว” โดย เต หมายถึง พระเตมีย์ อันเป็นชาติหนึ่งของพระโพธิสัตว์ที่ได้สร้างบารมี เป็นต้น และในฝ้ายันต์แต่ละผืนอาจจะประกอบไปด้วยหัวใจธรรมะหลายข้อก็ได้เช่นเดียวกัน

ยันต์ที่เป็นที่รู้จักในท้องถิ่นนั้นมีด้วยกันหลายชื่อ ซึ่งอาจจะเรียกชื่ออย่างง่ายตามสถานที่ติด เช่น ยันต์ดอกเส้า (ติดที่หัวเส้า), ยันต์หน้าจั่ว (ติดบนคั้ง), ยันต์ติดประตูบ้าน (ติดเหนือประตูหลักของบ้าน) หรือเรียกตามอรรถประโยชน์ของตัวยันต์เอง เช่น ยันต์กันปลวก แต่สำหรับผู้ที่มีความรู้จะเรียกตามชื่อของยันต์ก็มี เช่น ยันต์โสฬะสะมงคล, ยันต์จตุโร, ยันต์ตรีนิสิงเห, ยันต์ 8 ทิศ เป็นต้น ซึ่งได้แสดงไว้ในตาราง 3-9 หน้า 53

ภาพที่ 3-8 แสดงตัวอย่างการเขียนยันต์แปดทิศ ซึ่งเป็นภาษาขอม ถ่ายจากตำราของนายช่วย เทพขุน ชาวบ้านพวอ่น

ภาพที่ 3-9 แสดงการใช้ยันต์ดอกเส้าในเรือนพื้นดินไทยพุทธชาวพวอ่น

ตารางที่ 3-9 แสดงชนิดของยันต์และตำแหน่งที่ติด จากการศึกษาสัมภาษณ์ท่านเจ้าอาวาสวัดพระพุทธ ต.พร่อน อ.ตากใบ จ.นราธิวาส เมื่อวันที่ 3 มิถุนายน 2553

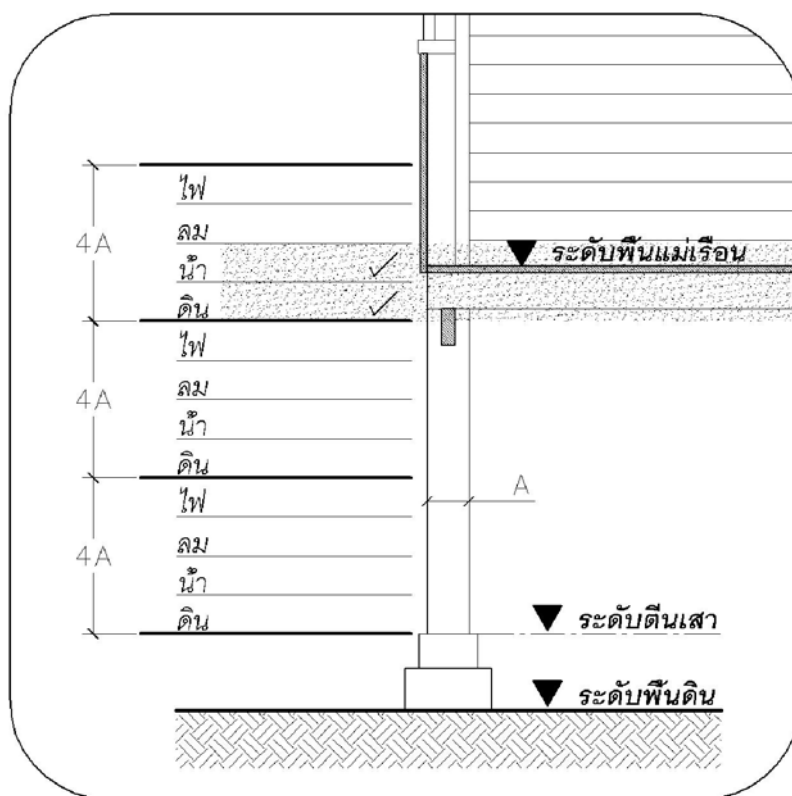
ชื่อผ้ายันต์	ตำแหน่งที่ติดตั้ง	สิ่งที่ได้ย่อไว้ในผ้ายันต์
ยันต์ดอกเส้า	ปลายเส้า	ว่าด้วยเรื่องมงคลในพุทธศาสนา เช่น พุทธคุณธาตุ 4
ยันต์หน้าจั่ว	ปลายตั้ง	ว่าด้วยเรื่องมงคลในพุทธศาสนา เช่น พุทธคุณธาตุ 4
ยันต์ 8 ทิศ	ปลายเส้าทั้ง 8 ทิศ ในเรือน 6 แม่เส้าให้ใช้ติด ตั้ง แทนตำแหน่งเส้าที่ไม่มี	พุทธคุณอิติปิโส 8 ทิศ โดยเริ่มเขียนจากทิศบูรพาวันไปจบในทิศอีสาน ซึ่ง ต้องนำยันต์ไปติดในเส้าให้ถูกต้องตามทิศที่เขียนด้วย
ยันต์ประตูบ้าน	เหนือประตูทางเข้าหลัก	ว่าด้วยเรื่องมงคลในพุทธศาสนา เช่น พุทธคุณธาตุ 4
ยันต์กันปลวก	ปลายเส้า	ต้องทำการศึกษาต่อไป
ยันต์จตุโร (ยันต์โลพะสะมงคล)	ปลายตั้ง	ว่าด้วยเรื่องธรรมะทั้งหมด (เลือกเฉพาะที่สำคัญ)
ยันต์ตรีนิสิงเห (ยันต์โลพะสะมงคล)	ปลายเส้า	ว่าด้วยเรื่องภพทั้ง 3 (สวรรค์, โลกมนุษย์, นรก)

3.1.7 การกำหนดความสูงของระดับพื้นแม่เรือน

ชาวพร่อนกำหนดความสูงของระดับพื้นแม่เรือนจากระบบการคิดที่ได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษจากรุ่นสู่รุ่นจึงไม่สามารถสืบความถึงต้นกำเนิดได้ ในช่วงเวลาที่ยาวนานนี้อาจมีการปรุงแต่งให้เหมาะสมกับความรู้และความเชื่อของแต่ละบุคคลจนเกิดเป็นวิธีปฏิบัติที่หลากหลาย แต่สามารถบรรลุถึงจุดหมายอย่างเดียวกันได้ วิธีการกำหนดความสูงของระดับพื้นแม่เรือนที่พบในตำบลพร่อน มี 3 วิธี ด้วยกัน ซึ่งสามารถแบ่งได้ตามระบบความเชื่อที่ใช้ เป็น 2 ระบบ คือ การใช้ระบบธาตุทั้ง 4 และการใช้ระบบอื่น ๆ

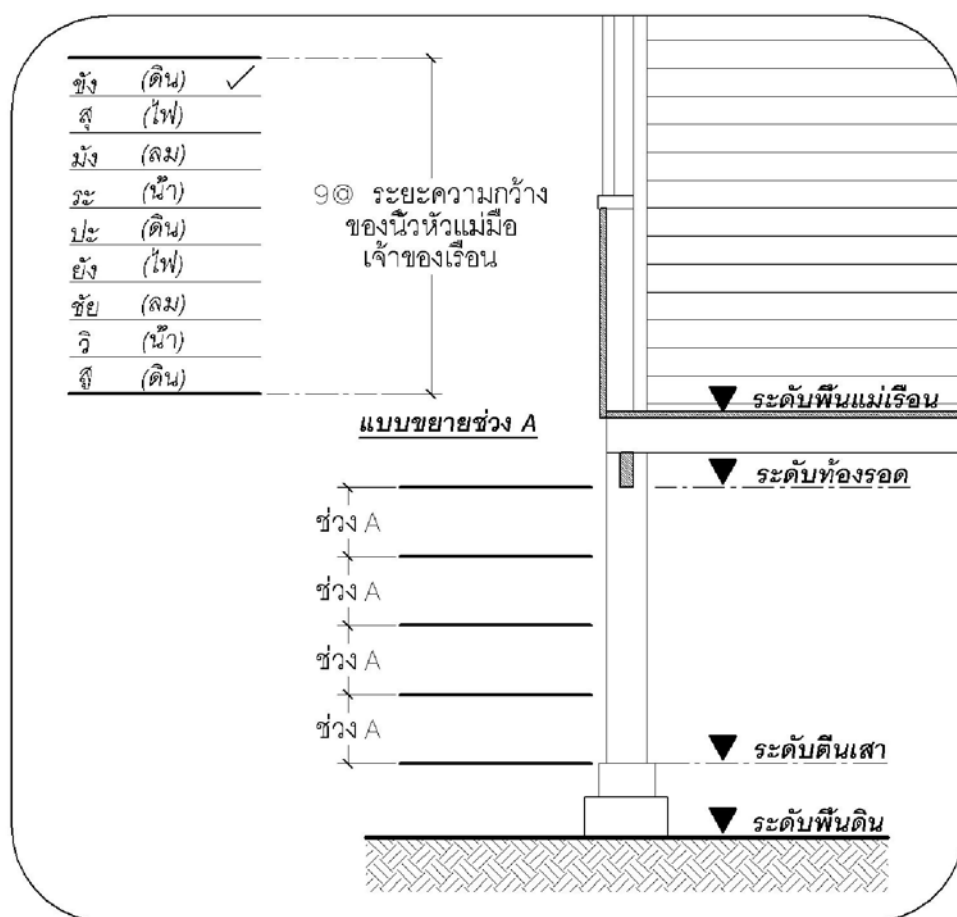
3.1.7.1 การใช้ระบบธาตุทั้ง 4 ในจำนวนธาตุทั้ง 4 ชนิด ซึ่งประกอบด้วย ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุลม และธาตุไฟนั้น ชาวพวอนได้เลือก ธาตุดิน และธาตุน้ำ มาใช้ใน กระบวนการสร้างเรือน เพราะเชื่อว่า ธาตุทั้งสองเป็นธาตุที่ให้คุณ เป็นตัวแทนของความอุดม สมบูรณ์ ในทางตรงข้ามเชื่อว่าธาตุลม และธาตุไฟ เป็นธาตุที่ให้โทษ เป็นตัวแทนของความหายนะ และได้้นำความเชื่อดังกล่าวนี้ไปเป็นหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดความสูงของระดับพื้นแม่เรือน ซึ่งมี 2 วิธี ดังนี้

วิธีที่ 1 การหาความสูงของระดับพื้นแม่เรือนเพื่อให้เกิดความเป็นศิริมงคล ตามวิธีที่ 1 นั้น ชาวพวอนจะนำระยะความกว้างของหน้าเสาเรือนมาใช้เป็นหน่วยตั้งต้น จากนั้นใช้ หน่วยดังกล่าววัดไล่จากดินเสาเรือนขึ้นไปหาระดับพื้นเรือนตามลำดับ พร้อมกับนับถือนชื่อธาตุ ดิน น้ำ ลม ไฟ ไปด้วยจนกระทั่งถึงระดับความสูงของพื้นแม่เรือนที่ต้องการ ซึ่งจะต้องอยู่ในช่วงของ ธาตุดิน และธาตุน้ำเท่านั้นจึงจะถือว่าดี

รูปที่ 3-10 วิธีการหาการหาความสูงของระดับพื้นในแม่เรือนเพื่อให้อยู่ในระยะที่เป็นมงคล โดยใช้หลักระบบธาตุ ทั้ง 4 ตามวิธีที่ 1

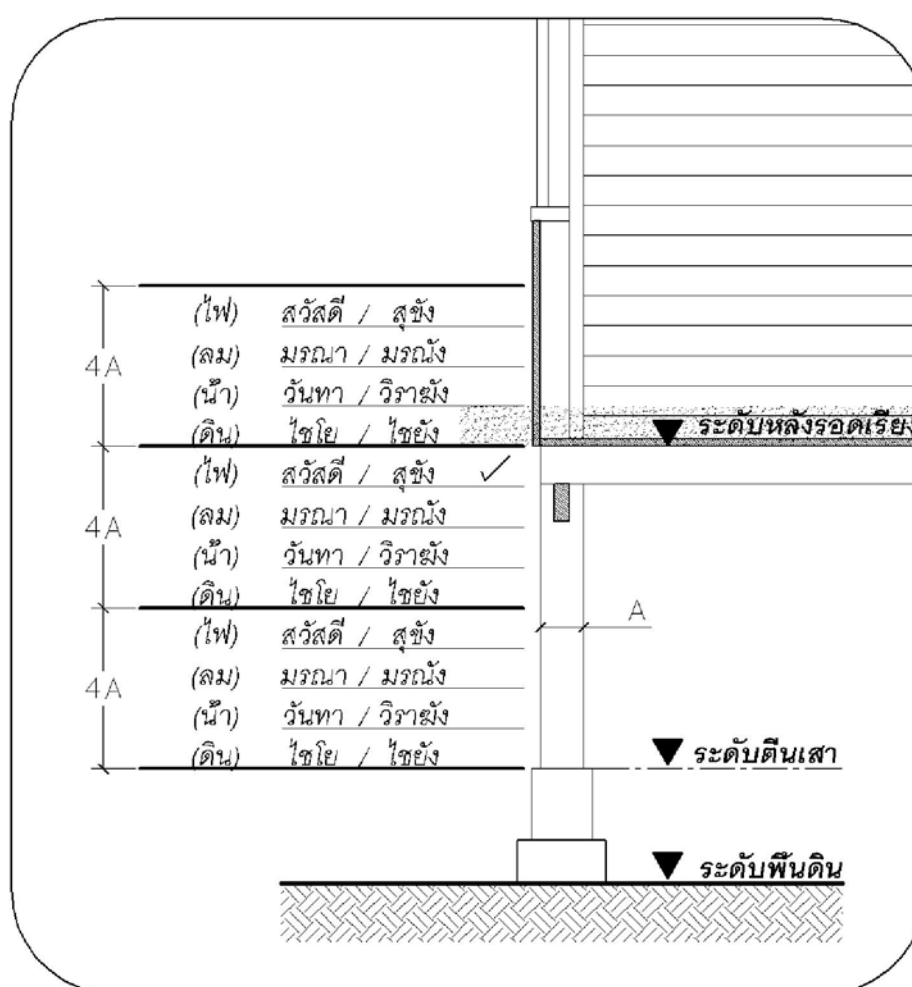
วิธีที่ 2 การหาความสูงของระดับพื้นในแม่เรือ่นเพื่อให้เกิดความเป็นสิริมงคลตามวิธีที่ 2 นั้น ชาวพว่่นจะนำระยะความกว้างของนิ้วหัวแม่มือของเจ้าของเรือ่นมาใช้เป็นหน่วยตั้งต้น จากนั้นใช้หน่วยดังกล่าววัดไล่จากตีนเสาเรือ่นขึ้นไปหาระดับห้องรอด (คานรับพื้น) ตามลำดับ พร้อมกันนั้นก็นับวนชื่อธาตุ ดิน น้ำ ลม ไฟ ไปด้วยจนกระทั่งถึงระดับห้องรอดที่ต้องการ โดยนิ้วสุดท้ายที่ใช้วัดจะต้องสิ้นสุดที่ธาตุดิน และธาตุน้ำเท่านั้นจึงจะถือว่าดี หรือจะใช้การนับวนคำบาลีที่ว่า สุ วิ ชัย ยัง ปะ ระ มัง สุ ชัง โดยนิ้วสุดท้ายที่ใช้วัดจะต้องสิ้นสุดที่คำว่า ชัง ซึ่งหากเปรียบเทียบกับวิธีการนับวนชื่อธาตุแล้วจะได้ผลลัพธ์เช่นเดียวกัน คือ นิ้วสุดท้ายจะตกอยู่ในธาตุดิน

รูปที่ 3-11 วิธีการหาการหาความสูงของระดับพื้นในแม่เรือ่นเพื่อให้อยู่ในระยะที่เป็นมงคล โดยใช้หลักระบบธาตุทั้ง 4 ตามวิธีที่ 2

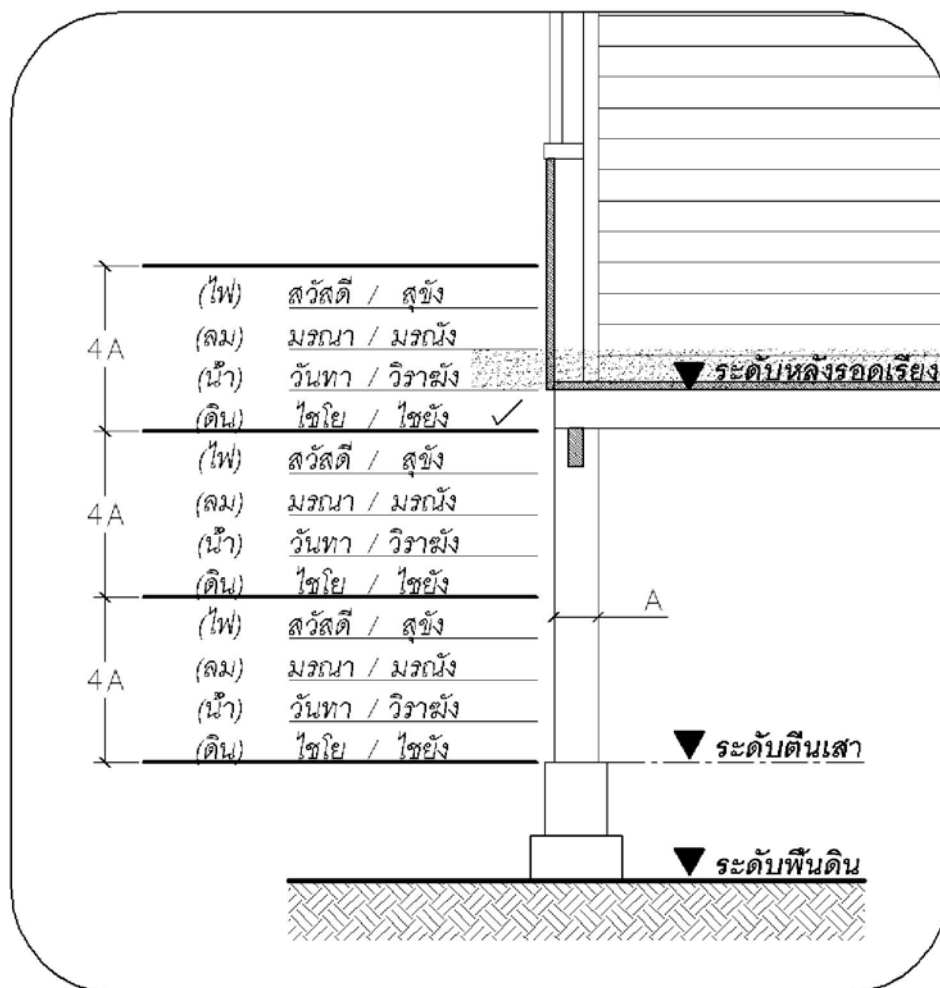

3.1.7.2 ระบบอื่นๆ นอกจากนี้ ยังพบว่ามียุทธวิธีการกำหนดระดับความสูงของพื้นแม่เรือนอีก 1 รูปแบบ²⁰ คือ ใช้การกำหนดระดับความสูงของหลังรอดเรียง (ตงพื้น) ซึ่งมีวิธีการวัดเช่นเดียวกับระบบธาตุทั้ง 4 แต่เปลี่ยนไปใช้การนับวนคำว่า ไซโย วันทา มรณา สวัสดี หรือ ไซย้ง วิราษ้ง มรณ้ง สุข้ง แทน และเลือกเอาช่วงที่ปรากฏคำว่า ไซโย และ ไซย้ง หรือ สวัสดี และ สุข้ง โดยใช้จุดสิ้นสุดของช่วงดังกล่าวเป็นระดับความสูงของหลังรอดเรียง ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้ก็จะเหมือนกันกับการใช้ระบบธาตุทั้ง 4 คือ ระดับพื้นเรือนจะอยู่ในช่วงของธาตุดิน และธาตุน้ำเช่นกัน ดูรูปที่ 3-10 และ รูปที่ 3-12 ประกอบกัน

รูปที่ 3-12 วิธีการหาการหาความสูงของระดับพื้นในแม่เรือนเพื่อให้อยู่ในระยะที่เป็นมงคล โดยใช้หลักอื่นๆ แบบที่ 1 (ยึดคำว่า สวัสดี หรือ สุข้ง)

²⁰ สัมภาษณ์ บัว คงบุตร, หมอปลุกเรือน, 26 ธันวาคม 2552.

รูปที่ 3-13 วิธีการหาการหาความสูงของระดับพื้นในแม่เรือนเพื่อให้อยู่ในระยะที่เป็นมงคล โดยใช้หลักอื่นๆ แบบที่ 1 (ยึดคำว่า ไชโย หรือไชย้ง)

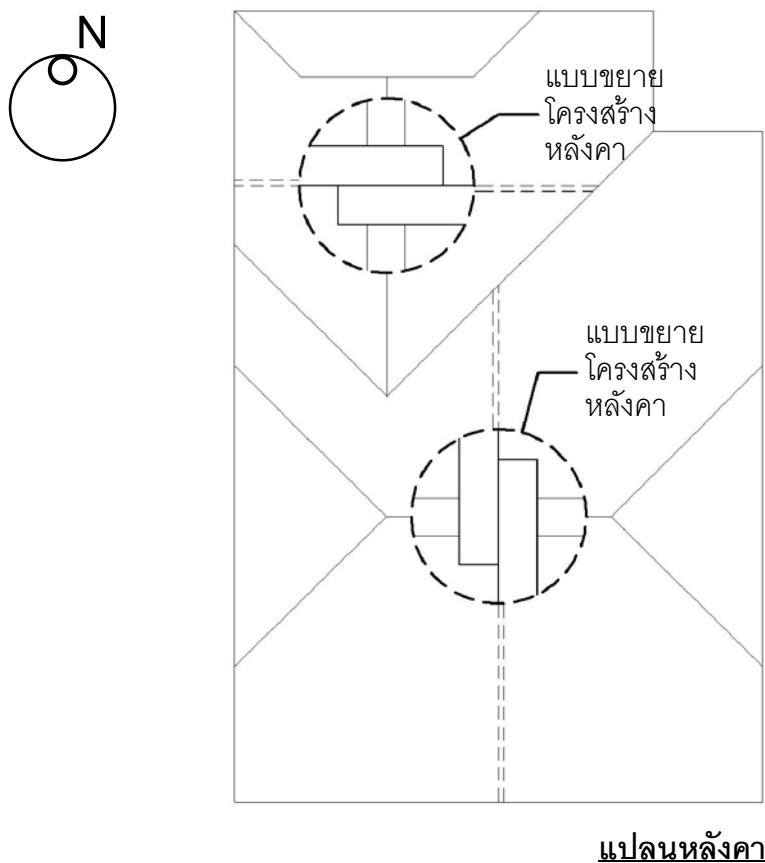
3.1.8 การกำหนดจำนวนจันทัน

ชาวพร้อนใช้ความเชื่อในระบบธาตุทั้ง 4 เป็นหลักเกณฑ์ในการกำหนดจำนวนของจันทันในแม่เรือนเพื่อให้เกิดความเป็นสิริมงคล โดยใช้วิธีการนับวนตามระบบธาตุทั้ง 4 กับจำนวนจันทันที่ปรากฏในแต่ละด้านของแม่เรือน ซึ่งต้องให้จันทันที่นับตัวสุดท้ายตกอยู่ในธาตุดิน และน้ำเท่านั้นจึงจะถือว่าดี

3.1.9 การช้อนจันทัน

การวางจันทันบนนอกโกในเรือนพื้นถิ่นไทยพุทธชาวพวอนมีอยู่ 2 วิธี คือ การชนกัน และการไขว้ช้อนกัน สำหรับวิธีการเข้าจันทันแบบชนกัน ทำให้จันทันทั้งสองด้านอยู่ในระนาบเดียวกันอยู่แล้วจึงไม่มีหลักเกณฑ์ใดๆ ที่ต้องปฏิบัติตาม ถือว่าดีอยู่แล้ว แต่หากเป็นการเข้าจันทันแบบไขว้ช้อนกันนั้น จะต้องดูทิศทางการช้อนทับของจันทันดังกล่าวด้วย เพื่อให้เกิดความเป็นสิริมงคลแก่เรือนตามหลักเกณฑ์ของชาวพวอน

หลักเกณฑ์ที่ใช้ปฏิบัติเกี่ยวกับการไขว้ช้อนกันของจันทันนั้นจะยึดถือทิศเป็นสำคัญ ตามคำกล่าวที่เป็นภาษาถิ่นได้ว่า “หัวนอน อยู่ตะออก” ซึ่งหมายถึง ให้จันทันทางด้านทิศใต้ อยู่ทิศตะวันออก นั่นเอง และใช้เป็นหลักเกณฑ์ทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นจันทันในแม่เรือนหรือส่วนที่ต่อเติม

รูปที่ 3-14 วิธีช้อนจันทันเพื่อให้เกิดความเป็นสิริมงคล ในเรือนพื้นถิ่นไทยพุทธชาวพวอน

3.1.10 การวางทิศทางของแม่เรือน

ชาวพρόนนิยมปลูกแม่เรือนตามตะวัน เพราะเชื่อว่าการปลูกแม่เรือนขวางตะวัน จะทำให้เจ้าของเรือนได้รับทุกข์จากโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ และจะมีอายุสั้นอีกด้วย

การปลูกแม่เรือนตามตะวันคือ การวางแม่เรือนทางด้านยาวให้อยู่ในแกนทิศ ตะวันออก และทิศตะวันตก ส่วนการปลูกแม่เรือนขวางตะวันคือ การวางแม่เรือนทางด้านยาวให้อยู่ในแกนทิศเหนือ และทิศใต้

3.1.11 การหันหน้าบ้านและบันไดเรือน

ชาวพρόนไม่หันหน้าเรือนและบันไดไปทางทิศตะวันตก ตามความเชื่อที่สืบทอด มาจากบรรพบุรุษ ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสำรวจเรือน 20 หลัง พบว่าชาวพρόนนิยมหัน หน้าเรือนไปทางทิศเหนือ ทิศตะวันออก และได้ตามลำดับ สำหรับบันไดพบว่าชาวพρόนนิยมหัน หน้าบันไดไปทางทิศตะวันออก และทิศเหนือตามลำดับ นอกจากบันไดที่ใช้ในเรือนแล้วความเชื่อ ในเรื่องทิศตะวันตกยังมีอิทธิพลไปถึงบันไดชั่วคราวที่ใช้ในการทำงานอีกด้วย “...ถ้าหันบันไดทาง ขึ้นต้นตาลไปทางทิศตะวันตก คนขึ้นไม่เอาแน่...”²¹

3.1.12 จำนวนชั้นบันได

ชาวพρόนจะทำลูกนอนบันไดเป็นเลขคี่เท่านั้น เป็นความเชื่อที่ได้รับการสืบทอด กันมาจากรุ่นสู่รุ่น จะเห็นได้จากมรดกคำทายที่ใช้ล้อเล่นกันในสังคมของชาวพρόน โดยมีที่มาจาก คนรุ่นก่อน ได้กล่าวเอาไว้ว่า “อะไรเอ่ย แม่ 2 ลูก 5 นิ่งท่าคอยแขก” และคำตอบก็คือบันไดเรือน นั้นเอง แสดงให้เห็นถึงความนิยมในการใช้ลูกขึ้นเป็นเลขคี่มาตั้งแต่สมัยโบราณ

3.1.13 ตำแหน่งปอน้ำ

ชาวพρόนนิยมสร้างปอน้ำไว้หน้าเรือนทางทิศอีสาน นอกจากจะเป็นมงคลแล้วยัง ดูแลรักษาได้ง่ายอีกด้วย เพราะเป็นตำแหน่งที่สามารถมองเห็นได้ง่าย อยู่ในสายตาของเจ้าของเรือน เสมอ

²¹ สัมภาษณ์ บัว คงบุตร, หมอปลูกเรือน, 26 ธันวาคม 2552.

3.1.14 การใช้ระยะเจ้าของเรือน

การสร้างเรือนของชาวพว่นจะใช้มาตราศอก คืบ วา ซึ่งจะใช้ระยะของเจ้าของเรือนเป็นสำคัญ แต่หากมีผู้อาวุโสในบ้านที่ยังมีชีวิตอยู่ เช่น ตา พ่อ หรือลุงผู้อุปการะ ก็จะใช้ระยะของผู้อาวุโสดังกล่าวเป็นหลักในการสร้างเรือนเพื่อความเป็นศิริมงคลเช่นกัน

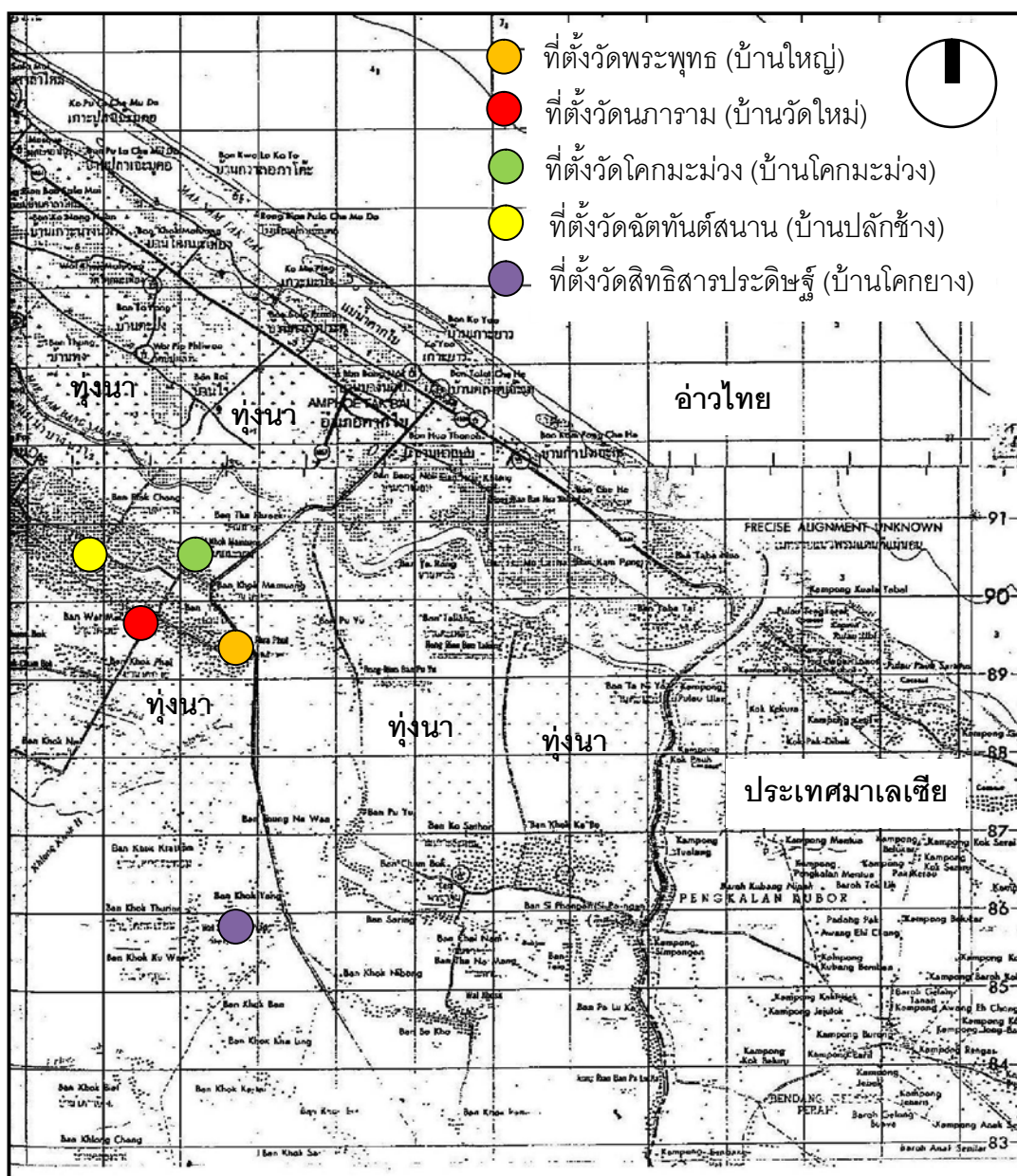
3.2 ลักษณะเรือนพื้นถิ่นไทยพุทธชาวพว่น

3.2.1 ลักษณะการตั้งถิ่นฐาน

3.2.1.1 การก่อตั้งชุมชน ตำบลพว่นเป็นแหล่งอาศัยของชุมชนชาวพุทธมาตั้งแต่อดีตกาล โดยบรรพบุรุษชาวพว่นที่ได้อพยพมาจากทะเลทางเหนือ พื้นที่แรกที่บรรพบุรุษชาวพว่นได้เข้ามาตั้งรกรากอย่างถาวรคือ ชุมชนวัดพระพุทธหรือบ้านใหญ่ ในปัจจุบันชุมชนชาวพว่นมีประชากรเพิ่มมากขึ้น ชุมชนได้ขยายตัวใหญ่ขึ้นมีฐานะเป็นตำบล ขึ้นอยู่กับองค์การบริหารส่วนตำบลพว่น แบ่งเป็น 6 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 1 บ้านปลักช้าง หมู่ที่ 2 บ้านโคกไผ่ หมู่ที่ 3 บ้านใหญ่ หมู่ที่ 4 บ้านโคกมะม่วง หมู่ที่ 5 บ้านโคกยาง หมู่ที่ 6 บ้านวัดใหม่ เนื่องจากชาวพว่นเป็นพุทธศาสนิกชนที่มีความศรัทธาในพระพุทธรูปศาสนามากการขยายชุมชนออกไปห่างไกลจากวัดพระพุทธรูปที่เป็นถิ่นอาศัยดั้งเดิม จึงต้องสร้างวัดของชุมชนขึ้นใหม่เพื่อความสะดวกในการปฏิบัติศาสนกิจ ในตำบลพว่นจึงมีจำนวนวัดอยู่มาก สามารถสังเกตเห็นพัฒนาการการขยายตัวของชุมชนจากอายุของวัดได้ดังนี้ วัดพระพุทธ(บ้านใหญ่)สร้างปี พ.ศ.2320 วัดโคกมะม่วง(บ้านโคกมะม่วง) สร้างปี พ.ศ.2381 วัดนภาราม(บ้านวัดใหม่) สร้างปี พ.ศ.2393 เดิมอยู่บ้านโคกไผ่แล้วย้ายภายหลัง วัดจันทันต์สนาน สร้างเมื่อ พ.ศ.2432 และวัดสิทธิสารประดิษฐ์(บ้านโคกยาง) ชุมชนโคกยางเป็นชุมชนใหม่และเป็นชุมชนเดียวที่มีประชากรไทยพุทธและไทยมุสลิมอาศัยอยู่ร่วมกัน

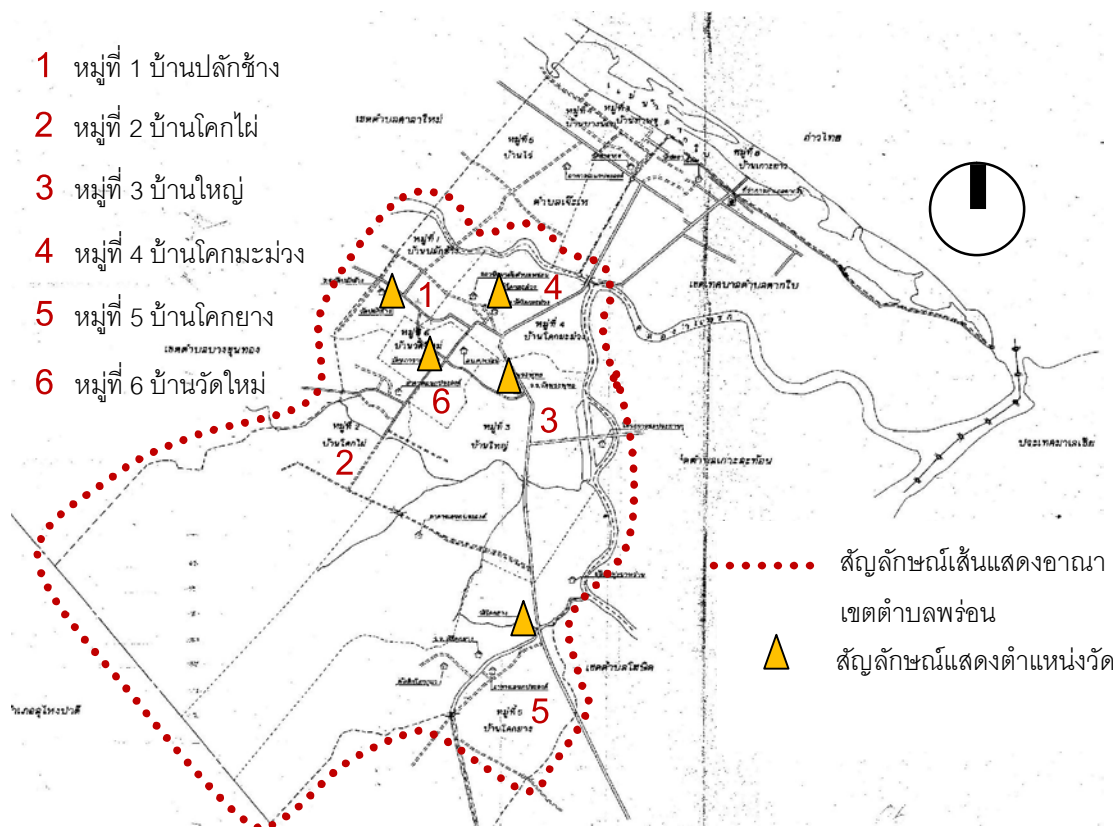
จากการลงสำรวจพื้นที่และจากการสัมภาษณ์ชาวบ้าน พบว่าชาวพว่นได้ขยายตัวไปทางทิศเหนือในเขตพื้นที่ตำบลบางขุนทองด้วยเช่นกันโดยได้พบเรือนพื้นถิ่นไทยพุทธชาวพว่นในหมู่ที่ 2 บ้านทุ่งไผ่ และหมู่ที่ 4 บ้านบางขุนทอง ซึ่งในพื้นที่ดังกล่าวมีวัดบางขุนทองและวัดรัตนานุสรณ์เป็นวัดประจำชุมชน พื้นที่ตำบลบางขุนทองมีประชากรชาวไทยมุสลิมอยู่เป็นจำนวนมาก ชาวไทยพุทธจะอาศัยอยู่ในบริเวณหมู่บ้านที่อยู่ติดกับพื้นที่ตำบลพว่นเป็นส่วนใหญ่

ตำบลพ่อนมีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 1,256 ครัวเรือน บ้านใหญ่จะมีจำนวนหลังคาเรือนหนาแน่นที่สุดเนื่องจากเป็นชุมชนต้นกำเนิด ชาวพ่อนนิยมปลูกเรือนเกาะกันเป็นกลุ่มลักษณะกระจุกตัว อยู่ทั่วไปในหมู่บ้าน ส่วนมากจะมีการตั้งถิ่นฐานหนาแน่นมากบริเวณใกล้วัดและจะเบาบางลงเมื่อห่างวัดออกไป ซึ่งมักจะกระจายตัวอยู่ในสวนมะพร้าว และสวนผสมอื่นๆ

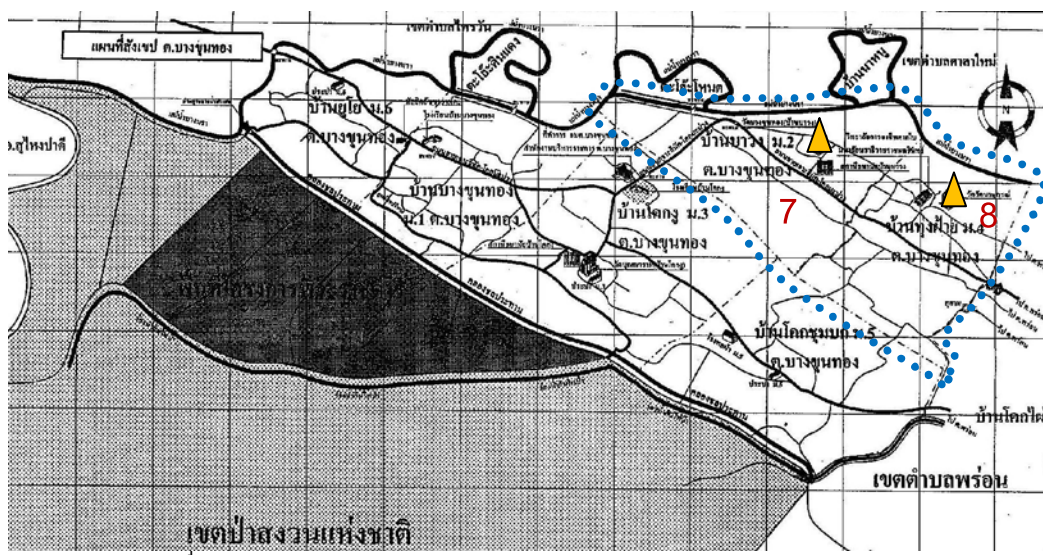

สัญลักษณ์หลังคาเรือน แสดงแหล่งชุมชนพักอาศัย

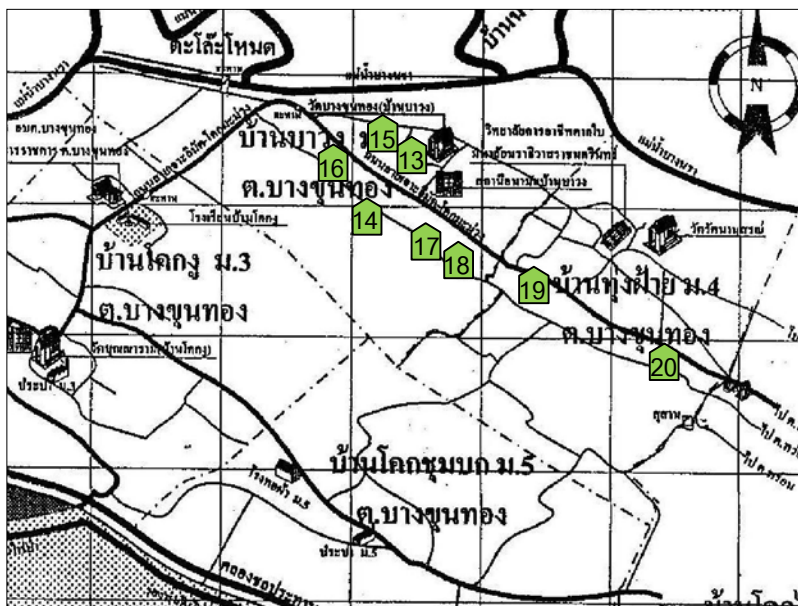
รูปที่ 3-15 แผนที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างที่ตั้งวัดและการตั้งถิ่นฐานในชุมชนพ่อน

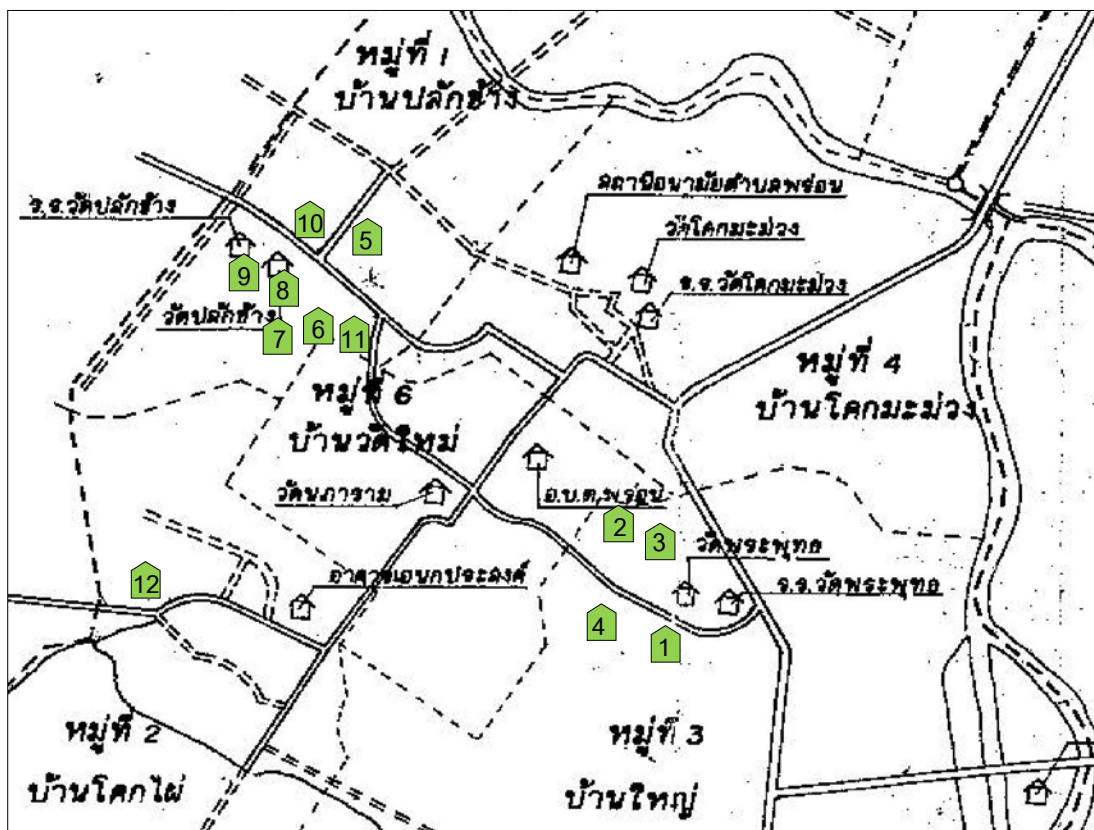
รูปที่ 3-16 แผนที่แสดงที่ตั้งวัด ในตำบลพร่อน

รูปที่ 3-17 แผนที่แสดงที่ตั้งวัด ในบ้านบาวงและบ้านทุ่งฝ้าย ตำบลบางขุนทอง

เรือนหลังที่ 13-20 ตั้งอยู่ในตำบลบางขุนทอง

เรือนหลังที่ 1-12 ตั้งอยู่ในตำบลพ่ร่อน

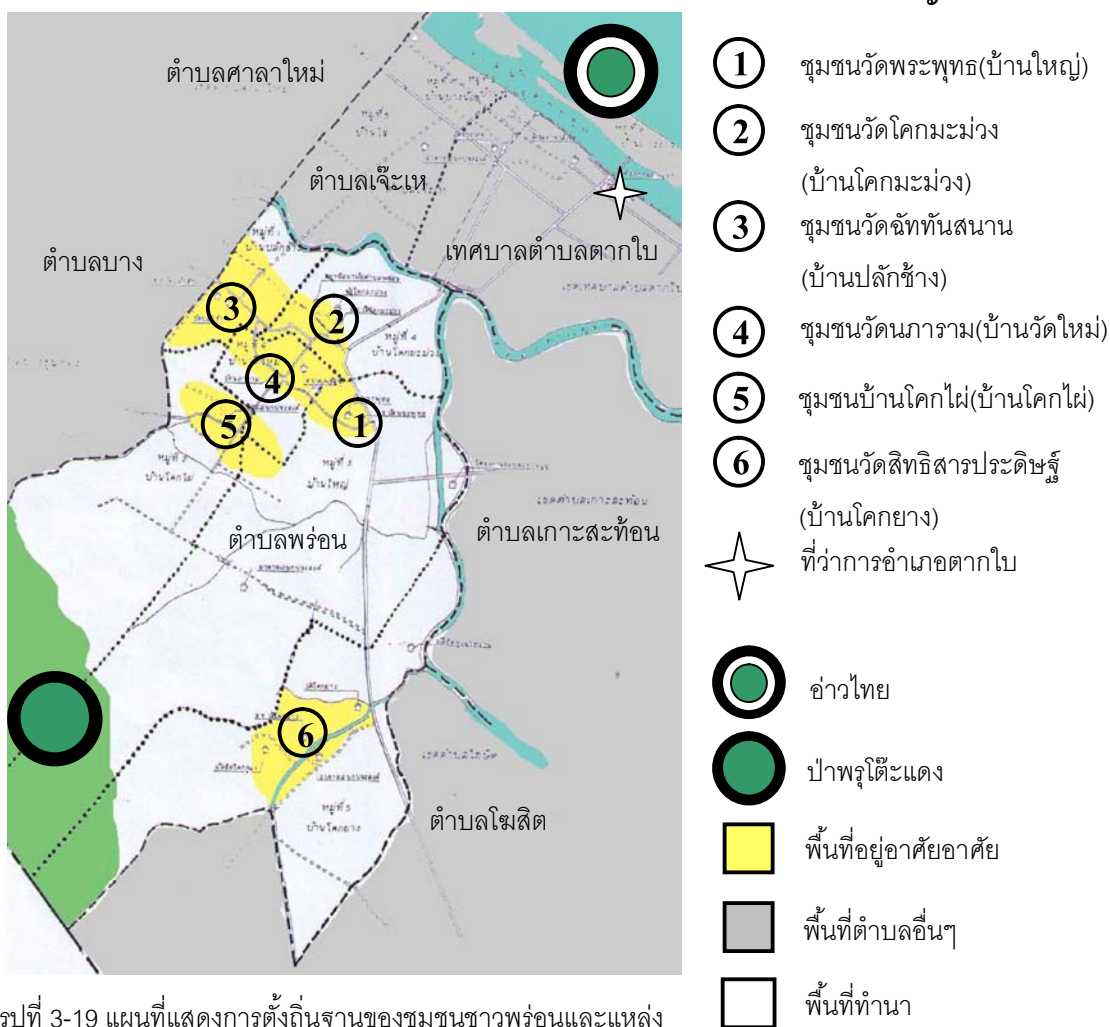
ตัวเลข 1-20 ที่ปรากฏอยู่ภายในสัญลักษณ์รูปเรือน หมายถึง เรือนหลังที่ 1-20 ที่ได้สร้างวัดสำรวจ ซึ่งแสดงไว้ในหัวข้อที่ 3.2.9

รูปที่ 3-18 แผนที่แสดงตำแหน่งเรือนที่สำรวจ 20 หลัง ในพื้นที่ตำบลพ่ร่อนและตำบลบางขุนทอง

3.2.1.2 ทรัพยากรที่สำคัญ ชาวพร่อนเลือกพื้นที่ตั้งถิ่นฐานได้อย่างเหมาะสม เนื่องจากเป็นแหล่งที่มีทรัพยากรทางธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ครบถ้วนทั้งแหล่งน้ำ ป่าไม้ และทะเล ความยากลำบากของบรรพบุรุษคือต้องเปลี่ยนจากป่าพรุให้เป็นที่นา ชุมชนชาวพร่อนตั้งอยู่บนเนินทรายห่างจากชายฝั่งทะเล อยู่ในที่ราบลุ่มแม่น้ำบางนราที่ใหญ่มาจากทิศเหนือ ด้านทิศตะวันตกและทิศใต้มีป่าพรุโต๊ะแดงที่อุดมสมบูรณ์ ด้านทิศตะวันออกมีทะเลอ่าวไทย จึงเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมที่จะทำการเกษตรกรรม การประมงน้ำจืดและน้ำเค็ม โดยใช้ชีวิตจากการพึ่งพิงทรัพยากรอันอุดมสมบูรณ์ดังกล่าวทั้งทางตรงและทางอ้อม เส้นทางที่ใช้สำหรับติดต่อกับชุมชนภายนอกในสมัยก่อนใช้เส้นทางน้ำทะเลเป็นหลัก ควบคุมไปกับทางบก แต่ในปัจจุบันได้เปลี่ยนมาใช้ทางบกทั้งหมด เนื่องจากมีถนนสายเอเชียที่เป็นถนนลาดยางกว้าง 4 เลน ตัดมาจากอำเภอเมืองนราธิวาส แล้วตัดผ่านทางเข้าหมู่บ้านทางด้านทิศใต้และไปสิ้นสุดที่ชายแดนไทยในอำเภอสุโงห์โกลด ชาวพร่อนจึงสามารถเดินทางติดต่อกับชุมชนภายนอกได้อย่างสะดวก

รายการสัญลักษณ์

รูปที่ 3-19 แผนที่แสดงการตั้งถิ่นฐานของชุมชนชาวพร่อนและแหล่งทรัพยากรที่สำคัญของ ต.พร่อน อ.ตากใบจ.นราธิวาส

3.2.2 กระบวนการก่อสร้างแม่เรือนในเรือนพื้นถิ่นไทยพุทธชาวพว่อน

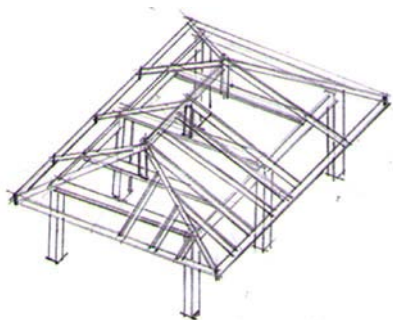
เรือนพื้นถิ่นไทยพุทธชาวพว่อนเป็นเรือนที่เจ้าของเรือนสร้างเองด้วยมือ ซึ่งส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นช่าง หากแต่สร้างจากประสบการณ์ที่เคยอาสาไปช่วยผู้อื่นสร้างเรือน ไม่มีการเขียนแบบลงในกระดาษ รูปแบบเรือนเกิดจากการเลียนแบบเรือนที่ชอบแล้วนำมาปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมตามรูปแบบที่เจ้าของเรือนต้องการ โดยมีการปรึกษาผู้รู้ที่เป็นช่างในท้องถิ่น มีกระบวนการก่อสร้างสามารถแบ่งได้เป็น 2 ช่วง คือ การหาไม้ และการก่อสร้าง

3.2.2.1 การหาไม้ ชาวพว่อนใช้เวลาในการหาไม้และเลื่อยไม้หลายปีก่อนการก่อสร้าง ไม้ที่ใช้ในการก่อสร้างมี 2 ชนิด โดยจำแนกตามแหล่งที่มาคือ ไม้บ้านและไม้ป่า ไม้บ้าน คือ ไม้ที่ขึ้นอยู่ในบริเวณบ้านหรือสวนภายในหมู่บ้าน เช่น ไม้ตำเสา ไม้กระถางบ้าน ไม้สะเดา ไม้กระท้อน เป็นต้น ส่วนไม้ป่า คือ ไม้จากป่าพรุโตะแดง เช่น ไม้ตะเคียน ไม้กระถางป่า ไม้ชะมลัง ไม้ตะหงอน ไม้ซ้างให้ เป็นต้น ช่วงเวลาที่เหมาะสมในการเข้าป่าเพื่อหาไม้คือช่วงหน้าฝนหลังจากดำนานเสร็จแล้ว เนื่องจากเป็นช่วงที่ว่างจากงานหลักและเป็นช่วงฤดูน้ำหลาก ระดับน้ำในคูคลองเอ่อสูง ง่ายต่อการลำเลียงไม้ ชาวพว่อนจะเข้าป่าพร้อมกันหลายคนและอยู่หลายวันเพื่อช่วยกันตัดไม้และแบ่งปันกัน ไม้ที่เป็นซุงจะถูกผูกต่อๆ กันลอยน้ำแล้วลากกับเรือ ส่วนไม้ที่ถูกเลื่อยแปรรูปแล้วจะบรรทุกบนเรือเพื่อนำออกมาสู่หมู่บ้านตรงทำน้ำใกล้บ้าน ทั้งไม้บ้านและไม้ป่าจะถูกเลื่อยแปรรูปตามขนาดที่เจ้าของเรือนต้องการ ในช่วงเวลาที่ว่างจากการทำนาโดยใช้แรงงานคนทั้งสิ้น ชาวพว่อนไม่นิยมนำไม้ป่ามาทำโครงสร้างหลักเพราะเนื้อไม้ไม่แข็งและทนทานเท่ากับไม้บ้าน ยกเว้นไม้ตะเคียนซึ่งหายากมาก ในปัจจุบันป่าพรุโตะแดงได้ขึ้นทะเบียนเป็นป่าสงวนแห่งชาติ ชาวพว่อนจึงไม่สามารถใช้ประโยชน์จากไม้ในป่าได้อีกต่อไป

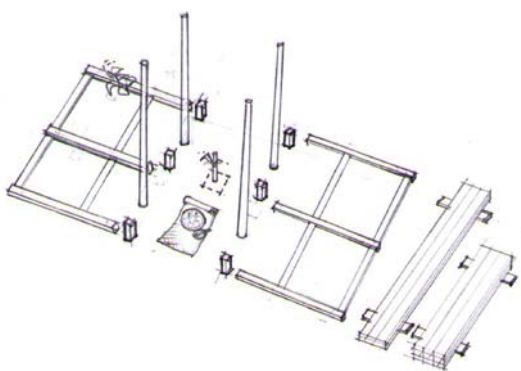
3.2.2.2 การก่อสร้าง เรือนพื้นถิ่นไทยพุทธชาวพว่อนเป็นเรือนที่สามารถถอดประกอบได้ โครงสร้างหลักจะถูกยึดเข้าด้วยกันด้วยสลักไม้ ส่วนที่สำคัญและยากที่สุดของเรือนคือส่วนโครงสร้างหลังคา ชาวพว่อนจะเตรียมประกอบโครงหลังคาไว้ก่อนโดยการตั้งร้านไม้เดี่ยวๆ ซึ่งใช้เสาของร้านแทนตำแหน่งเสาจริง เมื่อประกอบโครงหลังคาเสร็จแล้วจะเขียนตัวหนังสือกำกับไว้ในแต่ละชิ้นส่วน ก่อนที่จะรื้อออกและเก็บโครงสร้างดังกล่าวไว้เพื่อเตรียมประกอบจริงในวันที่ทำพิธีปลุกเรือน ชาวพว่อนเรียกกระบวนการนี้ว่า “การกือหง้าหลังคา” ในการกือหง้าหลังคา หากเจ้าของเรือนไม่ได้เป็นช่างและไม่มีประสบการณ์ ก็ต้องขอคำปรึกษาหรือว่าจ้างช่างผู้รู้ สำหรับโครงสร้างในส่วนอื่นๆ เช่น การร้อยยอด (คาน) กับเสา โครงสร้างพื้น โครงสร้างผนัง ซึ่งไม่มีความซับซ้อนมากเจ้าของเรือนสามารถดำเนินการเองได้

ในระหว่างการเตรียมไม้ เจ้าเรือนจะต้องกำหนดตำแหน่งภูมิเรือน (จุดกึ่งกลางแม่เรือน) ในบริเวณที่จะปลูกเรือน และหาฤกษ์งามยามดี (วันและเวลาที่เป็นมงคลต่อการปลูกเรือน) สำหรับทำพิธีปลูกเรือน พิธีปลูกเรือนประกอบด้วย การเซ่นไหว้เจ้าที่ เช่น ไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ และการยกเสาเอก โดยทั่วไปแล้วแม่เรือนจะถูกประกอบจนเสร็จและตั้งเสาภูมิ (เสาค้ำที่วางไว้ตรงภูมิเรือน) ภายในวันที่ทำพิธีปลูกเรือน เนื่องจากเจ้าของเรือนได้เอ่ยปากขอช่วยญาติมิตร เพื่อนบ้านคนสนิทไว้ก่อนแล้ว ในวันที่มีการเลี้ยงอาหารและเครื่องดื่มสำหรับผู้ที่มาช่วยเหลืออีกด้วย ร่วมล้อมวงกินอาหาร และร่วมแสดงความยินดี เป็นบรรยากาศที่เต็มไปด้วยความสุข สนุกสนาน

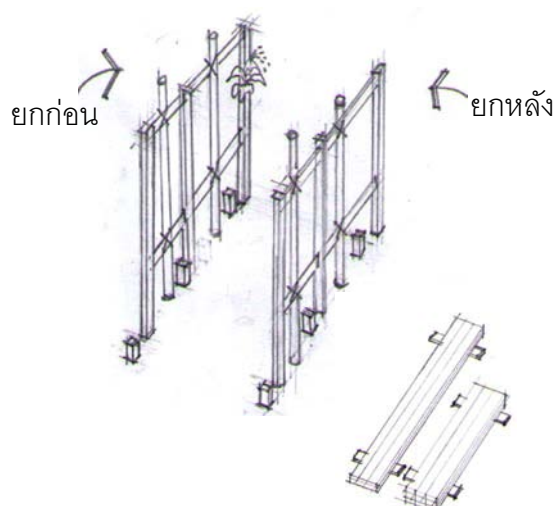
หลังจากที่ได้ทำพิธีปลูกเรือนเสร็จแล้ว เจ้าของเรือนจะดำเนินการก่อสร้างเรือนในส่วนอื่นๆ ต่อไปจนกระทั่งเสร็จ ระยะเวลาในการก่อสร้างขึ้นอยู่กับกำลังทรัพย์และแรงงานคนของเจ้าของเรือนเอง ซึ่งอาจจะใช้ระยะเวลาก่อสร้างนานเป็นเดือน หรือหลายปีหากต้องหาไม้ไปตัดพร้อมกัน ดังนั้นจึงเป็นเรื่องปกติที่จะมีการย้ายเข้าไปอาศัยในระหว่างการก่อสร้าง แต่เมื่อสร้างเรือนเสร็จสมบูรณ์แล้วเจ้าของเรือนจะต้องหาฤกษ์งามยามดีในการขึ้นเรือนใหม่เพื่อความเป็นสิริมงคลเช่นกัน การเข้าอยู่เรือนใหม่อย่างสมบูรณ์ของเจ้าของเรือนนั้นจะยึดถือจากการวางก้อนเส้าบนแม่ตีไฟ และการวางเครื่องปรุงไว้ในครัวของเรือนแล้วเป็นสำคัญ

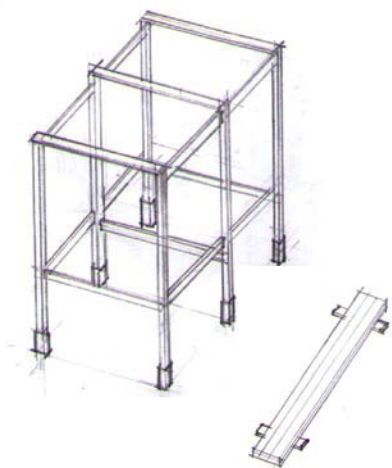
รูปที่ 3-20 แสดงการก่อกองหลังคา โดยการทำร้านเตี้ย เพื่อประกอบโครงสร้างหลังคา ให้เสร็จสมบูรณ์ก่อนที่จะถอดเก็บไว้เพื่อประกอบใหม่ในวันที่ทำพิธีปลูกเรือน

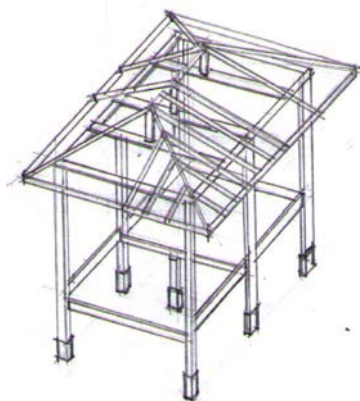
รูปที่ 3-21 แสดงการเตรียมสถานที่เพื่อเซ่นไหว้เจ้าที่ในวันที่ทำพิธีปลูกเรือน โดยหมอบผู้ประกอบพิธีกรรมจะชูดหลุม และปักเสาดเล็ก ๆ บริเวณกึ่งกลางแม่เรือน (ภูมิเรือน) พร้อมทั้งปูเสื่อและวางเครื่องเซ่นเพื่อเริ่มพิธี ส่วนเสาที่ถูกเลือกไว้สำหรับยกเป็นต้นแรกนั้นจะต้องวางให้อยู่ในตำแหน่งที่ถูกต้อง และผูกสิ่งของให้ครบถ้วนตามหลักพิธีกรรมการปลูกเรือน

รูปที่ 3-22 แสดงการยกเสาเอก โดยแม่เสาจะถูก ร้อยเข้ากับรอดยาวและชื่อยาวเป็นแผง วางไว้ใกล้กับตำแหน่งเสาจริง เมื่อได้ ฤกษ์ยกเสาแผงที่มีเสาเอกจะถูกยกขึ้น ก่อน จากนั้นแผงเสาดังกล่าวจะถูกผูก เข้ากับลาเรียน(ค้ำยัน) ไม้ไผ่หรือไม้ หนากทั้งต้น ซึ่งได้ถูกฝังไว้ก่อนหน้านี้ แล้ว

รูปที่ 3-23 แสดงการประกอบโครงสร้างแม่เรือน เริ่มด้วย การใส่รอดสั้น (คานด้าน สกัด) การใส่ชื่อยสั้น และการยกแม่ เรือนขึ้นวางบนดินเสาปูนตามลำดับ

รูปที่ 3-24 แสดงการประกอบโครงสร้างหลังคา เริ่มด้วย การใส่ตั้ง การใส่หล้าหู (ตะเข้สั้น และอกไก่) การใส่จันทัน การใส่ตีนกลอน (เชิงชาย) และตั้งเสา ภูมิบริเวณจุดศูนย์กลางของแม่เรือน

3.2.3 องค์ประกอบของเรือน

3.2.3.1 รั้วเรือน รั้วเรือนชาวพว่นเป็นรั้วเปิด หมายถึง รั้วที่ใช้ต้นไม้เป็นสัญลักษณ์ในการแบ่งเขตแดน ไม่มีประตูปิดตาย ผู้มาเยือนสามารถเข้าถึงตัวบ้านได้โดยตรง ทางเข้าอาจจะมีมากกว่า 1 เส้นทางก็ได้ขึ้นอยู่กับการจัดบ้าน บ้านใกล้กันมักจะเป็นญาติพี่น้อง หรือไม่ก็เป็นเพื่อนบ้านที่อยู่กันมานานหลายชั่วอายุคนจนสนิทสนมพึ่งพาได้เสมือนญาติ ใช้ทางเดินหรือถนนร่วมกัน เกิดเป็นโครงข่ายของเส้นทางที่เชื่อมโยงถึงกันหมด ดังนั้นการใช้หน้าบ้านผู้อื่นเป็นเส้นทางสาธารณะจึงเป็นเรื่องปกติที่พบเห็นได้ทั่วไป

3.2.3.2 เรือนอาศัย เรือนอาศัยมีกระบวนการก่อสร้างแม่เรือนที่มีรูปแบบตามความเชื่อซึ่งได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ซึ่งถือว่าเป็นจุดศูนย์กลางขององค์ประกอบของเรือนทั้งหมด ในขณะที่รูปแบบของเรือนแต่ละหลังนั้นมีความหลากหลายเป็นเอกลักษณ์ เกิดจากการขยายต่อเติมเรือน เช่น การเพิ่มระเบียงและต่อชายหลังคา การเพิ่มระเบียงและทำมุขหลังคา การสร้างเรือนแฝดหรือกลุ่ม และการเลือกใช้หลังคาที่มีรูปทรงอันหลากหลายตามความพึงพอใจของเจ้าของเรือน ซึ่งพบรูปแบบการใช้หลังคา 3 ลักษณะ คือ

ลักษณะที่ 1 หลังคาทรงปั้นหยา หรือเรียกว่า หลังคาหล้าทู่ห้า

ลักษณะที่ 2 หลังคาทรงจั่ว เรียกว่า หลังคายาว หลังคาโบราณ หรือเรียกว่า หลังคาหล้าทู่ยาว

ลักษณะที่ 3 หลังคาทรงจั่วมะนิลา หรือเรียกว่า หลังคาทรงหัวกะโหลกเล็ก

รูปที่ 3-25 หลังคาทรงปั้นหยา

รูปที่ 3-26 หลังคาทรงจั่ว

รูปที่ 3-27 หลังคาทรงจั่วมะนิลา

การใช้รูปแบบหลังคาในเรือนพื้นถิ่นไทยพุทธชาวพว่นนั้นมีความยืดหยุ่น และไม่ มีหลักตายตัว ในเรือนหนึ่งหลังอาจจะมีการใช้รูปแบบหลังคาผสมผสานกันมากกว่าหนึ่งรูปแบบก็ได้ ขึ้นอยู่กับความต้องการของเจ้าของเรือน

3.2.3.3 เรือนข้าว เรือนข้าวเป็นอาคารที่สำคัญไม่น้อยไปกว่าเรือนอาศัย มีกระบวนการสร้างเช่นเดียวกับเรือนอาศัยเช่นกัน ตำแหน่งของเรือนข้าวไม่มีหลักเกณฑ์ตายตัว แต่เจ้าเรือนเห็นว่าเหมาะสมซึ่งอาจอยู่ติดกับเรือนอาศัย อยู่ในบริเวณลานเรือน หรืออยู่ห่างจากเรือนออกไป เรือนข้าวเป็นเรือนที่โปร่งระบายความชื้นได้ดี จึงนิยมใช้ฝาไม้ไผ่สาน พื้นไม้แฉะรองปูด้วยเสื่อกระจูดทับด้านบน และมีช่องลมเหนือผนัง แต่ในบางเรือนที่ต้องการความแข็งแรง คงทนใช้ไม้จริงทำผนังก็มี ที่ชื่อของเรือนข้าวจะมีภาชนะแขวนไว้เพื่อเก็บขี้มูลข้าวตามความเชื่อโบราณ

รูปที่ 3-28, 3-29 เรือนข้าวสร้างติดกับเรือนอาศัย ซึ่งมีลักษณะเหมือนเรือนแฝด จากในรูปเรือนข้าวอยู่ทางด้านขวามือทั้งสองเรือน

รูปที่ 3-30, 3-31 เรือนข้าวสร้างในบริเวณเรือนอาศัย

รูปที่ 3-32, 3-33 เรือนข้าวสร้างในสวนห่างจากบริเวณเรือนอาศัย

รูปที่ 3-34, 3-35, 3-36 ภายในเรือนข้าวจะใช้วัสดุและทำช่องเปิดให้มีความโปร่งเพื่อระบายความชื้น รูปขวาสุด แสดงการเรียงข้าวเป็นกอง และภาชนะที่ใช้ใส่ขี้ขี้ข้าวซึ่งจะถูกแขวนไว้ด้านบน

รูปที่ 3-37, 3-38 วัสดุปูพื้นในเรือนข้าว ใช้ไม้ไผ่รองและปูทับด้วยเสื่อกระจูด

3.2.3.4 เรือนคร้ว เรือนคร้วจะอยู่ติดกับเรือนอาศัย และมักจะวางขวาง ตะวัน หากเป็นเรือนเครื่องสับที่มีเสาหลัก 6 เสา ผู้ที่นับถือเครื่องครัดก็จะทำพิธีปลุกเรือนด้วยเช่นกัน “...คร้วไปซื้อมาจากบ้านแขกที่บางขุนทอง ต้องมาปลุกเรือนก่อนเหมือนกัน ก่อนหน้านั้นก็หุงตาม โน่น ตามนี้ ออกสงบาเอา ทำง่าย...”²² ในปัจจุบันพบเรือนคร้วน้อย เนื่องจากเรือนคร้วเป็นเรือน ที่ใช้งานร่วมกับน้ำและอยู่ใกล้กับน้ำ นอกจากนี้ยังเป็นเรือนประกอบจึงเลือกใช้ไม้ที่มีคุณภาพรอง จากเรือนอาศัย ความชื้นจึงทำให้เรือนคร้วผุพังก่อนองค์ประกอบของเรือนชนิดอื่นๆ และหากไม่มี

²² สัมภาษณ์ หริบ พันผิว, เจ้าของเรือนหลังที่ 18, 22 ธันวาคม 2552.

การสร้างเรือนครัวใหม่ก็จะใช้พื้นที่ส่วนหนึ่งส่วนใดของเรือนกันเป็นครัวแทน หรือสร้างพื้นที่ยกใต้ถุนสูงอย่างง่าย มีหลังคาคลุมยื่นออกมาจากเรือนอาศัย ซึ่งเรียกว่า “การออกสางาบ” และยังพบว่าในเรือนบางหลังเจ้าของเรือนได้สร้างครัวเป็นส่วนหนึ่งของเรือนโดยไม่ได้แยกออกมาเป็นเรือนครัวก็มี ชาวพร่อนใช้แม่ตีไฟ ในการทำครัวซึ่งจะใช้ไม้พินเป็นเชื้อเพลิง เรือนครัวหรือห้องครัวจึงมีลักษณะโปร่ง สามารถระบายอากาศได้ดีทั้งในส่วนพื้น ผนัง และหลังคา

รูปที่ 3-39, 3-39, 3-40, 3-41, 3-42 เรือนครัวของเรือนนางหริบ พันผิว เป็นเรือน 6 แม่เสาหลังคาทรงจั่ว ซ้ำเข้ามาจากคนไทยมุสลิมตำบลบางขุนทอง แล้วมาทำพิธีปลุกเรือนวางติดกับเรือนอาศัย มีนอกชานและหลังคาเชื่อมระหว่างเรือนครัวและเรือนอาศัย ใช้ผนังไม้ไผ่สานและพื้นไม้เว้นร่อง

รูปที่ 3-43, 3-44, 3-45 เรือนครัว 6 แม่เสาลังคาทงจั่ว และมีหลังคาซ้อนชั้นเพื่อช่วยระบายควัน สร้างติดกับเรือนอาศัย โดยมีหลังคาและชานเป็นตัวเชื่อม ใช้ผนังไม้จริงและพื้นไม้เว้นร่อง

รูปที่ 3-46, 3-47, 3-48 เรือนครัว 6 แม่เสาลังคาทงหล่าทู่ สร้างติดกับเรือนอาศัย โดยมีหลังคาและชานเป็นตัวเชื่อม ใช้ผนังไม้จริงและพื้นไม้เว้นร่อง

รูปที่ 3-49, 3-50, 3-51, 3-52 ห้องครัวอยู่ในส่วนที่เป็นมุขระเบียง ซึ่งขยายออกจากแม่เรือนและออกสงาบลดระดับพื้นในส่วนปลายของมุขระเบียงสำหรับวางแม่ตีไฟ ใช้ผนังไม้ไผ่สานและพื้นไม้เว้นร่อง

รูปที่ 3-53, 3-54, 3-55, 3-56 ห้องครัวออกสงาบจากเรือนข้าวและเรือนอาศัย ใช้ผนังไม้ไผ่สานผสมกับสังกะสีและพื้นไม้เว้นร่อง มีระดับพื้น 3 ระดับแยกพื้นที่ใช้สอย ส่วนล้าง ส่วนปรุงอาหาร และส่วนกินข้าว

3.2.3.5 ที่นั่งเล่นนอกเรือน การพักผ่อนและใช้ชีวิตนอกเรือนในเวลา กลางวัน เป็นการปรับตัวโดยใช้ชีวิตให้สอดคล้องเป็นหนึ่งในวิถีชีวิตที่มากขึ้น และเป็นการใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมรอบตัวอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด เนื่องจากอบบ้านมีความร่มรื่นของ พันธุ์ไม้ต่างๆ มีลมตามฤดูกาลที่พัดผ่านเสมอ และมีเสียงจากธรรมชาติรอบตัว เช่น เสียงสัตว์ตาม ธรรมชาติ เสียงสัตว์เลี้ยง เสียงลมโชยผ่านต้นไม้ ก่อให้เกิดบรรยากาศสุนทรีย์และสภาวะสบาย เหมาะสำหรับการพักผ่อน บริเวณหน้าบ้านจึงนิยมสร้างศาลาเรียกว่าชานา มีลักษณะเป็นอาคาร ขนาดเล็ก 4 เสา ยกพื้นสูงในระดับที่สามารถนั่งห้อยเท้าได้ มีหลังคาคลุม นอกจากนี้ในบริเวณบ้าน ส่วนอื่นๆ โดยเฉพาะใต้ร่มไม้ นิยมทำเตียงไม้เรียกว่าแคร่ใช้เพื่อการพักผ่อนเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ ชานาจะใช้เพื่อการพักผ่อนแล้ว ยังเป็นส่วนเอนกประสงค์ที่เจ้าของบ้านใช้รับแขก ใช้เก็บของ และใช้ เป็นที่สถานที่ทำงานหัตถกรรมในช่วงเวลาว่างด้วยเช่นกัน เช่น การทำอุปกรณ์จับปลา การทำ เครื่องมือเครื่องใช้ภายในเรือน เป็นต้น

รูปที่ 3-57 การใช้ชานารับแขกและพักผ่อน

รูปที่ 3-58 แคร่ไม้ไผ่ใต้ร่มไม้ในบริเวณเรือน

รูปที่ 3-59, 3-60 ชานาหน้าบ้านใช้สำหรับทำงานและพักผ่อนร่วมกัน

3.2.3.6 บ่อน้ำ เรือนพื้นถิ่นไทยพุทธชาวพว่อน ใช้น้ำบาดาลเพื่อการบริโภคและอุปโภคเป็นหลัก นิยมขุดบ่อน้ำบ้านให้อยู่ในสายตาของเจ้าของเรือนเนื่องจากกลัวผู้ไม่หวังดีมาใส่สิ่งไม่ดีในบ่อน้ำให้ดื่ม และยังสะดวกในการใช้งานด้วย ทิศที่เป็นมงคลสำหรับการขุดบ่อน้ำคือทิศอีสาน บริเวณบ่อน้ำมักจะปลูกไม้ดอก ไม้ประดับ และผักสวนครัวที่ใช้ประโยชน์ได้ บนบ่อน้ำจะวางภาชนะตักน้ำไว้บริการน้ำดื่มสำหรับผู้คนที่ผ่านเรือน สำหรับเรือนที่มีสัตว์เลี้ยงจะวางอ่างใส่น้ำไว้ให้สัตว์เลี้ยงดื่ม บางเรือนวางไว้ให้นักมาอาบน้ำ และยังพบว่าบ้านเรือนใกล้เคียงกันมีการใช้บ่อน้ำร่วมกันอีกด้วย

รูปที่ 3-61, 3-62 บริเวณบ่อน้ำมีอ่างน้ำวางไว้สำหรับให้สัตว์เลี้ยงดื่ม

รูปที่ 3-63, 3-64 บริเวณบ่อน้ำมีลานสำหรับอาบน้ำและวางอ่างน้ำไว้ให้นักมาอาบน้ำเพื่อดูเล่น

รูปที่ 3-65, 3-66 บริเวณบ่อน้ำและหน้าห้องอาบน้ำปลูกไม้ดอกไม้ประดับเพื่อความสวยงาม

รูปที่ 3-67, 3-68 ความสวยงามแบบเรียบง่ายอย่างเป็นธรรมชาติของพรรณไม้บริเวณบ่อน้ำหน้าเรือน

3.2.3.7 ห้องส้วม ในสมัยก่อนไม่มีห้องส้วม ชาวพร่อนจะใช้ป่ารอบบ้าน เป็นสถานที่ปลดทุกข์ ภายหลังมีการรณรงค์การทำห้องส้วมจากสาธารณสุขตำบลทำให้ปัจจุบัน ชาวบ้านมีส้วมใช้ทุกเรือน ในอดีตชาวพร่อนนิยมสร้างห้องส้วมไกลบ้านแต่ปัจจุบันมีการพัฒนาให้อยู่ใกล้ที่สุดเพื่อความสะดวก ตำแหน่งที่ตั้งของส้วมจะดูทางน้ำใต้ดินเป็นหลักโดยจะไม่สร้างส้วมเหนือบ่อน้ำใช้เด็ดขาด

รูปที่ 3-69, 3-70 ห้องส้วมสร้างอยู่ในบริเวณเรือนสามารถเดินไปใช้ได้สะดวก

รูปที่ 3-71, 3-72 ห้องส้วมบนระเบียงเรือน สามารถเปิดแผ่นไม้เมื่อใช้งานและปิดได้

รูปที่ 3-73, 3-74 ห้องน้ำที่มีพื้นที่เหลือแบ่งเป็นพื้นที่เพาะเห็ด

3.2.3.8 อาคารเพื่อการอาชีพ บริเวณเรือนยังพบอาคารที่เกี่ยวข้องกับอาชีพของเจ้าของเรือนอีกด้วย เช่น โรงรีดยาง โรงปอกมะพร้าว และโรงไฟ เป็นต้น

รูปที่ 3-75, 3-76 โรงรีดยางในบริเวณเรือน

รูปที่ 3-77 โรงปอกมะพร้าว

รูปที่ 3-78 โรงไฟ ใช้หุงต้มและเก็บฟืน

3.2.3.9 คอกสัตว์ ชาวพว่นมักสร้างคอกวัวอยู่ใกล้เรือนโดยทำเป็นเรือน 4 เสา มุงหลังคาด้วยจากหรือกระบืออิงดินเผา ในสมัยโบราณ พื้นที่ที่มีโจรขโมยวัวซุกซุ่มก็จะใช้ใต้ ฎนเรือนเป็นคอกเก็บวัวในตอนกลางคืน ส่วนสัตว์ปีกเช่น เป็ด และไก่จะมีโรงแยกต่างหากซึ่งจะ สร้างอยู่ใกล้เรือน หากไม่มีก็จะให้อยู่ใต้ฎนเรือนเช่นเดียวกัน

รูปที่ 3-79, 3-80 คอกวัวใช้รูปแบบและการวัสดุที่เรียบง่าย สร้างตรงตำแหน่งที่สะดวกในบริเวณเรือน

รูปที่ 3-81, 3-82 โรงไก่สร้างไว้ให้ไก่นอนในเวลาากลางคืน

รูปที่ 3-83 ที่สำหรับไก่นอนฟักไข่

รูปที่ 3-84, 3-85 ใต้ฎนก็ใช้เป็นที่สำหรับให้ไก่นอน และฟักไข่เช่นเดียวกัน

3.2.3.10 โรงซัง สำหรับเรือนที่เลี้ยงวัวหรือควายจะมีโรงซังไว้เก็บฟางหลัง การทำนาเอาไว้ให้วัวหรือควายกินด้วย ซึ่งจะสร้างเป็นเรือนยกพื้นสูงขนาดเล็ก มีหลังคาคลุมกัน แดดฝน

รูปที่ 3-86, 3-87 โรงซังลักษณะต่างๆ ที่พบอยู่ในบริเวณเรือน

3.2.3.11 ลานเรือน บริเวณโดยรอบเรือนพื้นถิ่นไทยพุทธชาวพว่น จะมี ลักษณะเป็นลานดินโล่งซึ่งเกิดจากการถากหญ้าอย่างสม่ำเสมอของเจ้าของเรือน ทำให้สามารถ มองเห็นสิ่งต่างๆ บนพื้นได้อย่างชัดเจน ลานเรือนดังกล่าวนอกจากทำหน้าที่เชื่อมองค์ประกอบของ เรือนทั้งหมดเข้าด้วยกันแล้วยังใช้เป็นลานเอนกประสงค์รองรับกิจกรรมอันหลากหลายที่เกิดขึ้นใน การดำรงชีวิตอีกด้วย อาทิเช่น ใช้ตากข้าวสาร ตากกระจูด ตากหมาก ใช้ฝัดข้าว นวดข้าว ใช้เป็น ลานเด็กเล่น เป็นต้น พื้นที่โดยรอบของลานเรือนจะปลูกต้นไม้ขนาดใหญ่ ทำให้เกิดร่มเงา สร้าง ความร่มรื่นรอบบริเวณเรือนได้เป็นอย่างดี

รูปที่ 3-88, 3-89 ลานเรือนตำบลพว่นเป็นลานทรายสีขาวดูสวยงามน่าอยู่

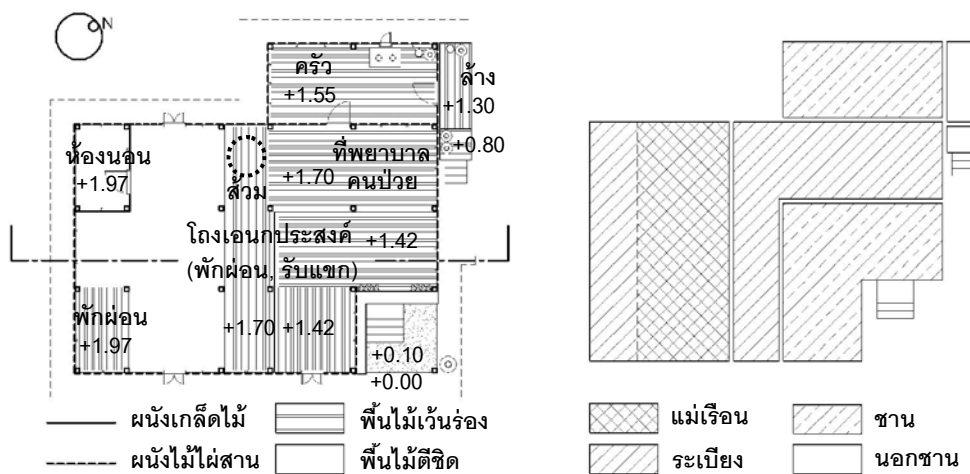

รูปที่ 3-90, 3-91 การใช้ประโยชน์จากลานเรือนของแม่บ้านชาวพว่่น

3.2.4 การใช้สอยพื้นที่ในเรือนพื้นดินไทยพุทธชาวพว่่น

3.2.4.1 การใช้ประโยชน์จากพื้นเรือน พื้นที่ภายในเรือนพื้นดินไทยพุทธชาวพว่่นนั้น ส่วนใหญ่เป็นโถงเอนกประสงค์เปิดโล่งถึงกัน มีการกั้นผนังเพื่อแบ่งห้องน้อย แต่พื้นที่ใช้สอยจะถูกแบ่งด้วยระดับพื้นเรือนที่แตกต่างกัน และมีชื่อเรียกที่แตกต่างกันอีกด้วย องค์ประกอบพื้นของเรือนประกอบด้วย แม่เรือนซึ่งเป็นจุดศูนย์กลางของเรือน และส่วนที่ขยายออกไปจากแม่เรือนเรียกว่า ระเบียง ชาน และนอกชานตามลำดับ

รูปที่ 3-92 ตัวอย่างผังพื้นเรือนพื้นดินไทยพุทธชาวพว่่น

รูปที่ 3-93 ผังแสดงส่วนประกอบพื้นเรือน

รูปที่ 3-94 รูปตัดตามขวางแม่เรือน แสดงพื้นที่ใช้สอยที่ต่างระดับของพื้นเรือน

3.2.4.1.1 แม่เรือน คือพื้นเรือนส่วนที่มีระดับพื้นสูงที่สุด มีแม่เสา ล้อมรอบ มีลักษณะเป็นโถงเอนกประสงค์ ในเรือนอาศัยวัสดุปูพื้นส่วนมากเป็นพื้นไม้ไม้วั้นร่อง (ต่างจากเรือนข้าวและเรือนครัวซึ่งใช้พื้นไม้วั้นร่องเพื่อต้องการการระบายอากาศสูง) สำหรับเรือนที่มี ขนาดไม่ใหญ่จะกั้นพื้นที่ส่วนหนึ่งด้วยผนังทำเป็นห้องนอน โถงเอนกประสงค์ในแม่เรือน จะใช้นอน ในเวลากลางคืน ใช้พักผ่อน ใช้วางเครื่องเรือนต่างๆ เช่นตู้เก็บของ และเป็นสถานที่จัดพิธีสงฆ์และ พิธีกรรมสำคัญในงานมงคลต่างๆ อาทิเช่น งานแต่งงาน งานทำบุญบ้าน เป็นต้น หากเป็นเรือนหมู่ ซึ่งมีเรือนครัวและเรือนข้าวเป็นเรือนประกอบแม่เรือนอาศัยจะมีระดับสูงที่สุด

รูปที่ 3-95, 3-96, 3-97, 3-98 บนแม่เรือนจะวางเครื่องเรือนและของที่มีค่า บนผนังจะแขวนรูปภาพ พระมหากษัตริย์ ภาพพระ และภาพครอบครัวที่มีสำคัญ ในส่วนพื้นเรือนจะใช้ไม้จริงไม้วั้นร่องพื้น

3.2.4.1.2 ระเบียง ระเบียงเป็นพื้นเรือนส่วนที่ขยายจากแม่เรือน มีระดับพื้นได้ 2 ระดับคือ ระดับพื้นเท่าแม่เรือนและระดับพื้นต่ำกว่าแม่เรือน ระเบียงที่มีระดับพื้น เท่าแม่เรือนมี 2 รูปแบบ รูปแบบแรกเป็นระเบียงที่ขยายจากแม่เรือนไปทางด้านหลังบ้าน มักกั้น ผนังเป็นห้องนอน เรียกว่า "ระเบียงนอน" รูปแบบที่สองเป็นระเบียงที่ขยายจากแม่เรือนเพื่อ ประโยชน์ใช้สอยอื่นตามความต้องการของเจ้าของเรือน ส่วนระเบียงที่มีระดับพื้นต่ำกว่าแม่เรือนจะ ใช้สำหรับพักผ่อน รับแขก และรองรับกิจกรรมที่หลากหลาย อาจจะใช้พื้นที่บางส่วนกั้นผนังเป็น ห้องครัวหรือห้องอื่นๆ พื้นระเบียงนิยมปูไม้วั้นร่อง ในระเบียงเรือนจะมีพื้นที่ใช้สอยที่สำคัญคือ

พื้นที่พักพื้นและพยาบาลคนชราเมื่อยามเจ็บป่วย ซึ่งจะพบในเรือนทุกหลัง วัสดุที่ใช้ปูพื้นจะต้องใช้ไม้เว้นร่องเท่านั้น เพื่อความสะดวกในการทำความสะอาด บริเวณใกล้เคียงอาจจะมีคอกहांที่แอบอยู่ภายใต้พื้นไม้กระดานที่ออกแบบให้สามารถเปิดได้ ในสมัยโบราณไม่มีคอกहांผู้ป่วยจะขับถ่ายลงใต้ถุนโดยตรง แล้วจะมีคนมาตักเพื่อนำไปฝังอีกที่หนึ่ง

รูปที่ 3-99 พื้นที่ภายในเรือน 8 แม่เสา ช่วงเสาด้านขวามือคือระเบียบห้องนอน มีระดับพื้นเท่ากับแม่เรือนกันผนังทำเป็นห้องนอน 2 ห้อง ตรงกลางเว้นไว้เป็นพื้นที่โล่งเอนกประสงค์ ช่วงเสาดตรงกลางคือส่วนแม่เรือน ช่วงเสาด้านซ้ายมือเป็นระเบียบเช่นเดียวกัน มีระดับพื้นเท่ากับแม่เรือนและต่ำกว่าแม่เรือนอยู่ติดกับประตูเรือนซึ่งเป็นบานเพี้ยม มีนอกชานอยู่ด้านนอก ระเบียบในส่วนนี้เป็นพื้นที่เอนกประสงค์ ซึ่งจะใช้ในการพักผ่อนและรับแขกที่มาเยือนบ้านอีกชั้นหนึ่งถัดจากนอกชาน

รูปที่ 3-100 พื้นระเบียบยื่นออกทางด้านสกัดของแม่เรือน มีมุขหลังคาคลุม กันพื้นที่ส่วนหนึ่งด้วยผนังไม้ไผ่สานเป็นห้องครัว

รูปที่ 3-101 ระเบียบเรือนมีขนาดกว้างขวาง เนื่องจากมีการต่อเติมเรือน โดยการทำมุขระเบียบยื่นออกจากแม่เรือน เจ้าของเรือนใช้ระเบียบด้านที่ติดกับแม่เรือนนั่งทำขนม ส่วนถัดไปเป็นพื้นที่เอนกประสงค์ และในส่วนปลายสุดของมุขระเบียบมีพื้นที่พยาบาลคนป่วยติดกับหน้าต่างที่มีความยาวจรดพื้น

รูปที่ 3-102 ที่พยาบาลคนป่วย ใช้ไม้เหลาไอนตีเว้นร่อง มีขนาดความกว้าง 1 เมตร ยาว 2 เมตร ซึ่งมีขนาดพอดีกับคน 1 คนนอน ด้านขวามือมีส้วมนั่งยองซ่อนไว้ ด้านใต้พื้นไม้ ซึ่งสามารถเปิดใช้ได้

รูปที่ 3-103 ระเบียบใช้สำหรับการพักผ่อน นั่งเล่น นอนเล่น เปิดประตูบานเพี้ยมและหน้าต่างที่มีความสูงอยู่ในระดับคนนั่ง-นอน ชมสิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติรอบเรือน และทักทายผู้คนที่ผ่านไปมาหน้าเรือน

3.2.4.1.3 ชาน ชานคือพื้นเรือนที่ลดระดับลงอีกระดับหนึ่งจากระเบียงและอยู่ภายในเรือนทำหน้าที่หลากหลาย เช่น เป็นส่วนต้อนรับส่วนแรกถัดจากประตูเรือน เป็นทางเดินเชื่อมต่อ เป็นส่วนต่อเติม เพื่อการใช้สอยต่างๆ เช่น ครัว เก็บของ เป็นต้น ในเรือนที่ไม่ใหญ่มากอาจจะมีชานก็ได้ แต่จะมีนอกชานซึ่งทำหน้าที่เสมือนชานหากแต่อยู่ภายนอกเรือน วัสดุปูพื้นนิยมใช้พื้นไม้ไผ่รวาง

รูปที่ 3-104 การรับแขกในระเบียงและชาน ใช้ความต่างระดับระหว่างระเบียงและชานเป็นที่นั่งโดยไม่ต้องมีเก้าอี้ สามารถนั่ง นอน คู่กันได้

รูปที่ 3-105, 3-106 การกันชานเป็นห้องครัว ภาพซ้ายมือจะเห็นเจ้าของเรือนนั่งรับแขกอยู่ที่แม่เรือนและระเบียง มุมขวามือของภาพคือประตูห้องครัว ซึ่งจะอยู่ในส่วนชานที่ได้ลดระดับพื้นเรือนลงมาอีกระดับหนึ่ง ส่วนภาพขวามือจะเห็นบริเวณชานหน้าห้องครัว ซึ่งใช้เป็นทางเดิน และพื้นที่เอนกประสงค์สำหรับวางของ เก็บเครื่องใช้ สำหรับทำงานจักสาน ซึ่งเป็นงานอดิเรกของของเจ้าของเรือนที่สามารถสร้างรายได้ได้เช่นกัน

3.2.4.1.4 นอกชาน คือพื้นเรือนส่วนที่มีระดับต่ำที่สุด ซึ่งจะลดระดับพื้นลงมาอีกระดับหนึ่งจากชานหรือระเบียง นอกชานจะอยู่ภายนอกเรือนเป็นสำคัญ สำหรับนอกชานหน้าเรือนจะเป็นส่วนต้อนรับส่วนแรกซึ่งอยู่ติดกับหัวบันไดเรือน ส่วนนอกชานด้านหลังเรือนจะอยู่ถัดจากครัวจะเป็นส่วนซักล้าง ในปัจจุบันนอกชานจะมีหลังคาคลุมต่างจากสมัยก่อนที่เปิดโล่ง ทำให้ต้องเปลี่ยนไม้อยู่บ่อยๆ วัสดุปูพื้นนอกชานนั้นจะเลือกใช้ตามการใช้งาน เช่น นอกชานหน้าเรือนใช้รับแขกด้วยดังนั้นจึงใช้ไม้แปรรูปปูเว้นร่องเพื่อความสวยงาม ส่วนนอกชานหลังเรือนซึ่งเน้นการทำงานเป็นหลัก จะไม่มีความพิถีพิถันในการเลือกใช้ไม้ แต่จะปูพื้นเว้นร่องเสมอ แต่ถึงอย่างไรก็ตามการเลือกใช้ไม้ยังขึ้นอยู่กับฐานะทางเศรษฐกิจของแต่ละครอบครัวด้วยเช่นเดียวกัน

รูปที่ 3-107, 3-108 การรับแขกบริเวณนอกชาน นอกชานหน้าบ้านจะทำหลังคาคลุมกันแดด และฝน ใช้สำหรับทำงานเล็กๆ น้อยๆ พักผ่อน และรับแขก

รูปที่ 3-109 ในเรือนที่ไม่มีชาน เมื่อเปิดประตูเรือนก็สามารถขึ้นนอกชานรับแขกได้เลย ในภาพผู้ที่มาเยี่ยมใช้บันไดเป็นที่นั่งแทนเก้าอี้ได้อย่างพอดี

รูปที่ 3-110, 3-111 ใช้นอกชานสำหรับทำงานต่างๆ และใช้เพื่อรับแขกในบางโอกาส

รูปที่ 3-112, 3-113 นอกชานหน้าบ้านใช้รับแขก ส่วนนอกชานหลังบ้านใช้สำหรับงานซักล้างต่างๆ เรือนนี้เป็นนอกชานเปิดโล่ง ไม่มีหลังคาคลุม มีรูปแบบเหมือนเรือนสมัยโบราณ วัสดุที่ใช้แบบดั้งเดิม คือใช้ต้นหมากทั้งต้นผ่าแบ่ง 4 ส่วน แล้วนำมาปูพื้น ซึ่งมีความทนทาน ประหยัดและสามารถทำได้ง่าย

รูปที่ 3-114 นอกชานหลังบ้านในเรือนปัจจุบันนิยมใช้เครื่องสูบน้ำ จึงไม่ต้องหิ้วน้ำมาเติมเช่นสมัยโบราณ เนื่องจากเป็นพื้นที่เปิดโล่ง จึงใช้ต้นหมากผ่า 4 ส่วน เป็นวัสดุปูพื้นเช่นกัน

รูปที่ 3-115, 3-116 นอกชานไม้สมัยโบราณผู้พ่าง่าย ในปัจจุบันจึงมีการต่อเติมส่วนซีกข้างเป็นปูน และวัสดุสมัยใหม่ซึ่งมีราคาถูกลงและทนทานกว่า โดยสร้างให้อยู่บนพื้นดินแทนนอกชานไม้ยกพื้น

3.2.4.1.5 ใต้ถุนเรือน เรือนพื้นถิ่นไทยพุทธชาวพว่นเป็นเรือนยกพื้นสูงจึงเกิดพื้นที่ว่างใต้พื้นเรือนที่เรียกว่า “ใต้ถุน” ชาวพว่นใช้พื้นที่ใต้ถุนตามความต้องการของเจ้าของเรือนที่ได้วางแผนการใช้ไว้ตั้งแต่สร้างเรือน ระดับความสูงของใต้ถุนเรือนจึงมีความสัมพันธ์กับประโยชน์ใช้สอยของแต่ละเรือน และยังสัมพันธ์กับไม้ที่หาได้อีกด้วย โดยความสูงของใต้ถุนเรือนส่วนมากจะให้สูงกว่าระดับหลังของวัวขึ้นไป ชาวพว่นใช้ใต้ถุนเพื่อประโยชน์ที่หลากหลาย เช่น เก็บไม้ เก็บอุปกรณ์ทางการเกษตร ตากผ้า เก็บรถเข็น จอดรถจักรยาน จอดรถจักรยานยนต์ เลี้ยงสัตว์ เป็นต้น ในปัจจุบันไม่มีโครงไมยวัวจึงไม่จำเป็นต้องเก็บวัวที่ใต้ถุนเรือน

รูปที่ 3-117, 3-118 ใต้ถุนที่สูงและโล่งจะใช้สำหรับพักฝ่อน โดยวางแคร่ไม้ หรือผูกเปลญวนระหว่างเสาเรือน

รูปที่ 3-119 แม้ได้ถุนไม่สูงมากสำหรับผู้ใหญ่ แต่ก็พอดีสำหรับความสูงของเด็กๆ ใช้ได้ถุนเป็นที่เล่นได้เช่นกัน

รูปที่ 3-120, 3-121, 3-122, 3-123 ได้ถุนเรือนใช้เก็บของต่างๆ เช่น ไม้เก่า รถเข็น รถไถนา จักรยาน จักรยานยนต์ ตามความสูงของได้ถุนของเรือนแต่ละหลัง ใช้ตากผ้า หรือผึ่งสิ่งของต่างๆ โดยไม่ต้องกลัวเปียก ใช้เป็นที่หลบแดด ฝน และพักผ่อนในช่วงกลางคืนของสัตว์เลี้ยงต่างๆ เช่น เป็ด ไก่ และสุนัข เป็นต้น

3.2.4.2 การใช้ประโยชน์จากพื้นที่ส่วนอื่นของเรือน การใช้ นอกจากการใช้พื้นที่แนวระนาบพื้นแล้ว ชาวพว่ร่อนยังใช้พื้นที่ในแนวตั้ง และพื้นที่ด้านบน ของเรือนเพื่อประโยชน์ใช้สอยที่สูงสุดอีกด้วย โดยส่วนมากจะใช้เพื่อการเก็บของซึ่งเป็นอุปกรณชีวิตที่มีความสำคัญต่อชาวพว่ร่อน ดังนี้

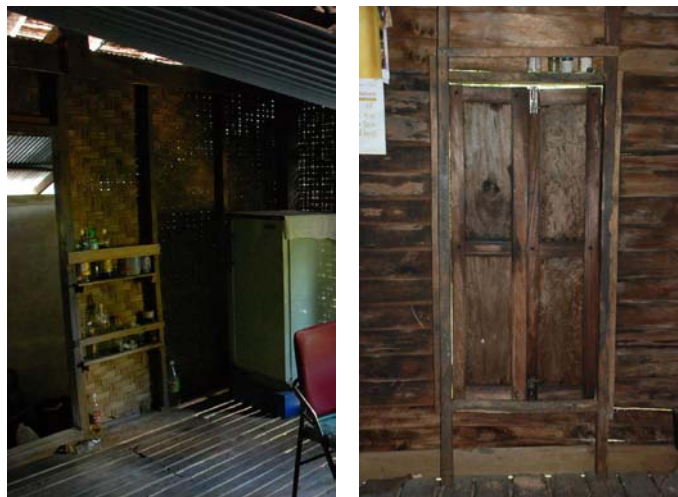
3.2.4.2.1 การใช้ประโยชน์จากที่ว่างแนวตั้ง ชาวพว่ร่อนใช้ผนังเก็บของต่างๆ ในหลากหลายวิธี คือ การทำชั้นวางในพื้นที่ว่างของคร่าวผนัง (เช่น) ,การหนีบสิ่งของต่างๆ ไว้กับผนังไม้ไผ่สาน, การทำชั้นวางของไว้ในเสาแม่เรือน, การยื่นผนังออกไปเพื่อเก็บของเพิ่มขึ้น เป็นต้น

รูปที่ 3-124,3-125 การเพิ่มประโยชน์ใช้สอยของผนัง โดยการสร้างที่ว่างสำหรับเก็บของบริเวณนอกชานซีกล่าง

รูปที่ 3-126,3-127 การเก็บของในผนังด้วยการหนีบ และแขวนของใช้ต่างๆ กับผนังไม้ไผ่สาน เป็นการเพิ่มพื้นที่ใช้สอยในแนวตั้งวิธีหนึ่งเช่นกัน

รูปที่ 3-128,3-129 การใช้ไม้กัน และเพิ่มชั้นไม้ระหว่างคร่าวผนัง(เซน) ก็สามารถใส่ประโยชน์จากที่ว่างที่มีอยู่แล้วได้

รูปที่ 3-130,3-131 การทำชั้นวางยึดกับเสาเรือน หรือผนังเรือนในการเพิ่มพื้นที่ใช้สอยในแนวตั้ง

รูปที่ 3-132,3-133 การชิงเชือกกับโครงสร้างเรือน เพื่อสร้างที่แขวนเสื้อผ้า หรือการใช้โครงสร้างชิงมุ้งนอน

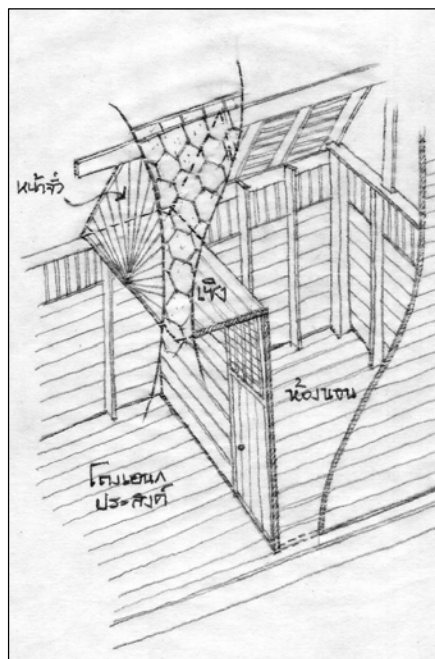
3.2.4.2.2 การใช้ประโยชน์จากที่ว่างด้านบน ชาวพวอนใช้พื้นที่เหนือศีรษะในการเก็บของด้วยเช่นกัน คือ การแขวนสิ่งของต่างๆ ไว้กับรอด, การสร้างที่เก็บของเหนือฝ้าเพดานที่เรียกว่า “เซ็ง” เป็นต้น

รูปที่ 3-134 การแขวนสิ่งไว้กับคาน (รอด) ระดับเหนือศีรษะ เพื่อเพิ่มพื้นที่เก็บของ

รูปที่ 3-135 รูปแสดงเซ็งเก็บของในเรือนพื้นถิ่นไทยพุทธชาวพวอน เป็นงานที่ต้องใช้ช่างที่มีฝีมือและต้องหาไม้เพิ่ม จึงไม่ได้รับความนิยม

รูปที่ 3-136 รูปลายเส้น แสดงภาพตัดเซ็งเก็บของในเรือนพื้นถิ่นไทยพุทธชาวพวอน

3.2.5 วัสดุที่ใช้ในการสร้างเรือน

เรือนพื้นถิ่นไทยพุทธชาวพว่รอน ก่อสร้างโดยใช้วัสดุจากธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่น เป็นส่วนใหญ่ จะซื้อเฉพาะวัสดุแปรรูปบางส่วนที่ไม่สามารถทำได้เอง เช่น บานพับ ตะปู ปูนซีเมนต์ แผ่นกระเบื้องหลังคาดินเผา วัสดุจากธรรมชาติโดยเฉพาะไม้ นั้นสามารถหาได้จากแหล่งทรัพยากรป่าไม้ในท้องถิ่น ยกเว้นไม้คุณภาพดีบางชนิดที่ใช้ทำโครงสร้างสำคัญอาจจะต้องซื้อบ้าง เช่น ไม้ตำเสา

“...ของที่ทำได้อีกทำเอง อะไรที่ทำไม่ได้ก็ซื้อเอา...”²³

“...ไปหาไม้ในป่าบ้าง ซื้อเอาบ้าง ไม้ที่บ้านเก็บไว้ให้เด็กกรุ่นหลัง...”²⁴

“...ของมีอยู่ในธรรมชาติ หาเองได้อีกหาเอง ไม่ซื้อ เงินเก็บไว้ใช้จ่ายจำเป็น...”²⁵

วัสดุก่อสร้างที่นำมาใช้ในส่วนต่างๆ ของเรือนมีดังนี้

ดินเสา ดินเสาเรือนส่วนใหญ่หล่อโดยใช้ปูนซีเมนต์และทรายเป็นหลัก มีเรือนบางหลังใช้เศษถ้วยกระเบื้องและขวดแก้วผสมด้วย สำหรับเรือนที่มีดินเสาสูงจะใส่เหล็กเส้นหรือใส่ไม้เหลาโขนแทนเหล็กเส้นก็มี วัสดุที่ใช้ทำดินเสาสามารถหาได้ในท้องถิ่นทั้งหมด ปูนซีเมนต์และเหล็กมีขายที่ตลาดตากใบส่วนทรายนำมาจากทะเลด้วยเรือ ในสมัยโบราณใช้เรือในการเดินทางเป็นหลักวัสดุจึงถูกขนมาที่ทำเรือใกล้บ้านแล้วจึงหาบมาที่เรือน

เสา เสาเรือนที่ตั้นนั้นต้องมีความแข็งแรง ทนทานต่อแมลงและสภาพอากาศร้อนชื้น ไม้ที่ชาวพว่รอนเลือกใช้ทำเสาเรือนมี 2 ชนิด คือ ไม้ตำเสา (ไม้บ้าน) และไม้ตะเคียน (ไม้ป่า) ซึ่งต้องเป็นไม้ที่มีอายุมากเท่านั้นจึงจะมีเนื้อไม้ที่แข็ง แต่ถึงกระนั้นก็ตามไม้ที่นิยมใช้ทำเสามากคือ ไม้ตำเสา เพราะหาได้ง่ายกว่า หากไม่มีของตนเองก็สามารถหาซื้อได้

“ไม้ตำเสาเป็นหนึ่งในบ้าน ไม้ตะเคียนเป็นหนึ่งในป่า....ตำเสาเป็นมรดกได้”²⁶

รอด (คาน), ชื่อ (อะเส) รอดและชื่อต่างก็เป็นส่วนประกอบหลักของแม่เรือนเช่นกัน จึงเลือกใช้ไม้ที่มีความแข็งแรงเช่นเดียวกันกับเสา

²³ สัมภาษณ์ นุ้ย ศิริรัตน์, เจ้าของเรือนหลังที่ 10, 25 สิงหาคม 2552.

²⁴ สัมภาษณ์ คำ หะยะมิน, เจ้าของเรือนหลังที่ 19, 25 พฤษภาคม 2553.

²⁵ สัมภาษณ์ จุฑา แสงสุวรรณ, เจ้าของเรือนหลังที่ 2, 30 พฤษภาคม 2553.

²⁶ สัมภาษณ์ หวัง แดงขำ, เจ้าของเรือนและผู้สร้างเรือนหลังที่ 1, 1 กันยายน 2552.

รอดเรียง (ตง) เป็นส่วนประกอบรอง เพื่อความประหยัดจึงสามารถใช้ไม้ที่มีคุณภาพรองจากไม้ตำเสาได้ ชาวพว่นเลือกใช้ไม้ตามทรัพยากรที่ตนเองมีและตามฐานะทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ ไม้ป่าแม้จะไม่มีค่าใช้ง่ายแต่ก็มีข้อเสียคือ อายุการใช้งานสั้น มักจะมีมอดและแมลงกิน ไม้ป่าที่นิยมใช้ เช่น ไม้กระทังป่า ไม้ช้างให้ ไม้จกเกาะ ไม้ตะหงอ เป็นต้น ส่วนไม้บ้านนั้นมีความพดี และมีอายุการใช้งานยาวนานกว่า อาทิเช่น ไม้กระทังบ้าน ไม้สะเดา ไม้สะทอน เป็นต้น โดยส่วนมากจะใช้ผสมผสานกันระหว่างไม้ป่าและไม้บ้าน

ฟาก (พีน) เป็นส่วนประกอบรองเช่นกันจึงมีหลักการเลือกใช้วัสดุเช่นเดียวกันกับรอด แต่เนื่องจากฟากมีความหลากหลายในการใช้สอยจึงมีการเลือกใช้วัสดุที่แตกต่างกันดังนี้

แม่เรือน เลือกใช้ไม้ที่มีคุณภาพดีที่สุดและมักตีขีด

ระเบียงเรือน เลือกใช้ไม้ผสมผสานระหว่างไม้ป่าและไม้บ้านตีขีด

หรือเว้นร่องตามประโยชน์ใช้สอย และยังนิยมใช้ไม้หลาอินเหลา ขนาดความกว้างประมาณ 1-2 นิ้ว ตีเว้นร่องในส่วนที่พักผ่อนและพยาบาลผู้ป่วย เนื่องจากไม้หลาอินเหลามีผิวสัมผัสเย็น

ชานเรือน เลือกใช้ไม้เช่นเดียวกับระเบียง

นอกชานเรือน เลือกใช้ไม้ผสมผสานระหว่างไม้ป่าและไม้บ้าน

นิยมตีเว้นร่อง ในส่วนที่มีการซักล้างนิยมใช้ไม้หลาอินเหลาทั้งต้นผ่าแบ่งเป็น 4 ส่วน เพื่อความประหยัดและทนทานอีกด้วย

เซน (คร่าวผนัง) กระดานกั้น (ฝาบ้าน) มีการเลือกใช้ไม้ผสมผสานกันระหว่างไม้ป่าและไม้บ้าน ตามทรัพยากรและตามฐานะทางเศรษฐกิจของเจ้าของเรือนเช่นกัน มีการทำช่องลมเหนือกระดานกั้น เป็นลูกกรงไม้วางจั้งหวะตามแนวตั้ง แนวนอน และแนวเฉียงประกอบกันเพื่อสร้างลวดลายต่างๆ หรือทำลายฉลุไม้ด้วยลวดลายเรียบง่าย

ฝาไม้ไผ่สาน เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านในการใช้ประโยชน์จากสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่น ไม้ไผ่ที่นิยมใช้คือ ไม้ไผ่ปลายรวบ หรือ ไม้ไผ่ปลายยุ่ง เป็นไม้ไผ่พันธุ์พื้นเมืองมีข้อดีคือสามารถใช้สานได้เลยทันที หากเป็นไม้ไผ่ชนิดอื่นๆ ต้องแช่ตอกไม้ไผ่ในน้ำนานหลายอาทิตย์เพื่อกันมอดและเพิ่มมีอายุการใช้งานของฝาไม้ไผ่สาน ผู้ที่สานเป็นประจำจะมีความเชี่ยวชาญ สามารถประยุกต์ลวดลายการสานได้อย่างเป็นเอกลักษณ์ และมีเคล็ดลับที่ทำให้งานมีคุณภาพและเกิดความสวยงาม

“ไม้ไผ่ปลายรวบมอดไม่กิน ไม่ต้องแช่น้ำ อยู่ได้ 50 ปี ขึ้นไป”²⁷

“ไม้ไผ่สานลาย 2 ห่างเกิน ลาย 3 แน่นพอดี สลับหน้าสานไม่ห่อและให้ลายสวยด้วย”²⁸

ประตู หน้าต่าง ส่วนมากเจ้าเรือนทำเอง มีการเลือกใช้ไม้ผสมผสานกัน ระหว่างไม้ป่าและไม้บ้าน ตามทรัพยากรและตามฐานะทางเศรษฐกิจของเจ้าของเรือน บานพับชื้อจากตลาด ในบางเรือนที่มีอายุมากก็ใช้สลักไม้แบบโบราณแทนบานพับ บานประตู-หน้าต่างเรียบง่าย มีช่องลมด้านบนเป็นลูกกรงไม้หลายรูปแบบ ไม้ฉลุลายเรียบง่าย และกระจกลี ตามแต่เจ้าของเรือนประดิษฐ์

จันทัน ชื่อสั้น (อะเสด้านสกัด) ชื่อยาว (อะเสด้านยาว)

หล้าทุ (อกไก่ และเรียกรวมถึงตะเข้สั้นและตะเข้ราง) ตั้ง นิยมใช้ไม้ที่มีคุณภาพดี เช่น ไม้กระทิงบ้าน เป็นต้น

ระแนง ตีนกลอน (เชิงชาย)

รองตีนกลอน (ไม้รองหางกระเบื้องมุงหลังคาเพื่อให้ปลายหลังคาเชิดขึ้น ทำให้ระบายน้ำได้ดีขึ้นและเกิดความสวยงาม)

ระแนง นิยมใช้ไม้กระทิงบ้านและไม้หลาโอน เนื่องจากมีความทนทาน เหมือนกันแต่ต้องใช้ไม้ที่มีอายุมาก ส่วนตีนกลอน และรองตีนกลอนนั้นนิยมใช้ไม้ชนิดเดียวกันกับจันทัน

รูปที่ 3-136, 3-137 แสดงให้เห็นลักษณะของชายกระเบื้องมุงหลังคา ที่มีสำรองตีนกลอนรองหนุนให้ปลายเชิดขึ้น ส่วนล่างจากสำรองตีนกลอนจะเป็นตีนกลอนใช้สำหรับปิดหัวจันทัน

²⁷ สัมภาษณ์ แดง ศรีรัตน์, เจ้าของเรือนหลังที่ 9, 8 มิถุนายน 2553.

²⁸ สัมภาษณ์ เหลี่ยม ดีสกุล, เจ้าของเรือนหลังที่ 11, 23 ธันวาคม 2552.

วัสดุถุงหลังคา นิยมใช้กระเบื้องหางว่าวดินเผา (อิฐ) แทนการมุงจาก เพราะสะดวกกว่าและมีอายุการใช้งานนานกว่ามากจึงลดภาระในการเปลี่ยนเมื่อหมดอายุการใช้งาน (อายุการใช้งานจาก 3 ปี อายุการใช้งานจากที่ทำจากใบสาคร 6 ปี) กระเบื้องที่ชาวพวอนใช้เป็นกระเบื้องที่นำมาจาก อ.เกาะยอ จ.สงขลา โดยมีพ่อค้าชาวสงขลาเป็นผู้นำเข้ามาขายในท้องถิ่นทางเรือ ต้องสั่งโดยนับจำนวนเป็นชิ้นและไปรับที่ท่าเรือเอง จากนั้นจึงหามมาเก็บไว้ที่เรือน ชาวพวอนนิยมใช้กระเบื้องจากสงขลาเนื่องจากเผาสุกดีจึงมีความทนทานสูง

โพง (วางระบายน้ำ) นอกจากเป็นส่วนรับน้ำฝนจากหลังคาแล้ว ยังเชื่อมต่อน้ำที่ใต้หลังคาแต่ละส่วนเข้าด้วยกันให้เกิดเป็นที่ว่างขนาดใหญ่ ทำให้เจ้าของเรือนสามารถใช้สอยพื้นที่ภายในเรือนได้สะดวกสบายยิ่งขึ้น วัสดุที่นิยมใช้ทำโพงคือ สังกะสี

รูปที่ 3-138, 3-139 แสดงโพงสังกะสีที่ทำหน้าที่รับน้ำฝนและเชื่อมพื้นที่โล่งภายในเรือนแผดเข้าด้วยกัน

ลูกสก (สลกเม) สลกเมทานาทยตโครงสรางตางๆ เขาตวยกนจตองมีความแข็งแรง เหนียว และทนทานไมที่นิยมนำมาทำลูกสกเป็นไม้ป่าชื่อว่า ไม้ชะมดลัง หากใช้ไม้บ้าน เช่น ตำเสา หรือหลาโอนต้องเลือกใช้ไม้ที่แก่จัดเท่านั้น

รูปที่ 3-141 ลูกสกที่ใช้ยึดชื่อกับดั่ง

รูปที่ 3-140 ลูกสกที่ใช้ยึดเสากับคาน

รูปที่ 3-142 ลูกสีกที่ยึดข้อกับจันทัน

รูปที่ 3-143 ลูกสีกที่ยึดอะเสกับเสา

3.2.6 เครื่องมือที่ใช้ในการสร้างเรือนไทยพุทธชาวพว๋อน

เรือนพื้นถิ่นไทยพว๋อนเป็นเรือนที่สร้างด้วยมือ (Handmade) ใช้แรงงานคนในกระบวนการก่อสร้างเรือนทั้งหมด โดยใช้เครื่องมือก่อสร้างที่เรียบง่าย ซึ่งสามารถจำแนกได้เป็น 5 ประเภท ดังนี้

3.2.6.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวัด ตั้งระดับและตั้งแนว ชาวพว๋อนใช้ความยาวของอวัยวะในร่างกายตนเองเป็นหน่วยวัด เช่น คืบ วา ศอก แต่ระยะที่นิยมใช้ในการวัดขนาดเรือนคือ ระยะเวลา จึงไม่พบเครื่องมือวัดที่เป็นมาตรฐาน พบแต่เครื่องมือที่ใช้สำหรับตั้งระดับและตั้งแนว เช่น ชิกู (มุมฉาก) ระดับน้ำ และลูกดิ่ง

รูปที่ 3-144 ชิกู หรือฉาก

รูปที่ 3-145 ชิกู หรือฉากแบบมีระดับน้ำ

รูปที่ 3-146 ลูกดิ่ง

3.2.6.2 เครื่องมอท เซ เนการตต และถาก เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการตัดไม้ และแปรรูปไม้ให้ได้ตามขนาดที่ต้องการ เพื่อนำไปสร้างเรือน ซึ่งพบอยู่หลายชนิด มีลักษณะการใช้งานที่แตกต่างกันออกไปตามวัตถุประสงค์

กือปะ (ขวาน) ใช้ในการตัดต้นไม้ โคนต้นไม้

รูปที่ 3-147, 3-148 ขวานลักษณะต่างๆ ที่ใช้ตัดต้นไม้

ขวานไต เป็นขวานชนิดหนึ่งคล้ายจอบขนาดเล็ก เป็นขวานรุ่นโบราณที่สุด สามารถใช้งานได้เหมือนขวาน และสามารถถากปรับผิวหน้าไม้ให้เรียบหรือโค้งได้ตามความต้องการ มีสันที่มีลักษณะเป็นทรงมนสามารถใช้ทุบหรือตอกได้ด้วย

รูปที่ 3-149 ขวานไต

ไฉ้ เป็นขวานถากไม้รุ่นหลังจากขวานไต มีรูปร่างคล้ายขวานไต และมีลักษณะการใช้งานเหมือนกัน

รูปที่ 3-150, 3-151 ไฉ้

กบไสไม้ ใช้สำหรับถาก ใส ปรับผิวหน้าไม้ให้เรียบสวย และได้ขนาดตามที่ต้องการ

รูปที่ 3-152 กบไสไม้

3.2.6.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเลื่อยไม้ เป็นเครื่องมือที่ใช้สำหรับแปรรูปไม้ ช่างให้มีขนาดที่เหมาะสมกับความต้องการในการใช้งาน ซึ่งมีหลายชนิดให้เลือกใช้ตามความเหมาะสม

เลื่อยหูดลาม เป็นเลื่อยทั่วไปชนิดที่สามารถพบเห็นได้ในปัจจุบัน

รูปที่ 3-153, 3-154 เลื่อยหูดลามขนาดต่างๆ

เลื่อยบ้อง เป็นเลื่อยที่เหมาะสมสำหรับตัดไม้ซุงเป็นท่อนๆ หรือใช้เพื่อโค่นต้นไม้ ต้องมีผู้ใช้เลื่อย 2 คน โดยอยู่กันคนละด้าน

รูปที่ 3-155 เลื่อยบ้อง

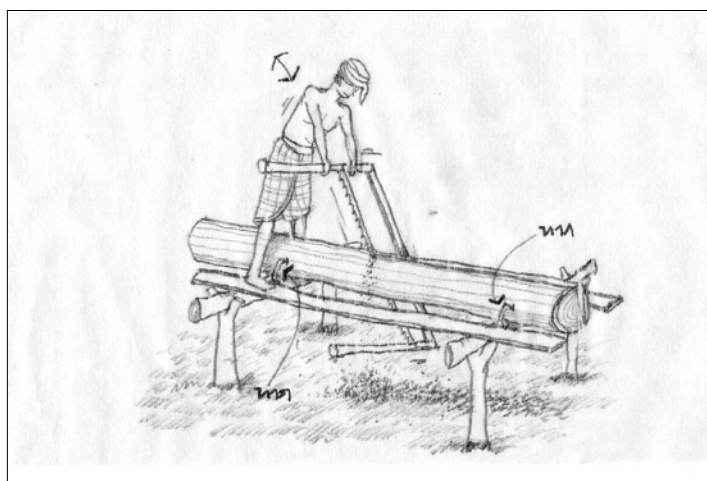
เลื่อยคั่น หรือเลื่อยอีเนะ เป็นเลื่อยที่ใช้สำหรับแปรรูปไม้ โดยเฉพาะ มีผู้ใช้เลื่อยคนเดียว ต้องทำร้านวางไม้ซุงแล้วใช้ตะขอเหล็ก (ทาก) ยึดซุงกับร้านให้แน่นก่อนการเลื่อย

รูปที่ 3-156 เลื่อยคั่น

รูปที่ 3-157 ทากจับไม้

รูปที่ 3-158 แสดงวิธีการใช้เลื่อยคั่นบนร้านเลื่อยไม้

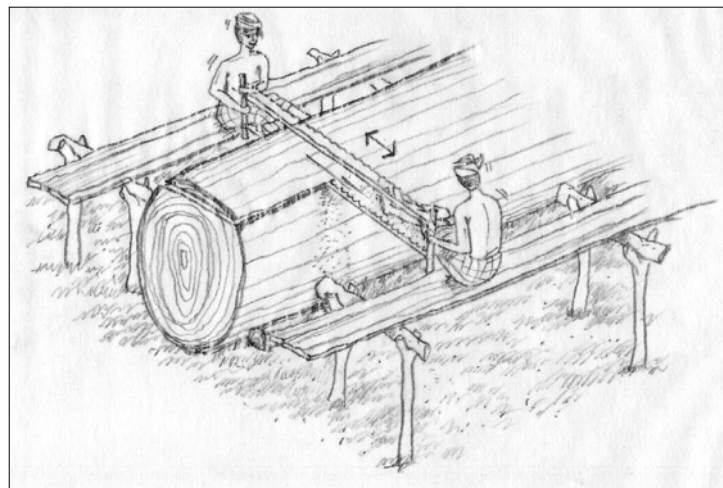
เลื่อยแกแซะ เป็นเลื่อยที่ใช้สำหรับแปรรูปไม้ ต้องมีผู้ใช้เลื่อย 2 คน โดยอยู่กันคนละด้าน ใช้สำหรับงานที่ต้องการความละเอียด และเหมาะที่จะใช้กับไม้ที่มีขนาดใหญ่มากซึ่งไม่สามารถเคลื่อนย้ายไปไหนได้ และไม่สามารถยกขึ้นบนร้านเลื่อยไม้ได้เช่นกัน ชาวบ้านจึงนิยมนำเลื่อยแกแซะเข้าไปหาไม้ในป่าด้วย ซึ่งอาจต้องอยู่ในป่านานเป็นเดือน หากพบไม้ขนาดใหญ่ที่ต้องแปรรูปให้เสร็จก่อนที่จะลำเลียงเข้ามาในหมู่บ้าน

รูปที่ 3-159 เลื่อยแกแซะ

รูปที่ 3-160 ใบเลื่อยแกแซะจะแบ่งเป็น 2 ด้านเท่ากันและหันไปหาผู้เลื่อยในแต่ละด้าน

รูปที่ 3-161 การใช้เลื่อยแกแซะสำหรับซุงที่มีขนาดใหญ่

3.2.6.4 เครื่องมือที่ใช้สำหรับเจาะ ใช้เจาะไม้ให้เป็นรูหรือช่องเพื่อ

วัตถุประสงค์ต่างๆ

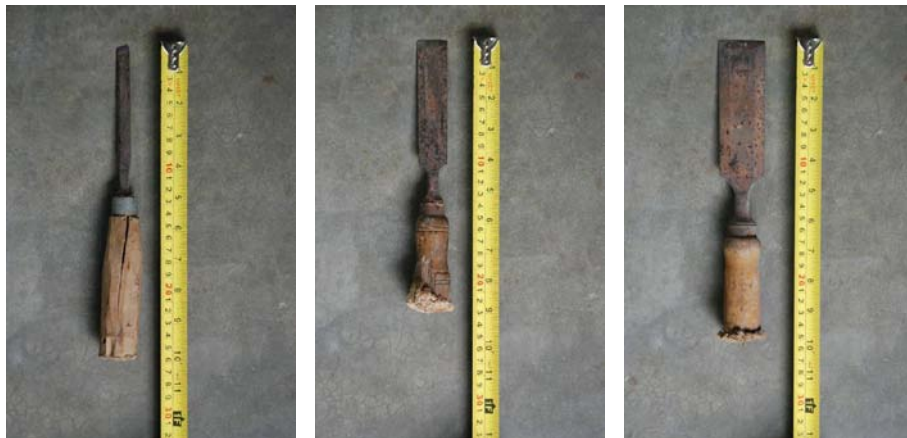
มอด เป็นสว่านตัวเล็ก ใช้เจาะไม้ให้เป็นรูเล็กๆ สำหรับใส่สลักไม้

รูปที่ 3-162 มอด

ส่ว เครื่องมือเจาะไม้ที่ต้องใช้คู่กันกับค้อน เช่น ใช้สำหรับเจาะเสา

เป็นช่องเพื่อร้อยรอด (คาน)

รูปที่ 3-163, 3-164, 3-165 สiewขนาดต่างๆ

รูปที่ 3-166 การเจาะเสาเรือนเพื่อร้อยรอด

ซึ่ง เครื่องมือที่ใช้สำหรับเจาะไม้หลาโอน เนื่องจากไม้หลาโอน เป็นไม้ที่เปราะ แตกง่ายแต่เหนียว จึงต้องเจาะรูก่อนการตอกตะปู หากตอกตะปูเลยไม้หลาโอนจะ แตกออกตามเส้นไม้ ซึ่งเป็นอุปกรณ์พิเศษที่ชาวบ้านประดิษฐ์ขึ้นใช้เอง

รูปที่ 3-167, 3-168, 3-169 ลักษณะของซึ่งและการทำงาน

3.2.6.5 เครื่องมือที่ใช้ในการตอก

ค้อน ใช้สำหรับตอกตะปู และทำงานประเภทอื่นๆ ได้อย่าง เอนกประสงค์ ในสมัยโบราณไม่มีตะปูชาวบ้านได้ตัดเหล็กแหลมที่อยู่ในรั้วลวดหนามแทน ชาวพ ร่องเรียกตะปูว่า เหล็กโคน แม้ว่าจะมีตะปูเกิดขึ้นแต่โครงสร้างหลักในเรือนพื้นถิ่นไทยพุทธชาวพ ร่องก็ยังใช้สลักไม้เป็นหลัก อุปกรณ์ที่ใช้ในงานตอกได้เหมือนค้อนได้แก่ ใฉ้ง ขวานไต และขวาน

รูปที่ 3-170 ใฉ้ง

รูปที่ 3-171 ขวานไต

รูปที่ 3-172 ขวาน

3.2.7 ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ชาวพร่อนสร้างเรือนพื้นถิ่นขึ้นด้วยภูมิปัญญาที่สั่งสมมาตั้งแต่บรรพบุรุษ มีการพัฒนาให้เข้ากับสภาวะแวดล้อมรอบตัวอยู่เสมอ แต่ถึงอย่างไรก็ยังคงรักษารูปแบบวิถีชีวิตและความเชื่อดั้งเดิมอันเป็นเอกลักษณ์ พิธีกรรมและวิธีการต่างๆ ที่ใช้ในการก่อสร้างเรือนล้วนเป็นข้อมูลที่มีประโยชน์ซึ่งยังไม่ได้รับการบันทึก จะมีแต่เรื่องเล่าประสบการณ์ของผู้สูงอายุในท้องถิ่นที่เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้สู่เด็กรุ่นหลัง ในสังคมที่ให้ความเคารพต่อผู้สูงอายุเช่นนี้ทำให้เรือนพื้นถิ่นไทยพุทธชาวพร่อนยังคงอุดมไปด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีคุณค่า จากการศึกษาได้พบภูมิปัญญาที่น่าสนใจดังนี้

3.2.7.1 ความเข้าใจเรื่องวัสดุเพื่อการออกแบบเรือนอย่างเหมาะสม

ชาวพร่อนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องคุณสมบัติของวัสดุธรรมชาติในท้องถิ่นและสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้เป็นอย่างดีเชี่ยวชาญ เช่น การนำไม้หลาโอนที่มีผิวสัมผัสที่เย็นมาใช้ในส่วนพักผ่อนเพื่อทำให้ตนเองสบาย การนำไม้ไผ่สานมาใช้ทำผนังเรือนทำให้เกิดการระบายอากาศที่ผาเรือน เป็นการช่วยลดอุณหภูมิภายในเรือนวิธีหนึ่ง การเลือกใช้ไม้ชนิดต่างๆ ให้เหมาะสมกับส่วนประกอบของเรือนที่มีรูปแบบการใช้งานต่างกันได้อย่างละเอียดลออ

“...ไม่ดำเสาคงดี แต่เปราะและหนัก ทำระแนงยาก ทำเครื่องบนก็หนัก...”²⁹

“...ไม้ป่าทำได้ทุกอย่าง ยกเว้นเสาดต้องใช้ดำเสา ไม่มีไม้ป่าทนเท่าดำเสา...”³⁰

“...ไม้ชะมลังแข็งและหนัก เอามาทำรอดเรียงกับลูกสักได้...”³¹

“...ไม้ไผ่กาบดำนำมาใช้สานฝาผนังดี แต่ต้องแช่น้ำไว้ 1 เดือน...”³²

ชาวพร่อนมีความเข้าใจในสภาพแวดล้อมที่ตนเองอาศัยอยู่ ซึ่งมีลักษณะภูมิอากาศแบบร้อนชื้น เห็นได้จากการออกแบบเรือนที่มีลักษณะการอยู่อาศัยที่กลมกลืนกับสภาพอากาศซึ่งทำให้ผู้อยู่อาศัยอยู่อย่างสบายเป็นธรรมชาติ เช่น การยกพื้นเรือนสูงจากพื้นดิน การใช้ช่องเปิดในพื้น ฝา ฝ้าให้มากที่สุดเพื่อการระบายอากาศที่ดี สามารถลดความร้อนและความชื้นในเรือน

²⁹ สัมภาษณ์ หวัง แดงขำ, เจ้าของและผู้สร้างเรือนหลังที่ 1, 1 กันยายน 2552.

³⁰ สัมภาษณ์ นุ้ย ยอดเครือ, เจ้าของและผู้สร้างเรือนหลังที่ 2, 1 กันยายน 2552.

³¹ สัมภาษณ์ นายนุ้ย ศรีรัตน์, เจ้าของเรือนและผู้สร้างเรือนหลังที่ 3, 25 สิงหาคม 2552.

³² สัมภาษณ์ นายบุญเกียรติ พุฒเครือ, เจ้าของเรือนหลังที่ 17, 13 มิถุนายน 2553.

ได้ทำให้เกิดสภาวะสบายในการอยู่อาศัย ในพื้นเรือนใช้ไม้ตีเว้นร่องเป็นส่วนใหญ่ ใช้เสื่อกระจูดปูนอนก็ยังสามารถระบายอากาศได้ ในฝาผนังใช้ฝาไม้ไผ่สานหรือทำช่องเปิดชนิดต่างๆ ที่ขาดไม่ได้คือ ช่องเปิดเหนือผนัง และไม่มีการทำฝ้าเพดาน แต่จะเปิดโล่งมองเห็นกระเบื้องดินเผาแผ่นเล็กที่มีช่องระบายอากาศเล็กๆ มากมาย เป็นลักษณะการออกแบบที่เอื้อประโยชน์ร่วมกันเพื่อการระบายอากาศที่ดี

3.2.7.2 การแก้ปัญหาด้วยวิถีแห่งธรรมชาติ ชาวพวอนใช้ประสบการณ์การจากสังเกตจากสิ่งที่มีอยู่ เป็นอยู่ในระบบธรรมชาติ และนำวิถีดังกล่าวมาใช้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันอย่างเรียบง่าย เช่น การใช้แมงช่วยจับหนูในเรือนข้าวโดยจะเรียงกองข้าวห่างจากผนังให้แมงสามารถวิ่งจับหนูได้ นอกจากนี้การเรียงข้าวห่างจากผนังยังป้องกันหนูกัดผนังเรือนข้าวได้อีกด้วยเพราะผนังเรือนข้าวส่วนมากจะใช้ผนังไม้ไผ่สาน การแก้ปัญหาเรื่องปลวกก็เป็นตัวอย่างที่ดีอีกวิธีหนึ่ง ชาวพวอนจะใช้เปลือกไม้เสม็ดที่มีลักษณะหนานุ่มเหมือนผ้า นำมาชุบยางไม้ของต้นยาง แล้วใช้รองที่ตีนเสาเรือนเพื่อกันปลวก แต่การวางเสาเรือนบนดินเสานูนก็เป็นวิธีการป้องกันปลวกวิธีหนึ่งเช่นกัน เพราะธรรมชาติของปลวกจะต้องสร้างทางเดินลงไปหาน้ำในดินเพื่อการดำรงชีวิต หากเจ้าเรือนหมั่นดูที่ตีนเสาบ่อยๆ ก็จะเห็นทางเดินของปลวกที่สร้างด้วยดินจึงสามารถทำลายเพื่อตัดวงจรการดำรงชีวิตของปลวกได้ก่อนที่ปลวกจะกินเรือน โดยไม่ต้องพึ่งการใช้ยาฆ่าปลวกที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

รูปที่ 3-173 วิธีการรองเสาเรือนด้วยผ้าชุบยางไม้เพื่อกันปลวกขึ้นเรือน

รูปที่ 3-174 การวางเสาเรือนบนดินเสานูน ทำให้สามารถสังเกตเห็นทางเดินของปลวกที่จะปรากฏบนดินเสาดได้

รูปที่ 3-175 การเว้นที่ว่างริมผนังเรือนข้าว เพื่อให้แมงวิ่งไล่จับหนู และป้องกันหนูเจาะผนังเรือนข้าว

3.2.7.3 การจัดการทรัพยากร ชาวพวอนมีวิธีการจัดการทรัพยากรอย่างเรียบง่าย ซึ่งการจัดการดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงแนวคิดในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีให้เกิดประโยชน์สูงสุดและสิ้นเปลืองน้อยที่สุด เรือพื้นถิ่นไทยพุทธชาวพวอนเป็นตัวอย่างที่ดี ที่สามารถแสดงให้เห็นหลักคิดนี้ได้เด่นชัด เพราะมีทั้งการบริหารจัดการวัสดุ แรงงานและทรัพยากร เนื่องจากทุกสิ่งที่ใช้สร้างเรือนล้วนมีค่า ชาวพวอนจึงได้เก็บวัสดุที่ยังใช้ได้จากเรือนเก่าซึ่งหมดสภาพมาดัดแปลงแล้วนำมาใช้ในการก่อสร้างเรือนหลังใหม่ เช่น ตีนเสาเรือน โครงสร้างไม้ บานประตูไม้ เป็นต้น “...บ้านเดิมพุก(พัง) เอาไม้เดิมจากบ้านเก่ามาใช้ตรงซาน ส่วนใหญ่บ้านพุกจะได้เสามาบ้าง แก่นมันทน...”³³ ได้ถุนเรือนแต่ละหลังจึงมักจะเติมไปด้วยวัสดุ ก่อสร้างชนิดต่างๆ ที่เจ้าของเรือนเก็บไว้เป็นอย่างดีเพื่อรอวันที่จะนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่อีกครั้งหนึ่ง (Reuse) การใช้ไม้บ้าน (ไม้ที่หาได้จากในหมู่บ้าน) ก็เป็นอีกหนึ่งตัวอย่างในการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เพราะไม้บ้านมีอย่างจำกัดหากไม่มีความจำเป็นก็จะไม่นำมาใช้ แต่จะเลือกใช้ไม้ชนิดอื่นทดแทนไปได้ก่อน “...ไม่หายาก เก็บไม้บ้านไว้ไปใช้ไม้ป่าแทน...”³⁴ และยังเป็น การวางแผนส่งผ่านทรัพยากรสู่คนรุ่นหลังอีกด้วย “...ปลุกองให้ลูกหลาน เพื่อไว้ ลูกหลานจะได้มีทันเพื่อน...”³⁵

ทรัพยากรแรงงานก็เป็นอีกส่วนหนึ่งที่ชาวพวอนสามารถบริหารจัดการได้เป็นอย่างดี ชาวพวอนคิดค้นวิธีในการทำงานด้วยตนเองก่อนเสมอ เพราะการออกปากขอวานคน (การลงแขก) จะใช้ค่าใช้จ่ายสูงในการจัดหาเลี้ยงผู้ที่มาช่วยงาน ยกตัวอย่าง เช่น การเลื่อนเรือนในบริเวณริ้วบ้านโดยใช้ไม้จัดเสาปลายเสาเรือนแทนการหามเรือน เป็นต้น “...เลื่อนเรือนใช้จัดตีนเสาเอา ใช้คนแค่ 10 คน ถ้าหามเรือนต้องใช้คนมากเป็นร้อย...”³⁶ และชาวพวอนยังได้ออกแบบเรือนให้สามารถถอดประกอบได้ด้วยตนเองซึ่งง่ายต่อการเคลื่อนย้ายเรือนไปสู่สถานที่ที่ห่างไกล

ชาวพวอนสามารถบริหารจัดการทรัพยากรภายนอกและภายในเรือนได้เป็นอย่างดี ภายนอกเรือนชาวพวอนขุดน้ำนำได้ดินขึ้นมาใช้อุปโภคบริโภค และหล่อเลี้ยงระบบนิเวศน์อันหลากหลายที่ตนเองสร้างขึ้นทั้งป่าอาหารและสัตว์เลี้ยง ซึ่งสามารถให้ประโยชน์กับเจ้าของเรือนได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม และยังเอื้อประโยชน์ระหว่างกันอีกด้วย “...เลี้ยงไก่ไว้ขาย

³³ สัมภาษณ์ จรูญ แสงสุวรรณ, เจ้าของเรือนหลังที่ 2, 30 พฤษภาคม 2553.

³⁴ สัมภาษณ์ หวัง แดงขำ, เจ้าของและผู้สร้างเรือนหลังที่ 1, 1 กันยายน 2552.

³⁵ สัมภาษณ์ ดำ หะยะมิน, เจ้าของเรือนหลังที่ 19, 25 พฤษภาคม 2553.

³⁶ สัมภาษณ์ หวัง แดงขำ, เจ้าของและผู้สร้างเรือนหลังที่ 1, 1 กันยายน 2552.

เสียด่าไฟฟ้า วัวก็เลี้ยง ได้ใช้ชีมาทำปุ๋ยปลูกผักกิน...”³⁷ แหล่งอาหารรอบเรือนนั้นนอกจากจะให้ผลผลิตที่สามารถหล่อเลี้ยงสมาชิกในครอบครัวและสัตว์เลี้ยงได้แล้ว ยังให้ความร่มรื่นเป็นธรรมชาติ ทำให้สมาชิกในเรือนได้อยู่เย็นสบายและมีสุนทรียภาพจากสภาพแวดล้อมที่หลากหลาย มีชีวิตชีวาเป็นธรรมชาติอีกด้วย ส่วนพื้นที่ภายในเรือนอาศัยก็สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ด้วยเช่นกัน ชาวพร่อนใช้ประโยชน์จากพื้นที่แทบทุกส่วนภายในเรือน นอกจากพื้นที่เรือนชาวพร่อนใช้ประโยชน์จากผนัง เสา รอด ด้วยการแขวน เหน็บ ซึ่ง รวมถึงการทำชั้นวางของด้วย ในบางเรือนใช้พื้นที่ใต้หลังคาทำห้องเก็บของเหนือศีรษะเรียกว่า เเชิง

จากตัวอย่างทั้งหมดที่ได้กล่าวมาทั้งหมดนั้น ล้วนแสดงให้เห็นถึงความพยายามของชาวพร่อนในการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าอย่างสูงสุดอย่างแท้จริง

3.2.7.4 การเข้าใจระบบธรรมชาติและใช้ระบบพึ่งพา ชาวพร่อนเข้าใจ

ธรรมชาติที่แวดล้อมรอบตัว รวมถึงฤดูกาลจึงสามารถจัดตารางชีวิตของตนในช่วงเวลา 1 ปี ให้สอดคล้องกับฤดูกาลในธรรมชาติได้เป็นอย่างดี ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ การเข้าป่าหาไม้เฉพาะฤดูฝน เพราะเป็นช่วงที่ว่างหลังจากการดำนาและระดับน้ำในคูคลองต่างๆ มีระดับสูงสุดและยังเอ่อมาจนถึงหมู่บ้าน ทำให้ง่ายต่อการลำเลียงไม้มาเก็บไว้ในสถานที่ที่ใกล้เรือนที่สุด การหาไม้ในป่าจะมีระยะเวลาเพียงแค่ 2 เดือน คือเดือน 12 และเดือนอ้าย ซึ่งจะได้ไม้ที่มีคุณภาพดี เหมาะสมที่จะใช้สร้างเรือน ”...เลิกจากนาแล้วเข้าป่า เดือน 12 กับ เดือนอ้าย หาไม้ตัดไม้ เดือน 3 ออกจากป่า เพราะไม้เริ่มแตกยอด ไม้จะอ่อนไม่แข็งแรง...”³⁸ วิธีการหาไม้ดังกล่าวทำให้ป่าได้มีเวลาพักตัวสามารถขยายพันธุ์ต้นกล้าสร้างทรัพยากรป่าไม่ทดแทนส่วนที่สูญเสียไปได้ส่วนหนึ่งถือว่าการเข้าใจธรรมชาติของป่าไม้และใช้ประโยชน์จากป่าอย่างรู้คุณค่า นอกจากการพึ่งพาธรรมชาติแล้ว ชาวพร่อนยังเรียนรู้ที่จะพึ่งพากันเองอีกด้วย ในการเข้าป่าแต่ละครั้งชาวพร่อนมักจะรวมกลุ่มหรือจับคู่ไปด้วยกัน ตามสำนวนโบราณที่ว่า “คนเดียวห่วยหาย สองคนเพื่อนตาย” เพราะการหาไม้สร้างเรือนต้องเข้าป่าหลายวัน ซึ่งต้องช่วยเหลือกันไปจนกระทั่งนำไม้ออกจากป่า ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ที่รวมกลุ่มกันเข้าป่าจึงแน่นแฟ้นไว้ใจได้ สร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในชุมชนอีกทางหนึ่ง

³⁷ สัมภาษณ์ หวัง แดงขำ, เจ้าของเรือนและผู้สร้างเรือนหลังที่ 1, 1 กันยายน 2552.

³⁸ สัมภาษณ์ น้อย ยอดเครือ, เจ้าของเรือนและผู้สร้างเรือนหลังที่ 4, กันยายน 2552.

3.2.8 การดำรงชีวิตอยู่อย่างเรียบง่ายพอเพียงในระบบนิเวศน์วัฒนธรรม

สังคมชาวพว่อนพัฒนามาจากระบบการแลกเปลี่ยนในสมัยโบราณ ซึ่งไม่มีการซื้อขายกันเองภายในหมู่บ้าน ผลผลิตในหมู่บ้านต้องเดินนำไปขายที่ตลาดซึ่งห่างจากหมู่บ้านออกไปไกล สังคมชาวพว่อนมีค่านิยมการเก็บหอม ไม่นิยมใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ซึ่งเป็นค่านิยมที่ถูกปลูกฝังจากรุ่นบรรพบุรุษที่ผ่านความยากลำบากจากการบุกเบิกพื้นที่ในอดีต จากการสัมภาษณ์พบว่าตลาดเริ่มเกิดขึ้นในหมู่บ้านบริเวณลานหน้าวัดพระพุทธ บ้านใหญ่ เมื่อ ปี พ.ศ.2508 ดังนั้นในสมัยก่อนบ้านทุกหลังจะปลูกผักสวนครัวไว้กินเอง หากเหลือก็จะแจกจ่ายให้กับญาติพี่น้องและเพื่อนบ้าน เรียกว่า”ปันกันกิน” ปัจจุบันมีตลาดและมีแม่ค้าคนกลาง สวนครัวของชาวพว่อนจึงเป็นแหล่งรายได้เสริมให้เจ้าของได้อีกทางหนึ่ง “...เลี้ยงวัวเอาขี้มาปลูกผักกิน ถ้าเหลือก็ขาย ส่งแม่ค้าไม่เสียเวลาไปนั่งขาย เอาเวลาไปทำอย่างอื่น...”³⁹ บริเวณรอบบ้านชาวพว่อนจึงเต็มไปด้วยพันธุ์ไม้ที่ใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต อยู่ได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องซื้อกิน “...ไม่เคยซื้อผักกิน กินของที่มี อยากรู้อะไรก็ปลูก...”⁴⁰ เนื่องจากปลูกเพื่อกินเองด้วยไม่ได้ปลูกขายเป็นอาชีพ ผักของชาวพว่อนจึงเป็นผักอินทรีย์ (Organic) ที่ปลอดภัยจากสารเคมีที่ใช้กำจัดแมลงและทำปุ๋ย นอกจากพืชผักแล้วบริเวณรอบเรือนพื้นถิ่นไทยพุทธชาวพว่อนยังอุดมไปด้วยผลไม้ที่หลากหลาย หมุนเวียนกันให้ผลผลิตตามฤดูกาล เช่น กล้วย มังคุด ลองกอง เงาะ ทุเรียน หมากและที่ขาดไม่ได้คือมะพร้าว เป็นรายได้เสริมนอกเหนือจากการทำนา นอกจากนี้ยังมีการเลี้ยงสัตว์ไว้เพื่อเป็นประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมด้วย เช่น เป็ด ไก่ หมู และวัว

รูปที่ 3-176 บรรยากาศการปล่อยสัตว์เลี้ยงในบริเวณเรือน วัว ไก่ พืช อยู่ร่วมกัน อย่างเป็นธรรมชาติ

รูปที่ 3-177 บรรยากาศการเลี้ยงไก่ด้วยข้าวเปลือกจากในเรือนข้าว เป็นอาหารเสริมจากการปล่อยให้หาอาหารกินเองตามธรรมชาติ

³⁹ สัมภาษณ์ คำ หะยะมิน, เจ้าของเรือนหลังที่ 19, 25 พฤษภาคม 2553.

⁴⁰ สัมภาษณ์ นางคำ หะยะมิน, เจ้าของเรือนหลังที่ 19, 25 พฤษภาคม 2553.

รูปที่ 3-178 ป่อน้ำ ห้องอาบน้ำ คอกวัว และสวนครัวข้างเรือนที่ได้รับประโยชน์จากปุ๋ยมูลวัว

รูปที่ 3-179 ความหลากหลายของพันธุ์พืชในรั้วสวนครัว ข้างเรือน

รูปที่ 3-180 พื้นที่ว่างในสวนมะพร้าวนอกจากใช้ล่ามวัวให้เล็มหญ้าแล้ว ยังล้อมคอกปลูกผักนานาชนิดรวมถึงไม้ดอกไว้กินและขายอีกด้วย

รูปที่ 3-181 ความหลากหลาย อุดมสมบูรณ์ของพันธุ์พืชที่รวมกันอยู่ในรั้วสวนครัว ในสวนมะพร้าว

รูปที่ 3-182 สวนผักริมเรือน ด้านหลังเป็นสวนผลไม้ร่วมครีမ် สัตว์เลี้ยงถูกปล่อยให้หากินเองตามธรรมชาติ ไก่ช่วยกินหนอนที่อยู่ในดินผัก

รูปที่ 3-183 สวนผักหลังเรือนดูแลรักษา และเก็บผลผลิตมาใช้ได้อย่างสะดวก สด ใหม่อยู่เสมอ โดยไม่ต้องเก็บในตู้เย็น

บริเวณโดยรอบเรือนพื้นดินไทยพุทธชาวพวอน จึงมีความอุดมสมบูรณ์เป็นธรรมชาติ มีป่าอาหาร และสัตว์เลี้ยงที่หลากหลาย ทำให้เจ้าของเรือนได้รับผลผลิต และประโยชน์จนสามารถพึ่งพาตนเองได้และยังมีเหลือไว้แบ่งปันให้ผู้อื่นหรือแม้แต่จะขายเพื่อการออมทรัพย์ไว้ใช้จ่ายยามจำเป็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อการทำบุญในชีวิตประจำวัน

3.2.9 เรือนที่ได้รังวัดสำรวจ (จำนวน 20 หลัง)

เรือนที่ได้เลือกศึกษามีจำนวน 20 หลัง ซึ่งเป็นเรือนพื้นถิ่นที่มีความสมบูรณ์ มีการพัฒนาต่อเติมเรือนน้อย และเจ้าของเรือนรู้ประวัติศาสตร์ของเรือน สามารถเล่าพัฒนาการของเรือน โดยเริ่มจากการก่อสร้างมาจนถึงปัจจุบัน รวมถึงเรื่องเกี่ยวกับกระบวนการก่อสร้างเรือนได้ เรือนที่ได้สำรวจมีช่วงอายุเรือนอยู่ระหว่าง 45-70 ปี ดังนี้

เรือนหลังที่ 1

สถานที่ตั้ง	เลขที่ 162 หมู่ที่ 3 (บ้านใหญ่) ตำบลพร่อน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส
เจ้าของเรือน	นายหวัง แดงขำ อายุ 87 ปี (ผู้สร้างเรือน)
อายุเรือน	57 ปี
ลักษณะเรือน	เรือน 6 แม่เสา หลังคาทรงจั่ว ขยายระเบียงและชายหลังคาออกจากแม่เรือน 1 ด้าน ยื่นมุขหลังคาเดี่ยวทรงจั่วมะนิลา มีเรือนข้าว 6 แม่เสาหลังคาทรงจั่วสร้างอยู่ติดกันลักษณะเรือนแฝด มีชานเรือนและรางน้ำเป็นตัวเชื่อม

รูปที่ 3-184 ด้านหน้าเรือน มีบ่อน้ำอยู่ทางด้านขวามือ มีร้านตากน้ำญูด และป่าอาหารอยู่รอบเรือน

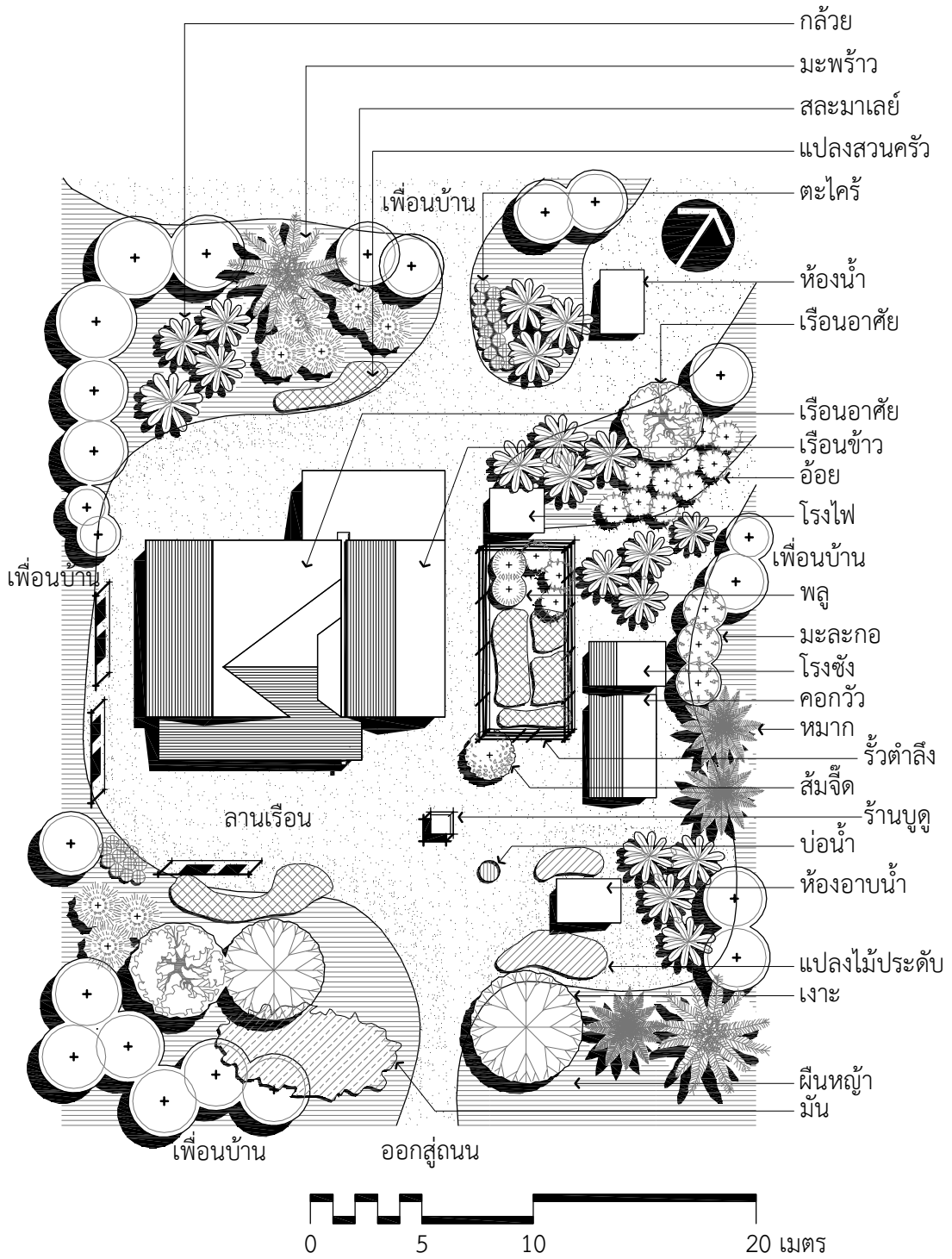
รูปที่ 3-185 เจ้าของเรือนนั่งทำงานที่นอกชาน

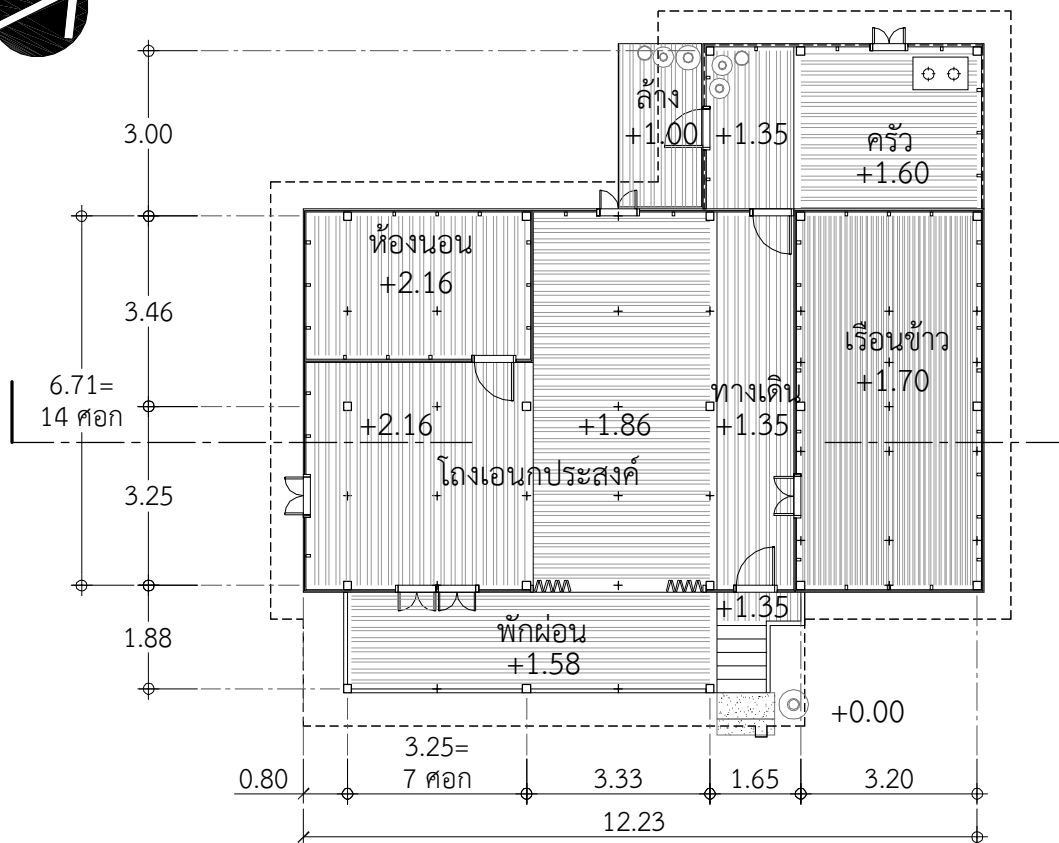
รูปที่ 3-186, 3-187 โถงเอนกประสงค์ภายในเรือน

รูปที่ 3-188 พูดคุยกันหน้าเรือน

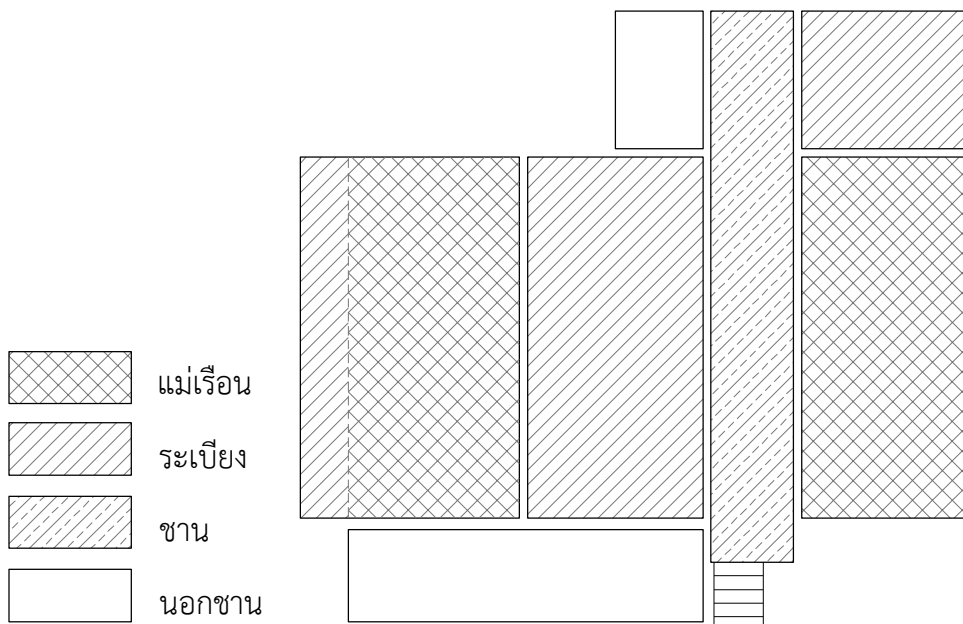

รูปที่ 3-000 ผังเรือนหลังที่ 1

- พื้นไม้เว้นร่อง   ผนังไม้ซ้อนเกล็ด
- พื้นไม้ตีชิด   ผนังไม้ไผ่สาน

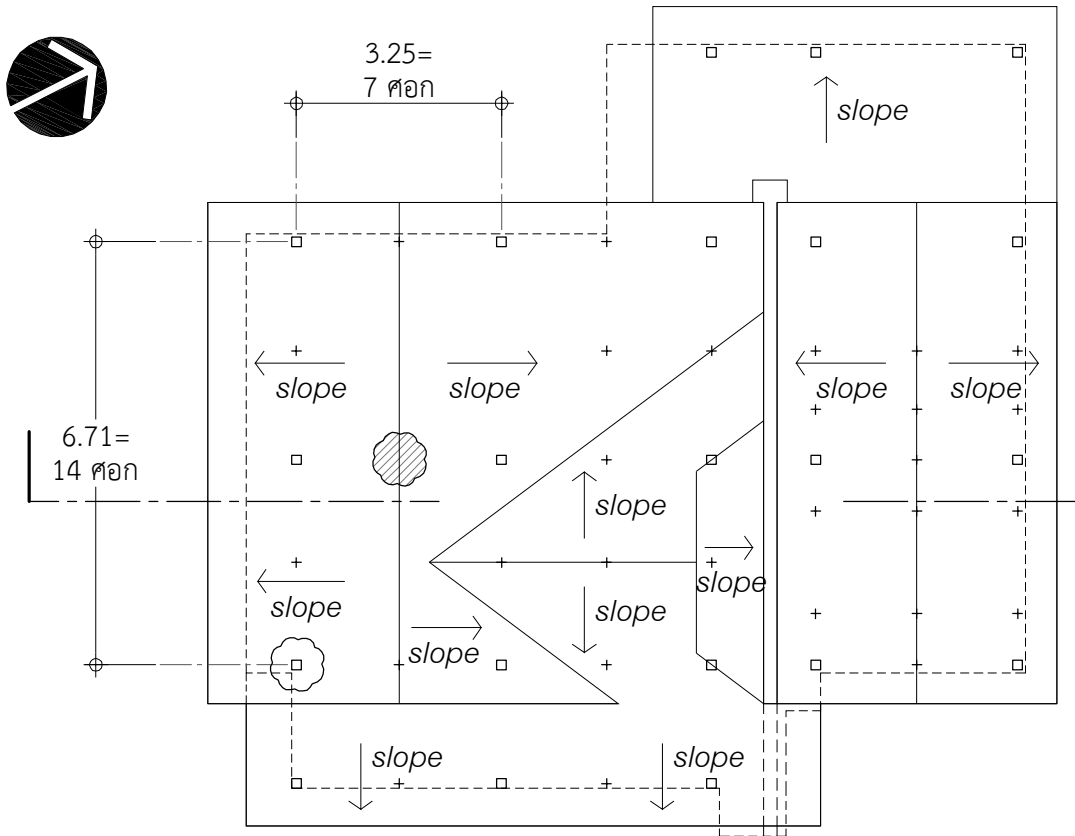
ผังพื้น

ผังแสดงส่วนประกอบพื้นเรือน

รูปที่ 3-000 ผังพื้นและผังแสดงส่วนประกอบพื้นเรือนหลังที่ 1

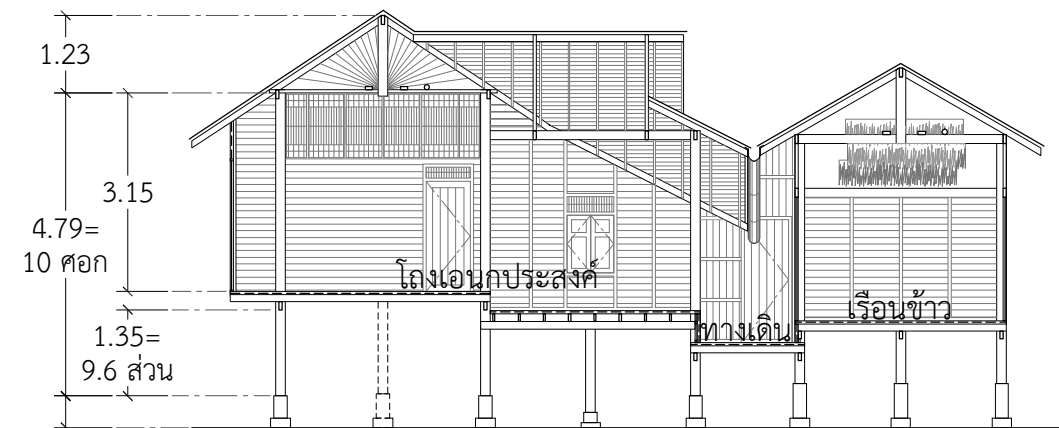

- ตำแหน่งเสาเอก
- ตำแหน่งภูมิเรือน

แม่เรือนยาว 6.71 ม. = 14 คอก
 แม่เรือนกว้าง 3.25 ม. = 7 คอก
 (1 คอก = 0.47 ม. , ยึดตามคอกเจ้าเรือน)

ผังหลังคา

ปลายเสา-ท้องรอด สูง 1.35 ม. = 9.6 ส่วน (1 ส่วน มีขนาดเท่ากับหน้าเสาเรือน)
 เสาสูง 4.79 ม. = 10 คอก (1 คอก = 0.47 ม. , ยึดตามคอกเจ้าเรือน)

รูปตัดตามขวาง

รูปที่ 3-000 ผังหลังคาและรูปตัดตามขวางเรือนหลังที่ 1

เรือนหลังที่ 2

- สถานที่ตั้ง** เลขที่ 34 หมู่ที่ 3 (บ้านใหญ่) ตำบลพร่อน อำเภอดงขี้เหล็ก จังหวัดนครราชสีมา
- เจ้าของเรือน** นายจรรยา แสงสุวรรณ อายุ 68 ปี (ผู้ร่วมสร้างเรือน)
นางกิม แสงสุวรรณ
- อายุเรือน** 70 ปี
- ลักษณะเรือน** เรือน 6 แม่เสา หลังคาทรงปั้นหยา ขยายระเบียงและชายหลังคาออกจากแม่เรือน 1 ด้าน มีเรือนข้าง 6 แม่เสา หลังคาทรงปั้นหยาขยายชายหลังคาออกจากแม่เรือน 1 ด้าน สร้างอยู่ติดกันลักษณะเรือนแฝด มีชานเรือนและรางน้ำเป็นตัวเชื่อม

รูปที่ 3-192 ด้านหน้าเรือน

รูปที่ 3-193 ด้านหลังเรือน

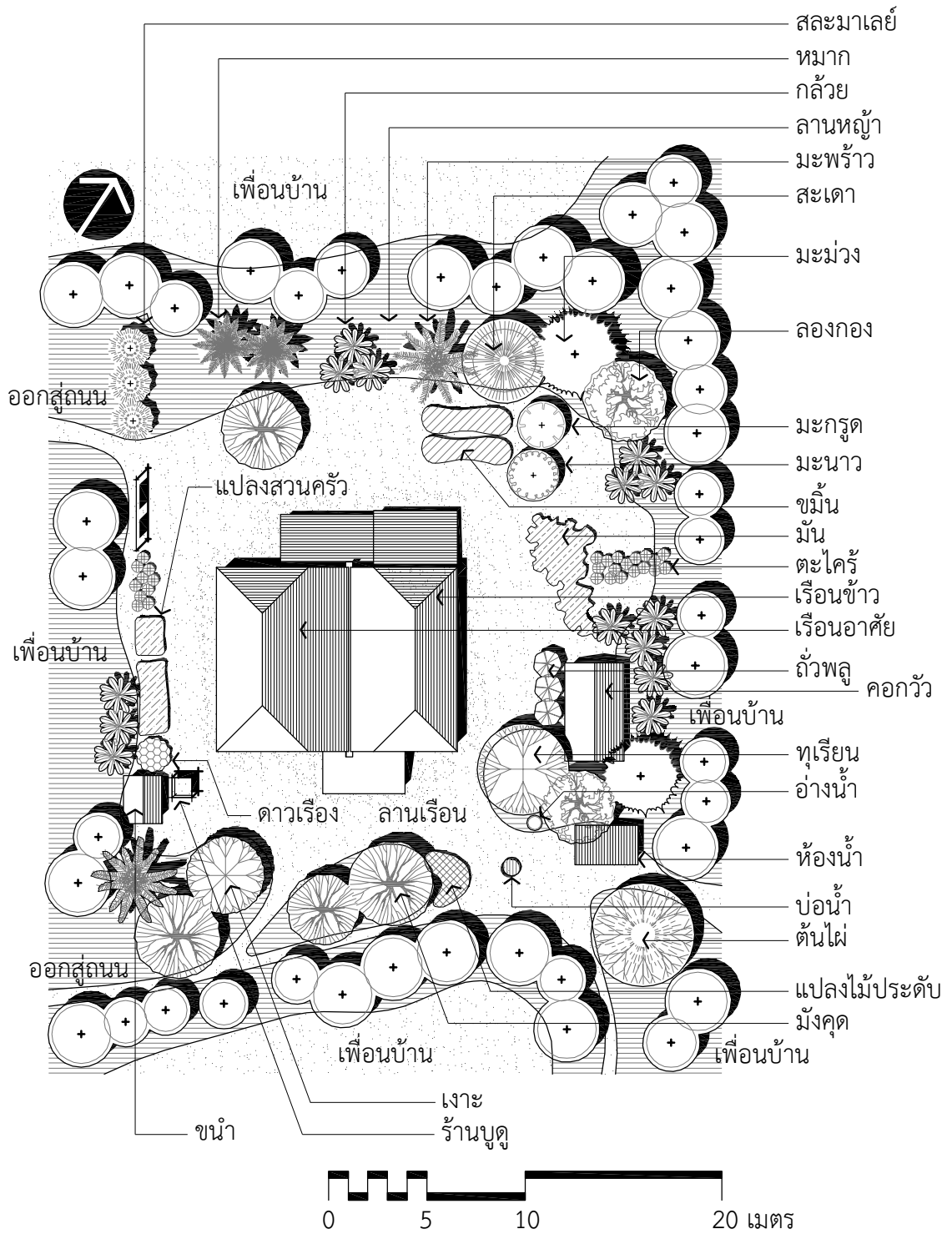
รูปที่ 3-194 จากนอกชานหน้าเรือน
มองเห็น บ่อน้ำ และคอกสัตว์ที่อยู่ติดกัน

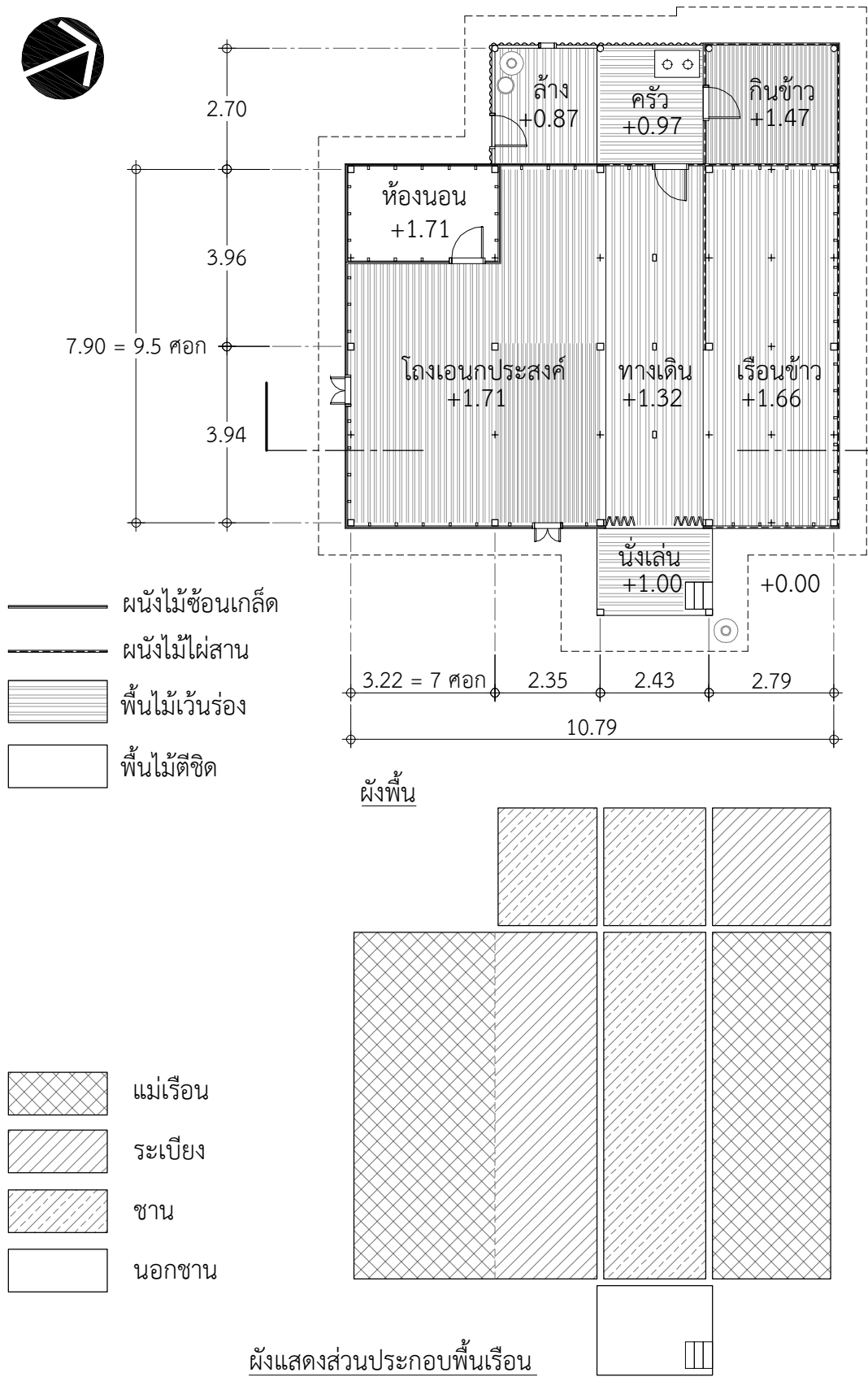
รูปที่ 3-195, 3-196 เจ้าของเรือน

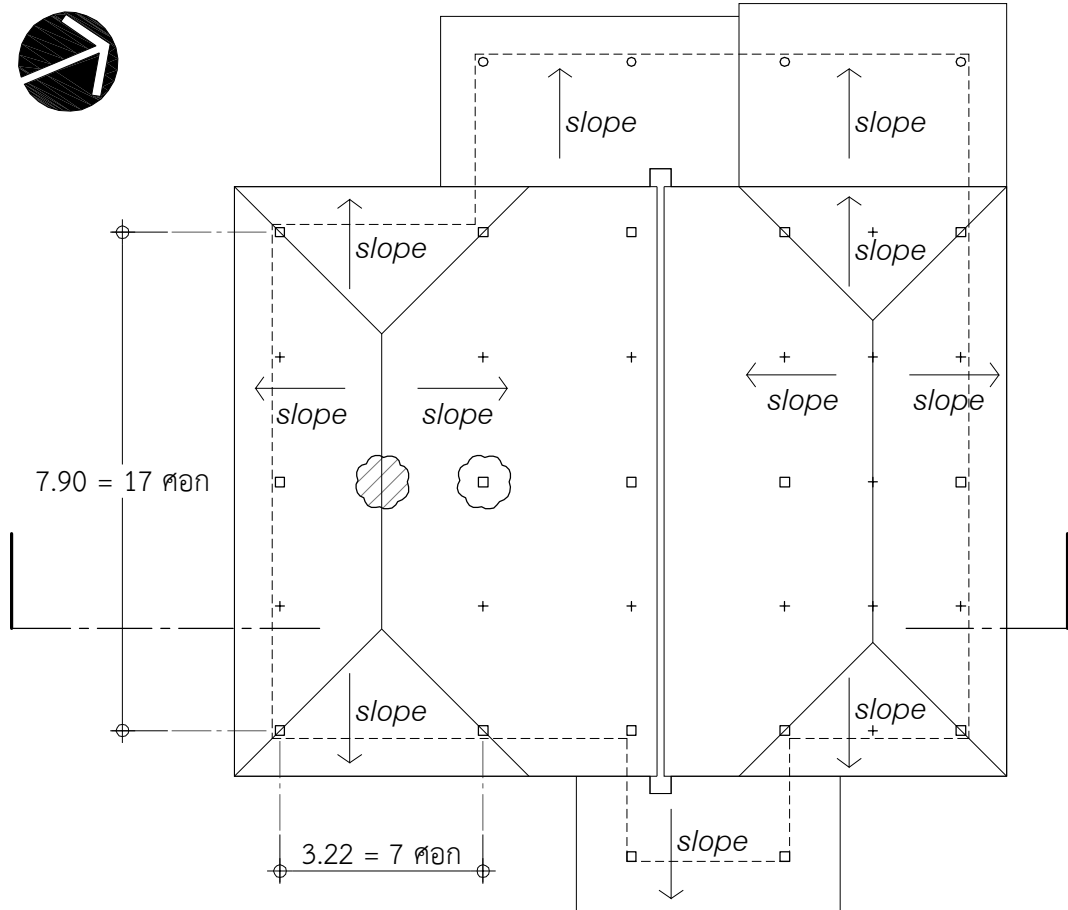
รูปที่ 3-197, 3-198 โถงเอนกประสงค์ภายในเรือน

รูปที่ 3-000 ฝั่งเรือนหลังที่ 2

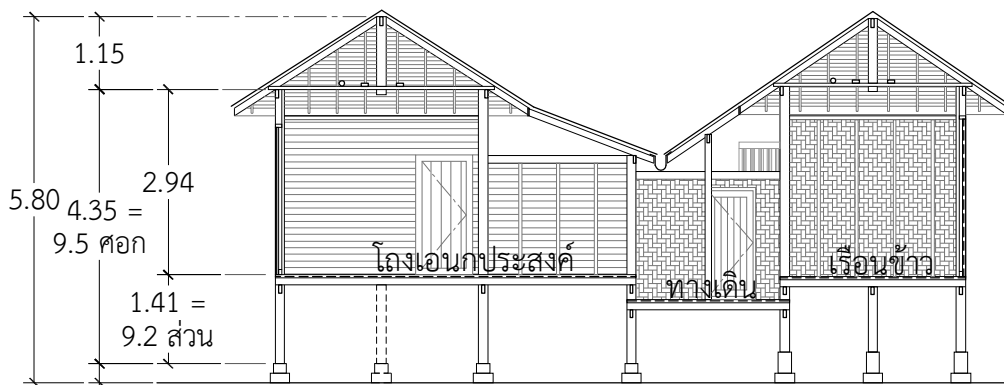

รูปที่ 3-000 ผังพื้นและผังแสดงส่วนประกอบพื้นเรือนหลังที่ 2

- ตำแหน่งเสาเอก
  - ตำแหน่งภูมิเรือน
- แม่เรือนยาว 7.90 ม. = 17 คอก
 แม่เรือนกว้าง 3.22 ม. = 7 คอก
 (1 คอก = 0.46 ม. , ยึดตามคอกเจ้าเรือน)

ผังหลังคา

ปลายเสา-พื้นเรือน สูง 1.41 ม. = 9.2 ส่วน (1 ส่วน มีขนาดเท่ากับหน้าเสาเรือน)
 เสาสูง 4.35 ม. = 9.5 คอก (1 คอก = 0.46 ม. , ยึดตามคอกเจ้าเรือน)

รูปตัดตามขวาง

รูปที่ 3-000 ผังหลังคาและรูปตัดตามขวางเรือนหลังที่ 2

เรือนหลังที่ 3

- สถานที่ตั้ง** เลขที่ 120 หมู่ที่ 3 (บ้านใหญ่) ตำบลพร่อน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส
- เจ้าของเรือน** นายยิ้ม หิ้นสกุล อายุ 89 ปี (ผู้สร้างเรือน)
- อายุเรือน** 62 ปี
- ลักษณะเรือน** เรือน 6 แม่เสา หลังคาทรงปั้นหยา ขยายระเบียงและชายหลังคาออกจากแม่เรือน ทั้ง 2 ด้าน มีเรือนข้าง 6 แม่เสา หลังคาทรงจั่วมะนิลา ขยายระเบียงและหลังคา ออกจากแม่เรือน 1 ด้าน สร้างอยู่ติดกันลักษณะเรือนแฝด มีชานเรือนและรางน้ำ เป็นตัวเชื่อม

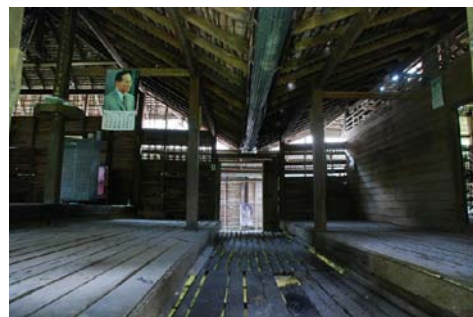
รูปที่ 3-202 เจ้าของเรือน

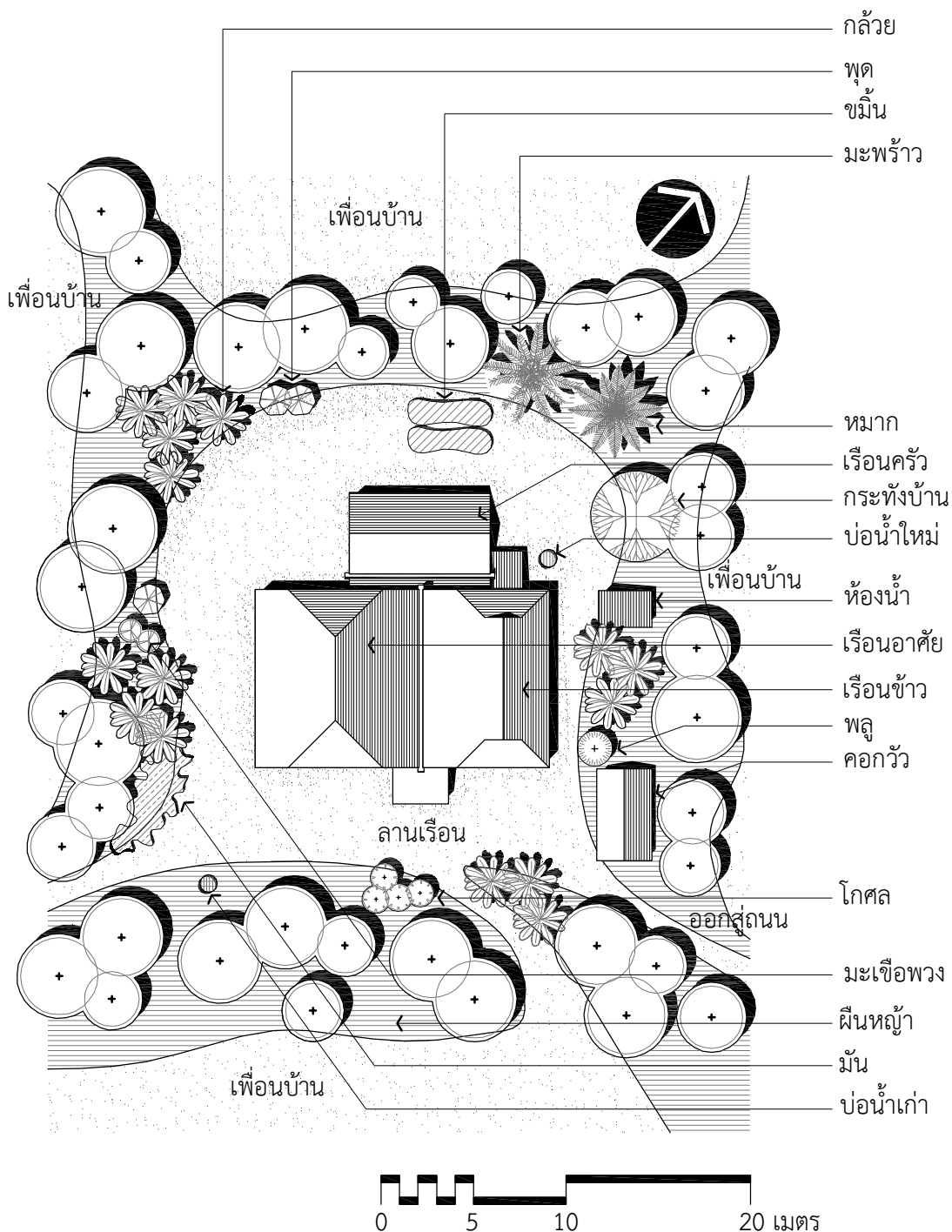
รูปที่ 3-203 เสาภูมิ (เสาค้ำที่อยู่กึ่งกลาง)

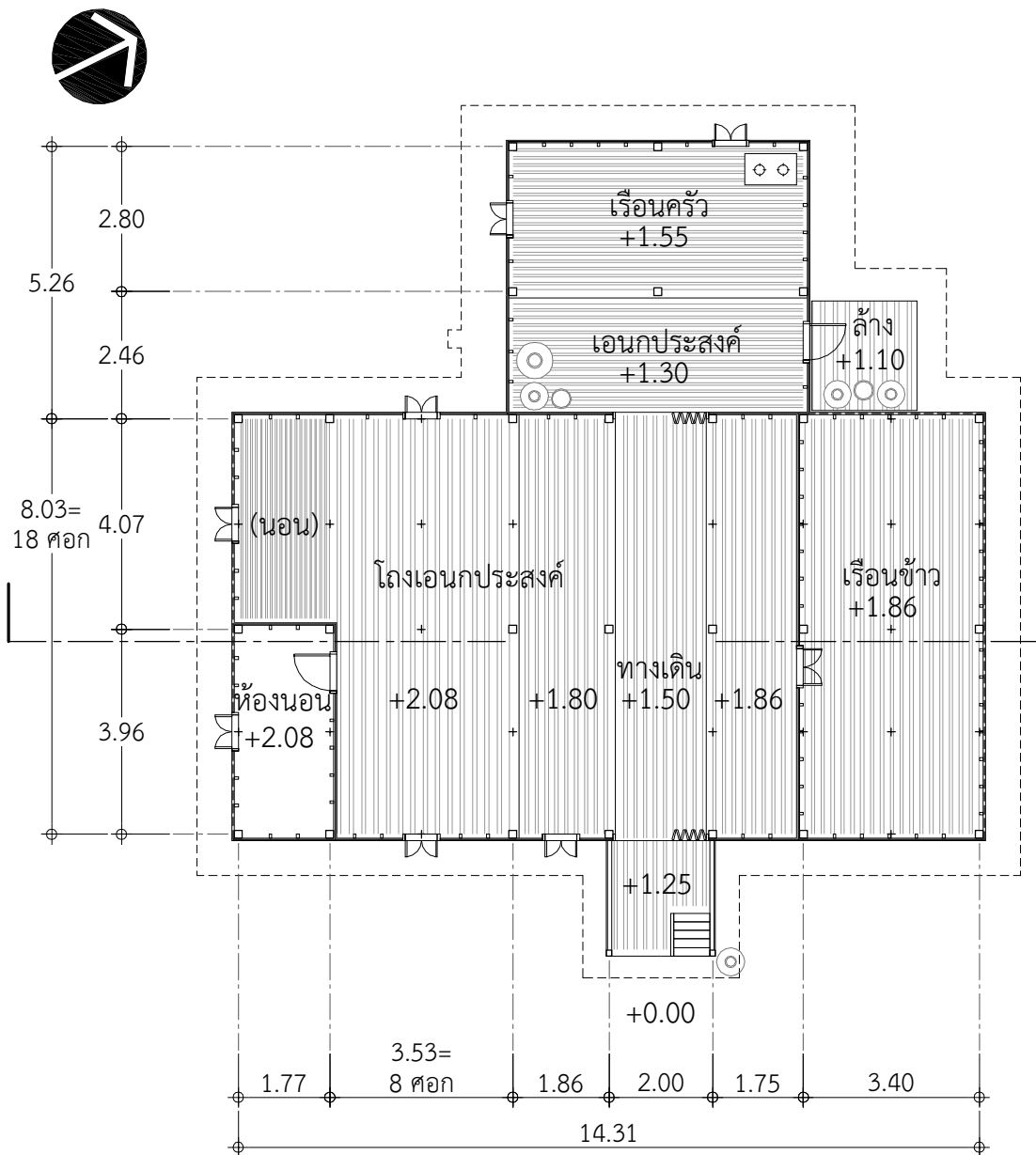
รูปที่ 3-204, 3-205 ด้านหน้าเรือน

รูปที่ 3-206, 3-207 โถงเอนกประสงค์ภายในเรือน

รูปที่ 3-000 ฝั่งเรือนหลังที่ 3

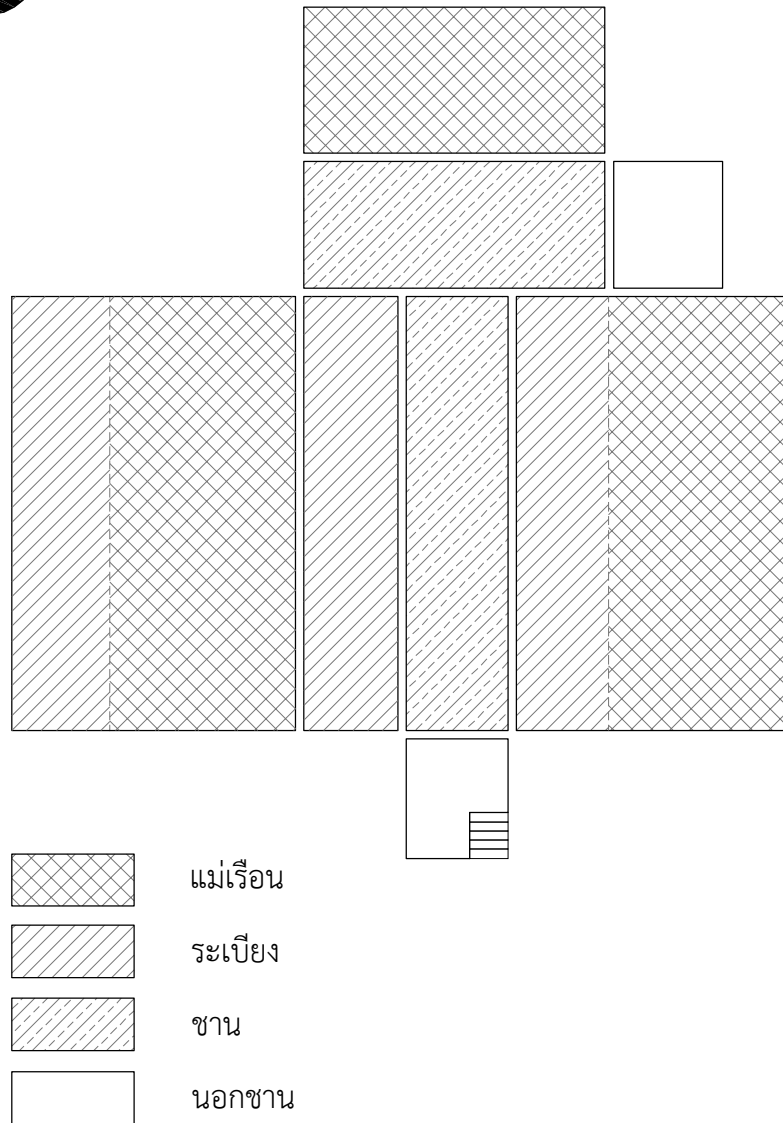

- ผนังไม้ซ้อนเกล็ด
- - - ผนังไม้ไผ่สาน
- ▨ พื้นไม้เว้นร่อง
- พื้นไม้ตีชิด

ผังพื้น

รูปที่ 3-000 ผังพื้นเรือนหลังที่ 3

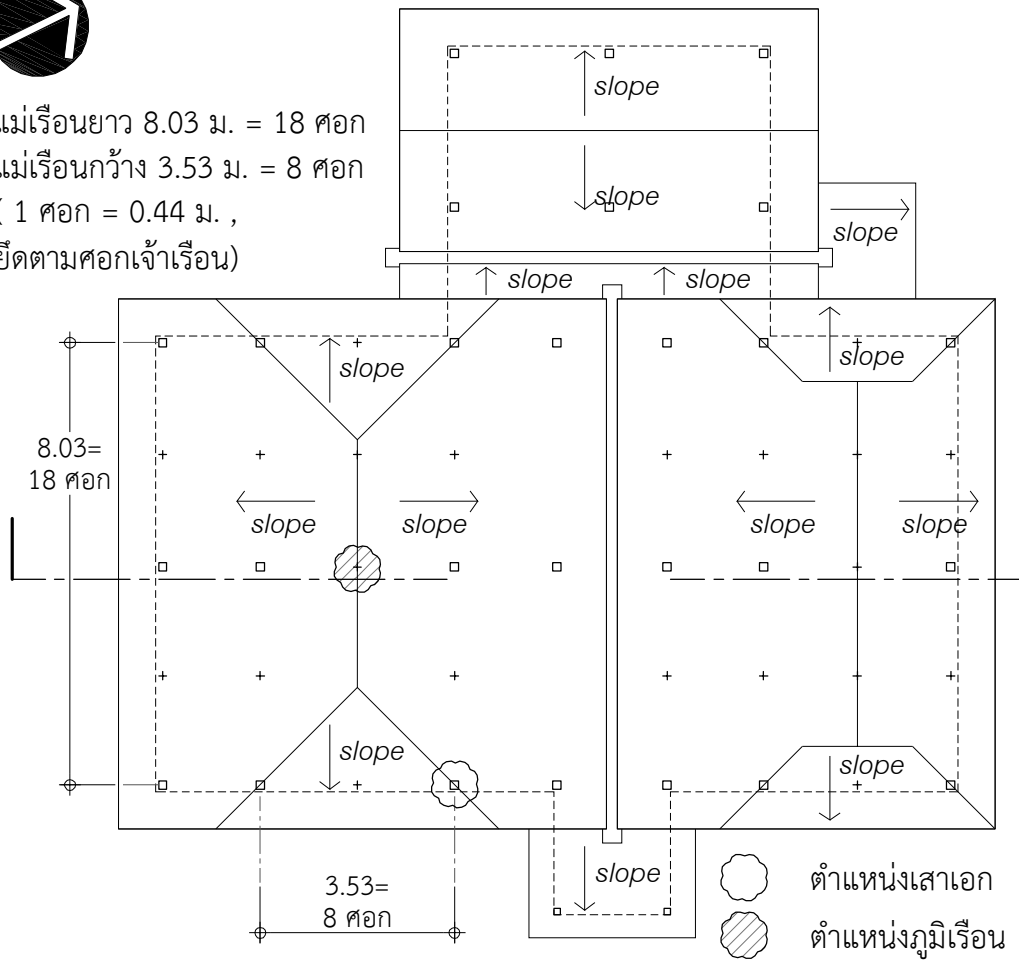

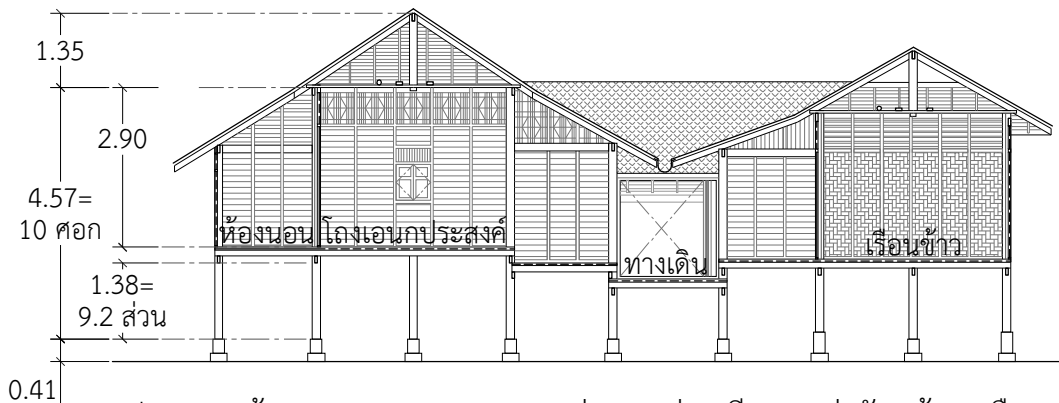
ผังแสดงส่วนประกอบพื้นเรือน

แม่เรือนยาว 8.03 ม. = 18 คอก
 แม่เรือนกว้าง 3.53 ม. = 8 คอก
 (1 คอก = 0.44 ม. ,
 ยึดตามคอกเจ้าเรือน)

ผังหลังคา

ปลายเสา-ท้องรอด สูง 1.38 ม. = 9.2 ส่วน (1 ส่วน มีขนาดเท่ากับหน้าเสาเรือน)
 เสาสูง 4.57 ม. = 10 คอก (1 คอก = 0.44 ม. ,ยึดตามคอกเจ้าเรือน)

รูปตัดตามขวาง

รูปที่ 3-000 ผังหลังคาและรูปตัดตามขวางเรือนหลังที่ 3

เรือนหลังที่ 4

สถานที่ตั้ง	เลขที่ 93 หมู่ที่ 3 (บ้านใหญ่) ตำบลพร่อน อำเภอดงตาล จังหวัดนครราชสีมา
เจ้าของเรือน	นายนุ้ย ยอดเครือ อายุ 85 ปี (ผู้สร้างเรือน)
อายุเรือน	70 ปี
ลักษณะเรือน	เรือน 8 แม่เสา หลังคาทรงปั้นหยา ขยายระเบียงและชายหลังคาออกจากแม่เรือน 1 ด้าน มีเรือนข้าว 8 แม่เสาหลังคาทรงปั้นหยา ขยายระเบียงและชายหลังคาออกจากแม่เรือน 1 ด้าน สร้างอยู่ติดกันลักษณะเรือนแฝด มีชานเรือนและรางน้ำเป็นตัวเชื่อม (ปัจจุบันเรือนข้าวหมดอายุการใช้งานได้รื้อออกไปแล้วคงเหลือแต่เรือนอาศัย)

รูปที่ 3-212 ด้านหน้าเรือน

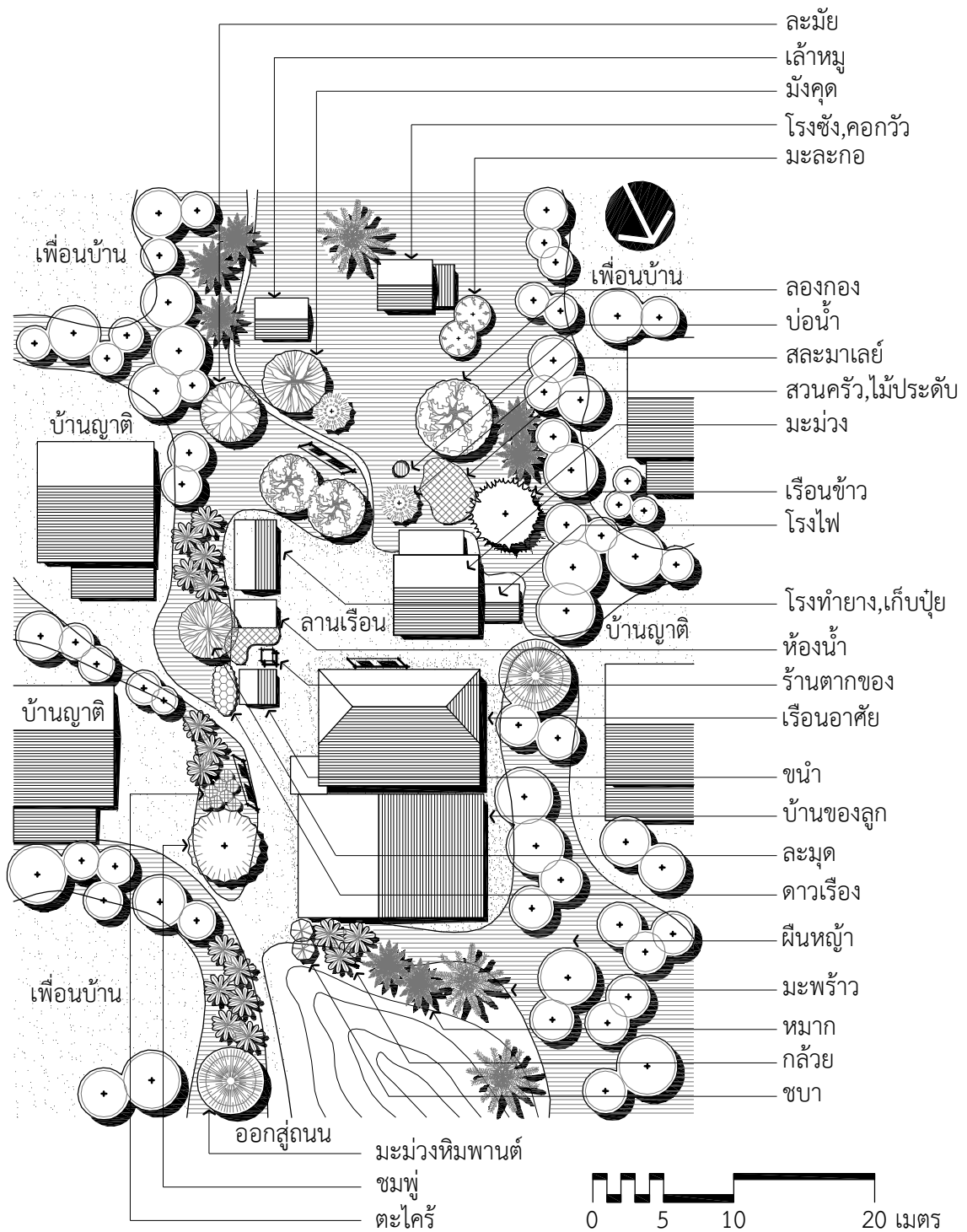
รูปที่ 3-213 บนแม่เรือน

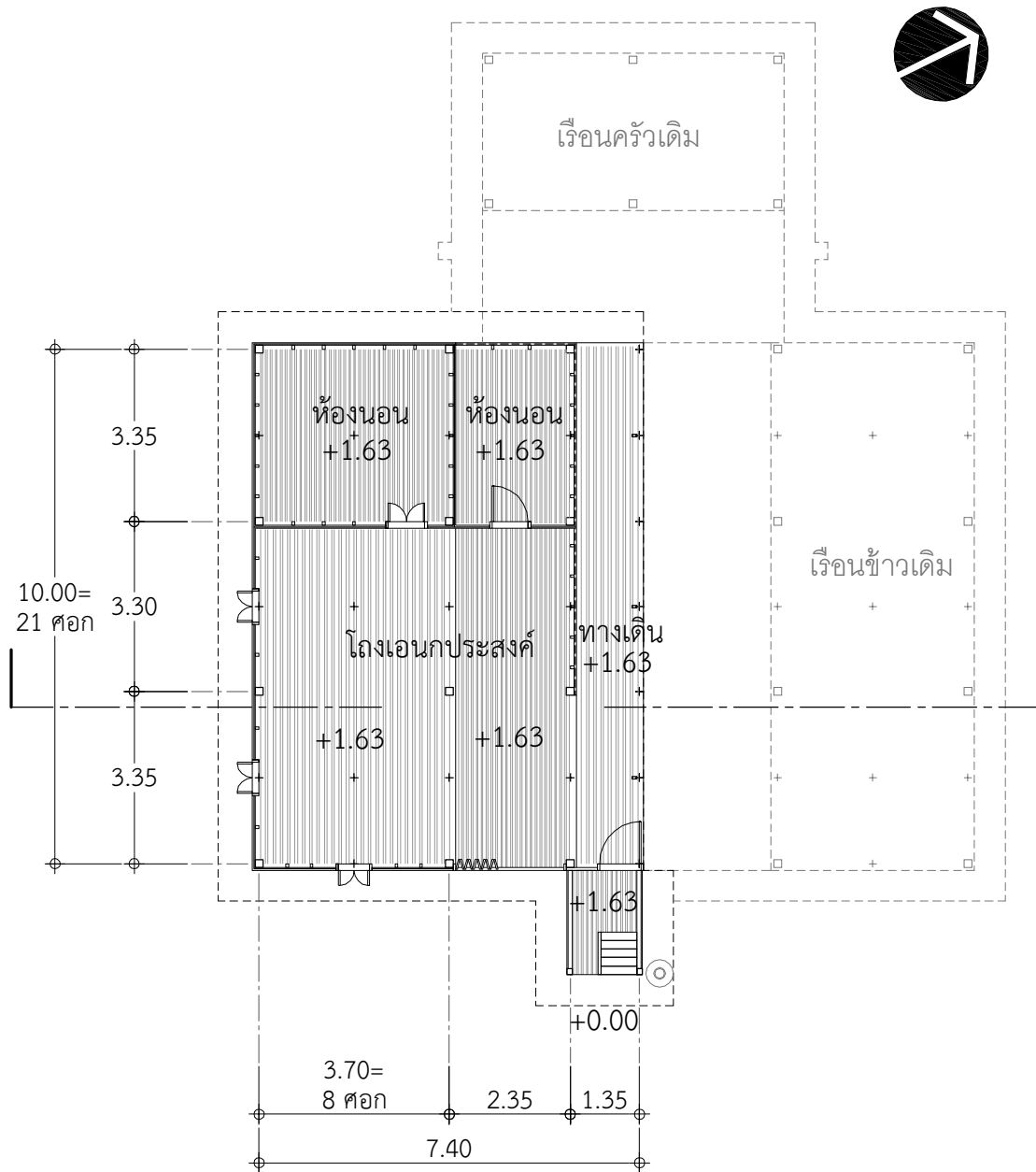
รูปที่ 3-214 ด้านข้างเรือน

รูปที่ 3-215 เจ้าของเรือน

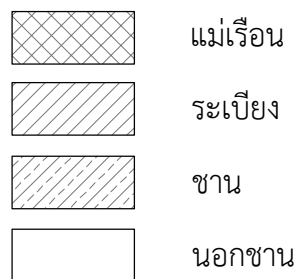
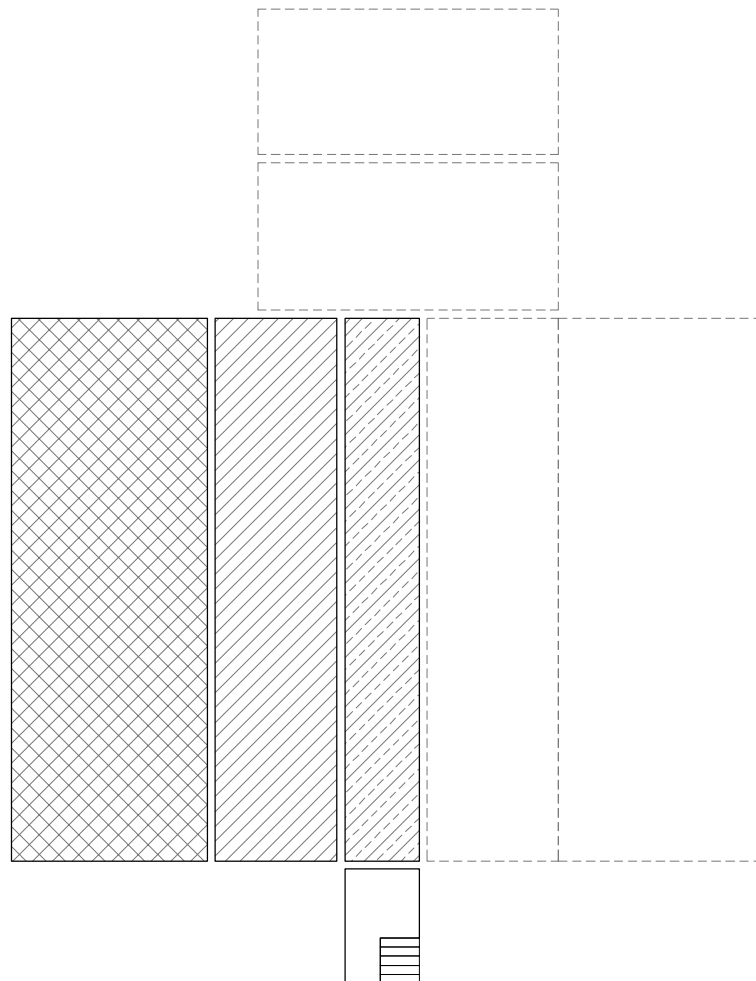
รูปที่ 3-000 ฝั่งเรียนหลังที่ 4

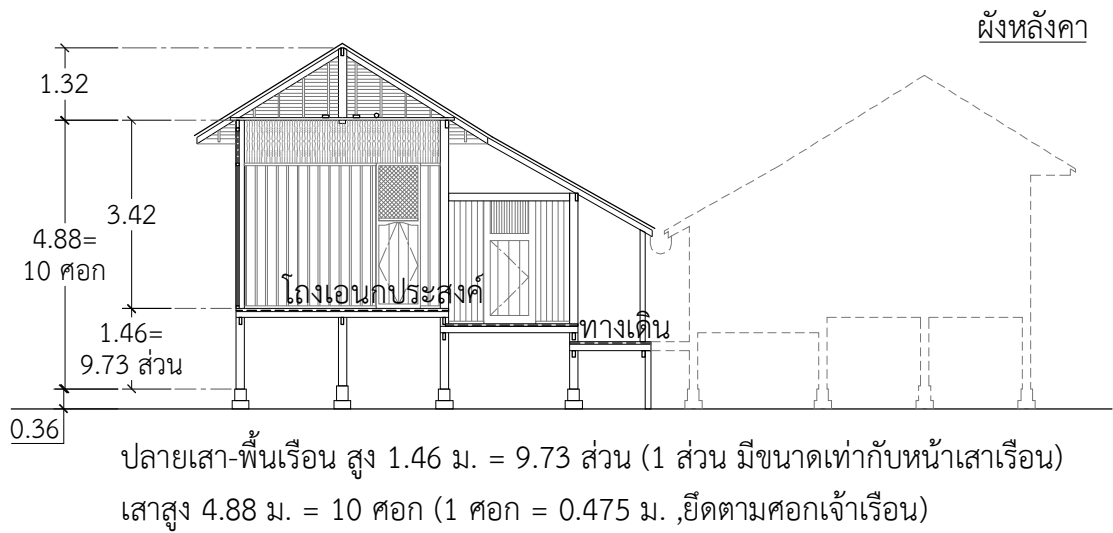
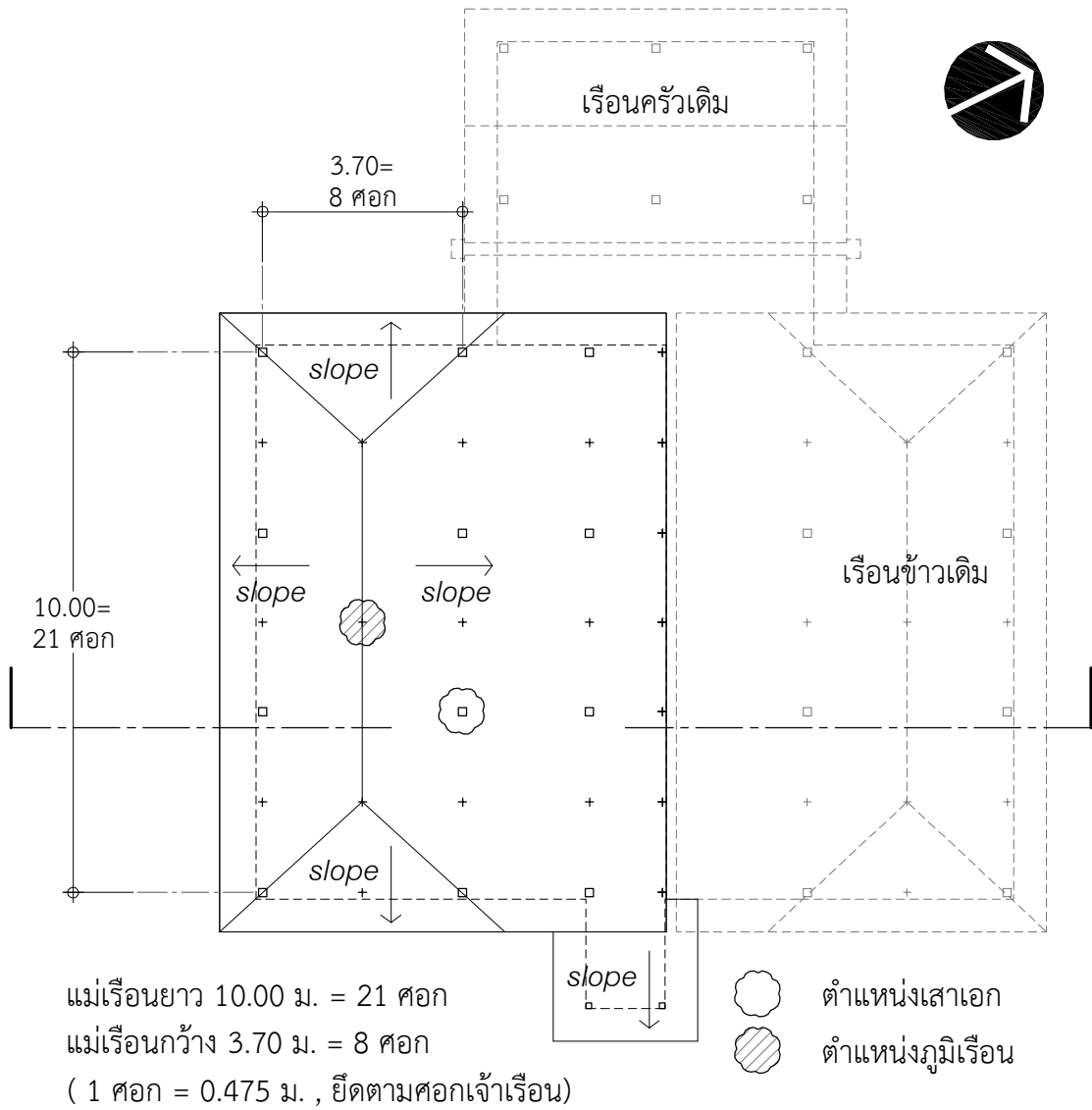
- ผนังไม้ซ้อนเกล็ด
- ผนังไม้ไผ่สาน
- ▨ พื้นไม้เว้นร่อง
- พื้นไม้ตีชิด

ผังพื้น

รูปที่ 3-000 ผังพื้นเรือนหลังที่ 4

ผังแสดงส่วนประกอบพื้นเรือน

รูปตัดตามขวาง

รูปที่ 3-000 ฝั้งหลังคาและรูปตัดตามขวางเรือนหลังที่ 4

เรือนหลังที่ 5

- สถานที่ตั้ง** เลขที่ 49 หมู่ที่ 1 (บ้านพร่อน) ตำบลพร่อน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส
- เจ้าของเรือน** นายบุญ เทพพรหม อายุ 84 ปี (ผู้สร้างเรือน)
นางนุ้ย เทพพรหม
- อายุเรือน** 50 ปี
- ลักษณะเรือน** เรือน 8 แม่เสา หลังคาทรงจั่วมะนิลา ขยายระเบียงและชายหลังคาออกจากแม่เรือนทั้ง 2 ด้าน ยื่นมุขระเบียงเดี่ยวหลังคาทรงจั่ว

รูปที่ 3-220 ด้านข้างเรือน

รูปที่ 3-221 ด้านหน้าเรือน นอกชานเรือนและบันไดทางขึ้นเรือนด้านหน้าถูกรื้อออกไปแล้ว

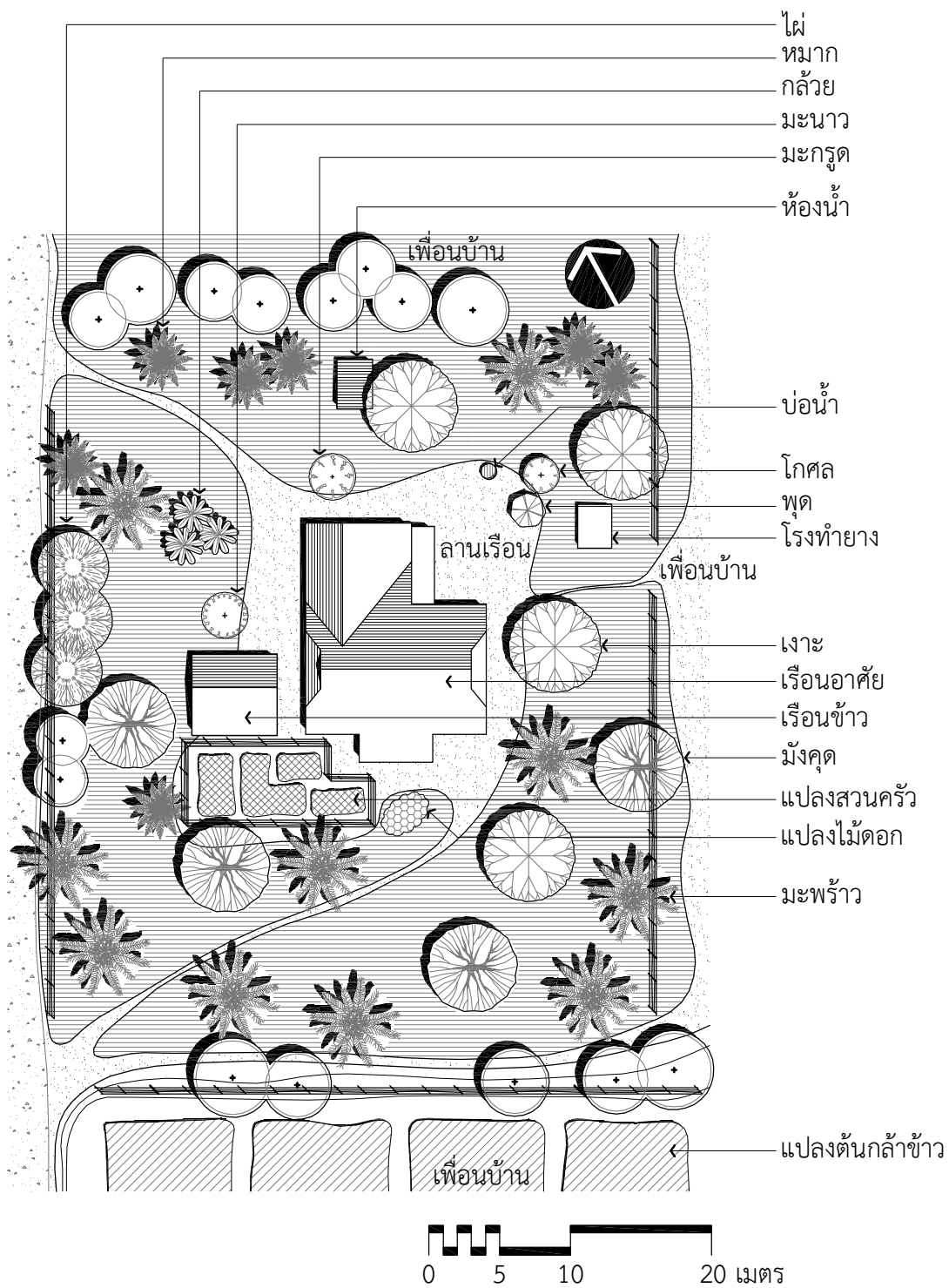

รูปที่ 3-222 บนแม่เรือน

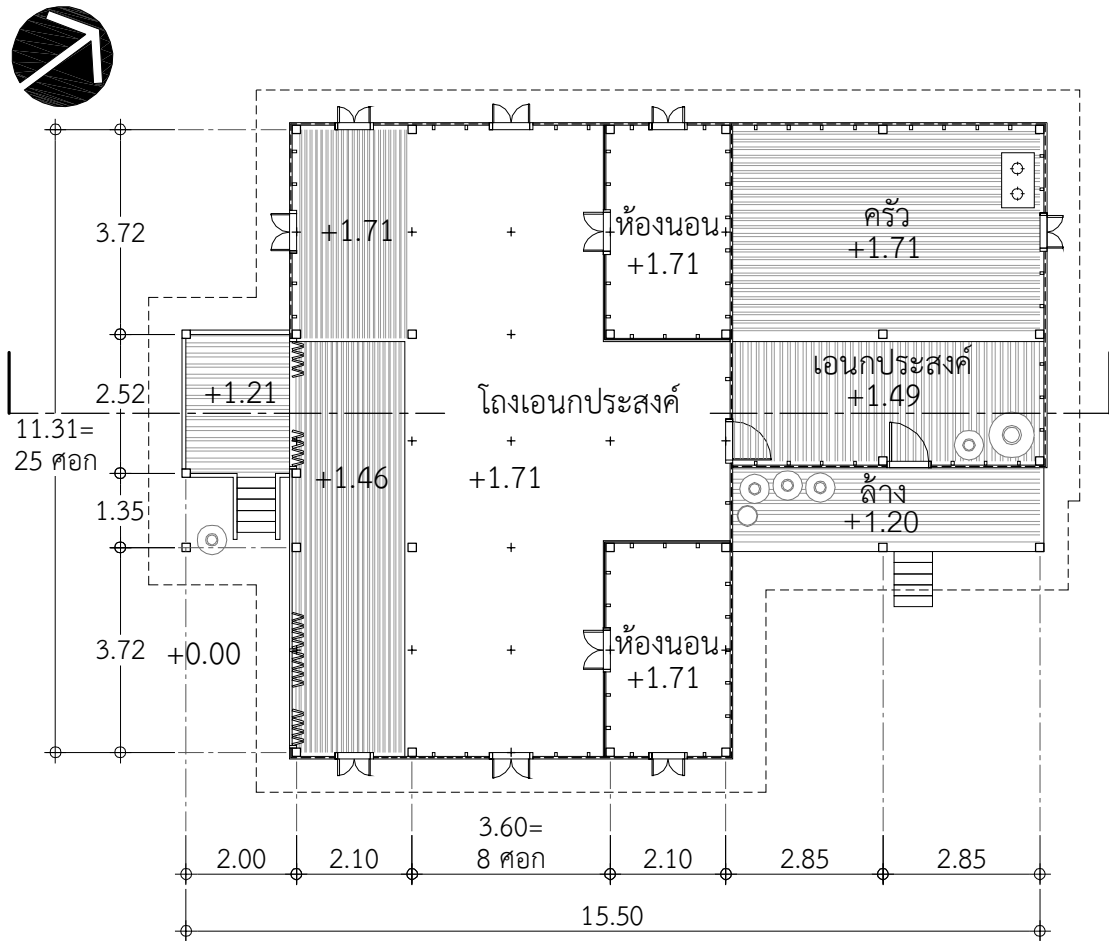

รูปที่ 3-223 เจ้าของเรือน

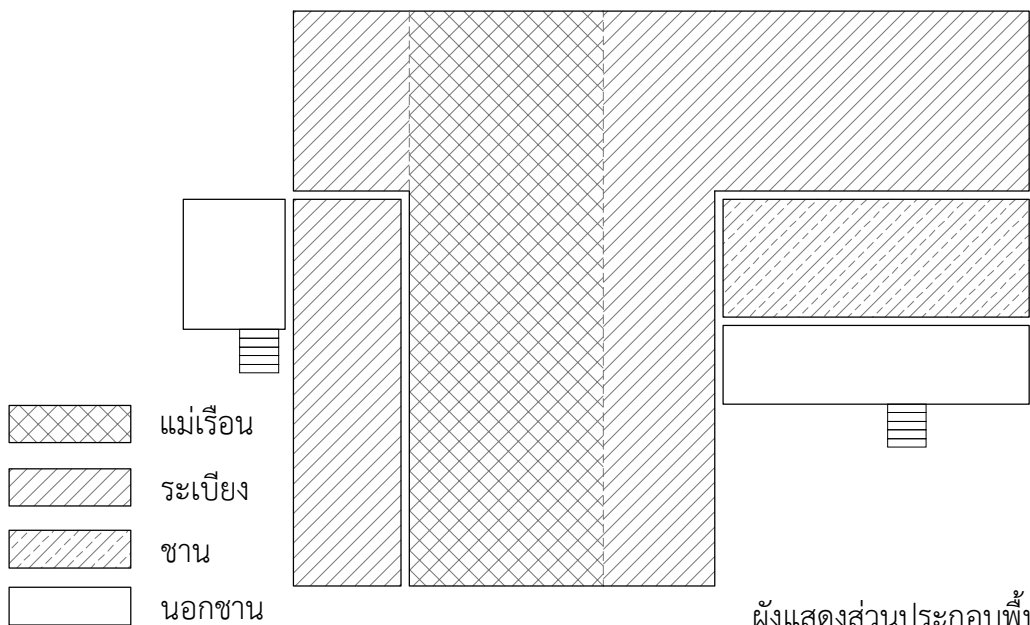

รูปที่ 3-000 ผังเรือนหลังที่ 5

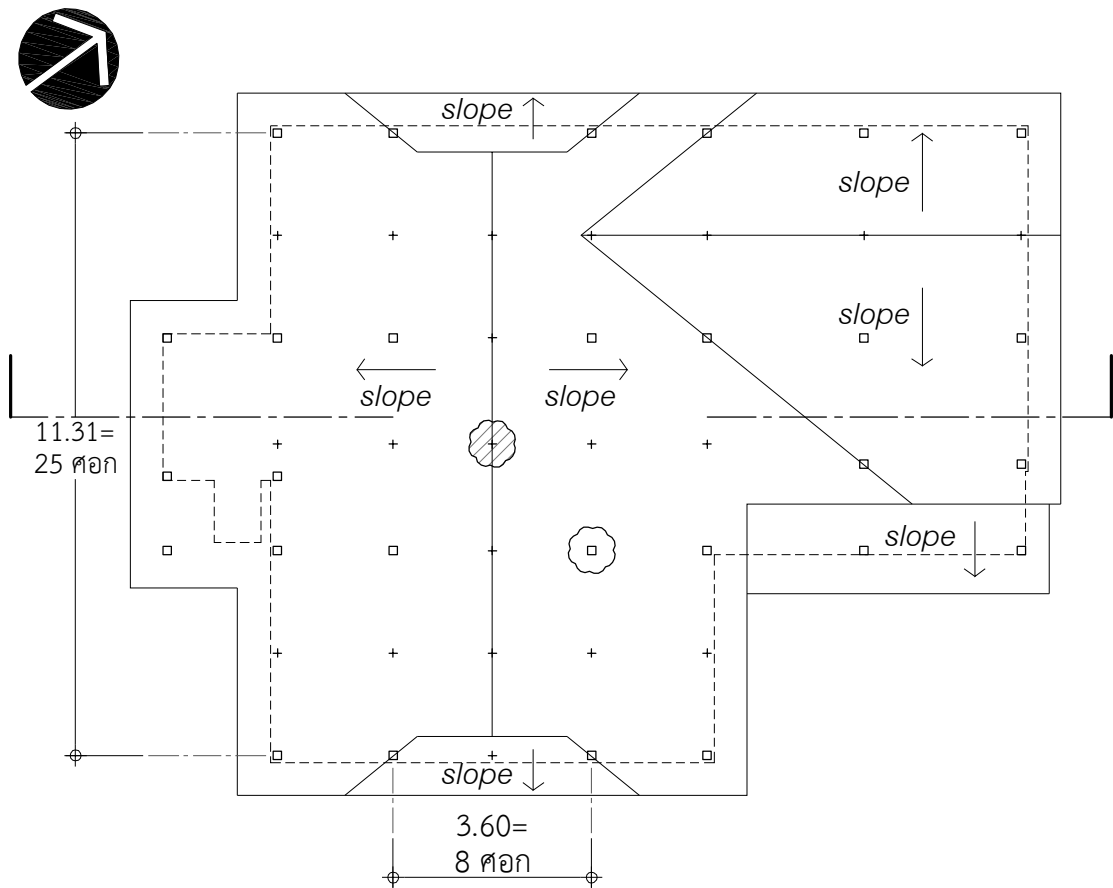
- ผนังไม้ซ้อนเกล็ด   ฝ้าไม้เว้นร่อง
- ผนังไม้ไผ่สาน   ฝ้าไม้ตีขีด   ผังพื้น

- แม่เรื่อน
- ระเบียบียง
- ชาน
- นอกชาน

ผังแสดงส่วนประกอบพื้นเรื่อน

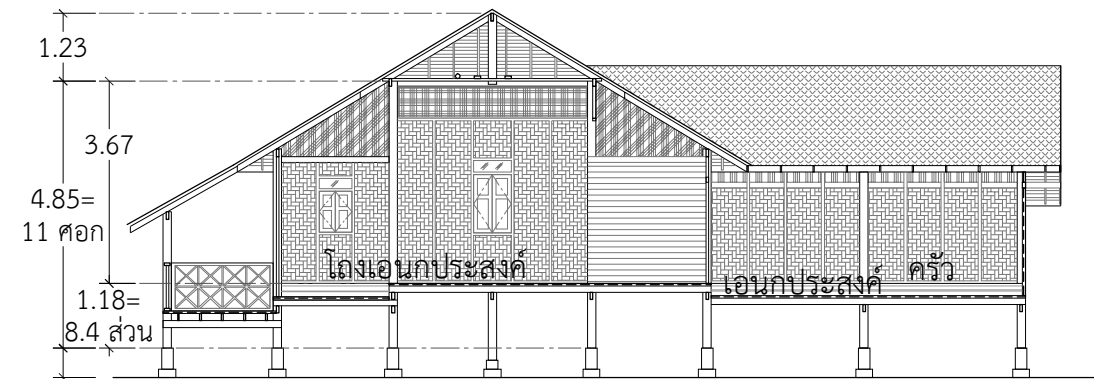
รูปที่ 3-000 ผังพื้นและผังแสดงส่วนประกอบพื้นเรื่อนหลังที่ 5

- ตำแหน่งเสาเอก
- ตำแหน่งภูมิเรือน

แม่เรือนยาว 11.31 ม. = 25 ศึก
 แม่เรือนกว้าง 3.60 ม. = 8 ศึก
 (1 ศึก = 0.45 ม. , ยึดตามศึกเจ้าเรือน)

ผังหลังคา

ปลายเสา-พื้นเรือน สูง 1.18 ม. = 8.4 ส่วน (1 ส่วน มีขนาดเท่ากับหน้าเสาเรือน)
 เสาสูง 4.85 ม. = 11 ศึก (1 ศึก = 0.475 ม. , ยึดตามศึกเจ้าเรือน)

รูปตัดตามขวาง

รูปที่ 3-000 ผังหลังคาและรูปตัดตามขวางเรือนหลังที่ 5

เรือนหลังที่ 6

- สถานที่ตั้ง** เลขที่ 93 หมู่ที่ 1 (บ้านพร่อน) ตำบลพร่อน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส
- เจ้าของเรือน** นายช่วย เทพขุน อายุ 75 ปี (ผู้สร้างเรือน)
นางพิณ เทพขุน
- อายุเรือน** 55 ปี
- ลักษณะเรือน** เรือน 8 แม่เสา หลังคาทรงปั้นหยา ขยายระเบียงและชายหลังคาออกจากแม่เรือน ทั้ง 2 ด้าน ยื่นมุขระเบียงเดี่ยวหลังคาทรงจั่ว

รูปที่ 3-227 ลานทรายด้านหน้าเรือน

รูปที่ 3-228 ด้านข้างเรือน

รูปที่ 3-229, 3-230 เจ้าของเรือน

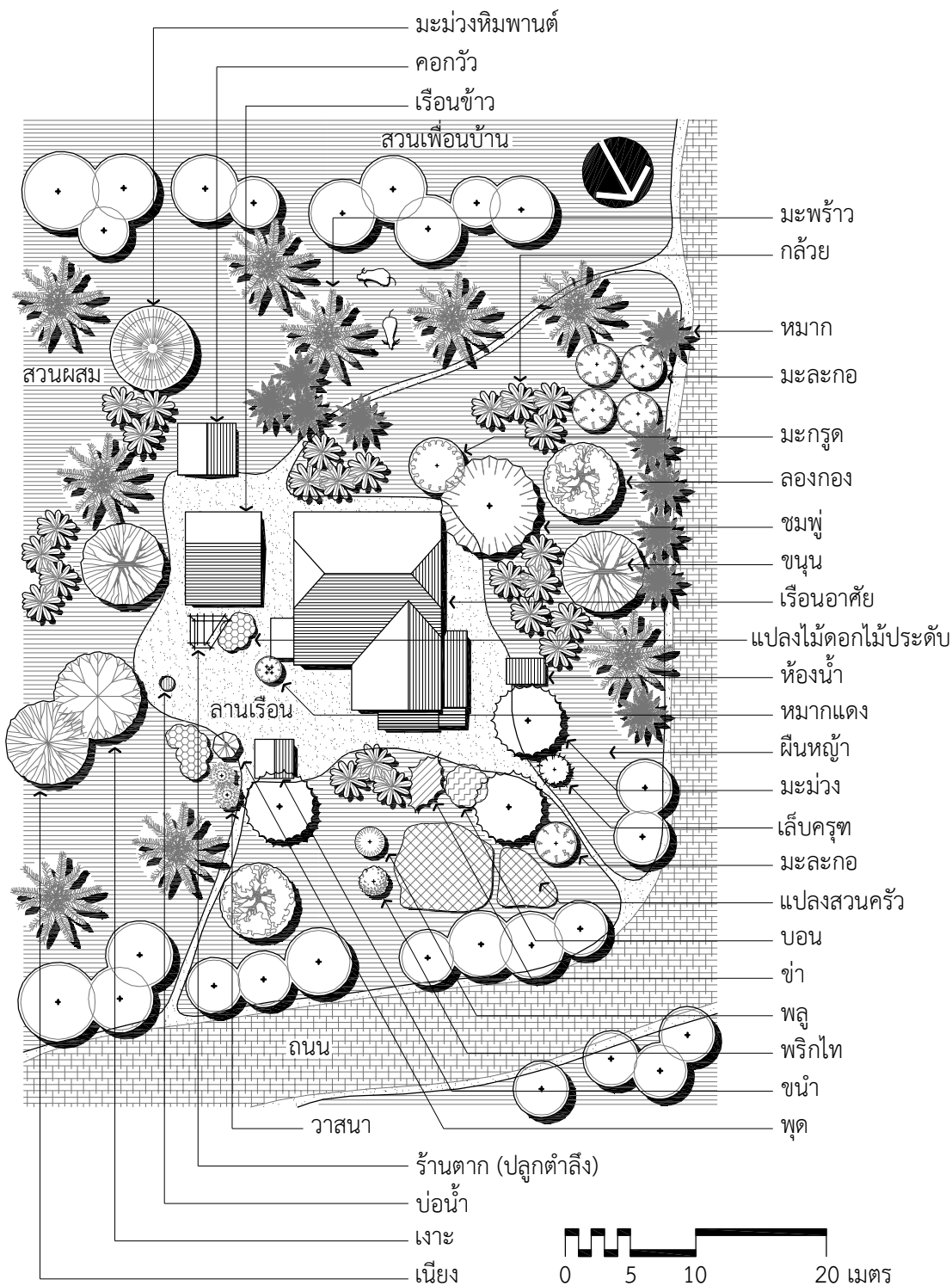
รูปที่ 3-231 มุขระเบียงครัว และนอกชานเรือนที่อยู่ติดกัน มีบันไดลงเรือนจากนอกชานเรือนด้วย

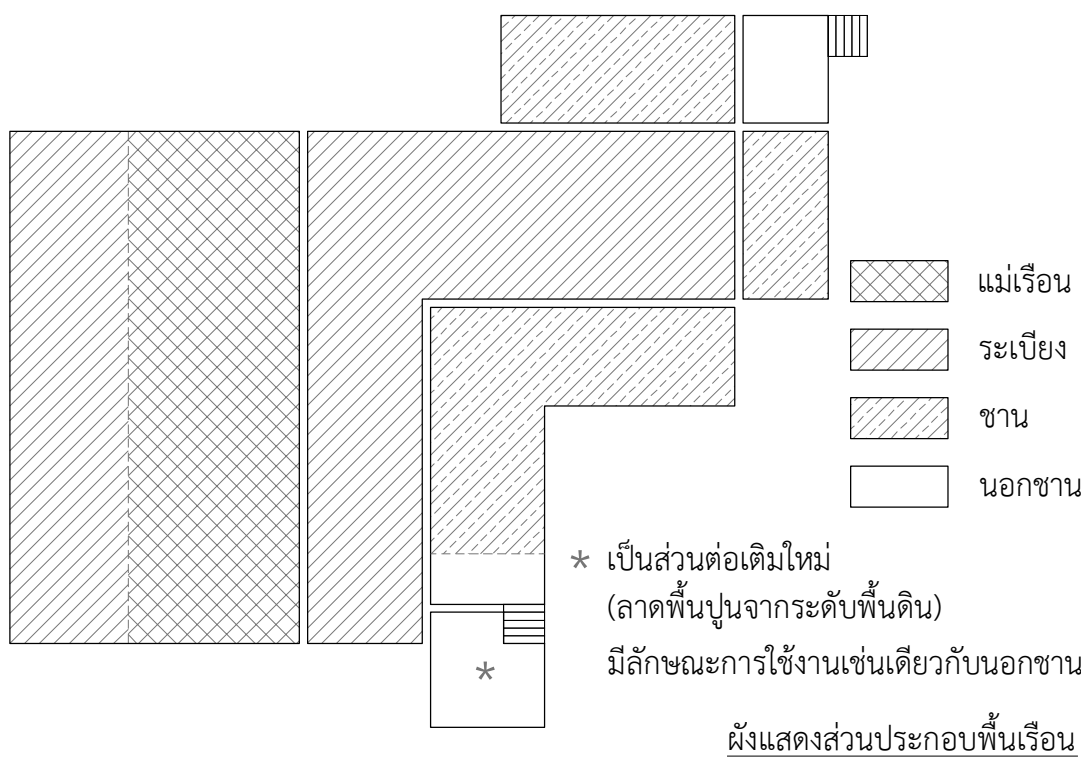
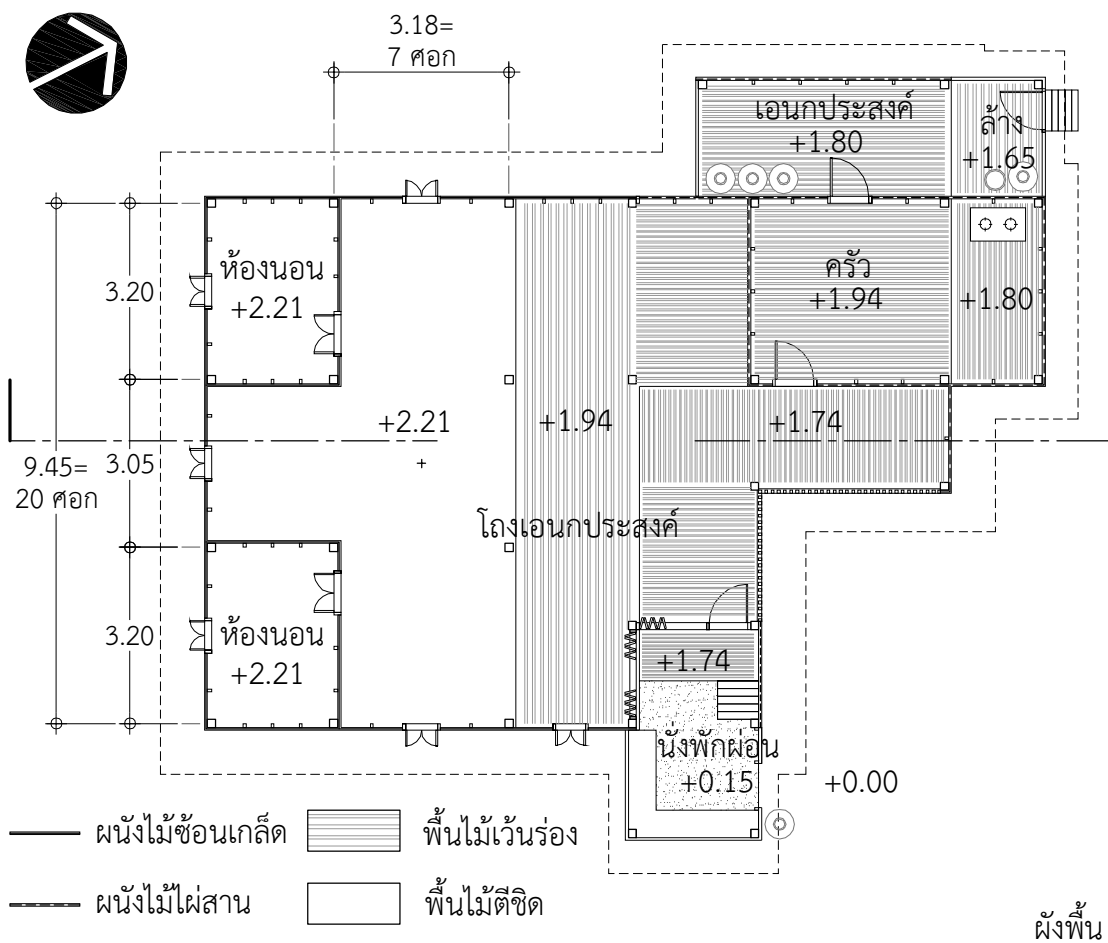
รูปที่ 3-232 ด้านหลังเรือน

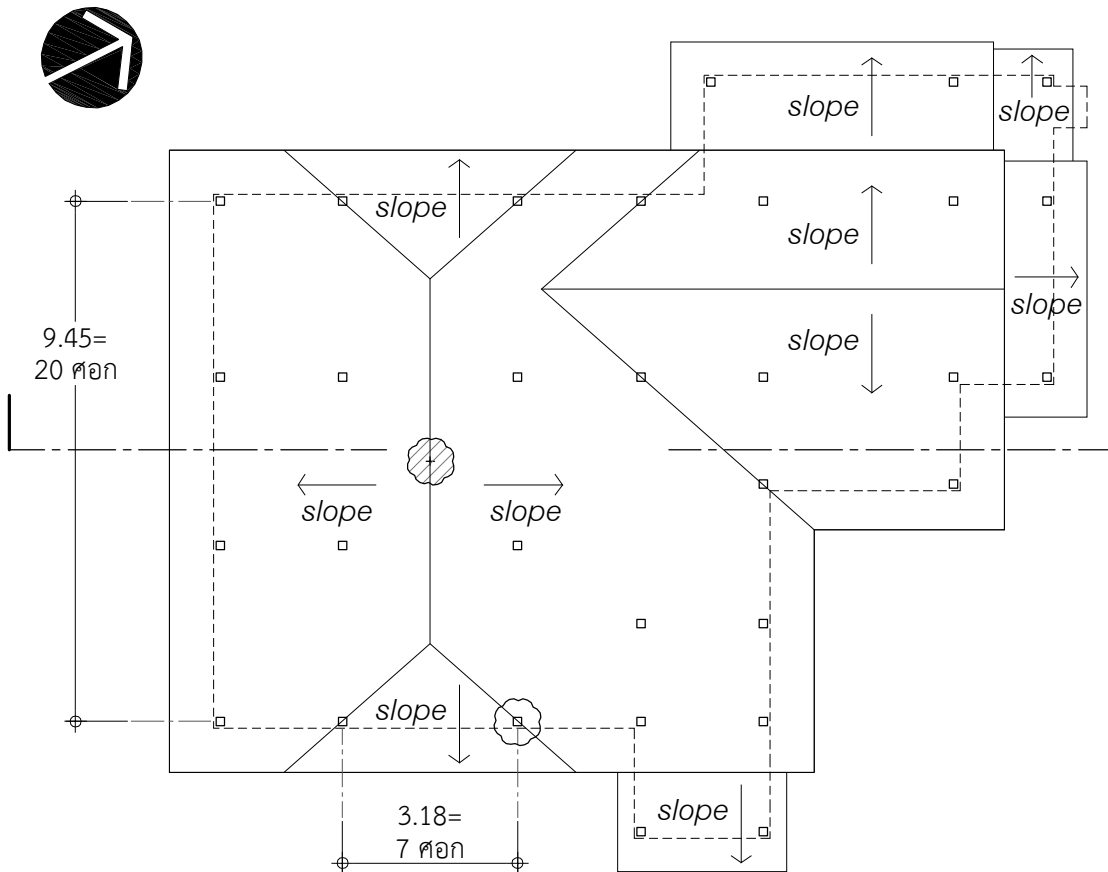
รูปที่ 3-233 โถงเอนกประสงค์ภายในเรือน

รูปที่ 3-000 ผังเรือนหลังที่ 6

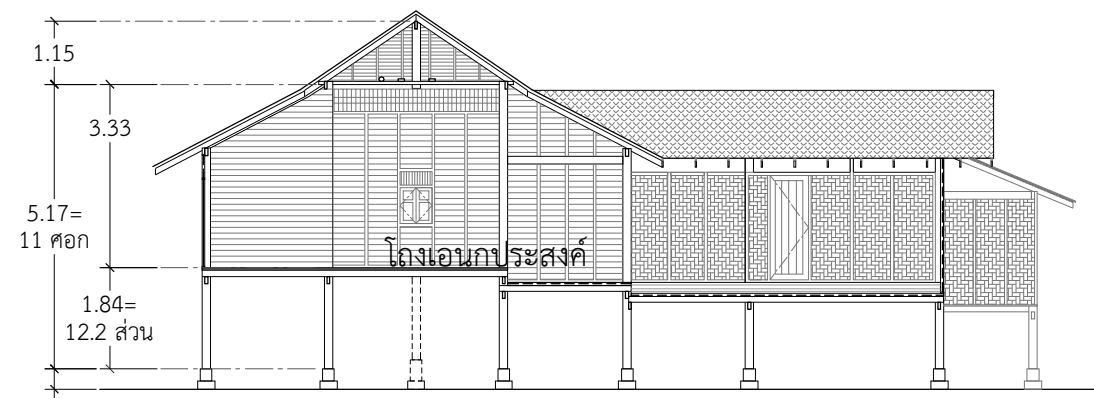
รูปที่ 3-000 ผังพื้นและผังแสดงส่วนประกอบพื้นเรื่อนหลังที่ 6

- ตำแหน่งเสาเอก
- ตำแหน่งภูมิเรือน

แม่เรือนยาว 9.45 ม. = 20 คอก
 แม่เรือนกว้าง 3.18 ม. = 7 คอก
 (1 คอก = 0.47 ม. , ยึดตามคอกเจ้าเรือน)

ผังหลังคา

0.37 ปลายเสา-พื้นเรือน สูง 1.84 ม. = 12.2 ส่วน (1 ส่วน มีขนาดเท่ากับหน้าเสาเรือน)
 เสาสูง 5.17 ม. = 11 คอก (1 คอก = 0.47 ม. , ยึดตามคอกเจ้าเรือน)

รูปตัดตามขวาง

เรือนหลังที่ 7

- สถานที่ตั้ง** เลขที่ 92 หมู่ที่ 1 (บ้านพร่อน) ตำบลพร่อน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส
- เจ้าของเรือน** นายราช พรหมศร อายุ 79 ปี (ผู้สร้างเรือน)
นางสุข พรหมศร อายุ 70 ปี
- อายุเรือน** 53 ปี
- ลักษณะเรือน** เรือน 8 แม่เสา หลังคาทรงปั้นหยา ขยายระเบียงและชายหลังคาออกจากแม่เรือน ทั้ง 2 ด้าน ยื่นมุขระเบียงเดี่ยวหลังคาทรงปั้นหยา และทรงจั่วมะนิลา

รูปที่ 3-237 เจ้าของเรือน

รูปที่ 3-238 เสาภูมิ (ต้นกลาง)

รูปที่ 3-239 โถงเอนกประสงค์ภายในเรือน

รูปที่ 3-240 ด้านหน้าเรือน

รูปที่ 3-241 ด้านหลังเรือน

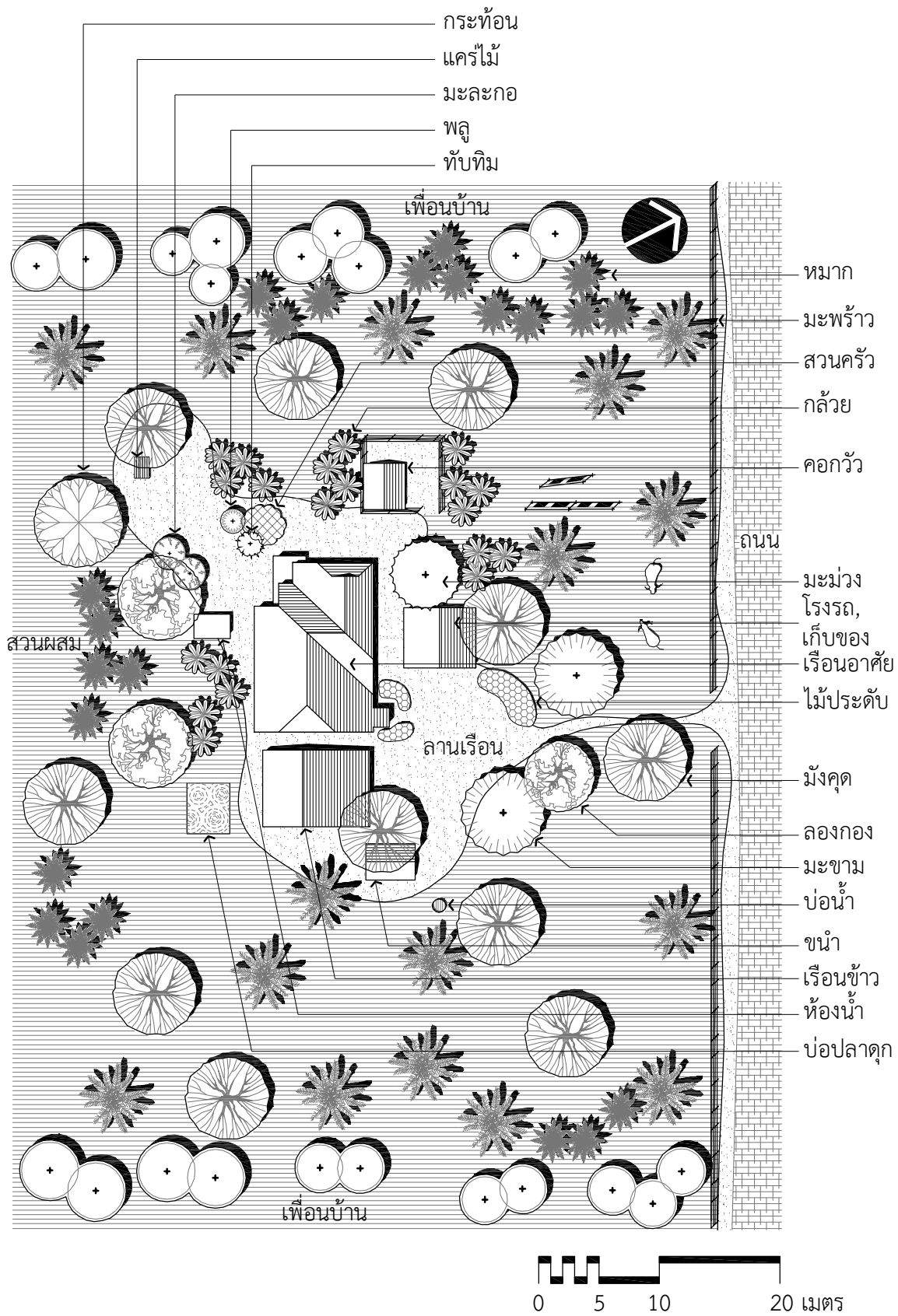

รูปที่ 3-242 เรือนข้างข้าง

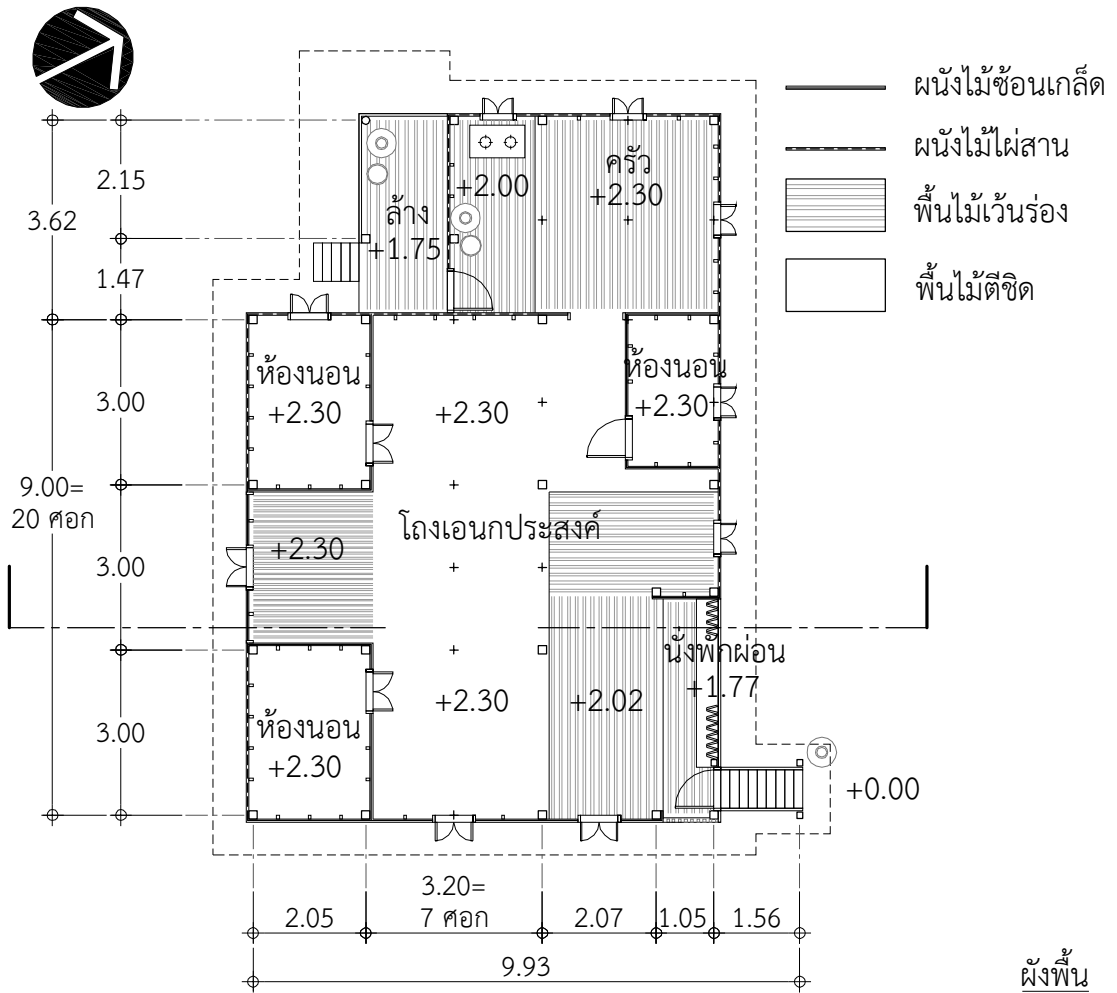

รูปที่ 3-243 การใช้ประโยชน์จากใต้ถุนสูง

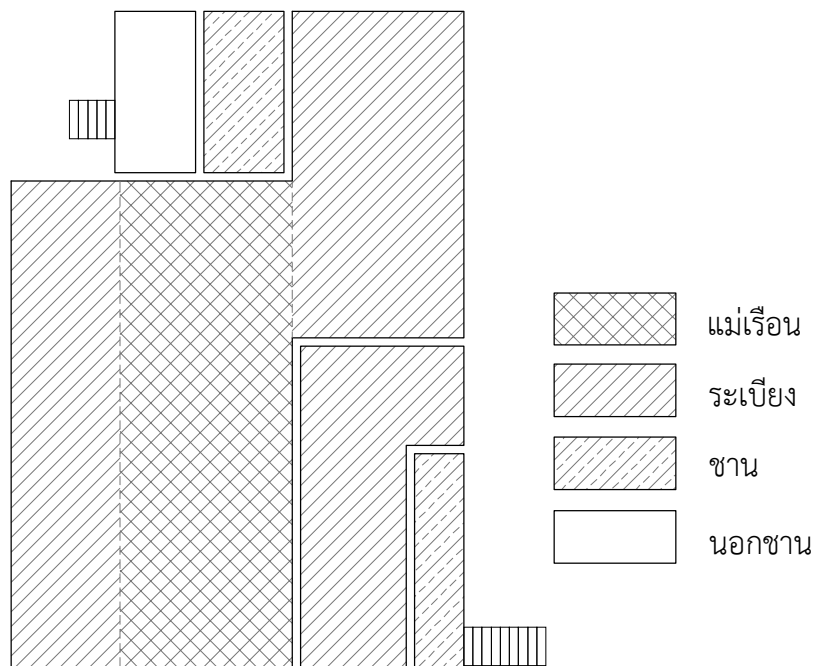

รูปที่ 3-000 ผังเรียนหลังที่ 7

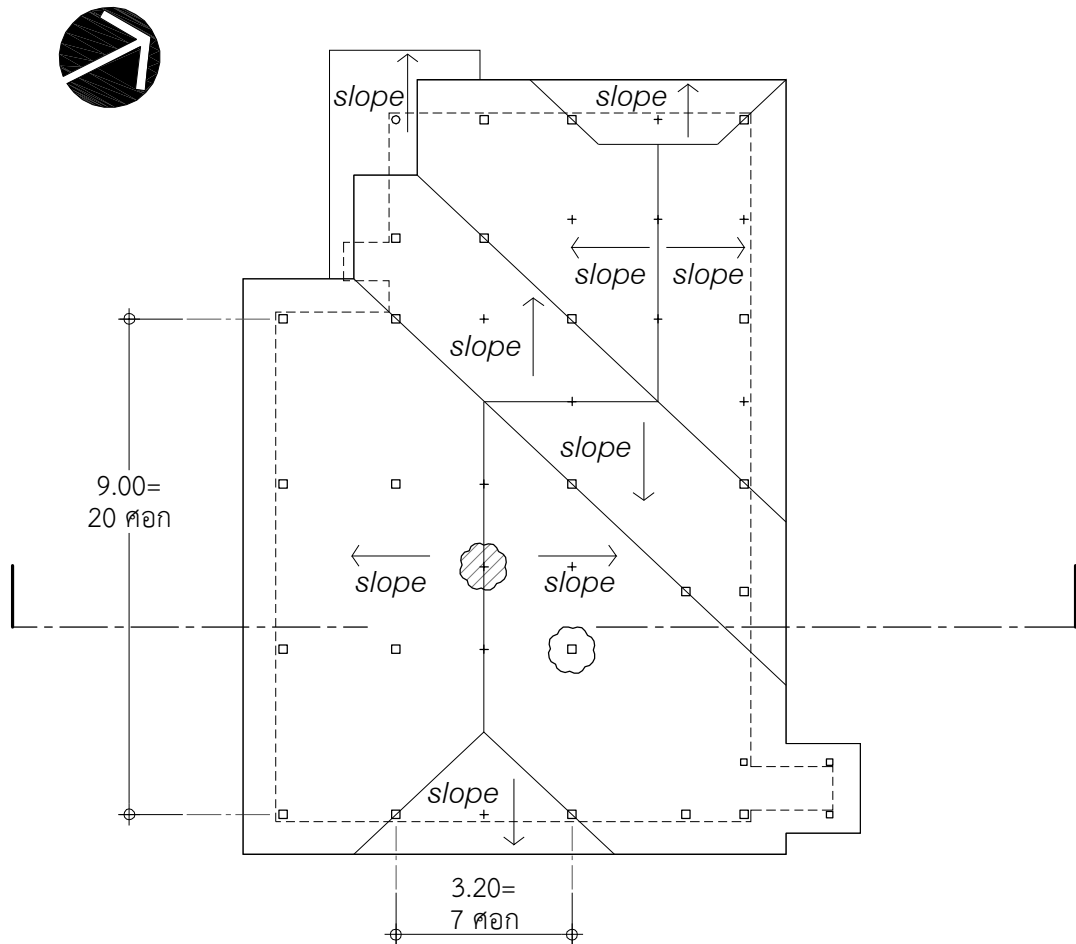

ผังพื้น

ผังแสดงส่วนประกอบพื้นเรือน

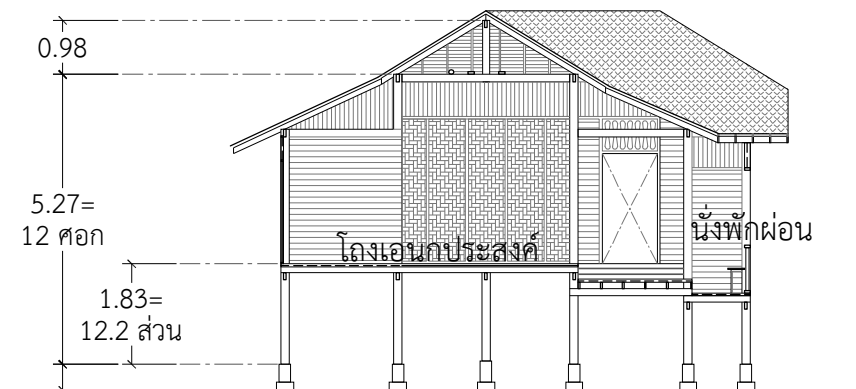
รูปที่ 3-000 ผังพื้นและผังแสดงส่วนประกอบพื้นเรือนหลังที่ 7

- ตำแหน่งเสาเอก
- ตำแหน่งภูมิเรือน

แม่เรือนยาว 9.00 ม. = 20 คอก
 แม่เรือนกว้าง 3.20 ม. = 7 คอก
 (1 คอก = 0.45 ม. , ยึดตามคอกเจ้าเรือน)

ผังหลังคา

0.47 ปลายเสา-พื้นเรือน สูง 1.83 ม. = 12.2 ส่วน (1 ส่วน มีขนาดเท่ากับหน้าเสาเรือน)
 เสาสูง 5.27 ม. = 12 คอก (1 คอก = 0.45 ม. ,ยึดตามคอกเจ้าเรือน)

รูปตัดตามขวาง

รูปที่ 3-000 ผังหลังคาและรูปตัดตามขวางเรือนหลังที่ 7

เรือนหลังที่ 8

- สถานที่ตั้ง** เลขที่ 75 หมู่ที่ 1 (บ้านพร่อน) ตำบลพร่อน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส
- เจ้าของเรือน** นางมะ ไชยสิทธิ์ อายุ 72 ปี (ผู้ร่วมสร้างเรือน)
- อายุเรือน** 52 ปี
- ลักษณะเรือน** เรือน 6 แม่เสา หลังคาทรงปั้นหยา ขยายระเบียงและชายหลังคาออกจากแม่เรือน ทั้ง 2 ด้าน ยื่นมุขระเบียงเดี่ยวหลังคาทรงจั่วมะนิลา มีเรือนครัว 8 แม่เสา หลังคาทรงจั่วและจั่วมะนิลา สร้างอยู่ด้านหลัง มีระเบียงและรางน้ำเป็นตัวเชื่อม

รูปที่ 3-247 ด้านหน้าเรือน

รูปที่ 3-248 ด้านหลังเรือน

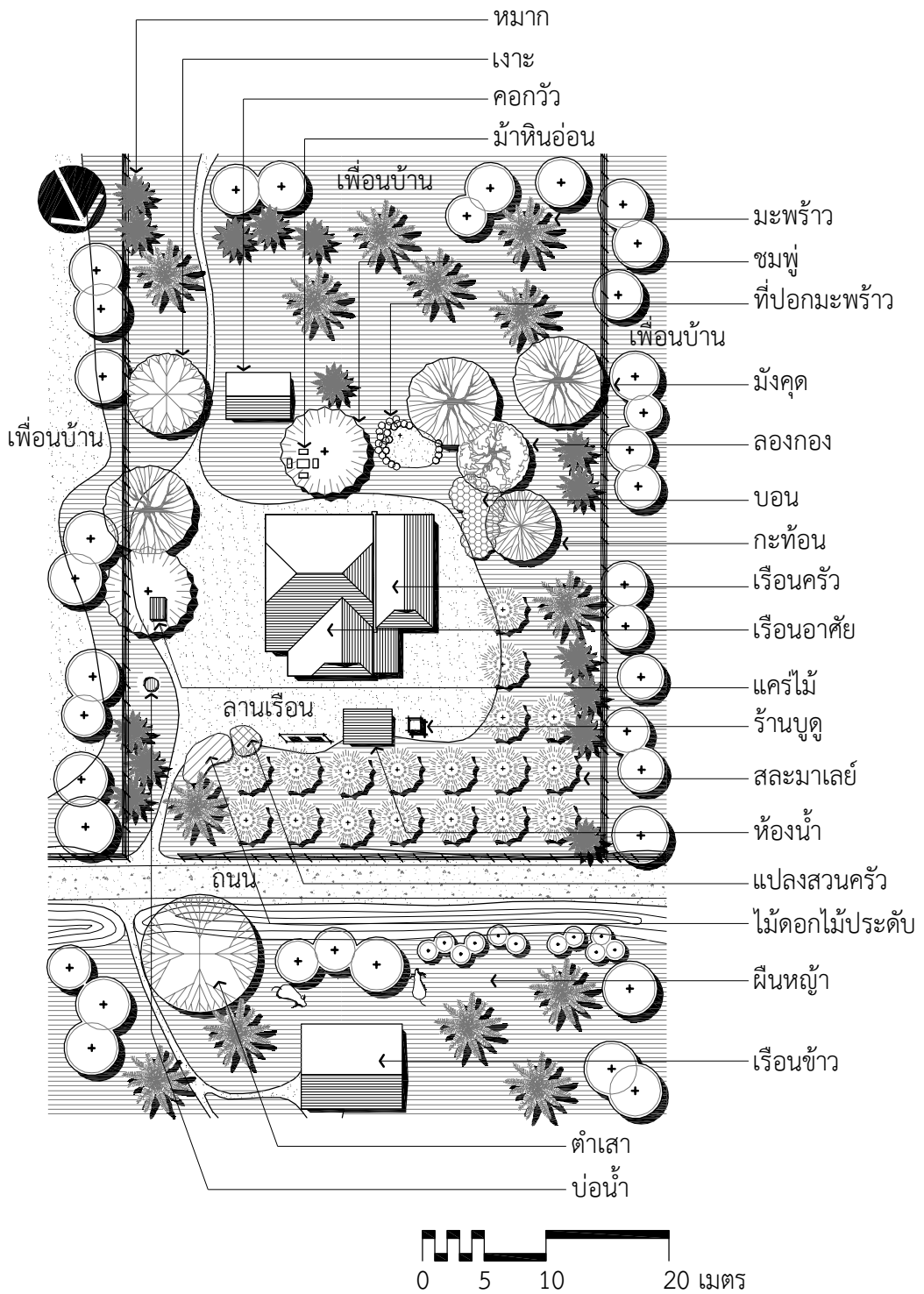
รูปที่ 3-249 มุขระเบียง และนอก
ชานเรือนที่อยู่ติดกับเรือนครัว

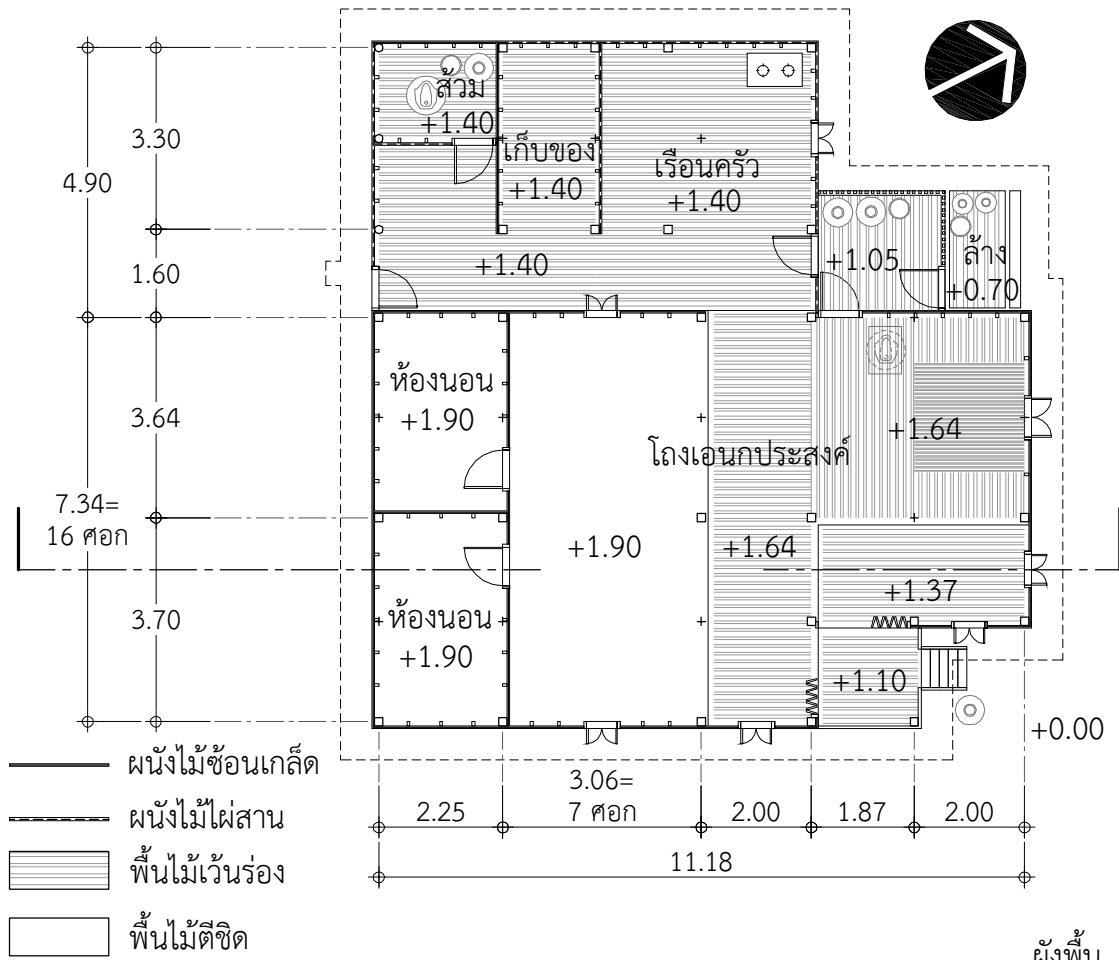
รูปที่ 3-250 โถงเอนกประสงค์ภายในเรือน (เจ้าของเรือน
นั่งทำงานอยู่บนระเบียงเรือน พื้นที่ถัดไปคือมุขระเบียง)

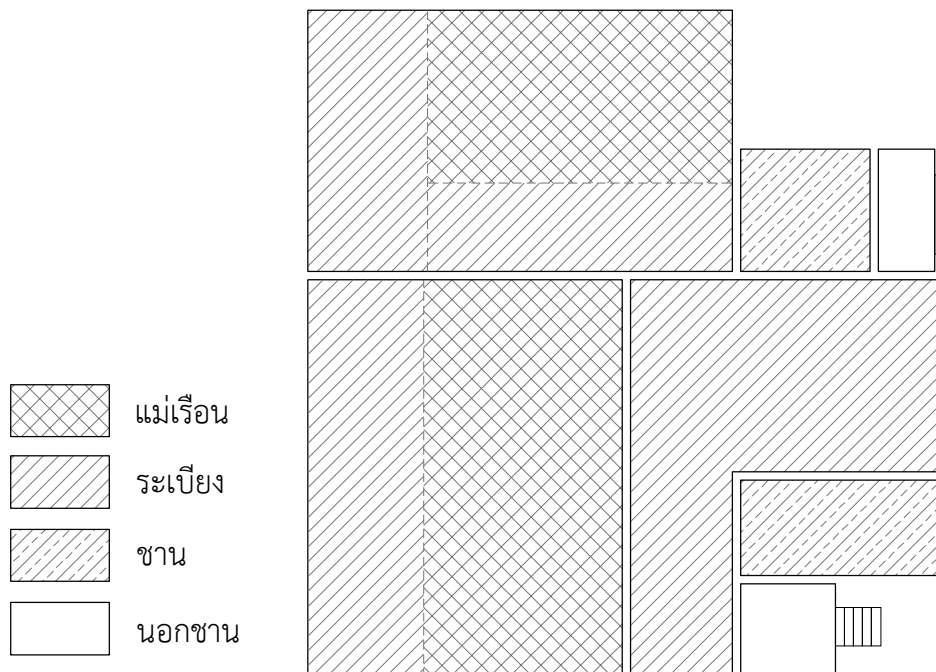
รูปที่ 3-251 เจ้าของเรือน

รูปที่ 3-000 ผังเรือนหลังที่ 8

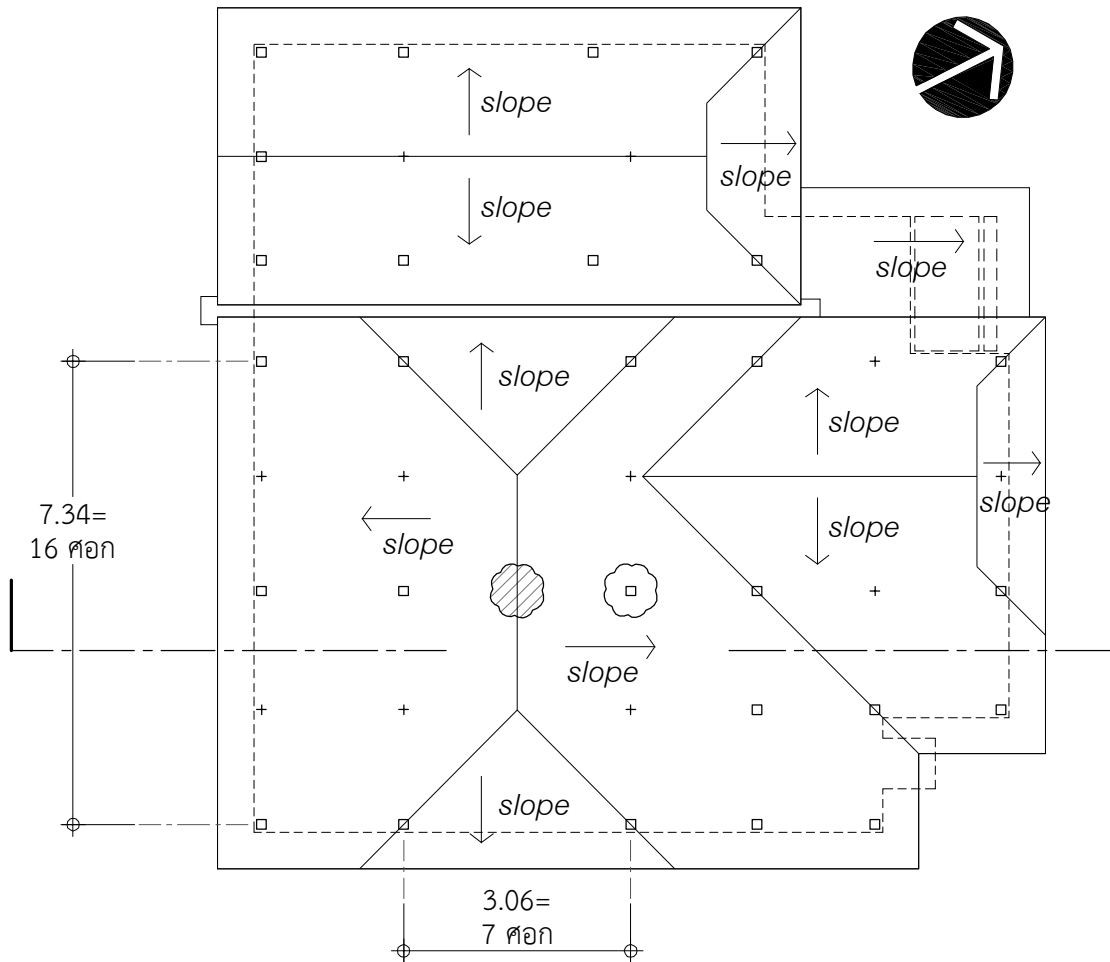

ผังพื้น

ผังแสดงส่วนประกอบพื้นเรื่อน

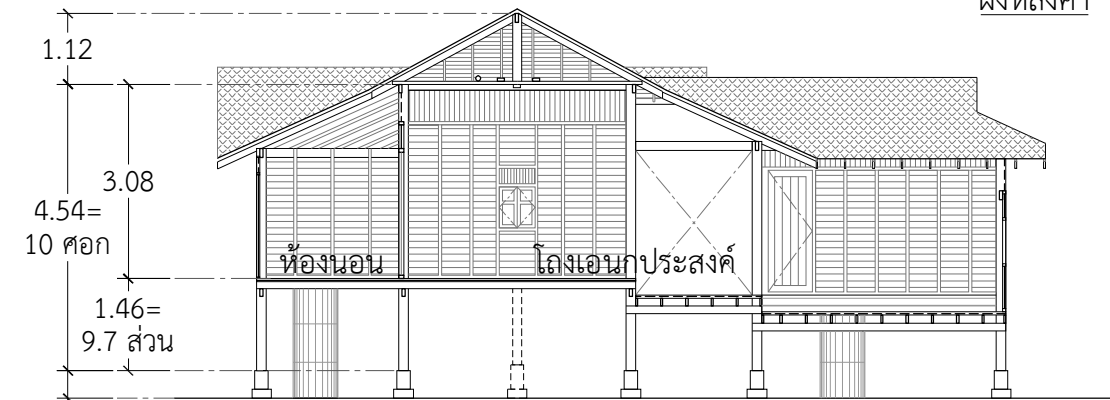
รูปที่ 3-000 ผังพื้นและผังแสดงส่วนประกอบพื้นเรื่อนหลังที่ 8

- ตำแหน่งเสาเอก
- ตำแหน่งภูมิเรือน

แม่เรือนยาว 7.34 ม. = 16 คอก
 แม่เรือนกว้าง 3.06 ม. = 7 คอก
 (1 คอก = 0.45 ม. , ยึดตามคอกเจ้าเรือน)

ผังหลังคา

0.44
 ปลายเสา-พื้นเรือน สูง 1.46 ม. = 9.7 ส่วน (1 ส่วน มีขนาดเท่ากับหน้าเสาเรือน)
 เสาสูง 4.54 ม. = 10 คอก (1 คอก = 0.45 ม. , ยึดตามคอกเจ้าเรือน)

รูปตัดตามขวาง

รูปที่ 3-000 ผังหลังคาและรูปตัดตามขวางเรือนหลังที่ 8

เรือนหลังที่ 9

สถานที่ตั้ง เลขที่ 83 หมู่ที่ 1 (บ้านพร่อน) ตำบลพร่อน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

เจ้าของเรือน นายแดง อายุ 85 ปี (ผู้ร่วมสร้างเรือน)
นางฟุ่ม อายุ 75 ปี

อายุเรือน 53 ปี

ลักษณะเรือน เรือน 6 แม่เสา หลังคาทรงจั่วมะนิลา ขยายระเบียงและชายหลังคาออกจากแม่เรือนทั้ง 2 ด้าน ยื่นมุขระเบียงเดี่ยวหลังคาทรงปั้นหยา และจั่วมะนิลา

รูปที่ 3-255 ลานทรายด้านหน้าเรือน

รูปที่ 3-256 ด้านข้างเรือน

รูปที่ 3-257, 3-258 เจ้าของเรือน

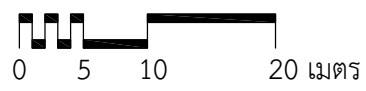
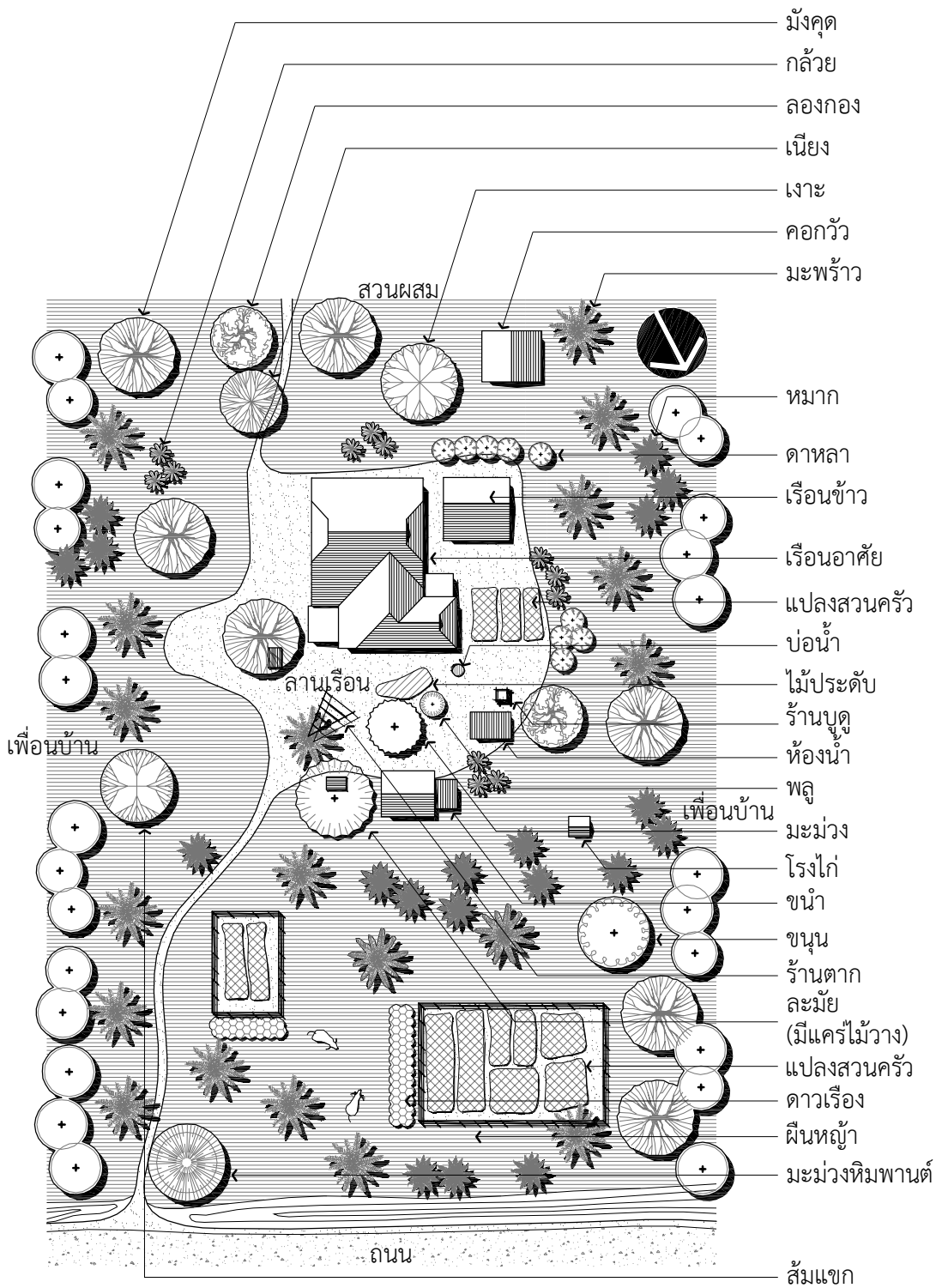

รูปที่ 3-259 เสาภูมิ(เสาค้ำต้นที่อยู่กึ่งกลาง)

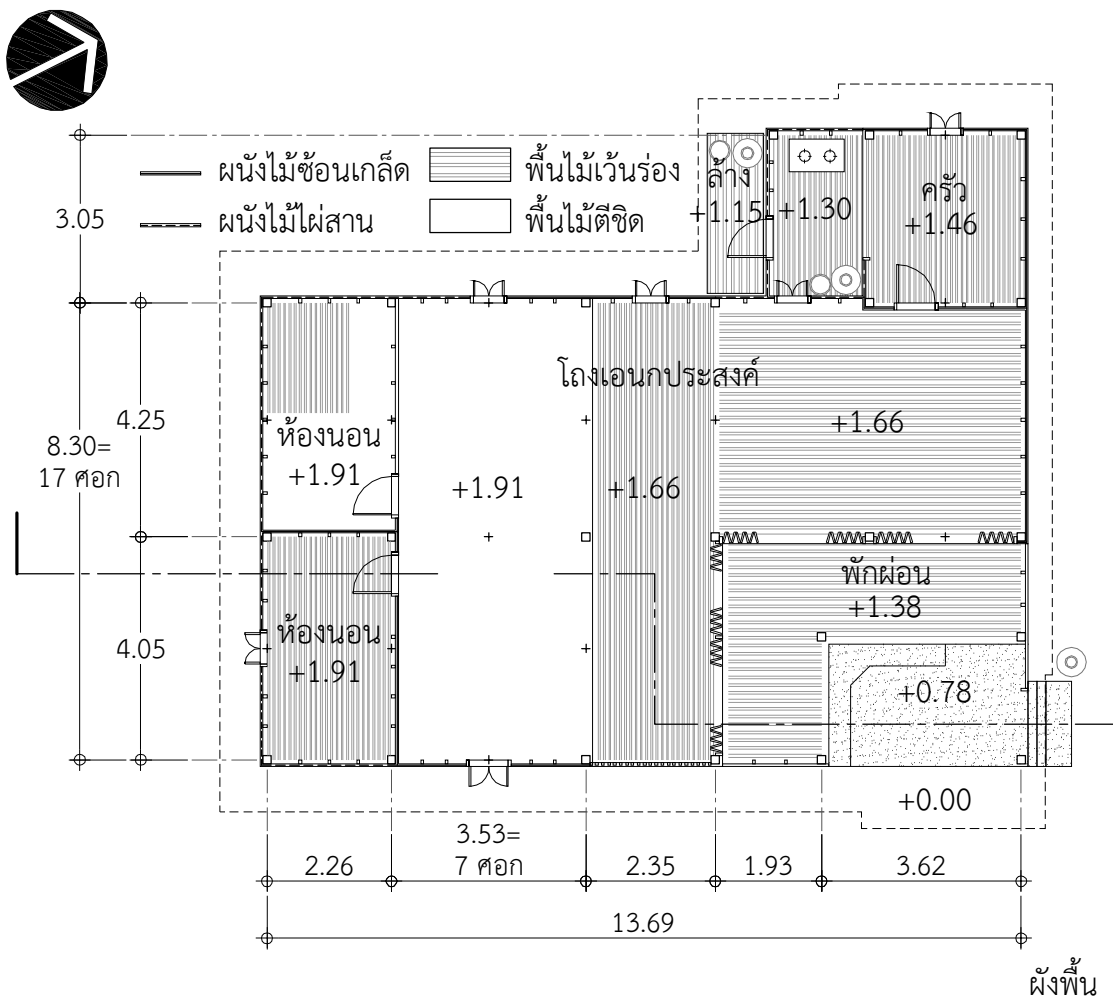

รูปที่ 3-260, 3-261 การเชื่อมต่อกันระหว่างที่ว่างของโถงเอนกประสงค์ภายในเรือนกับที่ว่างนอกชานเรือน

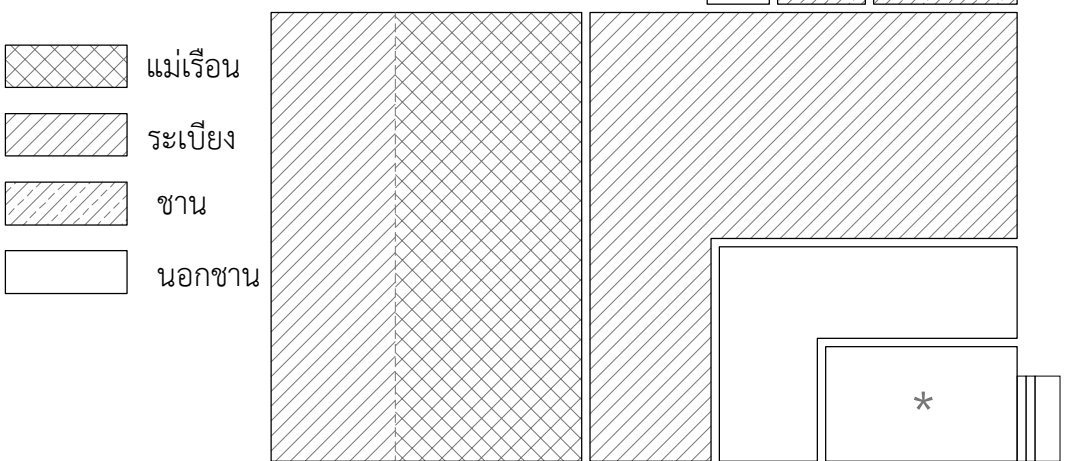

รูปที่ 3-000 ผังเรือนหลังที่ 9

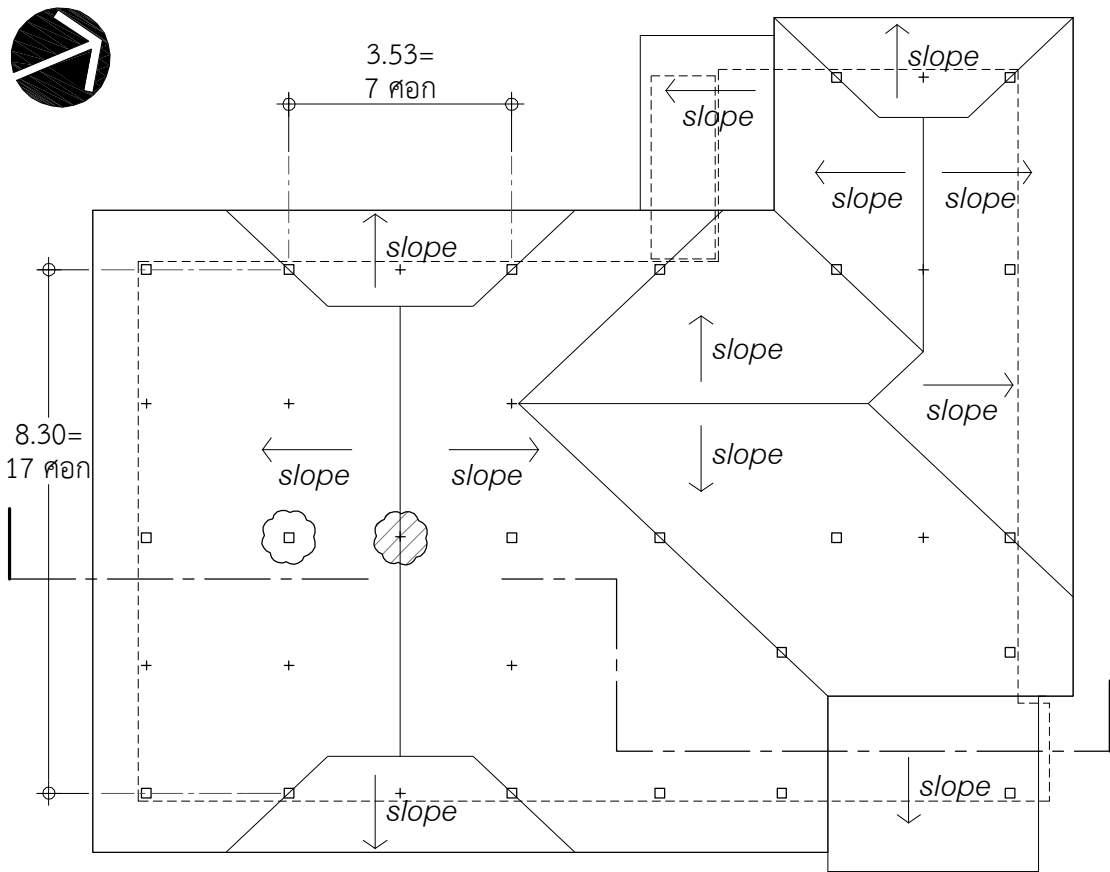

* เป็นส่วนต่อเติมใหม่ (ลาดพื้นปูนจากระดับพื้นดิน)
มีลักษณะการใช้งานเช่นเดียวกับนอกชาน

ผังแสดงส่วนประกอบพื้นเรือน

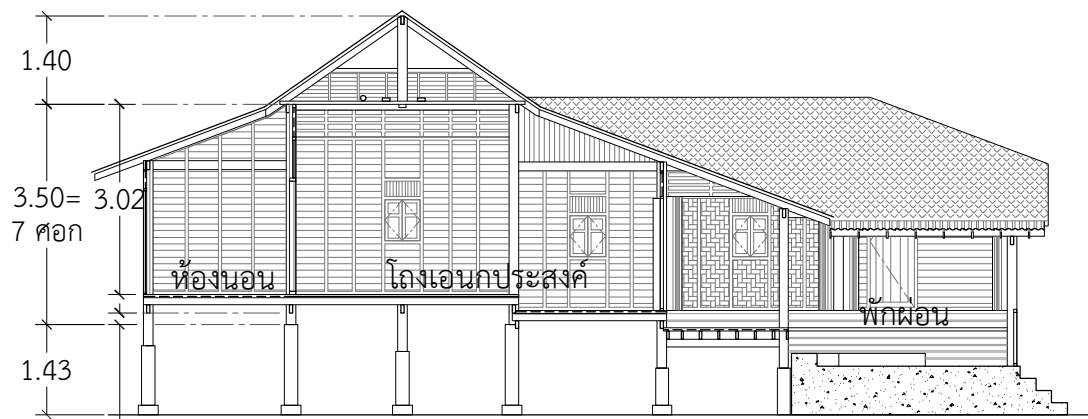
รูปที่ 3-000 ผังพื้นและผังแสดงส่วนประกอบพื้นเรือนหลังที่ 9

- ตำแหน่งเสาเอก
- ตำแหน่งภูมิเรือน

แม่เรือนยาว 8.30 ม. = 17 คอก
 แม่เรือนกว้าง 3.53 ม. = 7 คอก
 (1 คอก = 0.485 ม. , ยึดตามคอกเจ้าเรือน)

ผังหลังคา

0.19 = 1.35 ส่วน
 ปลายเสา-ท้องรอด สูง 0.19 ม. = 1.35 ส่วน (1 ส่วน มีขนาดเท่ากับหน้าเสาเรือน)
 เสาสูง 3.50 ม. = 7 คอก (1 คอก = 0.485 ม. , ยึดตามคอกเจ้าเรือน)

รูปตัดตามขวาง

รูปที่ 3-000 ผังหลังคาและรูปตัดตามขวางเรือนหลังที่ 9

เรือนหลังที่ 10

- สถานที่ตั้ง** เลขที่ 57 หมู่ที่ 1 (บ้านพร่อน) ตำบลพร่อน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส
- เจ้าของเรือน** นายนุ้ย ศิริรัตน์ อายุ 84 ปี (ผู้ร่วมสร้างเรือน)
นางนุ้ย ศิริรัตน์ อายุ 80 ปี
- อายุเรือน** 51 ปี
- ลักษณะเรือน** เรือน 8 แม่เสา หลังคาทรงจั่วมะนิลา ขยายระเบียงและชายหลังคาออกจากแม่เรือนทั้ง 2 ด้าน ยื่นมุขระเบียงคู่หลังคาทรงจั่ว มีเรือนครัว 6 แม่เสา หลังคาทรงจั่วสร้างอยู่ด้านข้าง มีระเบียงและรางน้ำเป็นตัวเชื่อม

รูปที่ 3-265 ด้านหน้าเรือน

รูปที่ 3-266 ด้านหลังเรือน

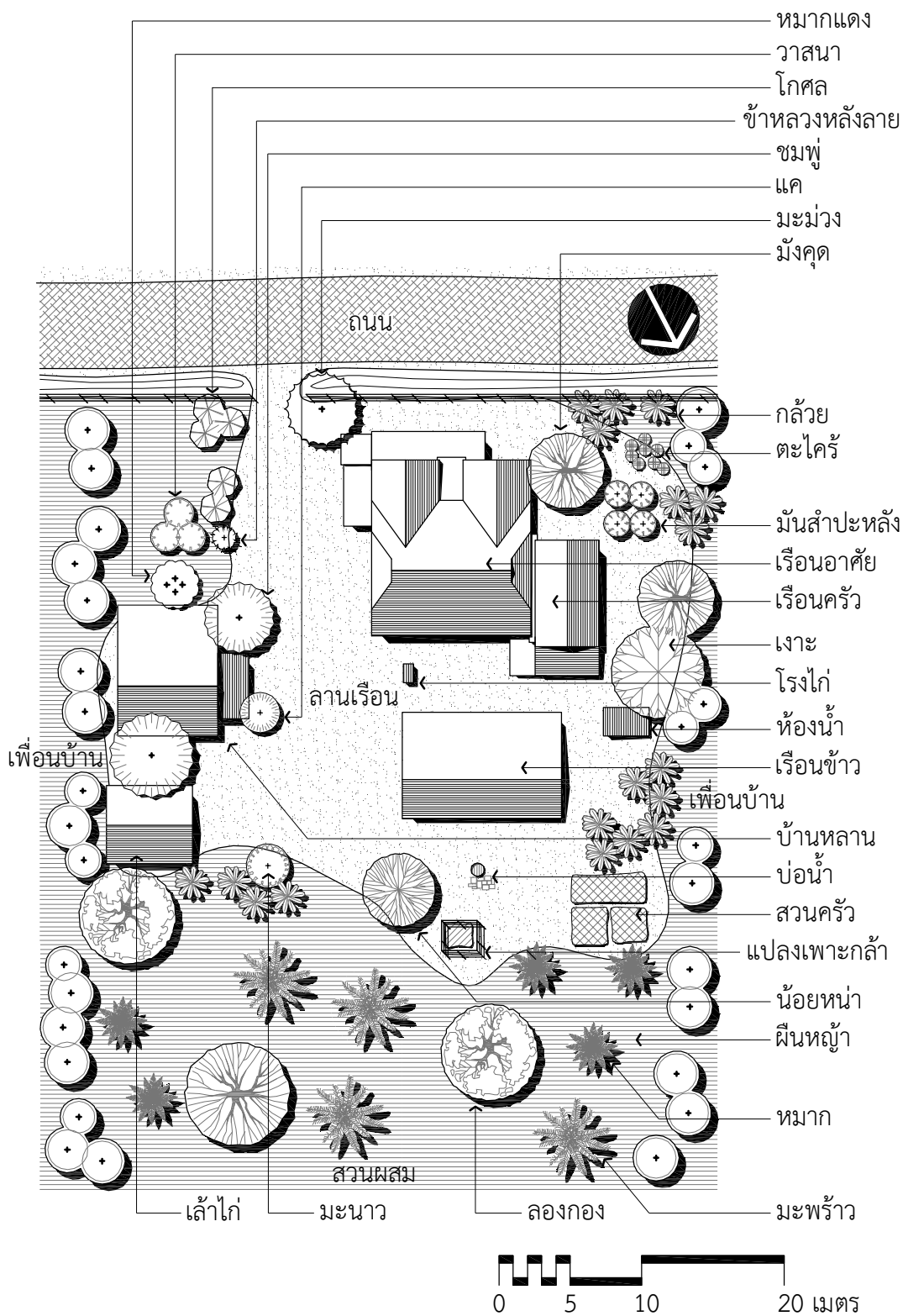
รูปที่ 3-267 นอกชานด้านหน้าเรือน

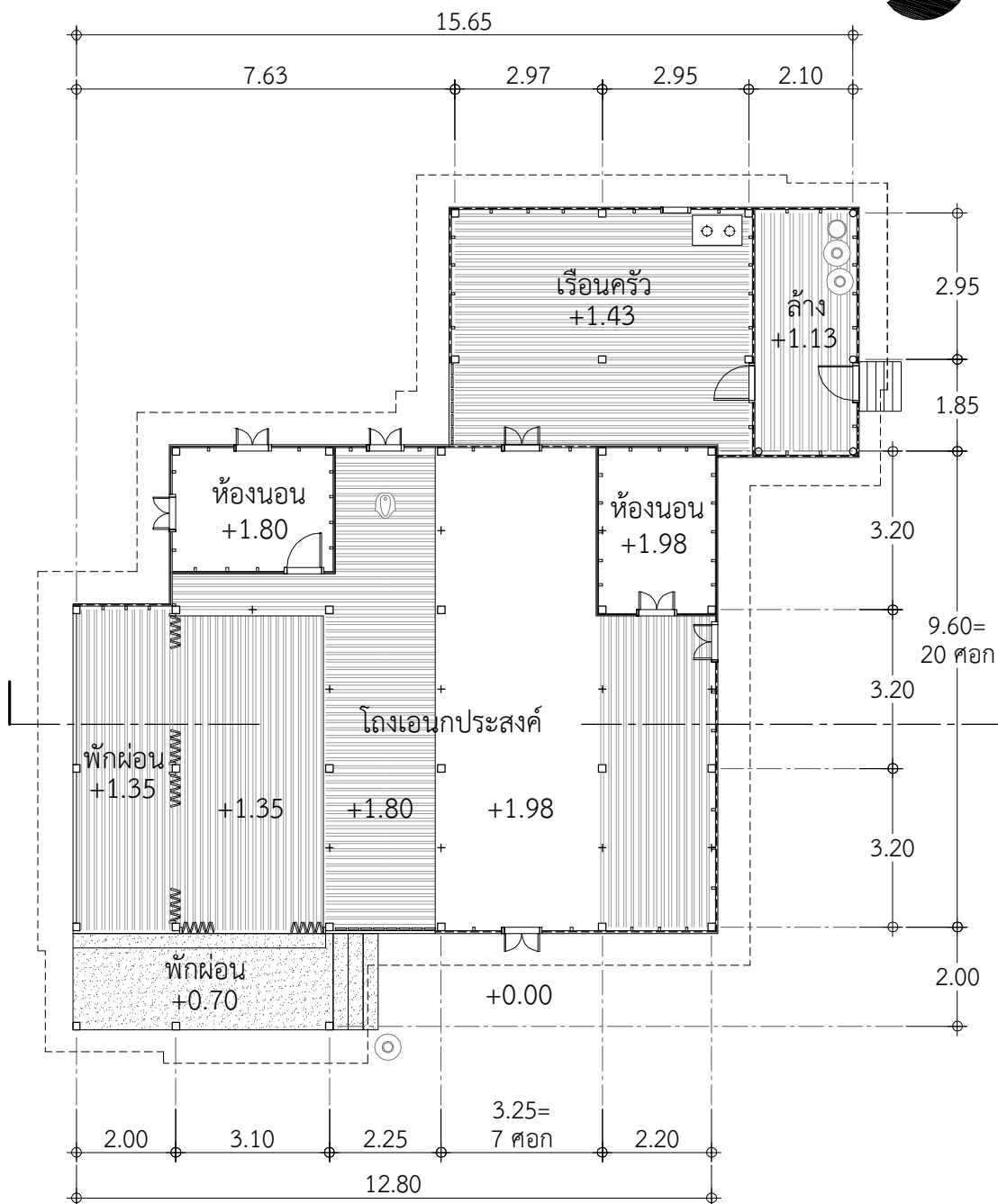
รูปที่ 3-269 เจ้าของเรือน

รูปที่ 3-268 โถงเอนกประสงค์ภายในเรือน

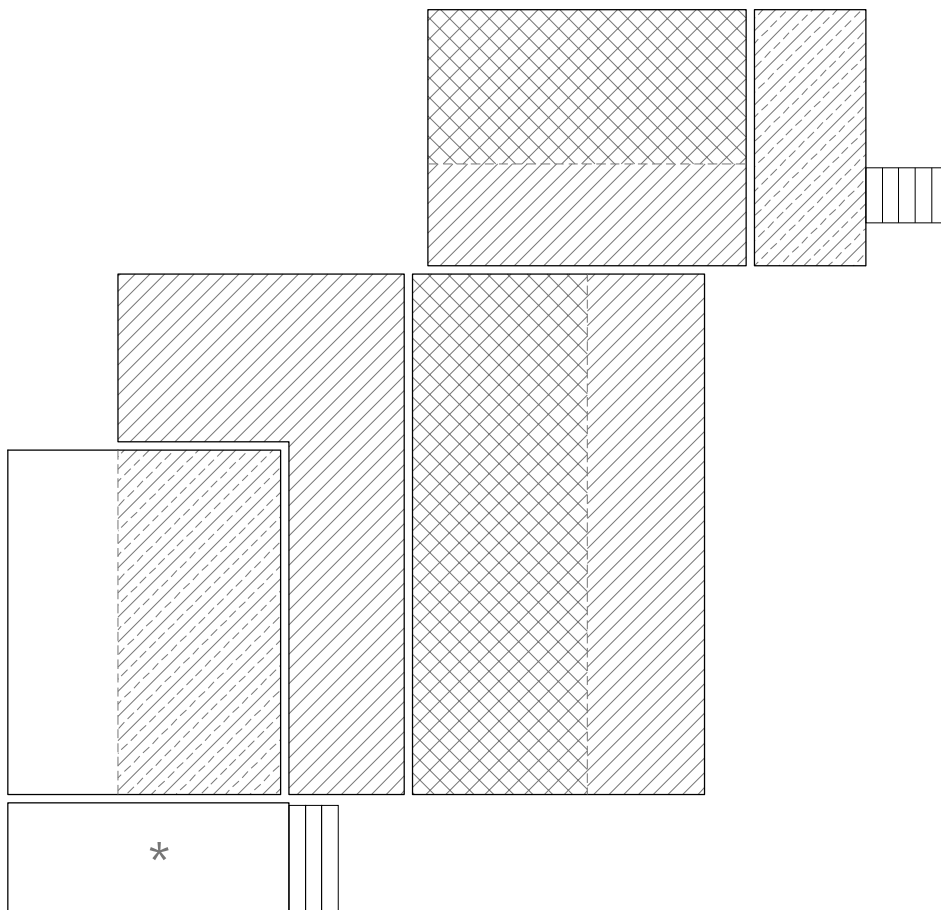
รูปที่ 3-000 ผังเรือนหลังที่ 10

- -
- ผนังไม้ซ้อนเกล็ด
  พื้นไม้เว้นร่อง
 ผนังไม้ไผ่สาน
  พื้นไม้ตีชิด

ผังพื้น

รูปที่ 3-000 ผังพื้นเรือนหลังที่ 10

- แม่เรื่อน
- ระเปียง
- ชาน
- นอกชาน

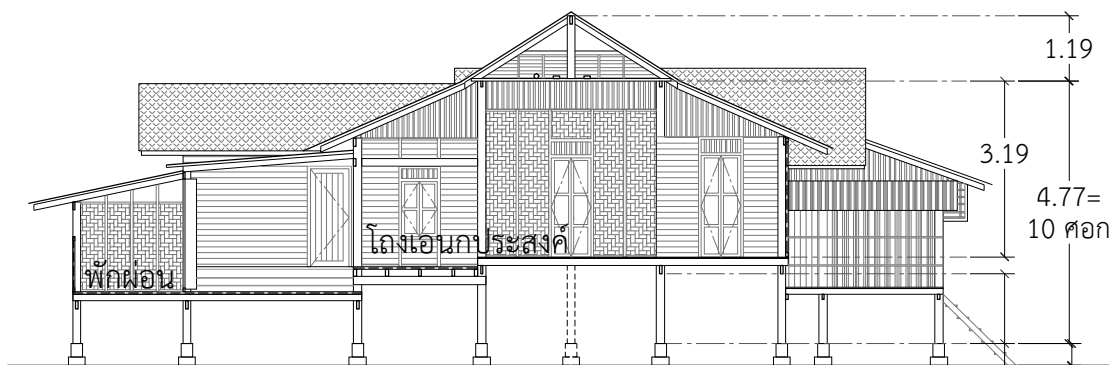
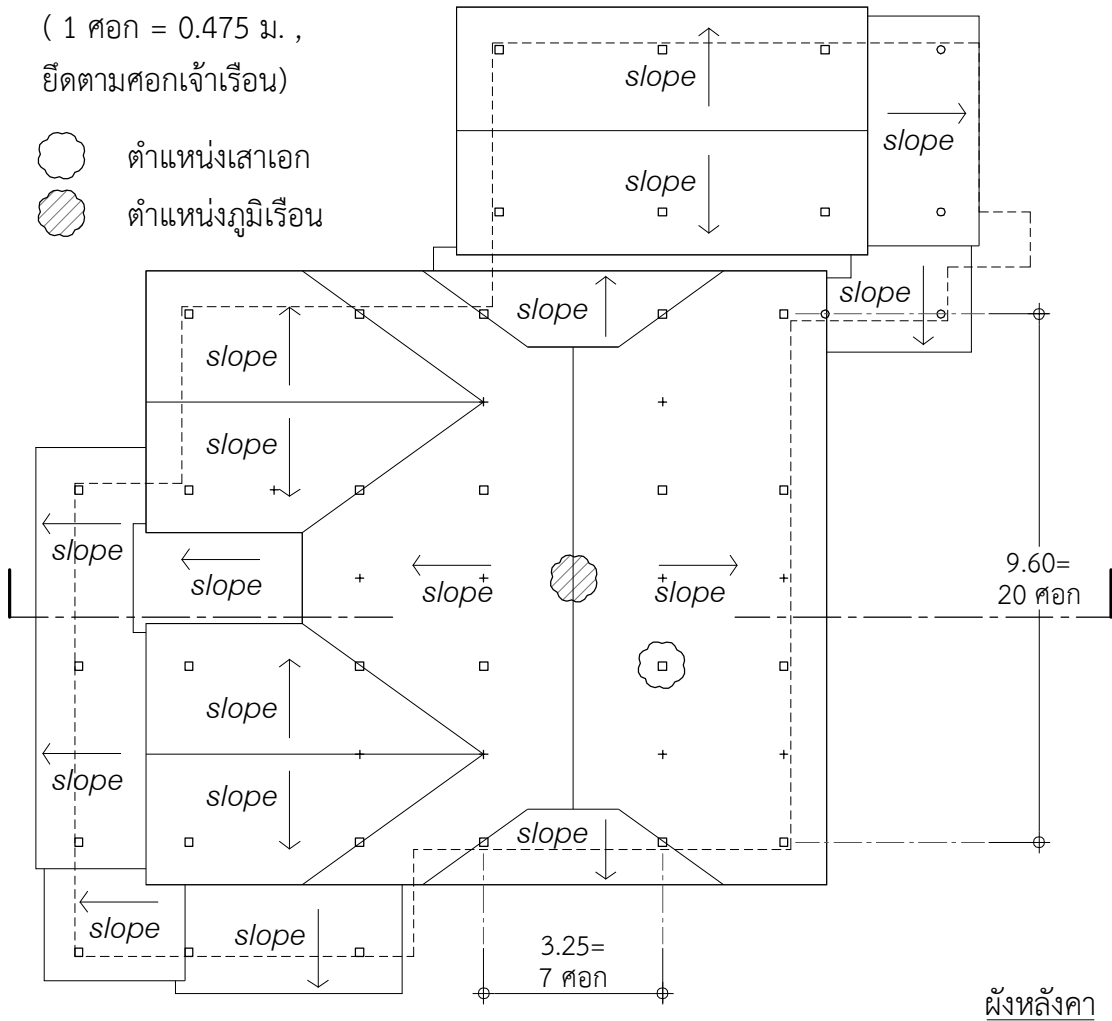
* เป็นส่วนต่อเติมใหม่ (ลาดพื้นปูนจากระดับพื้นดิน)
มีลักษณะการใช้งานเช่นเดียวกับนอกชาน

ผังแสดงส่วนประกอบพื้นเรื่อน

แม่เรือนยาว 9.60 ม. = 20 คอก
 แม่เรือนกว้าง 3.25 ม. = 7 คอก
 (1 คอก = 0.475 ม. ,
 ยึดตามคอกเจ้าเรือน)

- ตำแหน่งเสาเอก
- ตำแหน่งภูมิเรือน

ปลายเสา-ท้องรอด สูง 1.27 ม. = 8.4 ส่วน (1 ส่วน มีขนาดเท่ากับหน้าเสาเรือน)

เสาสูง 4.77 ม. = 10 คอก (1 คอก = 0.475 ม. ,ยึดตามคอกเจ้าเรือน)

1.27 =
8.4 ส่วน

รูปตัดตามขวาง

รูปที่ 3-000 ผังหลังคาและรูปตัดตามขวางเรือนหลังที่ 10

เรือนหลังที่ 11

- สถานที่ตั้ง** เลขที่ 97 หมู่ที่ 6 (บ้านวัดใหม่) ตำบลพร่อน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส
- เจ้าของเรือน** นายแดง ดีสกุล อายุ 73 ปี (ผู้สร้างเรือน)
นางเหลียม ดีสกุล อายุ 66 ปี
- อายุเรือน** 46 ปี
- ลักษณะเรือน** เรือน 6 แม่เสา หลังคาทรงจั่วมะนิลา ขยายระเบียงและชายหลังคาออกจากแม่เรือนทั้ง 2 ด้าน มีเรือนครัว 6 แม่เสา หลังคาทรงจั่ว สร้างอยู่ด้านหลัง มีระเบียงและหลังคาเป็นตัวเชื่อม

รูปที่ 3-274 ด้านหน้าเรือน

รูปที่ 3-275 ด้านข้างเรือน

รูปที่ 3-276 ระเบียงเรือน

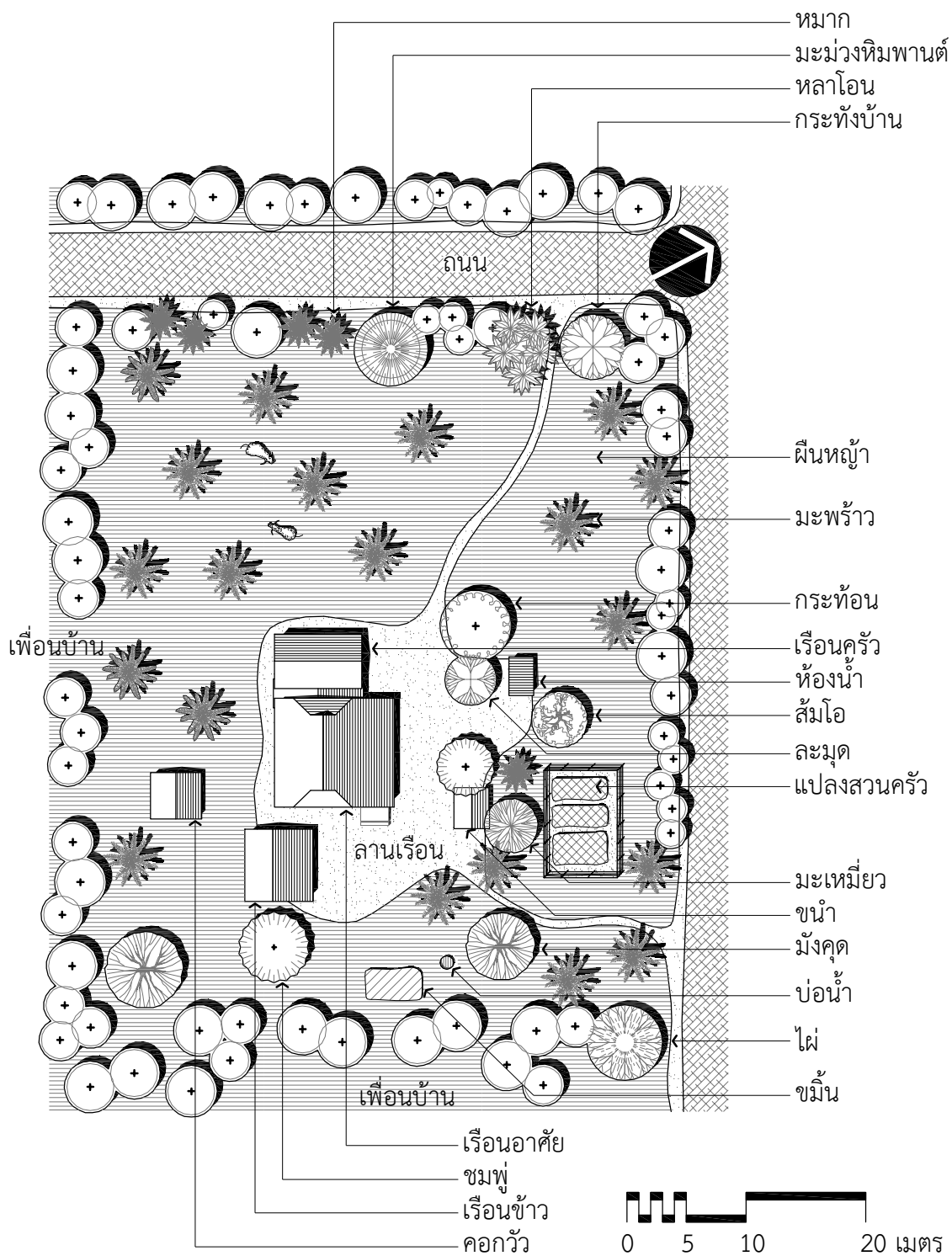
รูปที่ 3-277 เจ้าของเรือน

รูปที่ 3-278 โถงเอนกประสงค์ภายในเรือน

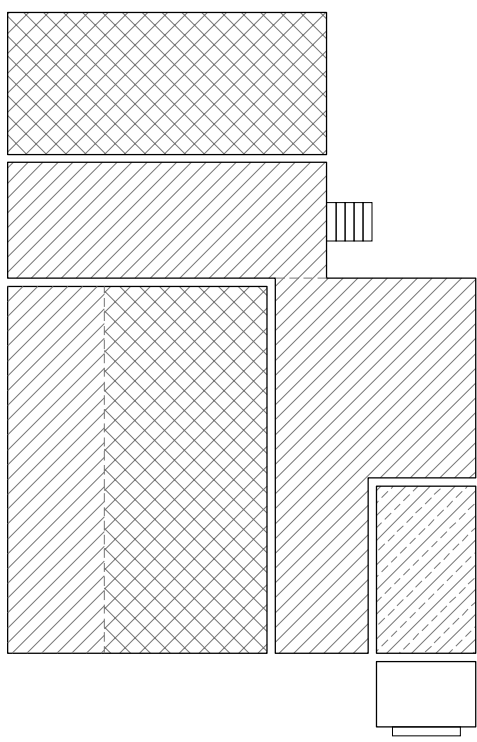
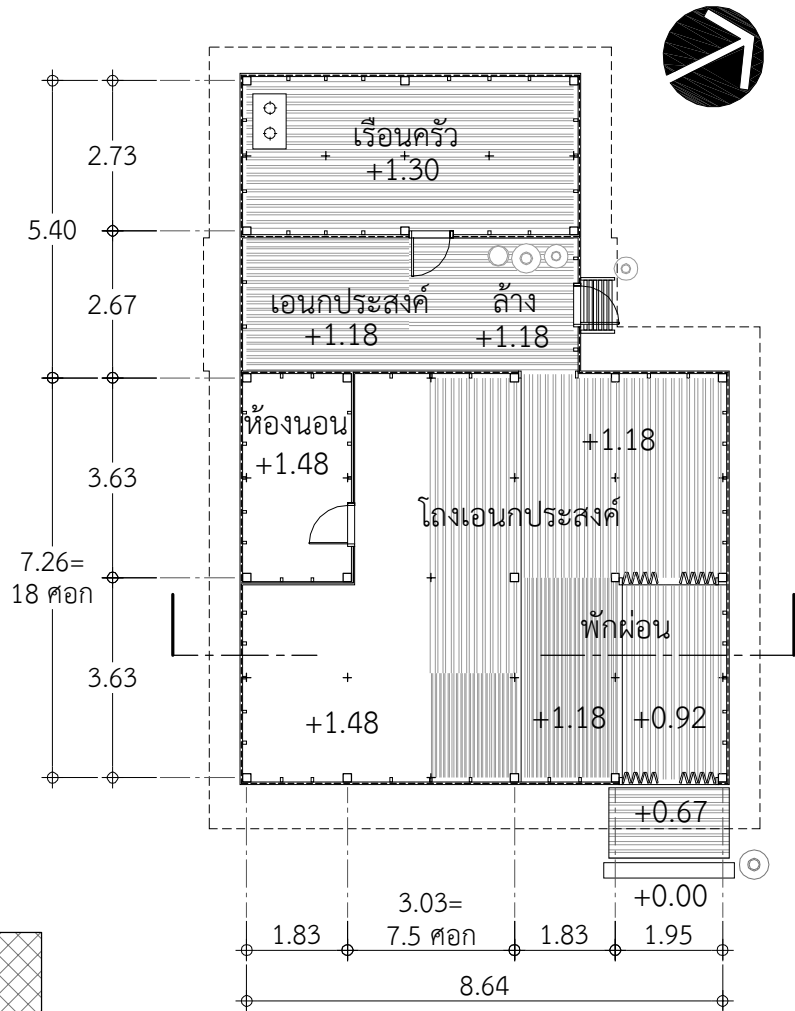

รูปที่ 3-279 เสาภูมิ (เสาค้ำที่อยู่กึ่งกลาง)

รูปที่ 3-000 ผังเรือนหลังที่ 11

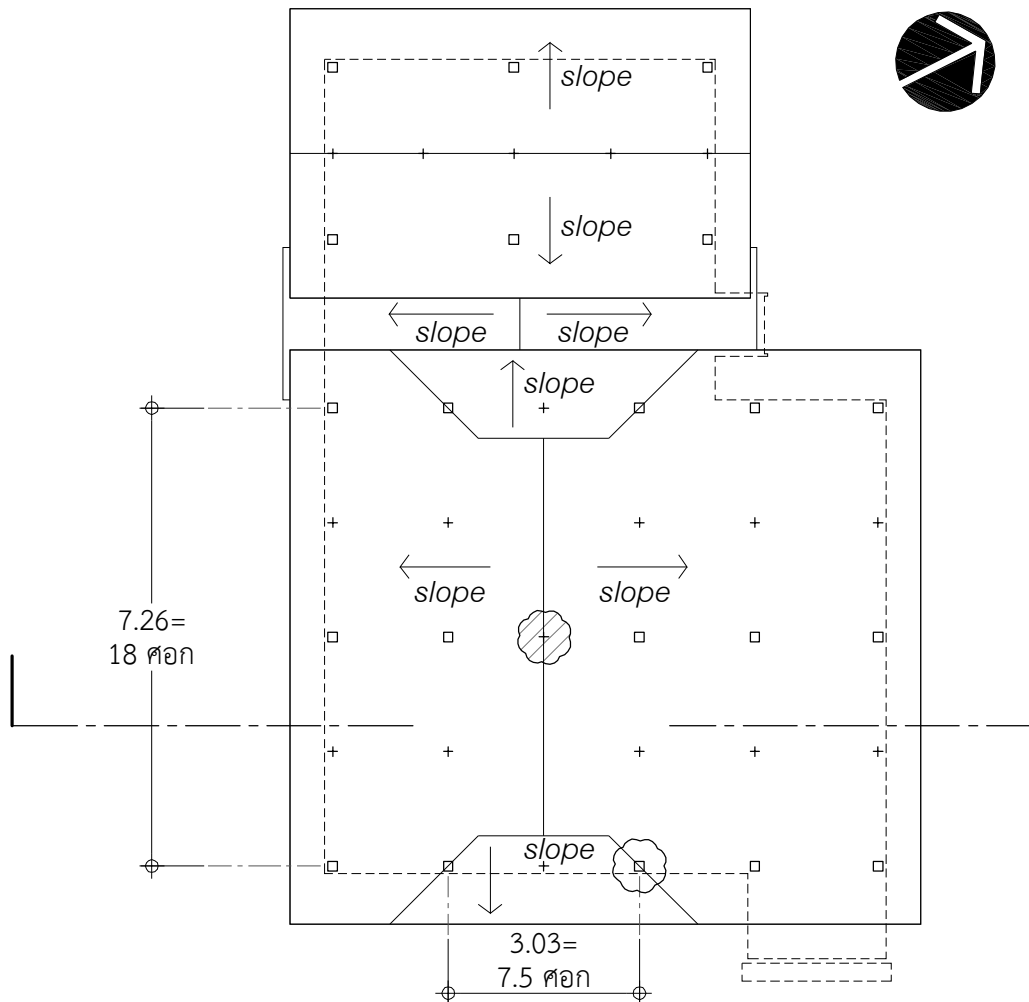
- ผนังไม้ซื่อนเกล็ด
- ผนังไม้ไผ่สาน
- พื้นไม้เว้นร่อง
- พื้นไม้ตีขีด

- แม่เรือน
- ระเบียง
- ชาน
- นอกชาน

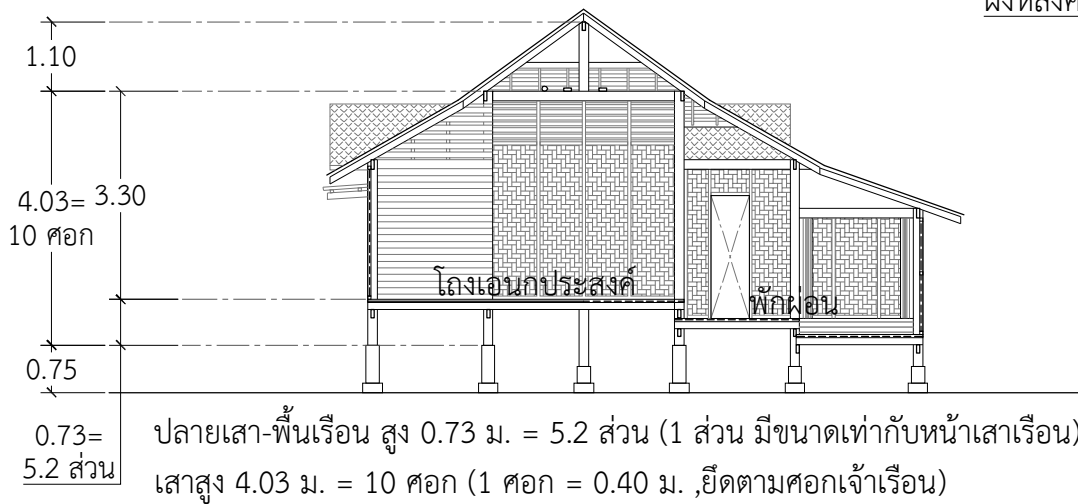
ผังแสดงส่วนประกอบพื้นเรือน

รูปที่ 3-000 ผังพื้นและผังแสดงส่วนประกอบพื้นเรือนหลังที่ 11

- ตำแหน่งเสาเอก
  - ตำแหน่งหม้อน้ำ
- แม่เรือนยาว 7.26 ม. = 18 คอก
 แม่เรือนกว้าง 3.03 ม. = 7.5 คอก
 (1 คอก = 0.40 ม. , ยึดตามคอกเจ้าเรือน)

ผังหลังคา

รูปตัดตามขวาง

รูปที่ 3-000 ผังหลังคาและรูปตัดตามขวางเรือนหลังที่ 11

เรือนหลังที่ 12

สถานที่ตั้ง เลขที่ 23 หมู่ที่ 2 (บ้านโคกไผ่) ตำบลพร่อน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

เจ้าของเรือน นายดำรง สาสีสุข อายุ 60 ปี
นางยุพา สาสีสุข อายุ 53 ปี (ลูกสาวคนสร้างเรือน)

อายุเรือน 51 ปี

ลักษณะเรือน เรือน 8 แม่เสา หลังคาทรงจั่ว ขยายระเบียงและชายหลังคาออกจากแม่เรือน 1 ด้าน มีเรือนครัว 6 แม่เสา หลังคาทรงจั่ว สร้างอยู่ด้านหลัง มีนอกชานเรือนเป็นตัวเชื่อม (ปัจจุบันเรือนครัวได้ถูกรื้อถอนออกไปแล้ว)

รูปที่ 3-283 ทางเข้าเรือน

รูปที่ 3-284 ด้านหน้าเรือน

รูปที่ 3-285 โถงเอนกประสงค์ภายในเรือน

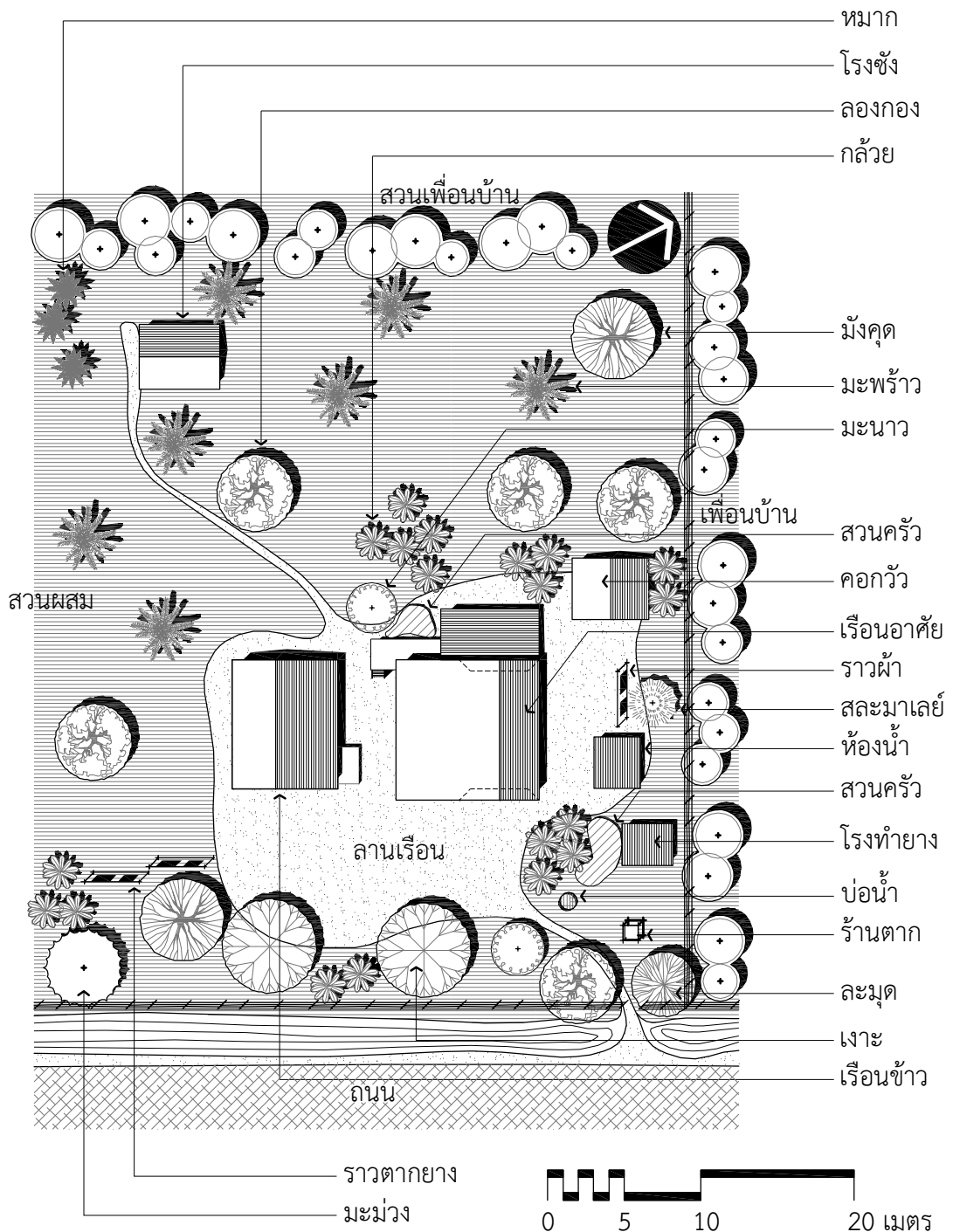
รูปที่ 3-286 เจ้าของเรือน

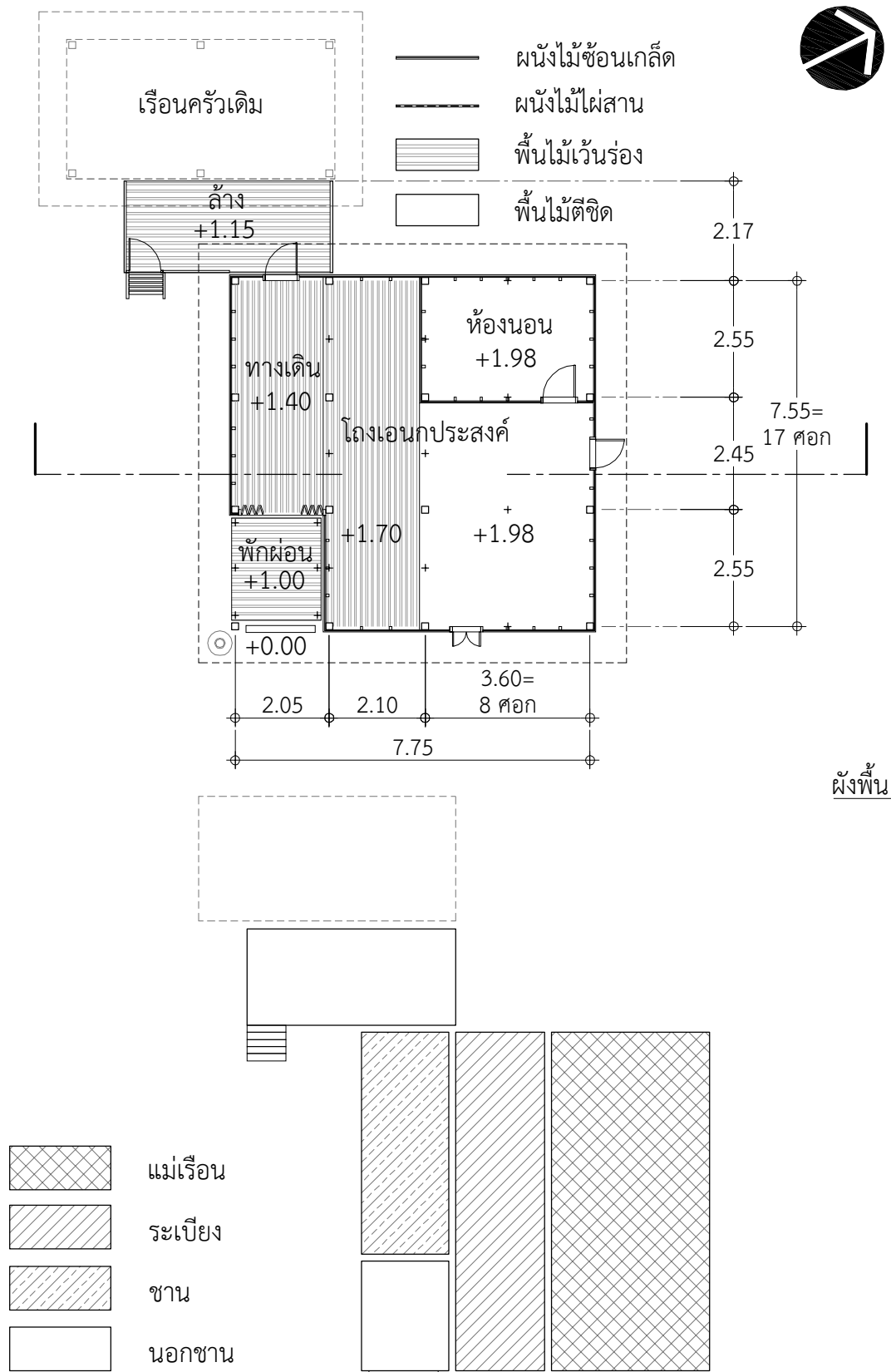
รูปที่ 3-287 ด้านข้างเรือน

รูปที่ 3-288 ด้านหลังเรือน

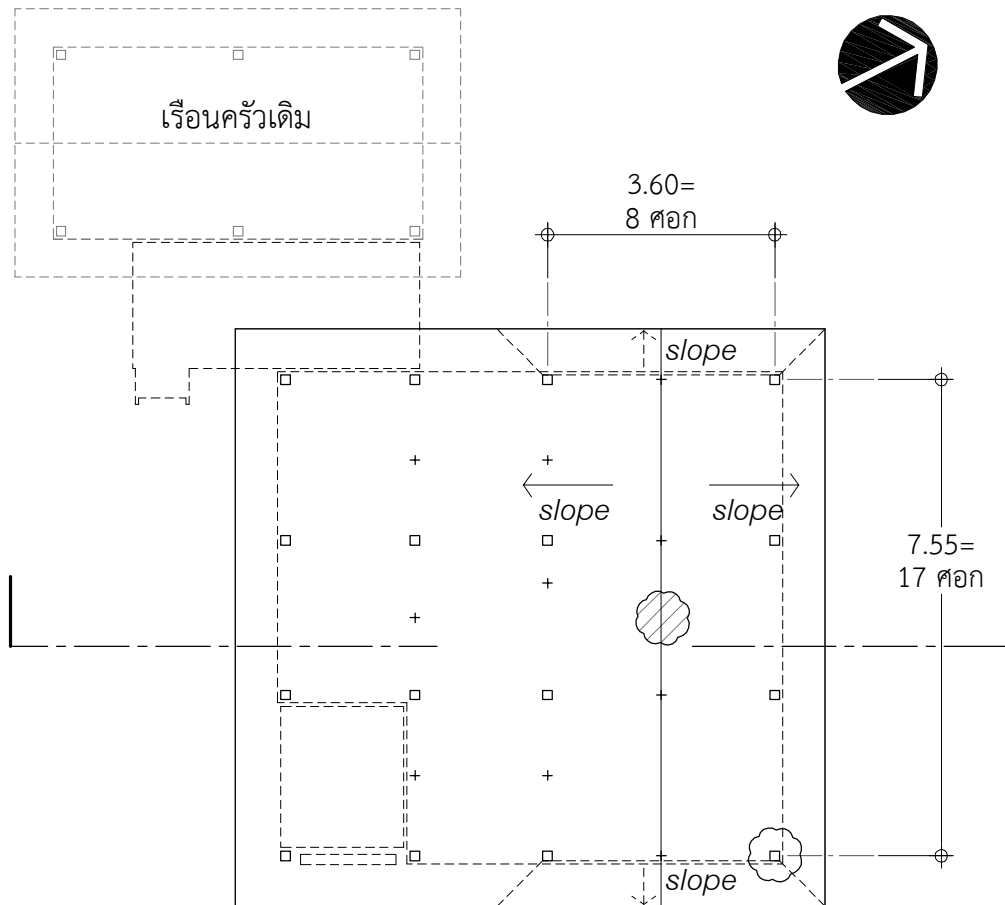

รูปที่ 3-000 ผังเรือนหลังที่ 12

ผังแสดงส่วนประกอบพื้นเรือน

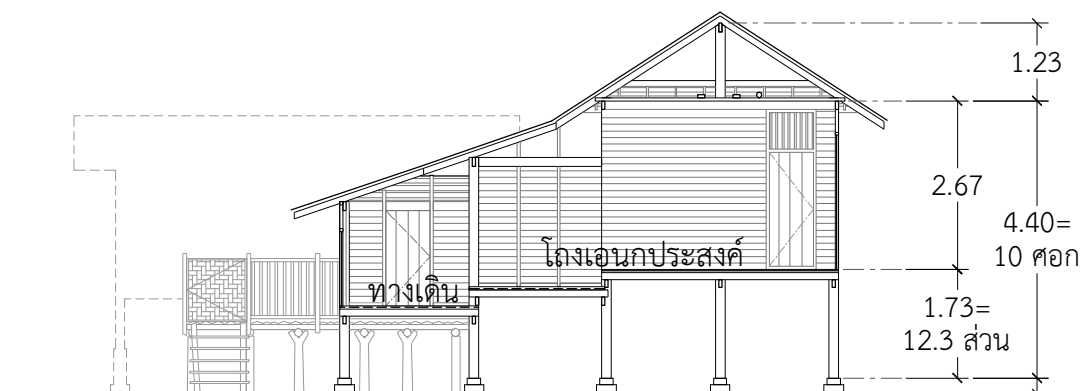
รูปที่ 3-000 ผังพื้นและผังแสดงส่วนประกอบพื้นเรือนหลังที่ 12

- ตำแหน่งเสาเอก
- ตำแหน่งภูมิเรือน

แม่เรือนยาว 7.55 ม. = 17 คอก
 แม่เรือนกว้าง 3.60 ม. = 8 คอก
 (1 คอก = 0.44 ม. , ยึดตามคอกเจ้าเรือน)

ผังหลังคา

ปลายเสา-พื้นเรือน สูง 1.73 ม. = 12.3 ส่วน (1 ส่วน มีขนาดเท่ากับหน้าเสาเรือน) 0.25
 เสาสูง 4.40 ม. = 10 คอก (1 คอก = 0.44 ม. , ยึดตามคอกเจ้าเรือน)

รูปตัดตามขวาง

รูปที่ 3-000 ผังหลังคาและรูปตัดตามขวางเรือนหลังที่ 12

เรือนหลังที่ 13

- สถานที่ตั้ง** เลขที่ 64 หมู่ที่ 2 (บ้านบาวง) ตำบลบางขุนทอง อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส
- เจ้าของเรือน** นางแดง บกสกุล อายุ 70 ปี
- อายุเรือน** 50 ปี
- ลักษณะเรือน** เรือน 6 แม่เสา หลังคาทรงปั้นหยา ขยายระเบียงและชายหลังคาออกจากแม่เรือน 1 ด้าน ยื่นมุขหลังคาเดี่ยวทรงจั่วมะนิลา มีเรือนครัวหลังคาทรงจั่วมะนิลา สร้างอยู่ด้านข้าง มีชาน รางน้ำและหลังคาเป็นตัวเชื่อม

รูปที่ 3-292 ด้านหน้าเรือน

รูปที่ 3-293 ด้านข้างเรือน

รูปที่ 3-294, 3-295 โถงเอนกประสงค์ภายในเรือน

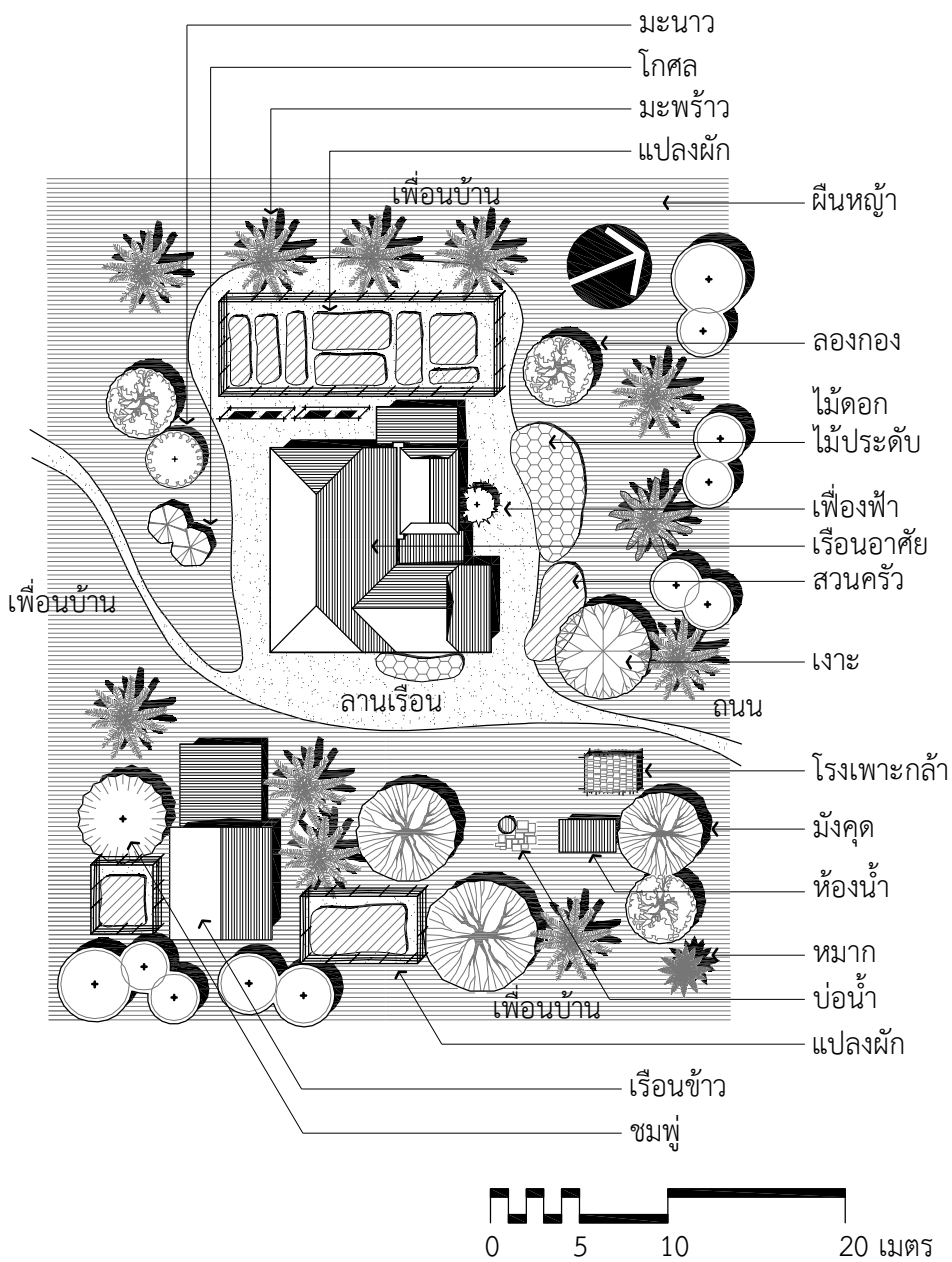
รูปที่ 3-296 เจ้าของเรือน

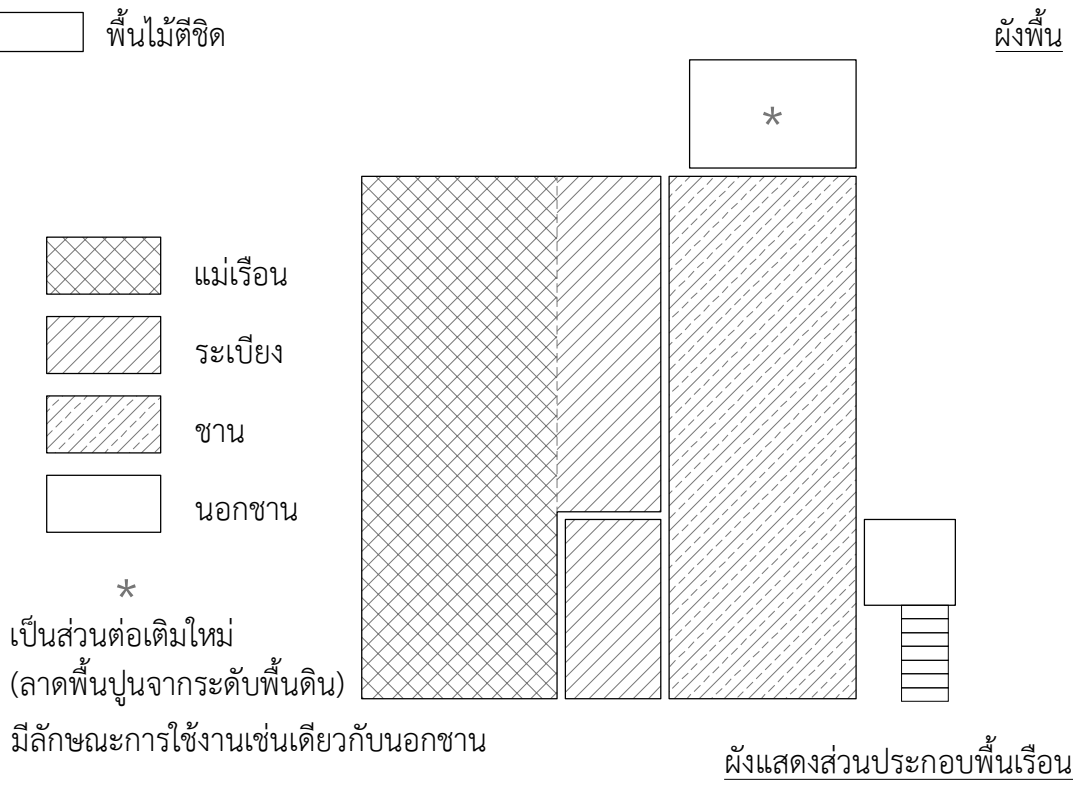
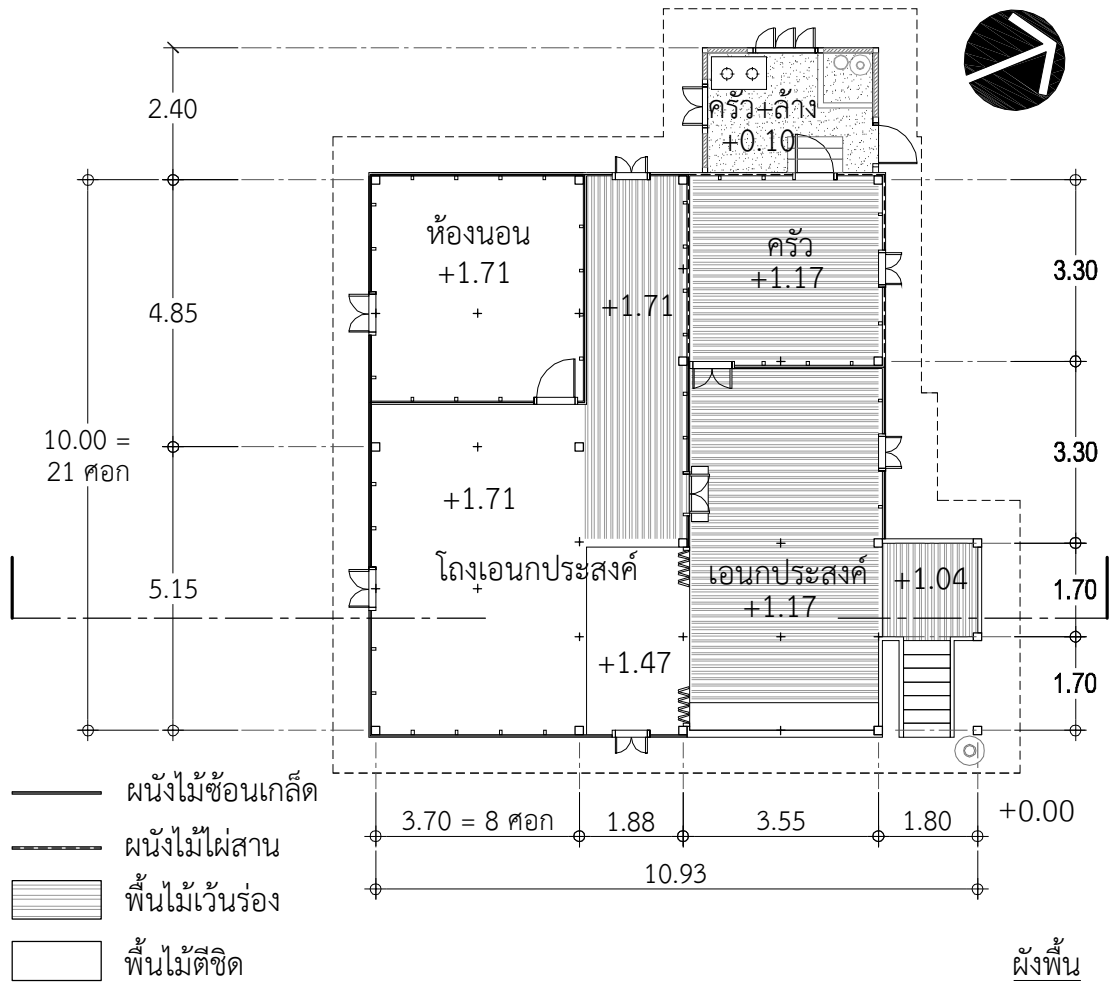
รูปที่ 3-297 ด้านข้างเรือน

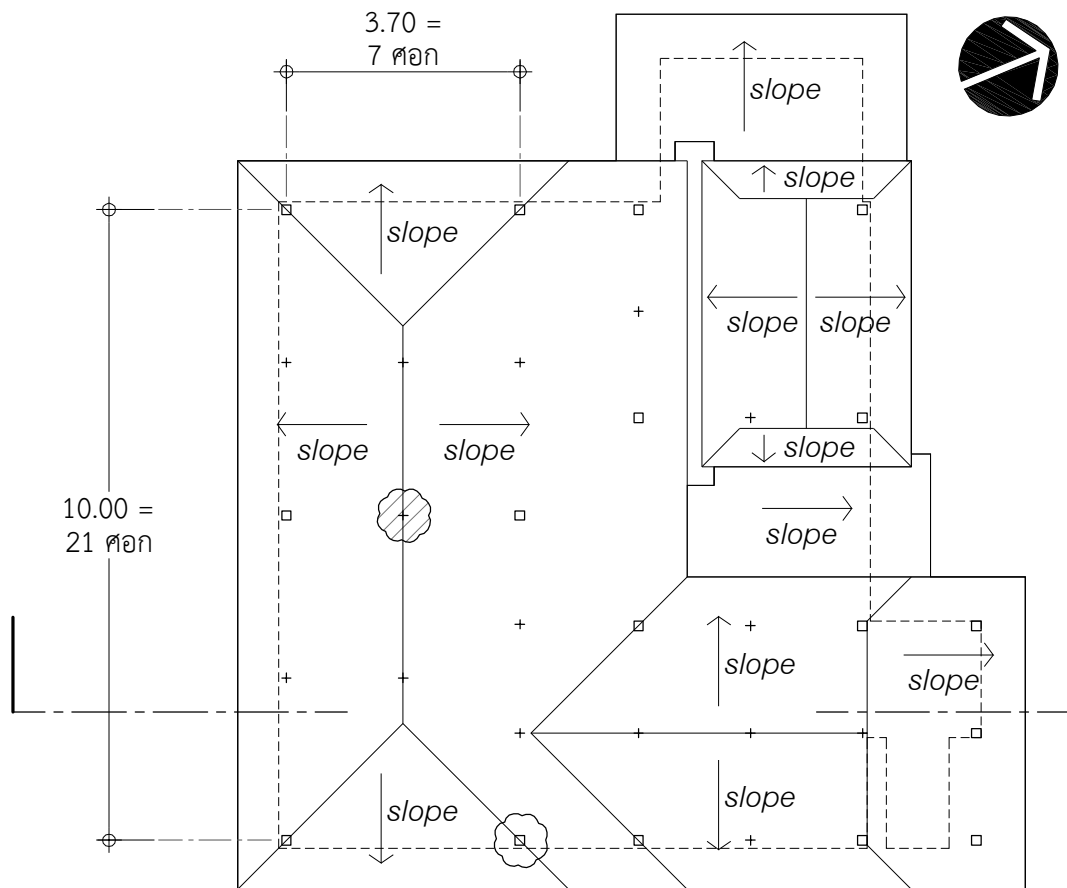
รูปที่ 3-298 ด้านหลังเรือน

รูปที่ 3-000 ผังเรือนหลังที่ 13

รูปที่ 3-000 ผังพื้นและผังแสดงส่วนประกอบพื้นเรื่อนหลังที่ 13

 ตำแหน่งเสาเอก

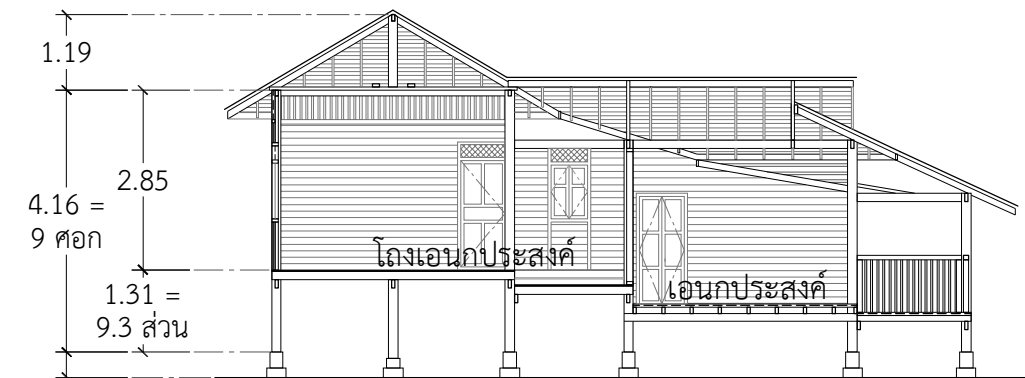
 ตำแหน่งภูมิเรือน

แม่เรือนยาว 10 ม. = 21 คอก

แม่เรือนกว้าง 3.70 ม. = 8 คอก

(1 คอก = 0.47 ม. , ยึดตามคอกเจ้าเรือน)

ผังหลังคา

ปลายเสา-พื้นเรือน สูง 1.31 ม. = 9.3 ส่วน (1 ส่วน มีขนาดเท่ากับหน้าเสาเรือน)
 เสาสูง 4.16 ม. = 9 คอก (1 คอก = 0.47 ม. ,ยึดตามคอกเจ้าเรือน)

รูปตัดตามขวาง

เรือนหลังที่ 14

สถานที่ตั้ง	เลขที่ 17 หมู่ที่ 2 (บ้านบาง) ตำบลบางขุนทอง อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส
เจ้าของเรือน	นางเหนี่ยว พรหมเจียม อายุ 80 ปี
อายุเรือน	56 ปี
ลักษณะเรือน	เรือน 6 แม่เสา หลังคาทรงปั้นหยา ขยายระเบียงและชายหลังคาออกจากแม่เรือน 1 ด้าน ยื่นมุขระเบียงเดี่ยวหลังคาทรงปั้นหยา ด้านขวาปลูกเรือนครัว 6 แม่เสา หลังคาทรงปั้นหยา มีระเบียงเรือนและรางน้ำเป็นตัวเชื่อม ด้านซ้ายปลูกเรือนข้าว 6 แม่เสา หลังคาทรงจั่ว ขยายระเบียงและชายหลังคาออกจากแม่เรือน 1 ด้าน มีระเบียงเรือนและรางน้ำเป็นตัวเชื่อม

รูปที่ 3-302 ทางเข้าเรือน

รูปที่ 3-303 ด้านหน้าเรือน

รูปที่ 3-304, 3-305 โถงเอนกประสงค์ภายใน

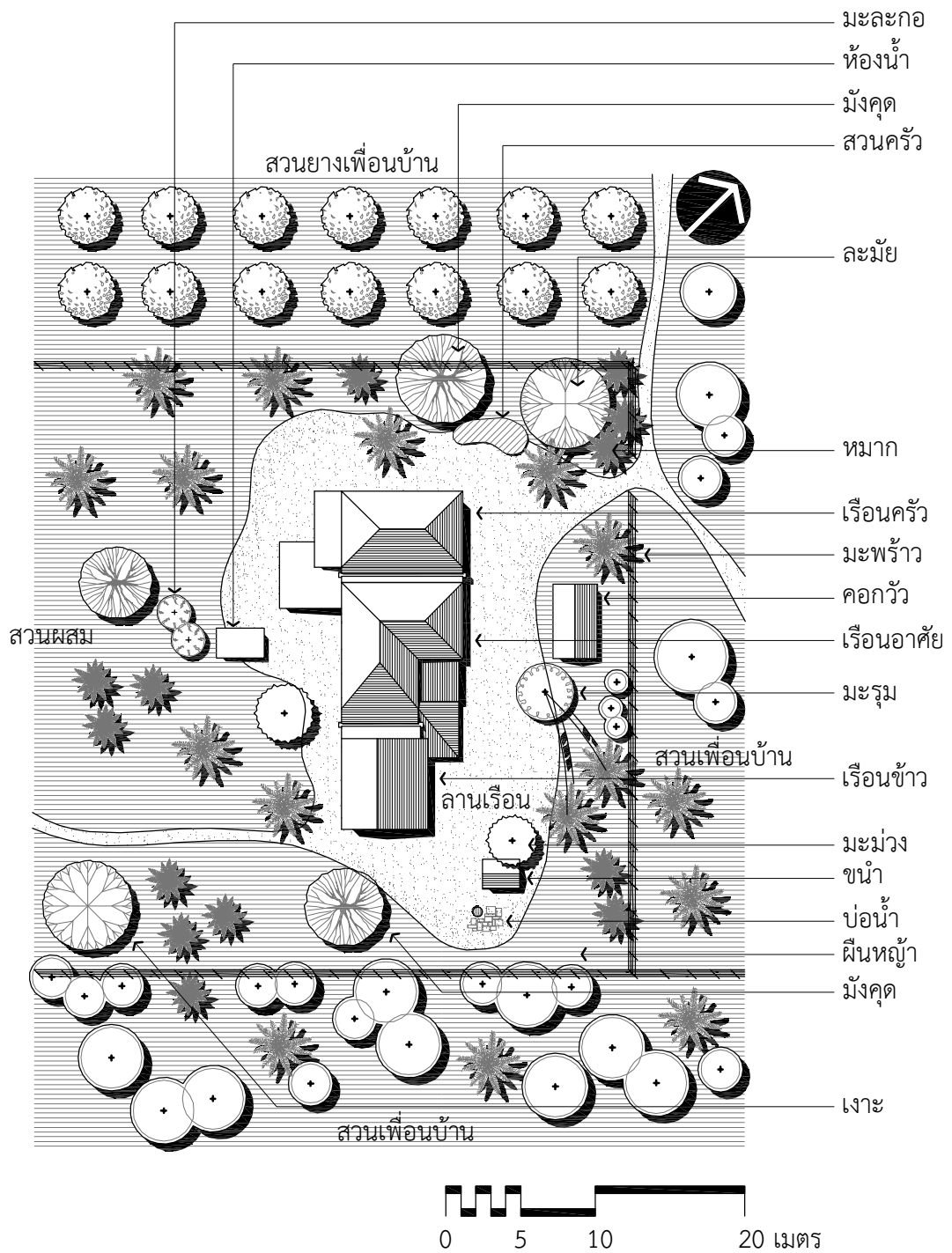
รูปที่ 3-306 เจ้าของเรือน

รูปที่ 3-307 ด้านข้างเรือน

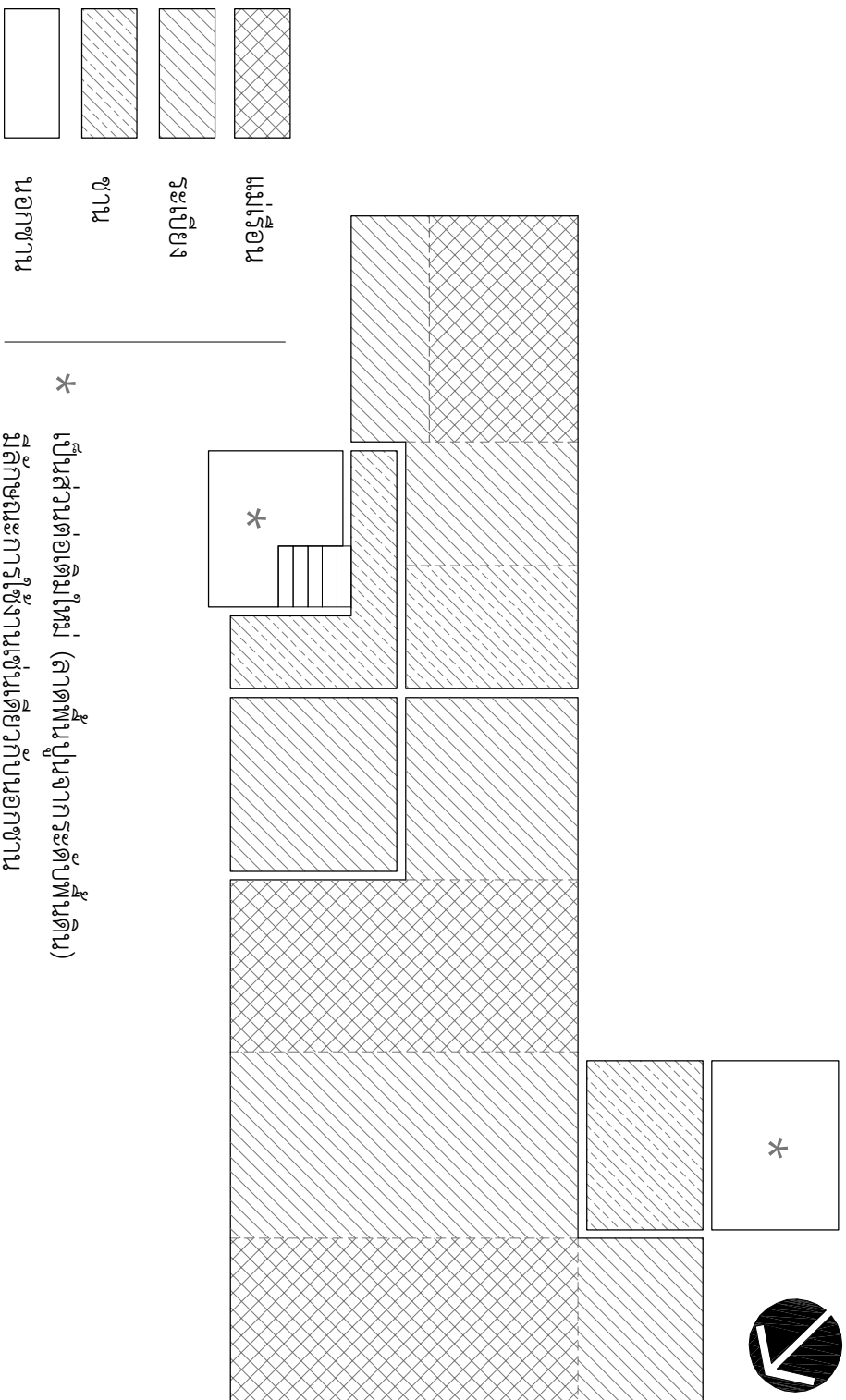
รูปที่ 3-308 ด้านหลังเรือน

รูปที่ 3-000 ผังเรือนหลังที่ 14

รูปที่ 3-000 ผังแสดงส่วนประกอบของแผนผัง 14

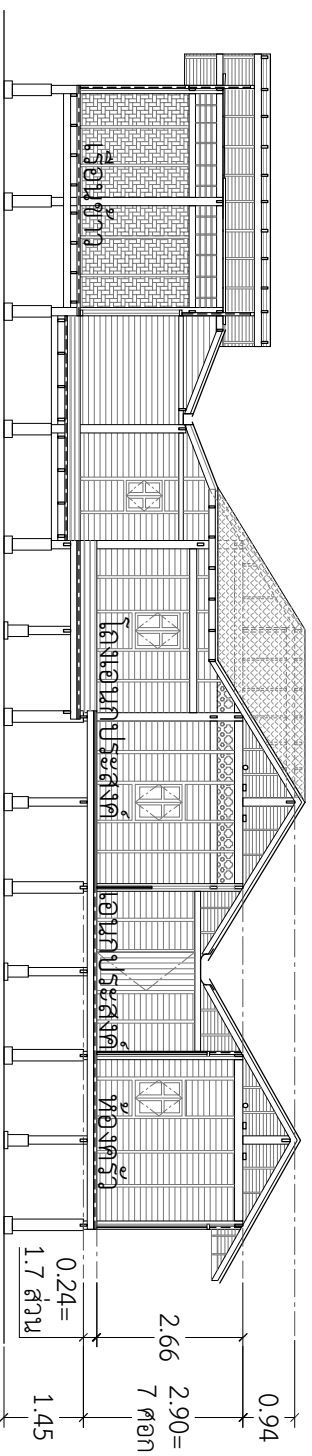
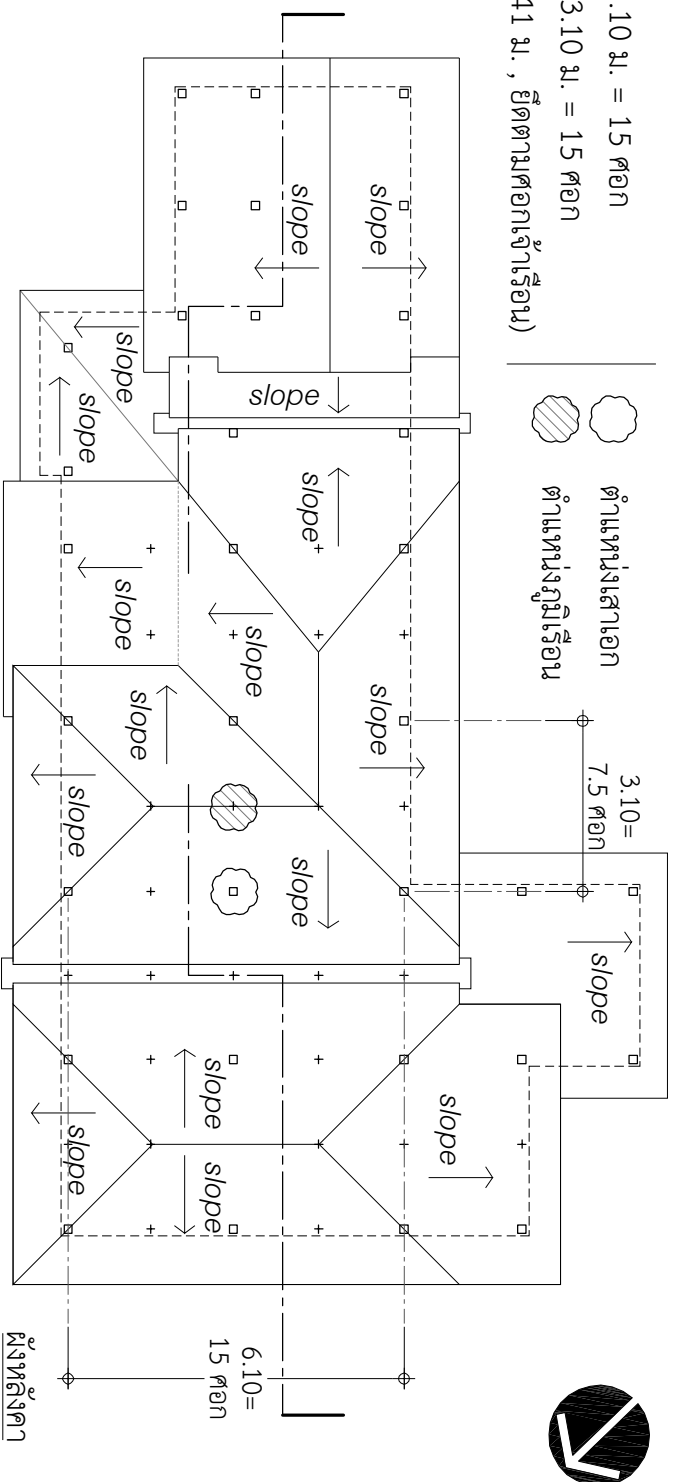

ผังแสดงส่วนประกอบของแม่เรือน

แม่เรือนยาว 6.10 ม. = 15 คอก
 แม่เรือนกว้าง 3.10 ม. = 15 คอก
 (1 คอก = 0.41 ม., ยึดตามคอกเจ้าเรือน)

ตำแหน่งเสาเอก
 ตำแหน่งภูมิเรือน

ปลายเสา-พื้นเรือน สูง 0.24 ม. = 1.7 ส่วน (1 ส่วน มีขนาดเท่ากับหน้าเสาเรือน)
 เสาสูง 2.90 ม. = 7 คอก (1 คอก = 0.41 ม., ยึดตามคอกเจ้าเรือน)

รูปตัดตามขวาง

รูปที่ 3-000 แผนผังและรูปตัดตามขวางแม่เรือนหลังที่ 14

เรือนหลังที่ 15

สถานที่ตั้ง เลขที่ 69 หมู่ที่ 2 (บ้านบาวง) ตำบลบางขุนทอง อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส
เจ้าของเรือน นายไผ่ จินดาเพชร อายุ 68 ปี
อายุเรือน 60 ปี
ลักษณะเรือน เรือน 8 แม่เสา หลังคาทรงปั้นหยา ขยายระเบียงและชายหลังคาออกจากแม่เรือน ทั้ง 2 ด้าน ยื่นมุขหลังคาเดี่ยวทรงจั่ว

รูปที่ 3-313 ด้านหน้าเรือน

รูปที่ 3-314 บ้านใต้ทางขึ้นเรือน

รูปที่ 3-315 ระเบียงเรือน

รูปที่ 3-316 โถงเอนกประสงค์ภายในเรือน

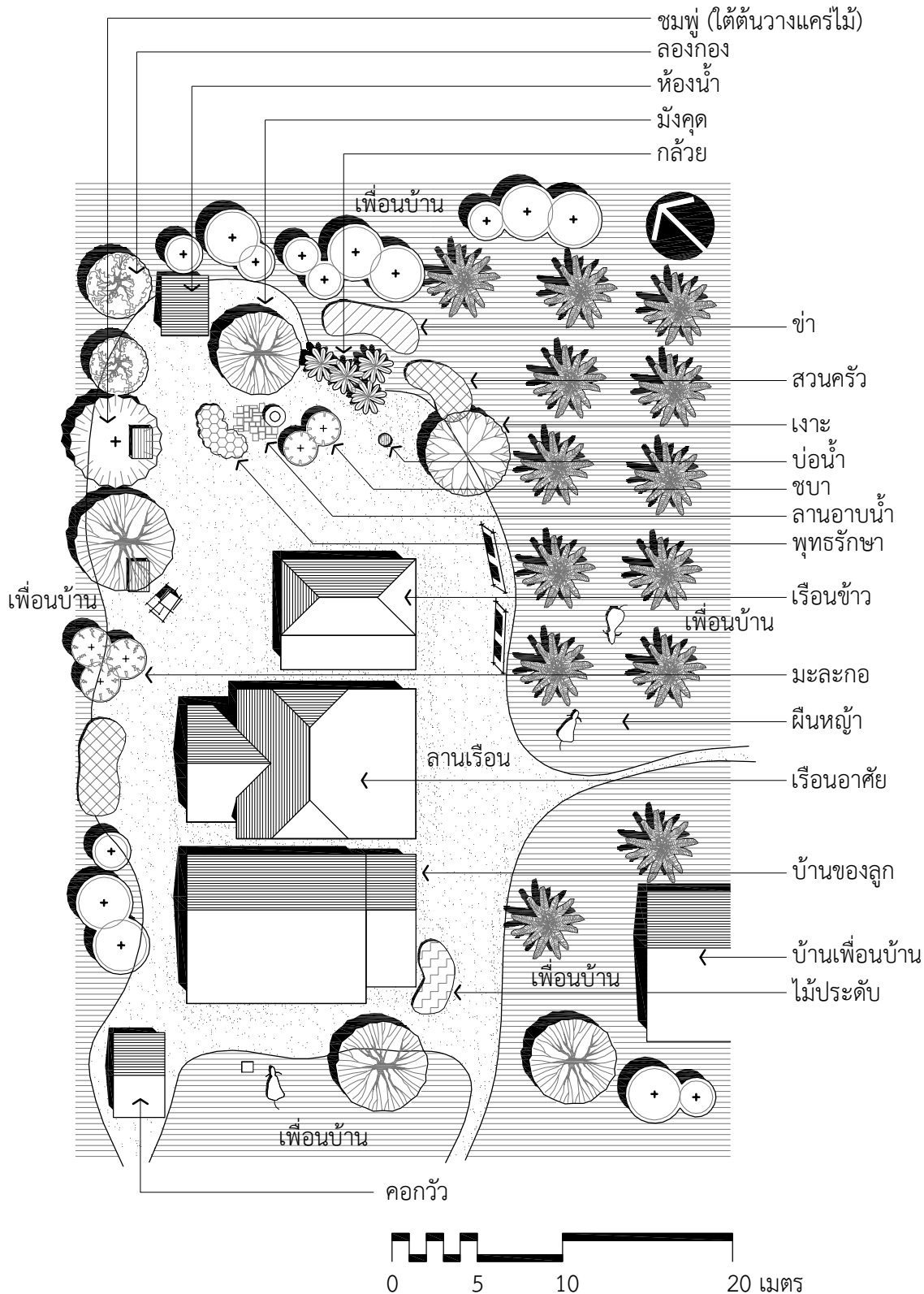
รูปที่ 3-317 แม่เรือน

รูปที่ 3-318 ด้านหน้าเรือนทางซ้าย

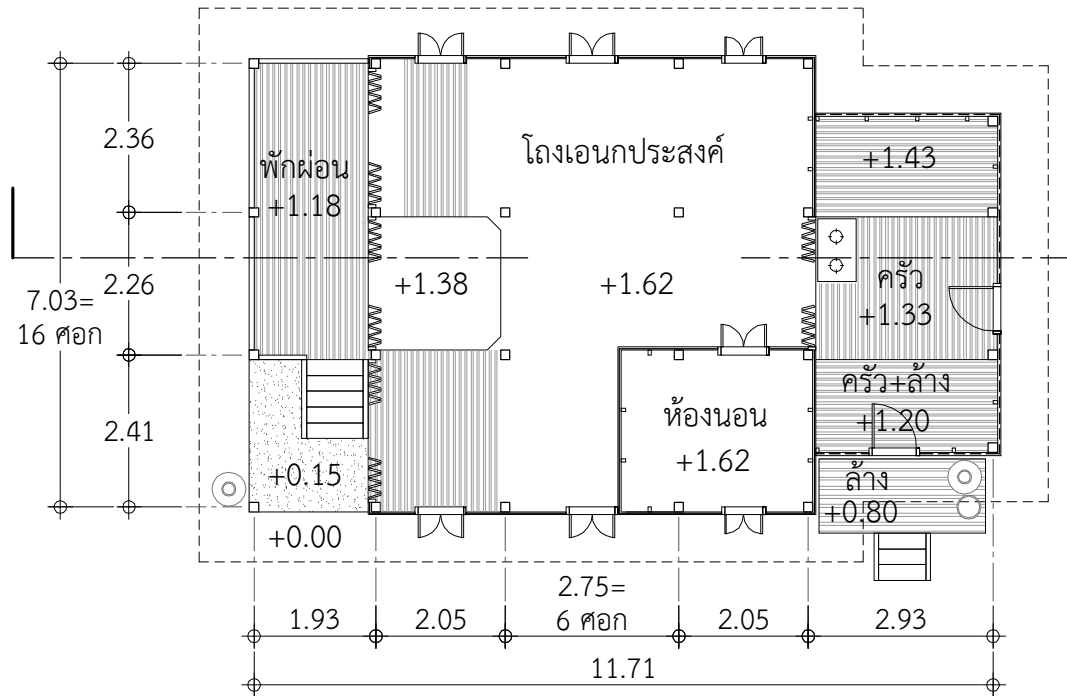
รูปที่ 3-319 ด้านหน้าเรือนทางขวา

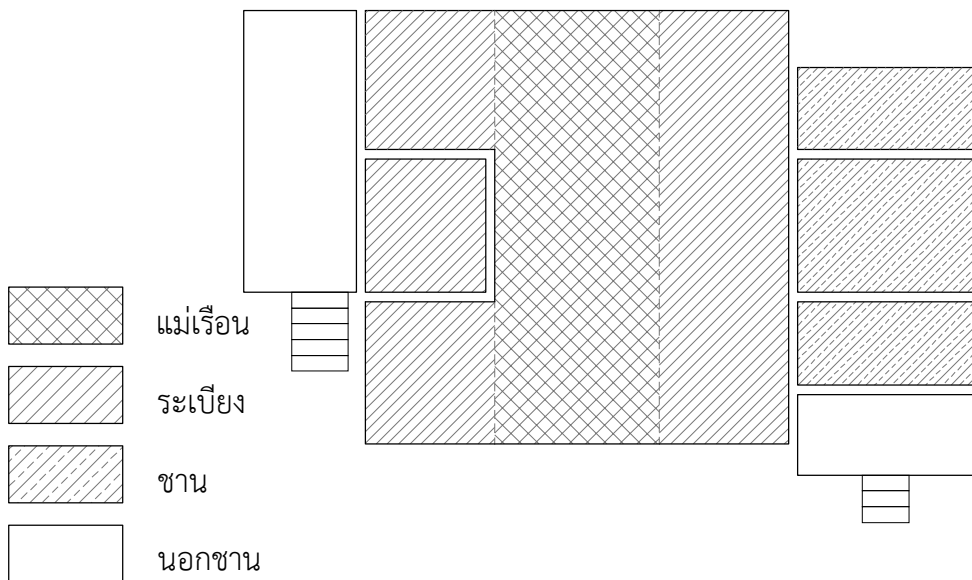
รูปที่ 3-000 ผังเรือนหลังที่ 15

- หน้าไม้ซ้อนเกล็ด   พื้นไม้เว้นร่อง
- หน้าไม้ไผ่สาน   พื้นไม้ตีขีด

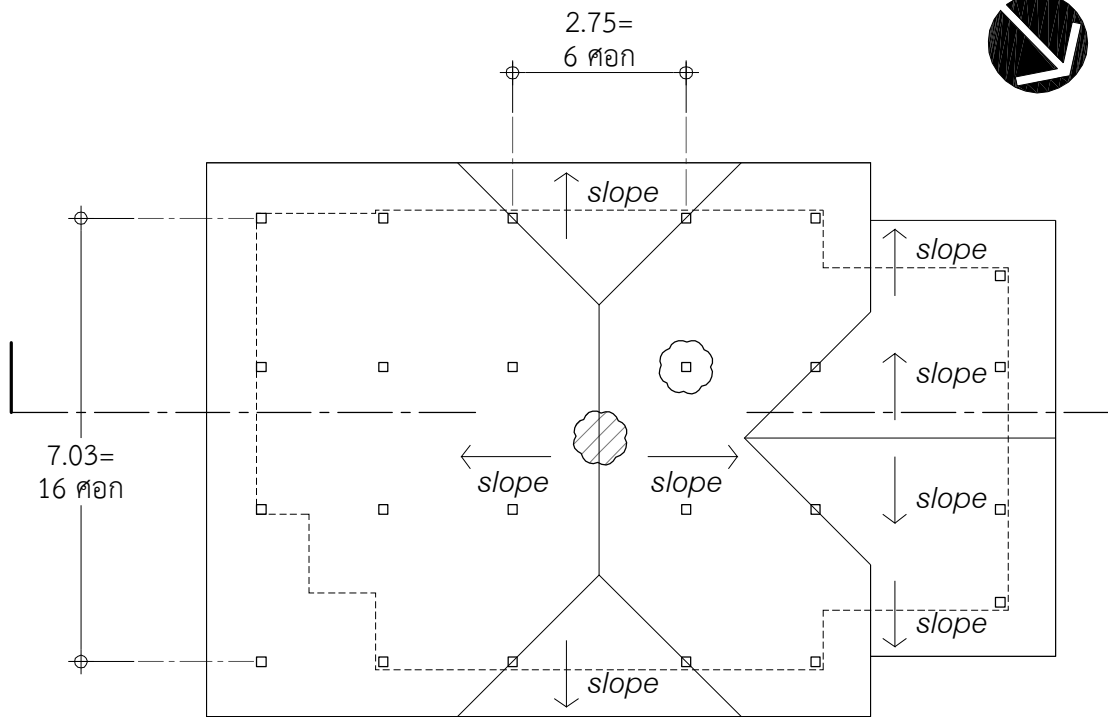

ผังพื้น

ผังแสดงส่วนประกอบพื้นเรื่อน

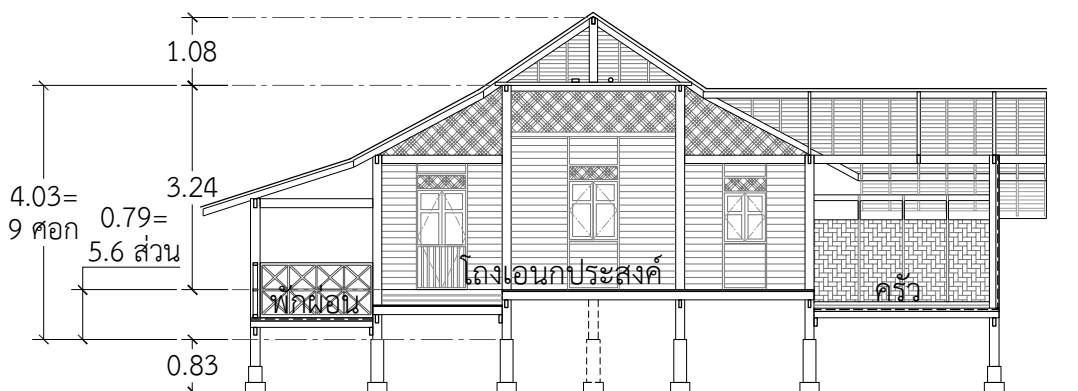
รูปที่ 3-000 ผังพื้นและผังแสดงส่วนประกอบพื้นเรื่อนหลังที่ 15

- ตำแหน่งเสาเอก
- ตำแหน่งภูมิเรือน

แม่เรือนยาว 7.03 ม. = 16 คอก
 แม่เรือนกว้าง 2.75 ม. = 6 คอก
 (1 คอก = 0.44 ม. , ยึดตามคอกเจ้าเรือน)

ผังหลังคา

ปลายเสา-พื้นเรือน สูง 0.79 ม. = 5.6 ส่วน (1 ส่วน มีขนาดเท่ากับหน้าเสาเรือน)
 เสาสูง 4.03 ม. = 9 คอก (1 คอก = 0.44 ม. ,ยึดตามคอกเจ้าเรือน)

รูปตัดตามขวาง

เรือนหลังที่ 16

- สถานที่ตั้ง** เลขที่ 36 หมู่ที่ 2 (บ้านบาวง) ตำบลบางขุนทอง อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส
- เจ้าของเรือน** นายดำ ไกรน้อย อายุ 77 ปี (ผู้สร้างเรือน)
นางเย็น ไกรน้อย อายุ 73 ปี
- อายุเรือน** 45 ปี
- ลักษณะเรือน** เรือน 8 แม่เสา หลังคาทรงจั่วมะนิลา ขยายระเบียงและชายหลังคาออกจากแม่เรือนทั้ง 2 ด้าน ยื่นมุขระเบียงคู่หลังคาทรงจั่วมะนิลา มีเรือนครัว 6 แม่เสา หลังคาทรงจั่ว สร้างอยู่ด้านข้าง มีชานเรือน รางน้ำและหลังคาเป็นตัวยึดเชื่อม

รูปที่ 3-322 ด้านหน้าเรือน

รูปที่ 3-323 ด้านข้างเรือน

รูปที่ 3-324 เจ้าของเรือน

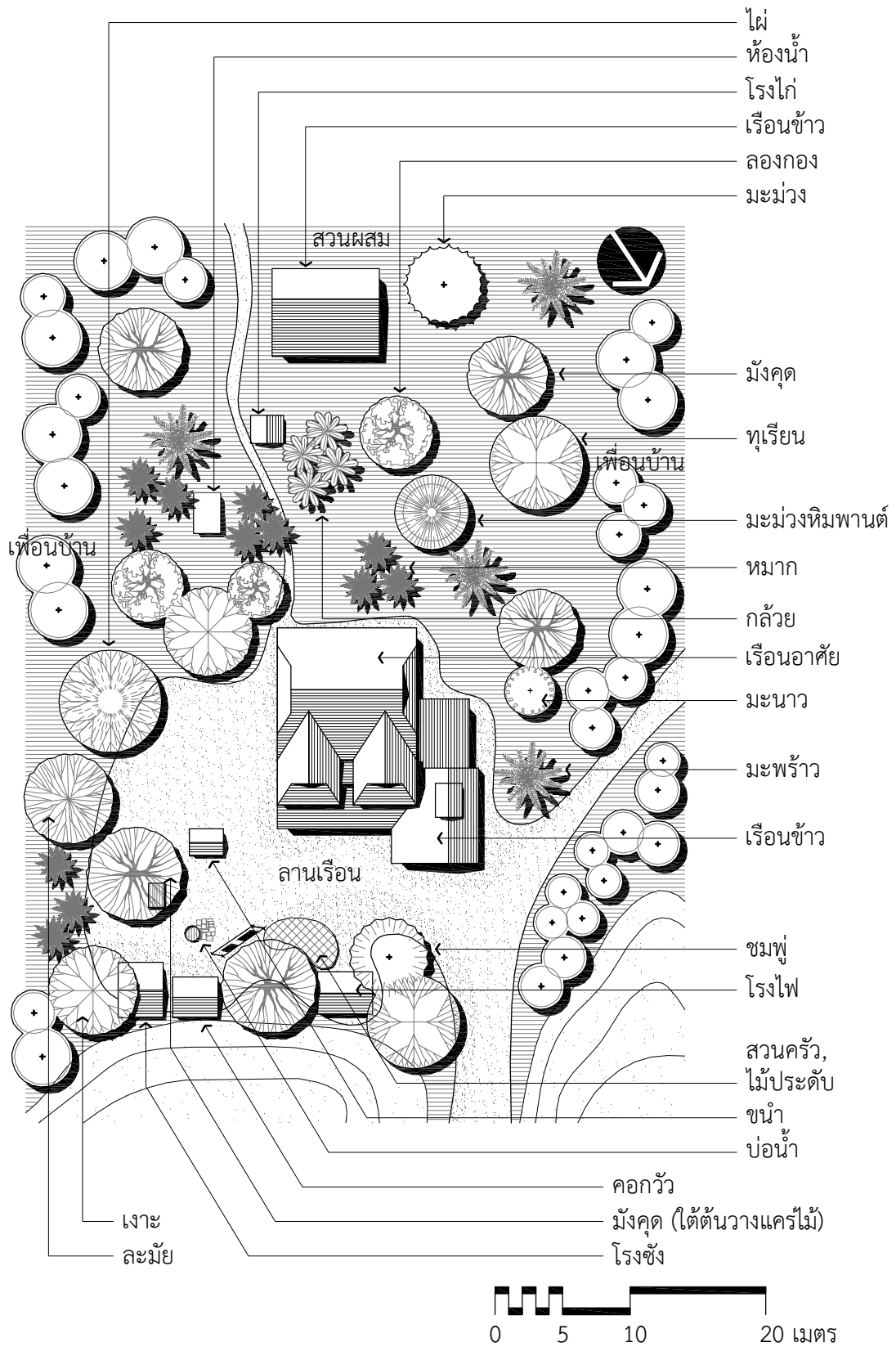
รูปที่ 3-325 ทางเข้าเรือน

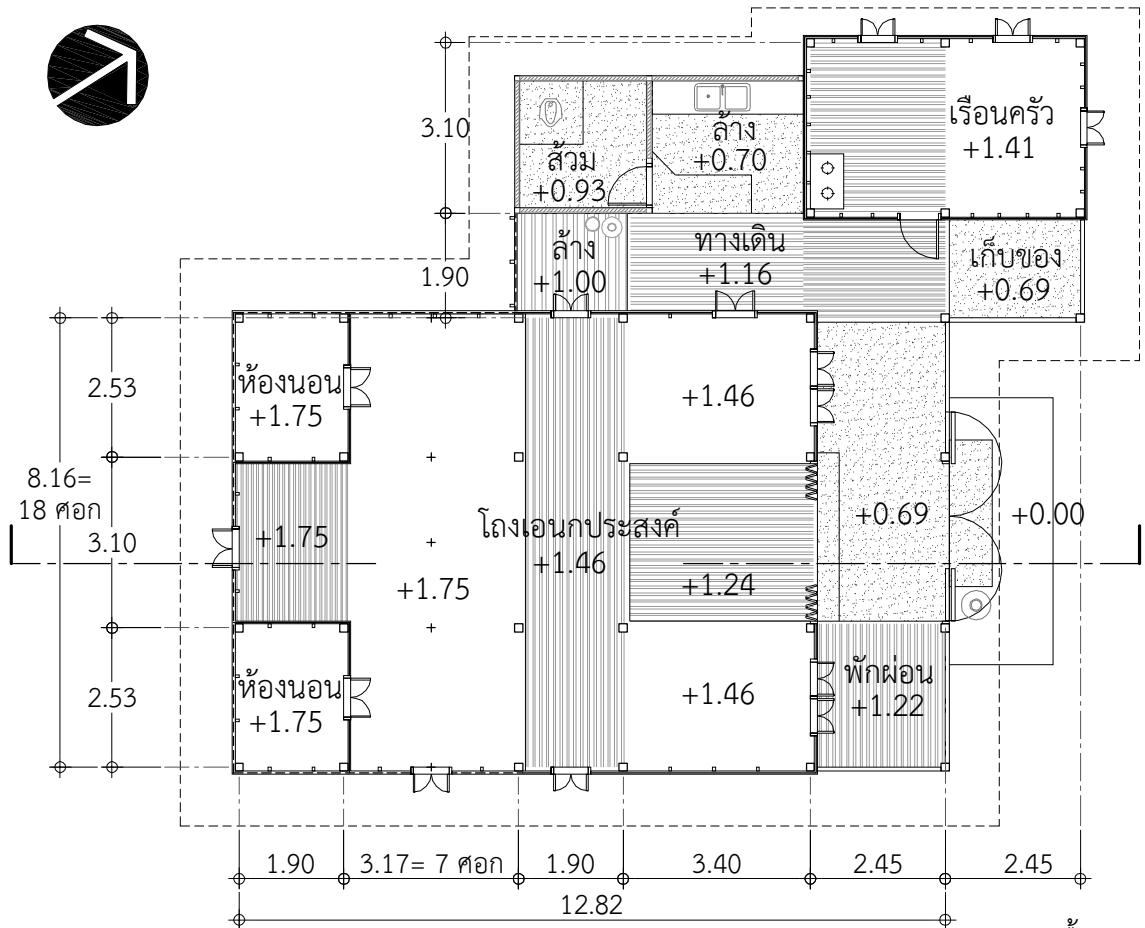
รูปที่ 3-326 นอกชานหน้าเรือน

รูปที่ 3-327, 3-328, 3-329 โถงเขนกประสงค์ภายในเรือน

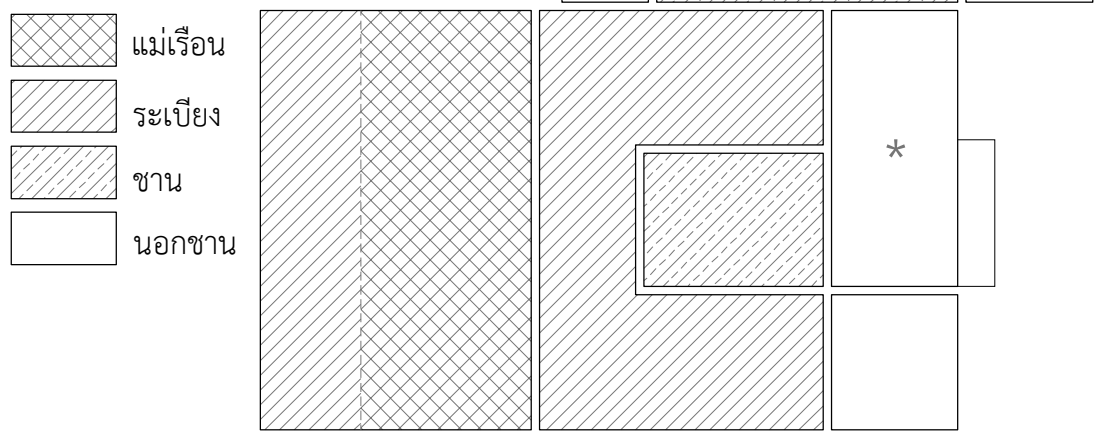
รูปที่ 3-000 ผังเรือนหลังที่ 16

- ผนังไม้ซื่อนเกล็ด   ผนังไม้เว้นร่อง
- ผนังไม้ไผ่สาน   ผนังไม้ตีขีด

* เป็นส่วนต่อเติมใหม่ (ลาดพื้นปูนจากระดับพื้นดิน)

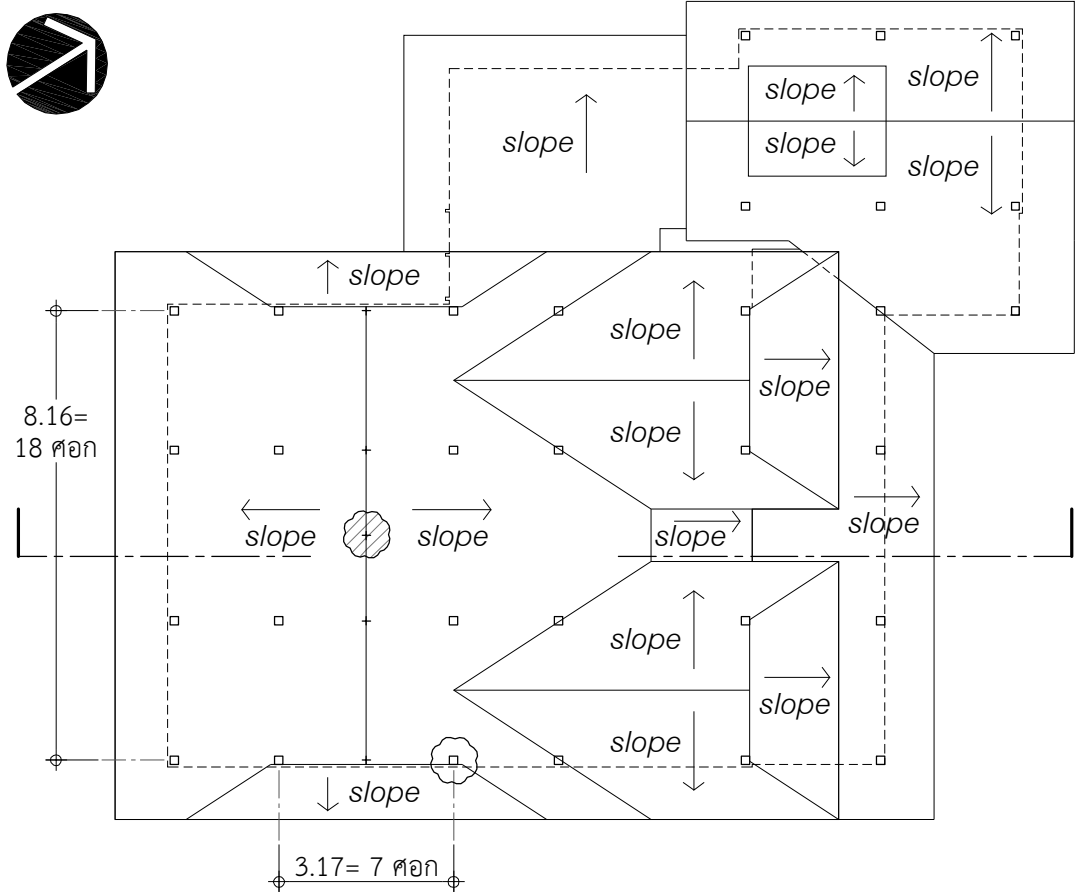
มีลักษณะการใช้งานเช่นเดียวกับนอกชาน

ผังแสดงส่วนประกอบพื้นเรือน

รูปที่ 3-000 ผังพื้นและผังแสดงส่วนประกอบพื้นเรือนหลังที่ 16

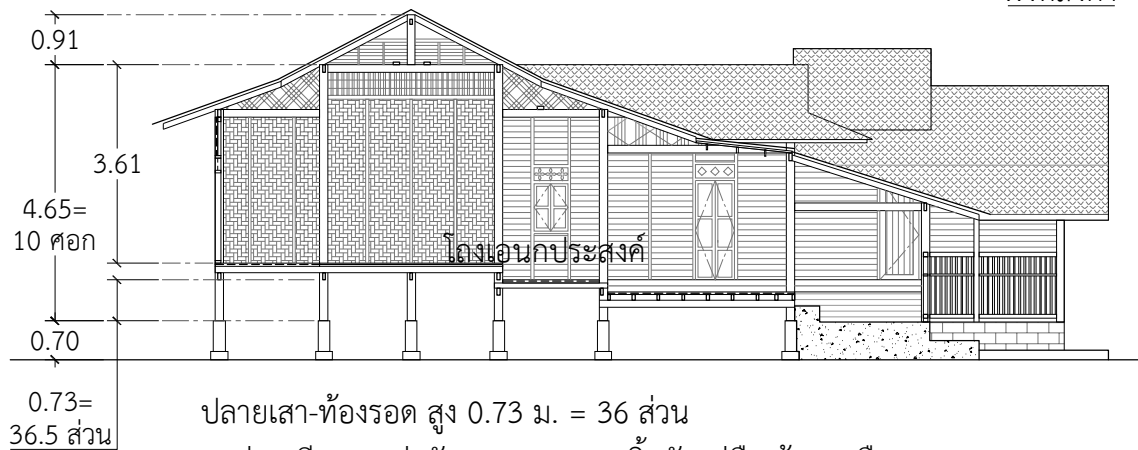

- ตำแหน่งเสาเอก
- ตำแหน่งภูมิเรือน

แม่เรือนยาว 8.16 ม. = 18 คอก
 แม่เรือนกว้าง 3.17 ม. = 7 คอก
 (1 คอก = 0.45 ม. , ยึดตามคอกเจ้าเรือน)

ผังหลังคา

ปลายเสา-ท้องรอด สูง 0.73 ม. = 36 ส่วน
 (1 ส่วน มีขนาดเท่ากับความหนาของนิ้วหัวแม่มือเจ้าของเรือน)
 เสาสูง 4.65 ม. = 10 คอก (1 คอก = 0.45 ม. ,ยึดตามคอกเจ้าเรือน)

รูปตัดตามขวาง

รูปที่ 3-000 ผังหลังคาและรูปตัดตามขวางเรือนหลังที่ 16

เรือนหลังที่ 17

สถานที่ตั้ง เลขที่ 36 หมู่ที่ 2 (บ้านบาวง) ตำบลบางขุนทอง อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

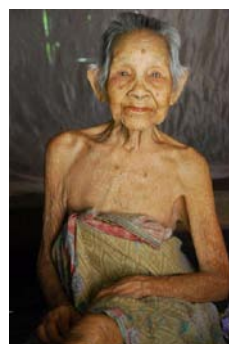
เจ้าของเรือน นางพุด พุฒเครือ อายุ 92 ปี (ภรรยาผู้สร้างเรือน)
นายบุญเกียรติ พุฒเครือ อายุ 51 ปี (ลูกชาย)

อายุเรือน 70 ปี

ลักษณะเรือน เรือน 6 แม่เสา หลังคาทรงจั่วมะนิลา ขยายระเบียงและชายหลังคาออกจากแม่เรือน 1 ด้าน

รูปที่ 3-333 ด้านหน้าเรือน

รูปที่ 3-334 เจ้าของเรือน

รูปที่ 3-335 ด้านหลังเรือน

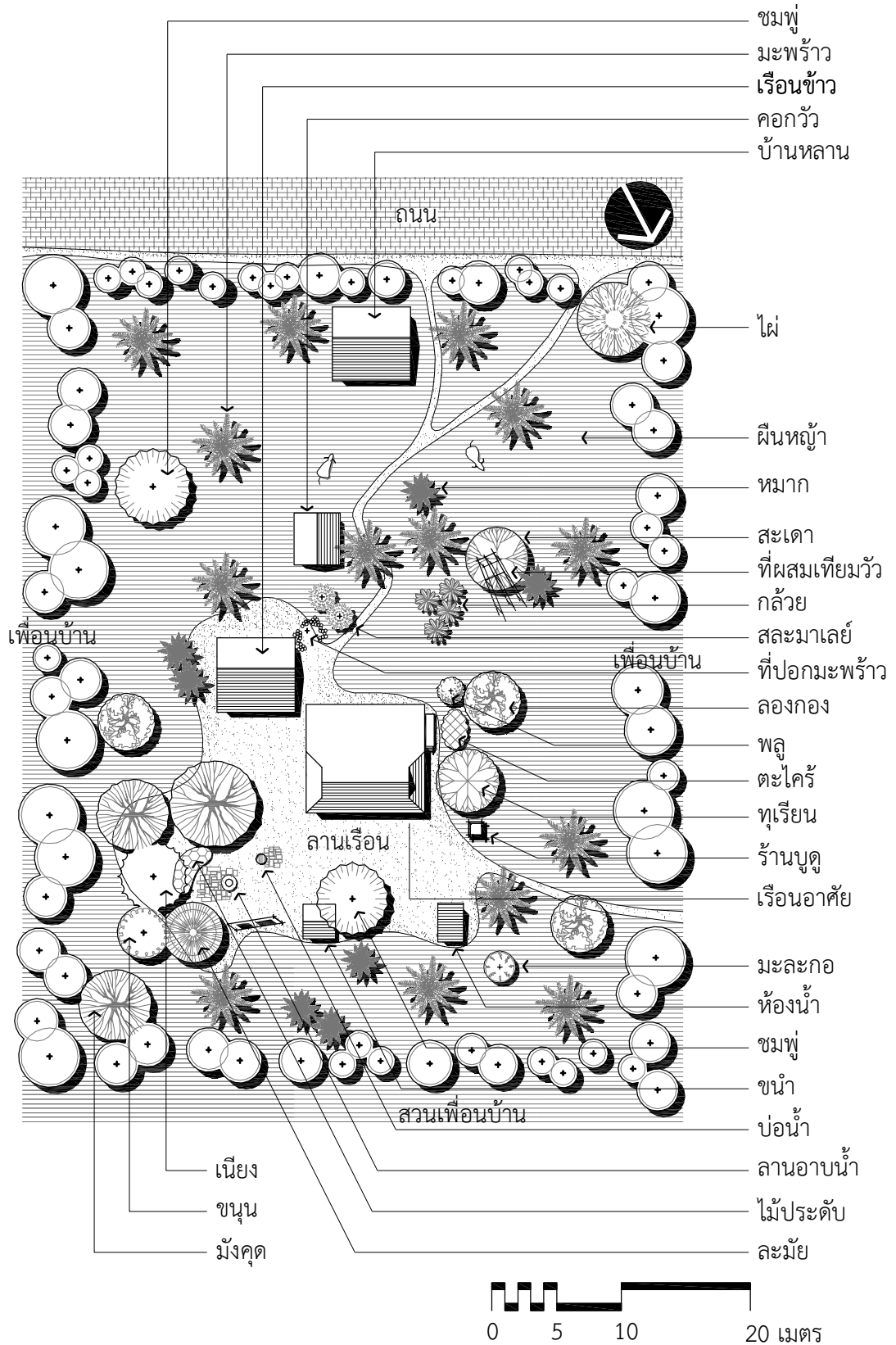
รูปที่ 3-336 เจ้าของเรือน

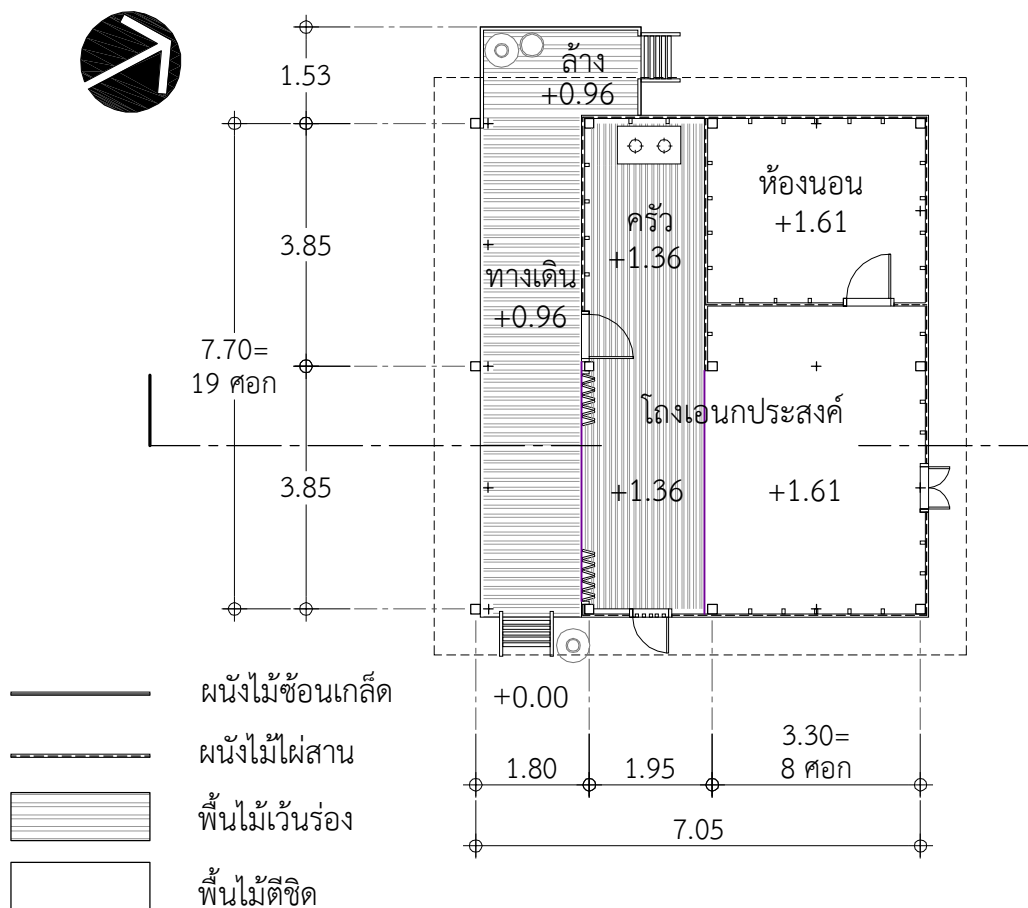
รูปที่ 3-337 โถงเอนกประสงค์ภายในเรือน

รูปที่ 3-338 ช่องใสน้ำวางไว้ให้สัตว์เลี้ยงและให้นกอาบน้ำ

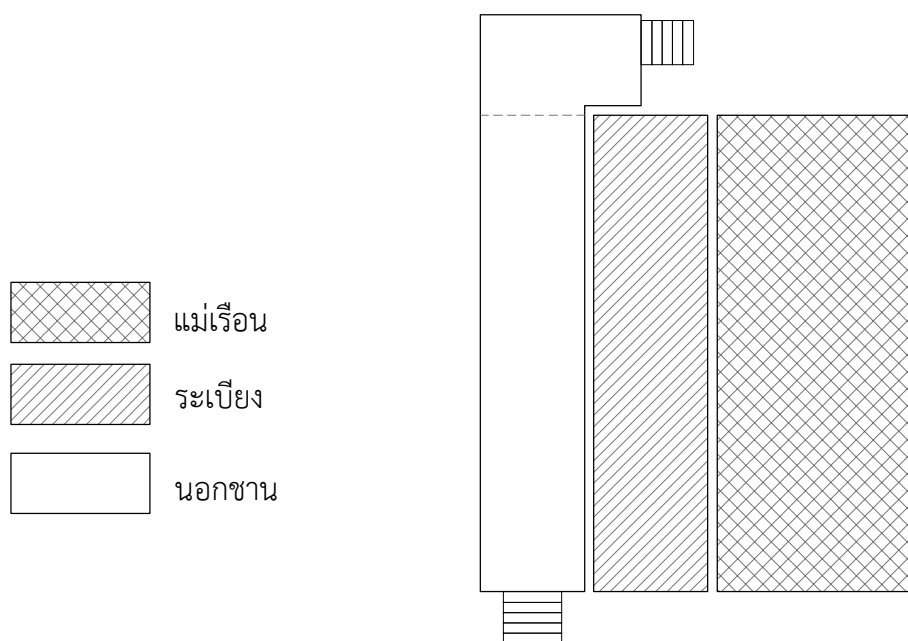

รูปที่ 3-000 ผังเรือนหลังที่ 17

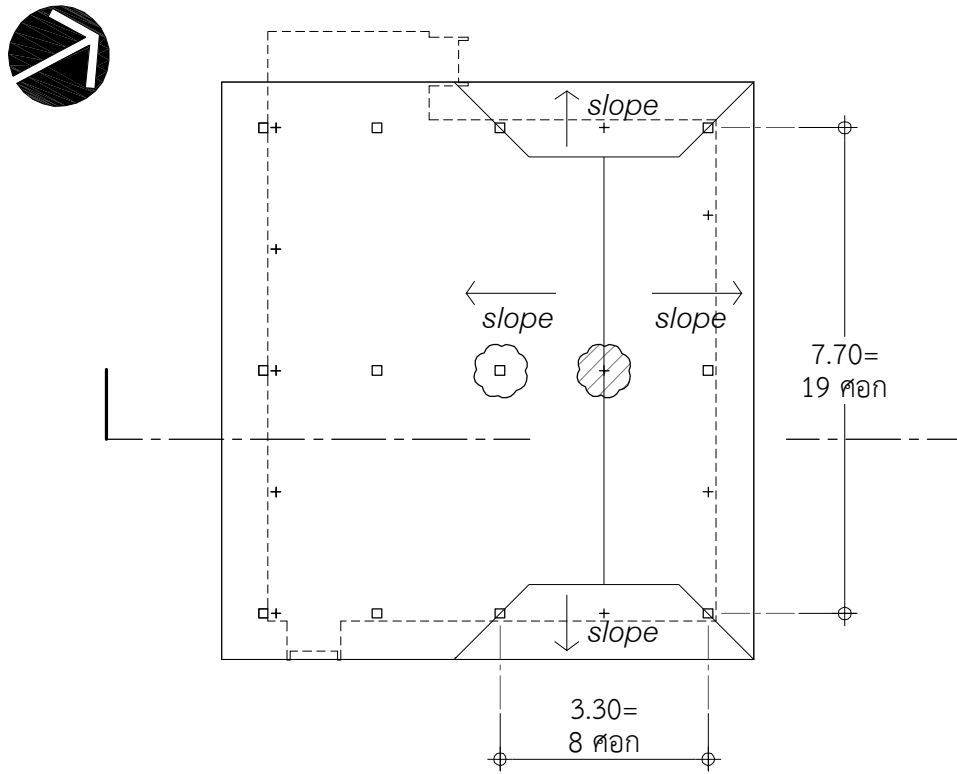
- ผนังไม้ซุงเกล็ด
- ผนังไม้ไผ่สาน
- พื้นไม้เว้นร่อง
- พื้นไม้ตีชิด

ผังพื้น

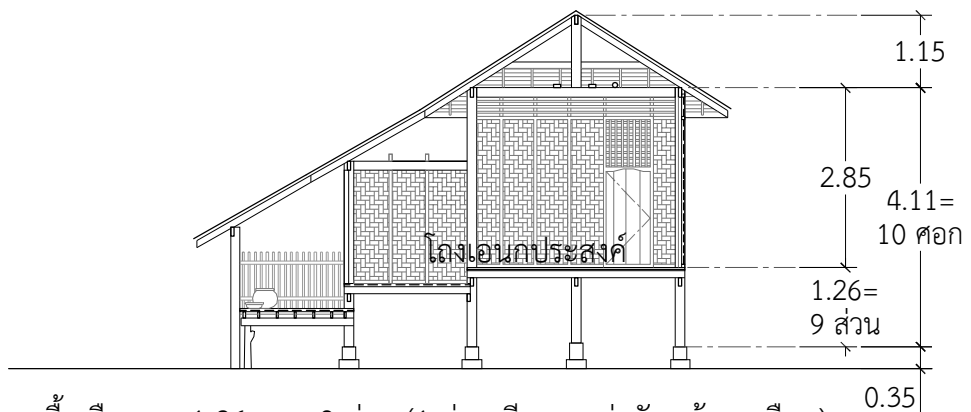
ผังแสดงส่วนประกอบพื้นเรือน

รูปที่ 3-000 ผังพื้นและผังแสดงส่วนประกอบพื้นเรือนหลังที่ 17

- ตำแหน่งเสาเอก
  - ตำแหน่งภูมิเรือน
- แม่เรือนยาว 7.70 ม. = 19 คอก
 แม่เรือนกว้าง 3.30 ม. = 8 คอก
 (1 คอก = 0.41 ม. , ยึดตามคอกเจ้าเรือน)

ผังหลังคา

ปลายเสา-พื้นเรือน สูง 1.26 ม. = 9 ส่วน (1 ส่วน มีขนาดเท่ากับหน้าเสาเรือน)
 เสาสูง 4.11 ม. = 10 คอก (1 คอก = 0.41 ม. , ยึดตามคอกเจ้าเรือน)

รูปตัดตามขวาง

รูปที่ 3-000 ผังหลังคาและรูปตัดตามขวางเรือนหลังที่ 17

เรือนหลังที่ 18

สถานที่ตั้ง เลขที่ 17 หมู่ที่ 4 (บ้านทุ่งฝ้าย) ตำบลบางขุนทอง อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

เจ้าของเรือน นางหริบ พันผิว อายุ 75 ปี (ภรรยาผู้สร้างเรือน)

อายุเรือน 60 ปี

ลักษณะเรือน เรือน 6 แม่เสา หลังคาทรงปั้นหยา ขยายระเบียงและชายหลังคาออกจากแม่เรือน 1 ด้าน มีเรือนครัว 6 แม่เสา หลังคาทรงจั่ว สร้างอยู่ด้านข้าง มีนอกชานเรือนและรางน้ำเป็นตัวเชื่อม

รูปที่ 3-342 ด้านหน้าเรือน

รูปที่ 3-343 บันไดทางขึ้นเรือน

รูปที่ 3-345 บ่อน้ำหน้าเรือน

รูปที่ 3-346 ด้านหลังเรือน

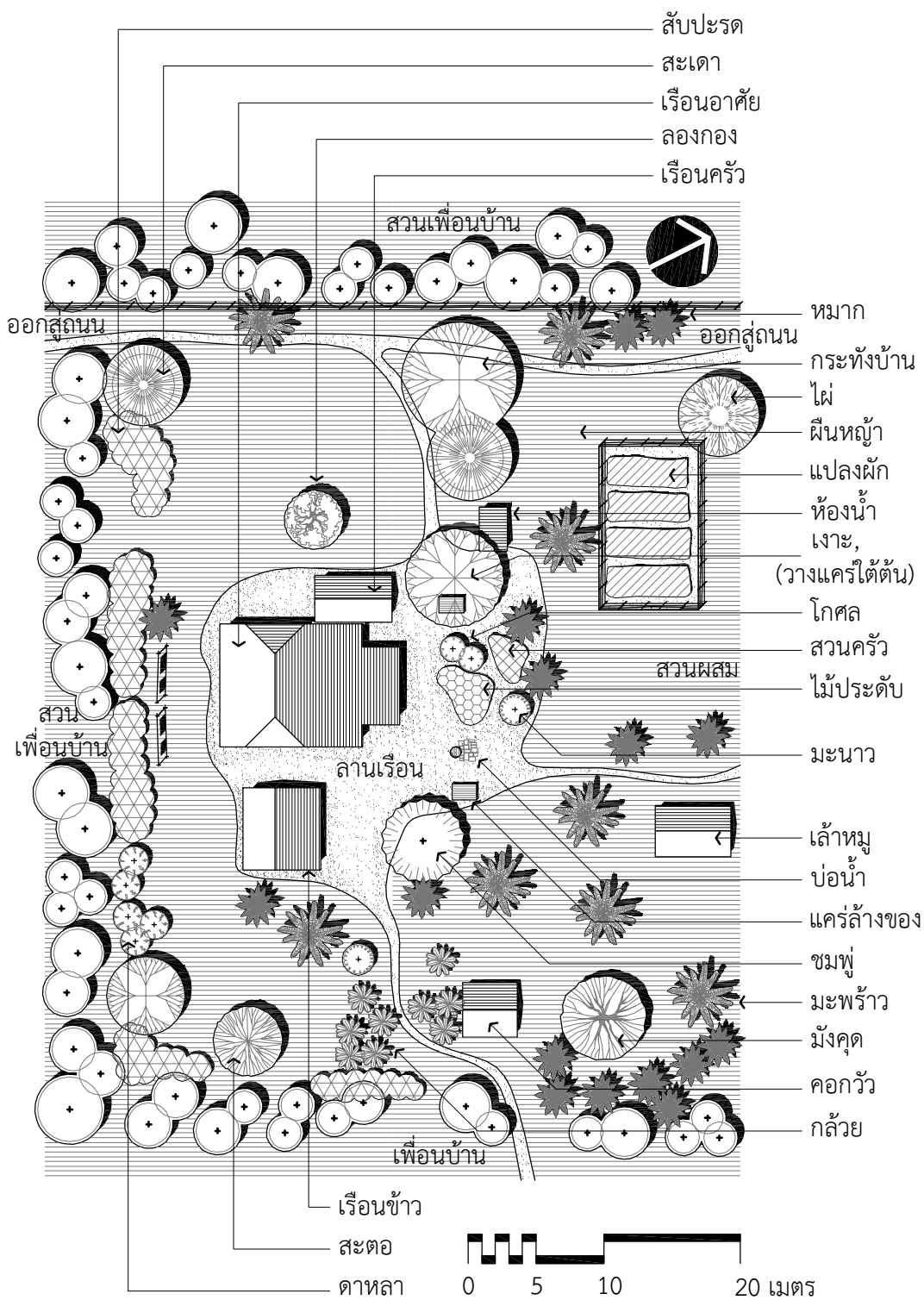
รูปที่ 3-347 เจ้าของเรือน

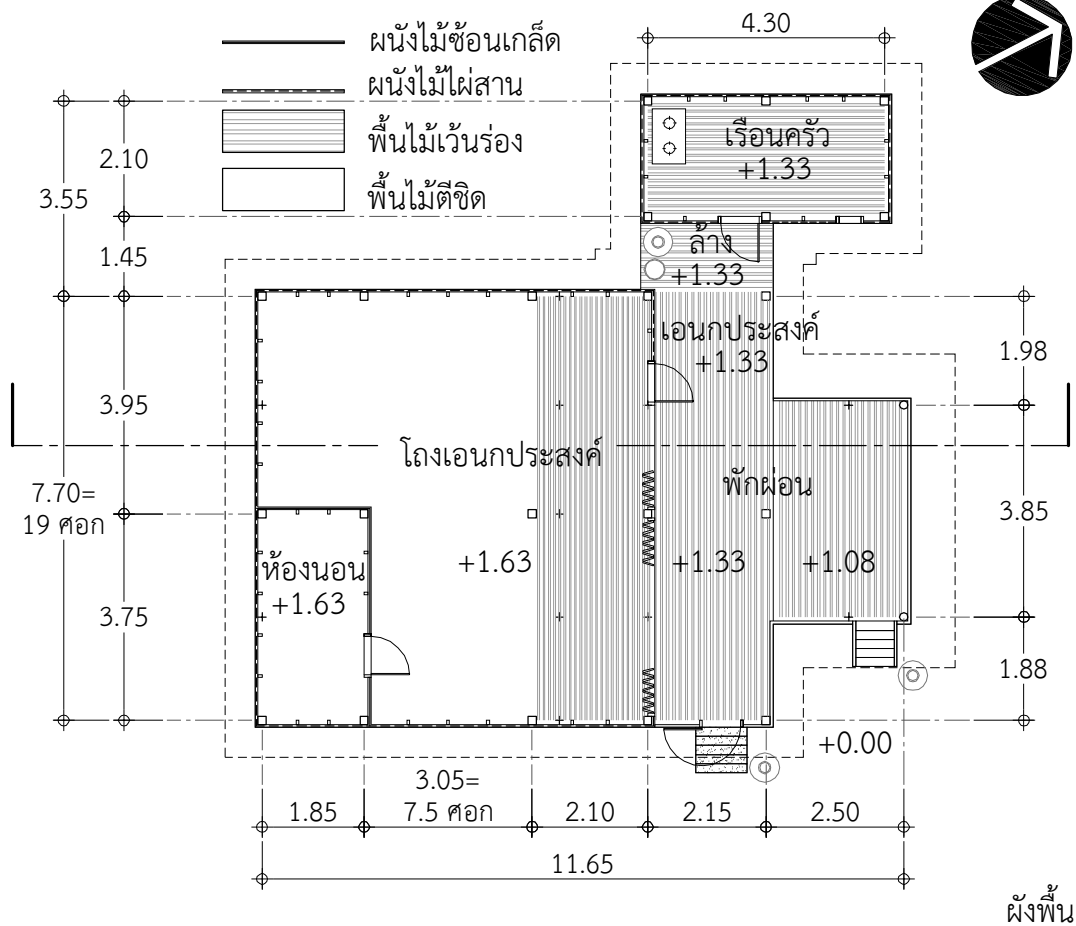
รูปที่ 3-348 นอกชานด้านหน้าเรือน

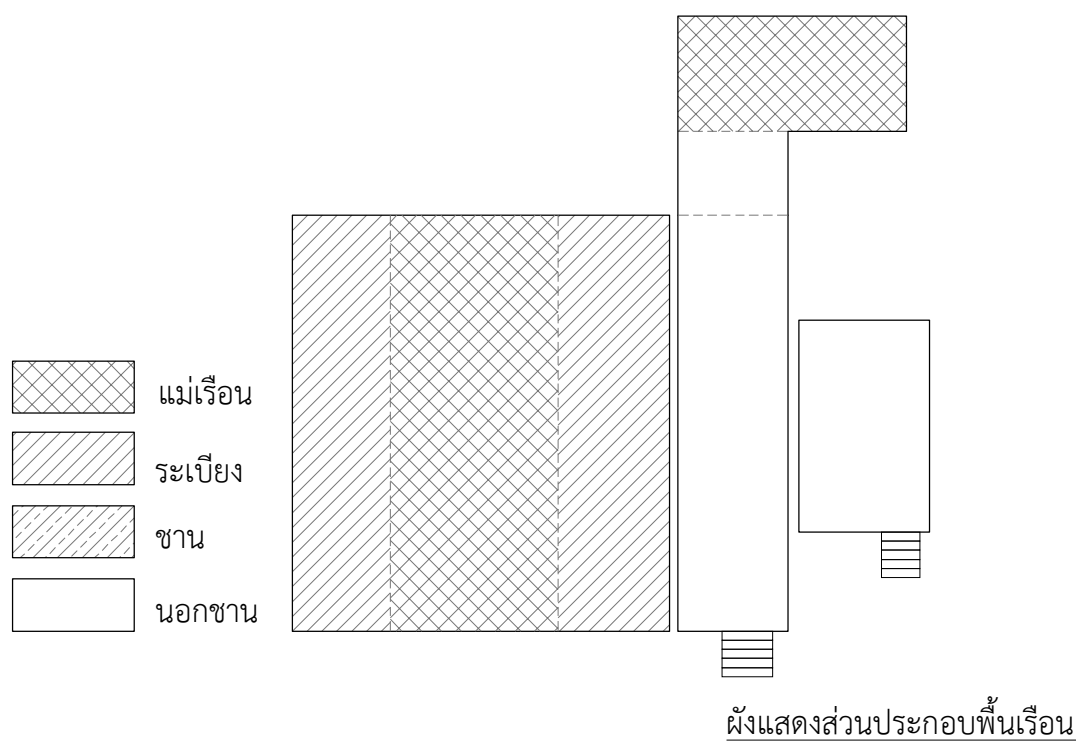
รูปที่ 3-349 โถงเอนกประสงค์ภายในเรือน

รูปที่ 3-000 ผังเรือนหลังที่ 18

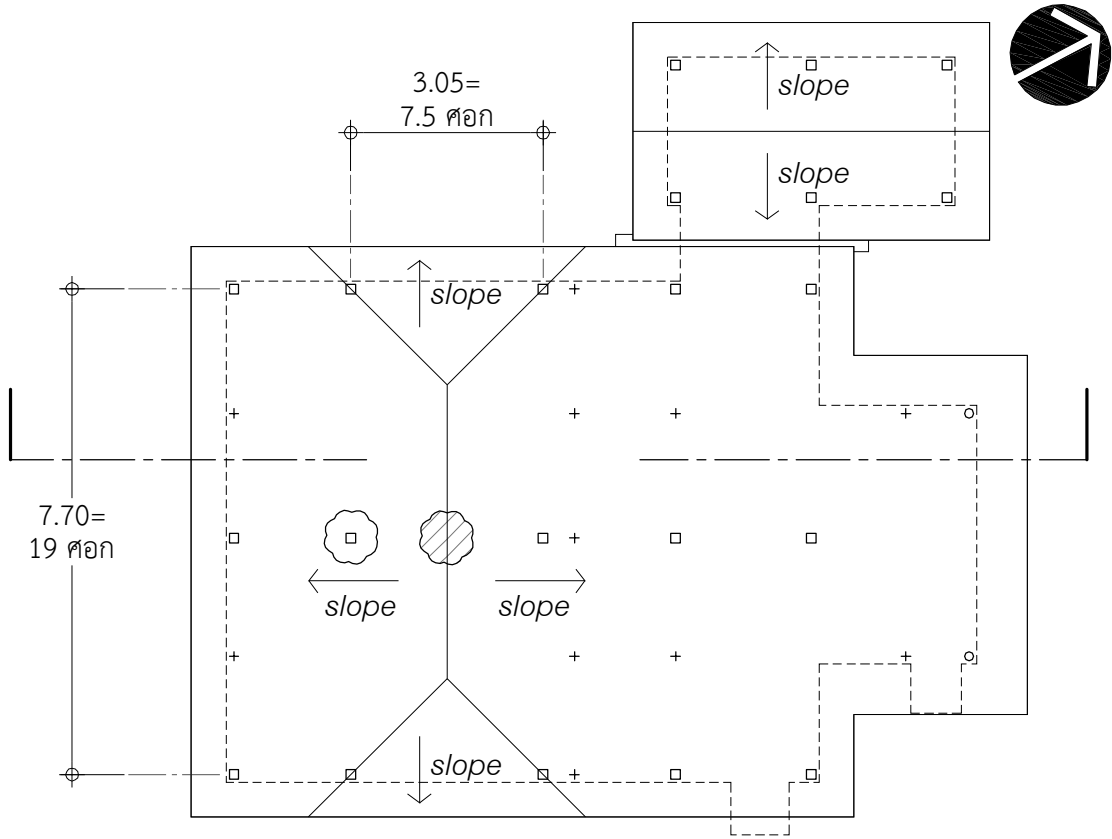
ผังพื้น

ผังแสดงส่วนประกอบพื้นเรือน

รูปที่ 3-000 ผังพื้นและผังแสดงส่วนประกอบพื้นเรือนหลังที่ 18

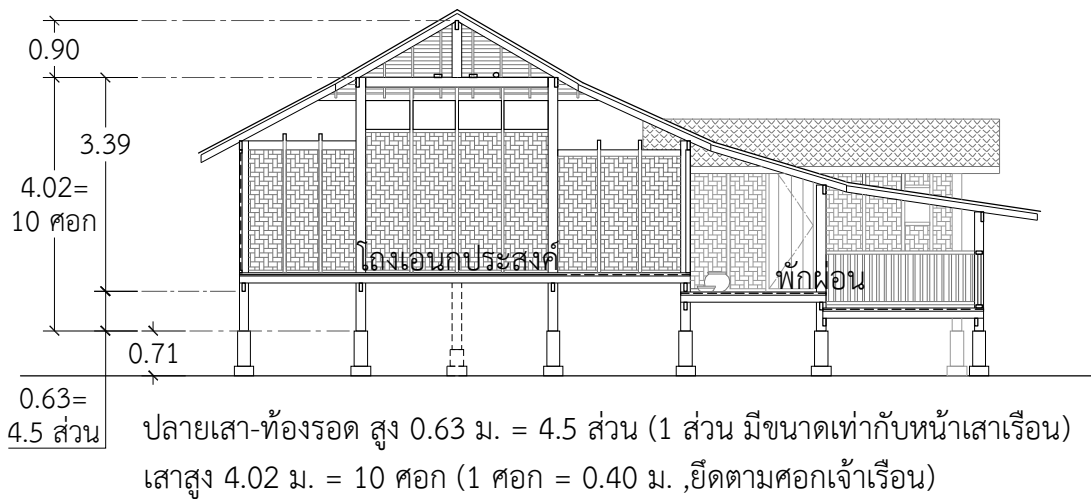

- ตำแหน่งเสาเอก
- ตำแหน่งภูมิเรือน

แม่เรือนยาว 7.70 ม. = 19 คอก
 แม่เรือนกว้าง 3.05 ม. = 7.5 คอก
 (1 คอก = 0.40 ม. , ยึดตามคอกเจ้าเรือน)

ผังหลังคา

0.63 = 4.5 ส่วน
 ปลายเสา-ท้องรอด สูง 0.63 ม. = 4.5 ส่วน (1 ส่วน มีขนาดเท่ากับหน้าเสาเรือน)
 เสาสูง 4.02 ม. = 10 คอก (1 คอก = 0.40 ม. , ยึดตามคอกเจ้าเรือน)

รูปตัดตามขวาง

เรือนหลังที่ 19

- สถานที่ตั้ง** เลขที่ 42 หมู่ที่ 4 (บ้านทุ่งฝ้าย) ตำบลบางขุนทอง อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส
- เจ้าของเรือน** นายดำ หะยะมิน อายุ 75 ปี (ผู้สร้างเรือน)
นางดำ หะยะมิน อายุ 72 ปี
- อายุเรือน** 50 ปี
- ลักษณะเรือน** เรือน 8 แม่เสา หลังคาทรงปั้นหยา ขยายระเบียงและชายหลังคาออกจากแม่เรือน ทั้ง 2 ด้าน ยื่นมุขระเบียงเดี่ยวหลังคาทรงจั่วมะนิลา ด้านข้างมีเรือนครัว 4 แม่เสา หลังคาทรงจั่ว ขยายนอกชานเรือนและชายหลังคา 1 ด้าน มีระเบียงเรือน รางน้ำ เป็นตัวเชื่อม ด้านหน้าต่อเติมศาลาหลังคาทรงปั้นหยาคลุมชานเรือน มีรางน้ำเป็น ตัวเชื่อม

รูปที่ 3-355 เจ้าของเรือน

รูปที่ 3-356 เจ้าของเรือน

รูปที่ 3-353 ด้านหน้าเรือน

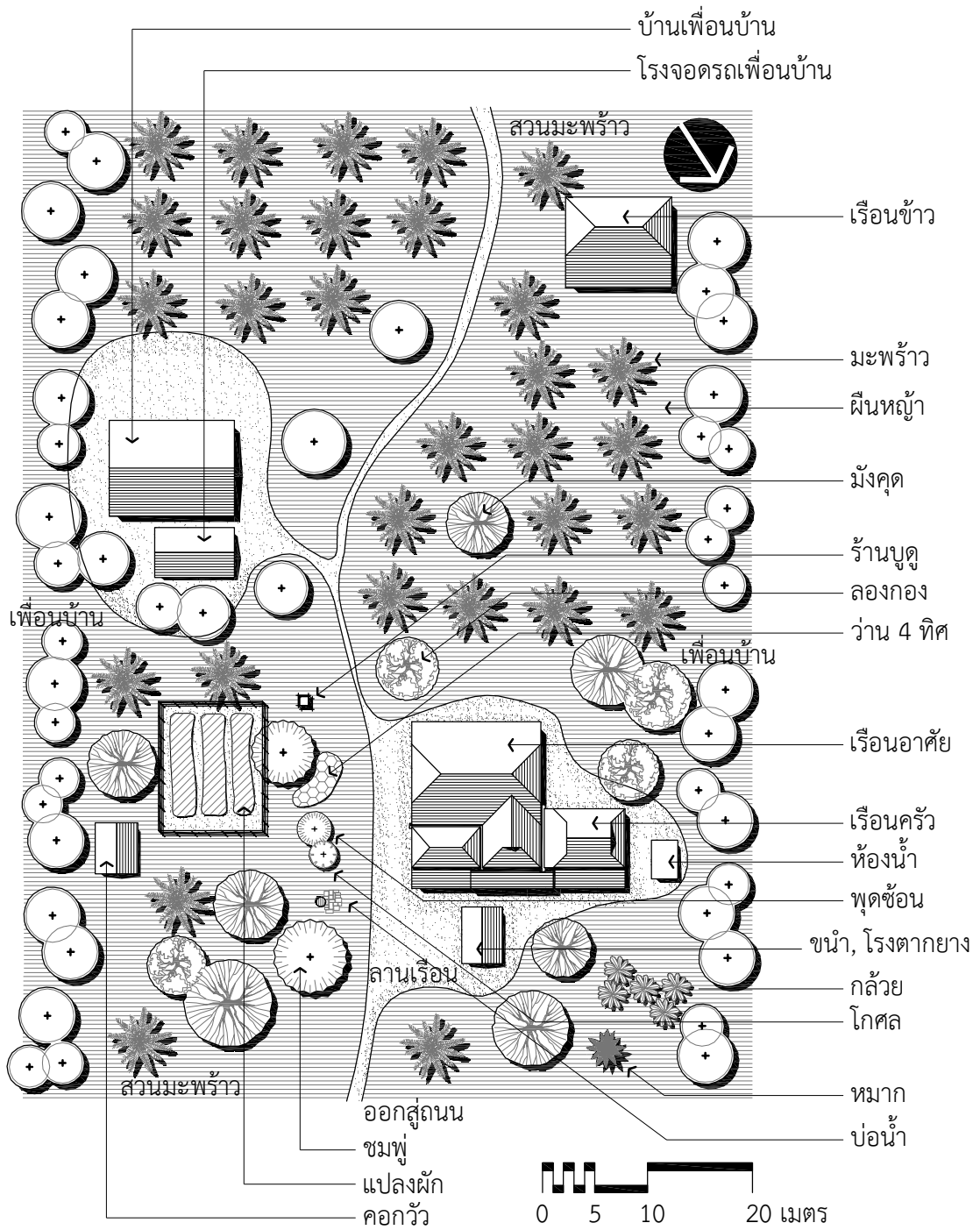
รูปที่ 3-354 ด้านหลังเรือน

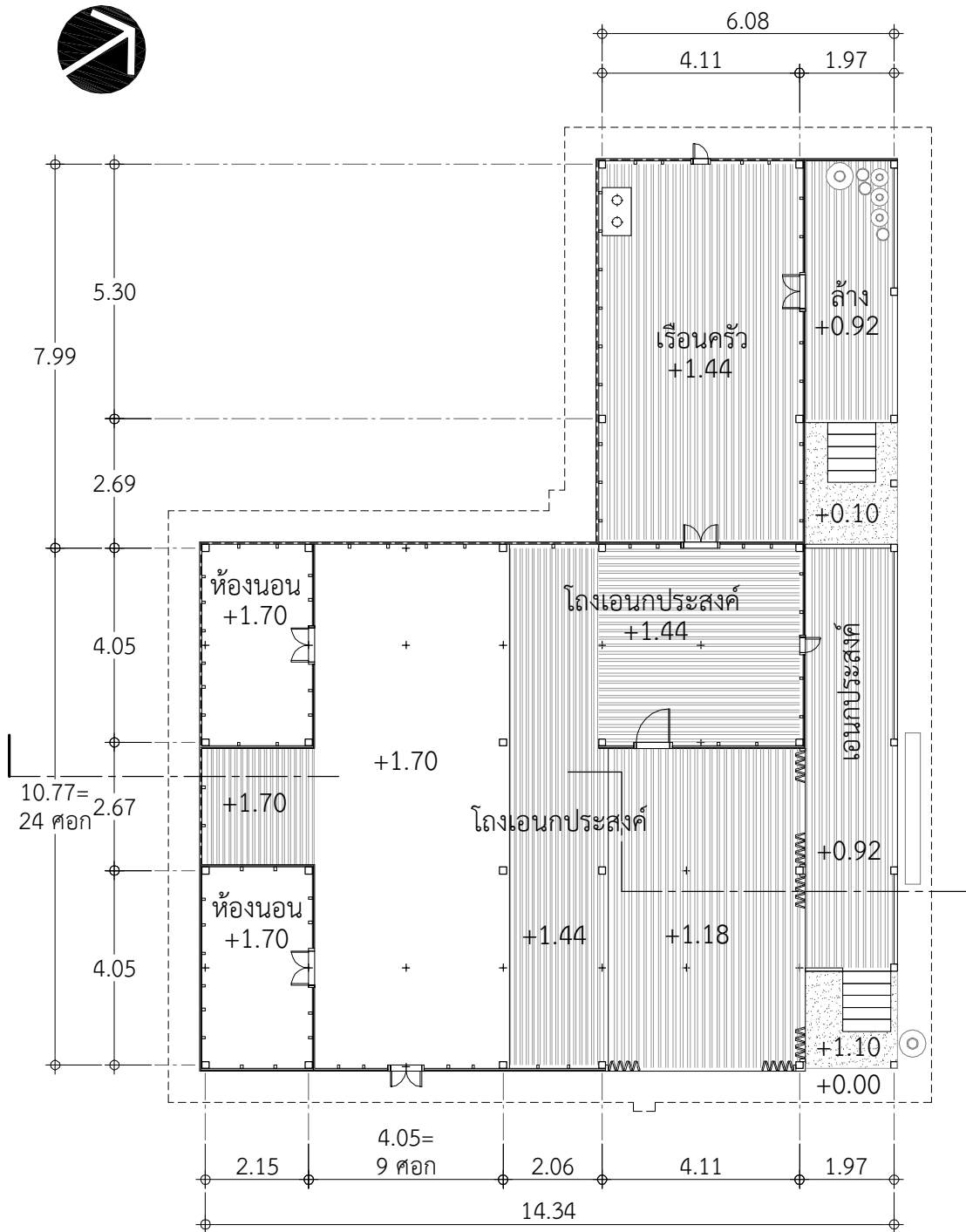
รูปที่ 3-357 บ้านโตขึ้นเรือน

รูปที่ 3-358 โถงเอนกประสงค์ภายในเรือน

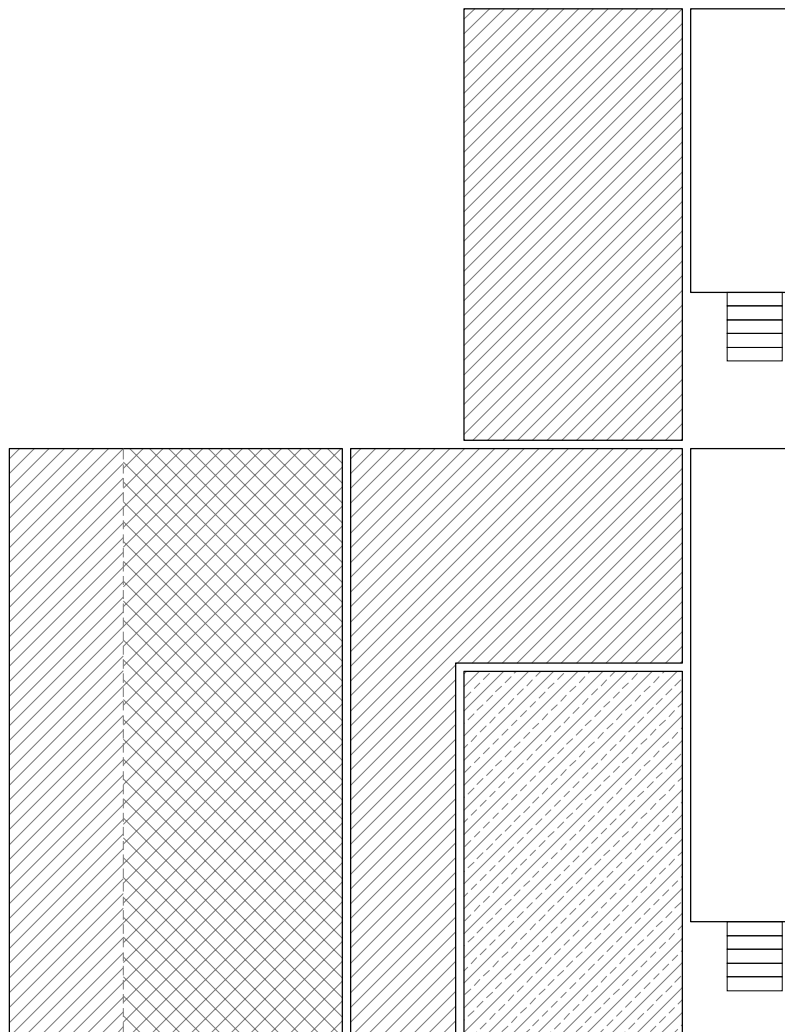
รูปที่ 3-000 ผังเรือนหลังที่ 19

- ผนังไม้ซ้อนเกล็ด
- ผนังไม้ไผ่สาน
- ▨ พื้นไม้เว้นร่อง
- พื้นไม้ตีชิด

ผังพื้น

รูปที่ 3-000 ผังพื้นเรือนหลังที่ 19

- แม่เรือน
- ระเบียง
- ชาน
- นอกชาน

ผังแสดงส่วนประกอบพื้นเรือน

รูปที่ 3-000 ผังแสดงส่วนประกอบพื้นเรือนหลังที่ 19

ตำแหน่งเสาเอก

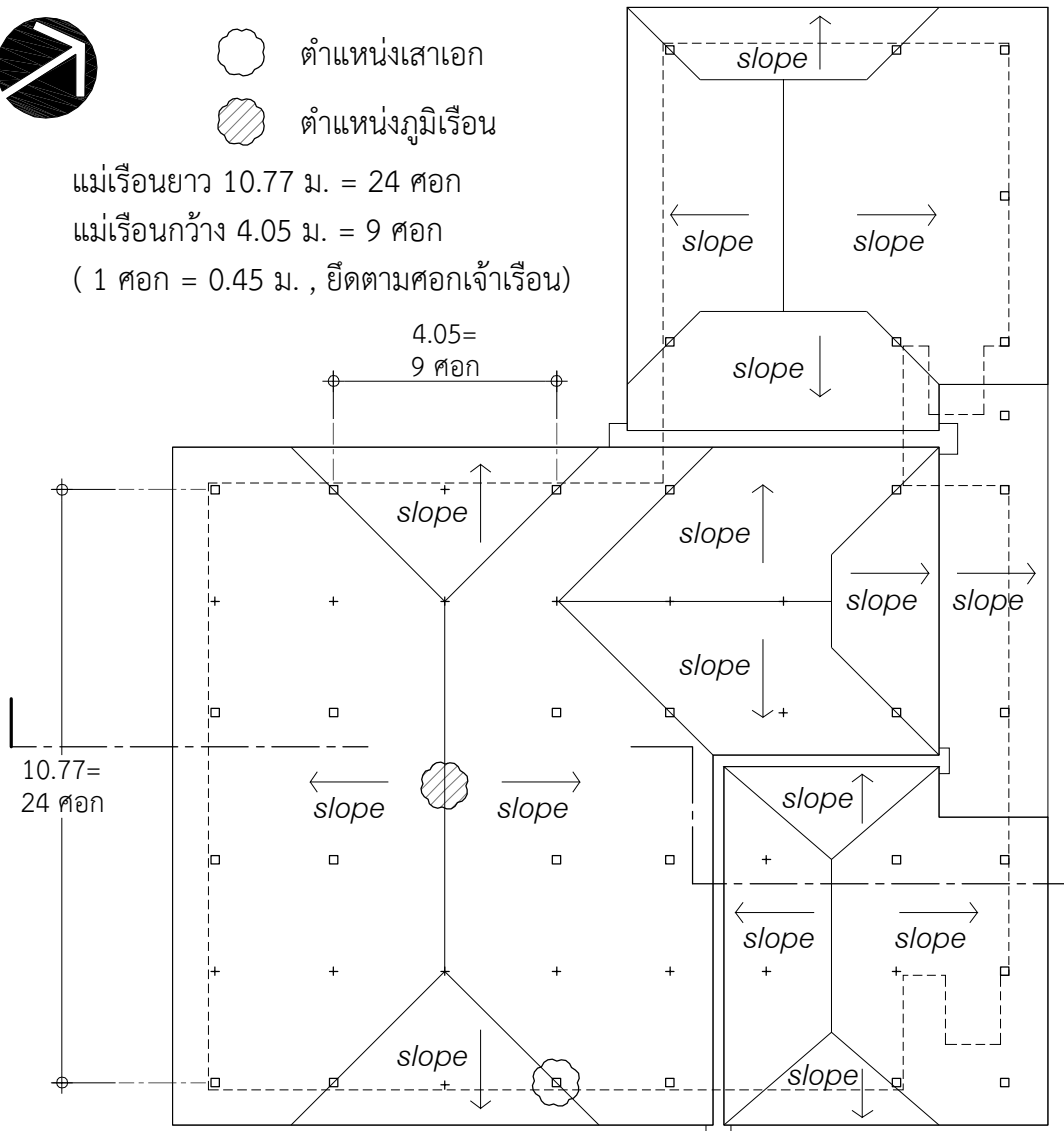

ตำแหน่งภูมิเรือน

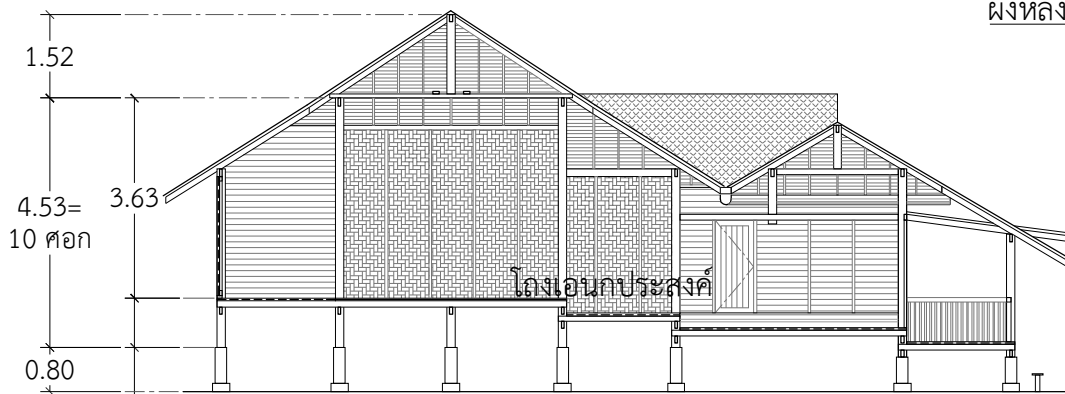
แม่เรือนยาว 10.77 ม. = 24 คอก

แม่เรือนกว้าง 4.05 ม. = 9 คอก

(1 คอก = 0.45 ม. , ยึดตามคอกเจ้าเรือน)

ผังหลังคา

0.90 = 6 ส่วน

ปลายเสา-พื้นเรือน สูง 0.90 ม. = 6 ส่วน (1 ส่วน มีขนาดเท่ากับหน้าเสาเรือน)

เสาสูง 4.53 ม. = 10 คอก (1 คอก = 0.45 ม. , ยึดตามคอกเจ้าเรือน)

รูปตัดตามขวาง

เรือนหลังที่ 20

สถานที่ตั้ง เลขที่ 70 หมู่ที่ 4 (บ้านทุ่งฝ้าย) ตำบลบางขุนทอง อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

เจ้าของเรือน นายดำ คงศรี อายุ 60 ปี (ผู้สร้างเรือน)
นางนุ้ย คงศรี อายุ 57 ปี

อายุเรือน 45 ปี

ลักษณะเรือน เรือน 8 แม่เสา หลังคาทรงจั่วมะนิลา ขยายระเบียงและชายหลังคาออกจากแม่เรือนทั้ง 2 ด้าน ยื่นมุขระเบียงคู่หลังคาทรงจั่วมะนิลา ด้านข้างขยายระเบียงครัวและชายหลังคา

รูปที่ 3-363 ทางเข้าเรือนด้านหน้า

รูปที่ 3-364 ด้านหน้าเรือน

รูปที่ 3-365 ด้านข้างเรือน

รูปที่ 3-366 ด้านข้างเรือน (ส่วนที่เป็นครัว)

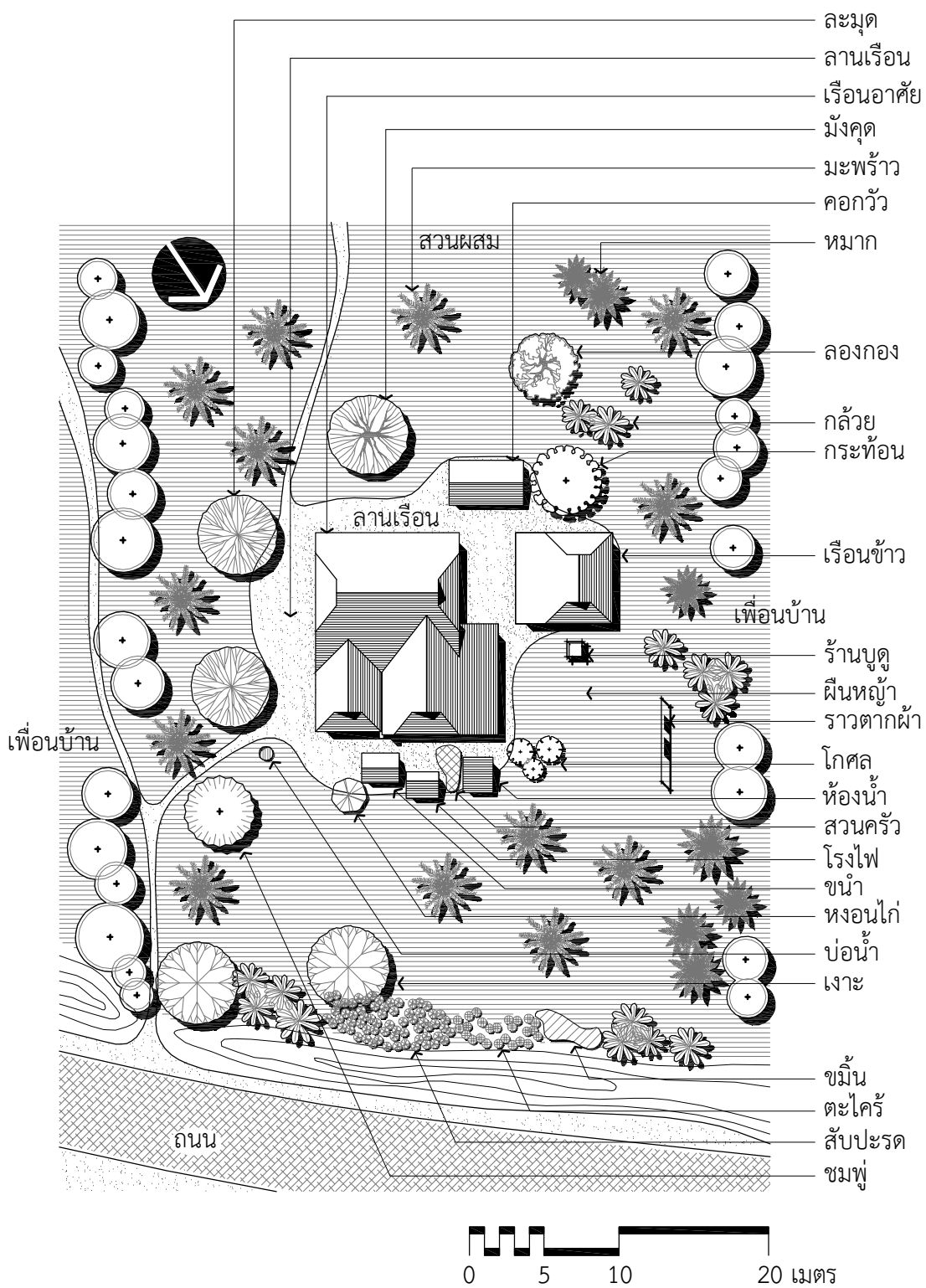
รูปที่ 3-367 ที่ว่างบนแม่เรือนและเจ้าของเรือน

รูปที่ 3-368 โถงเอนกประสงค์ภายในเรือน

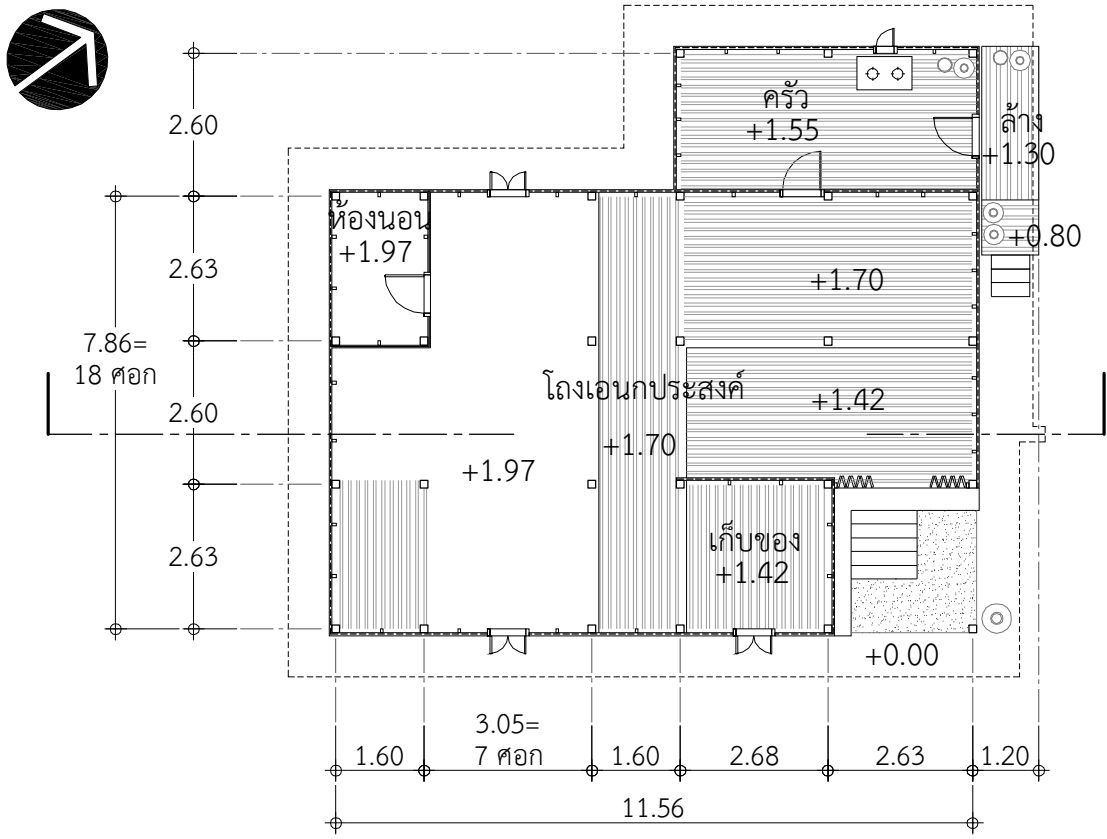

รูปที่ 3-369 มุขระเบียง

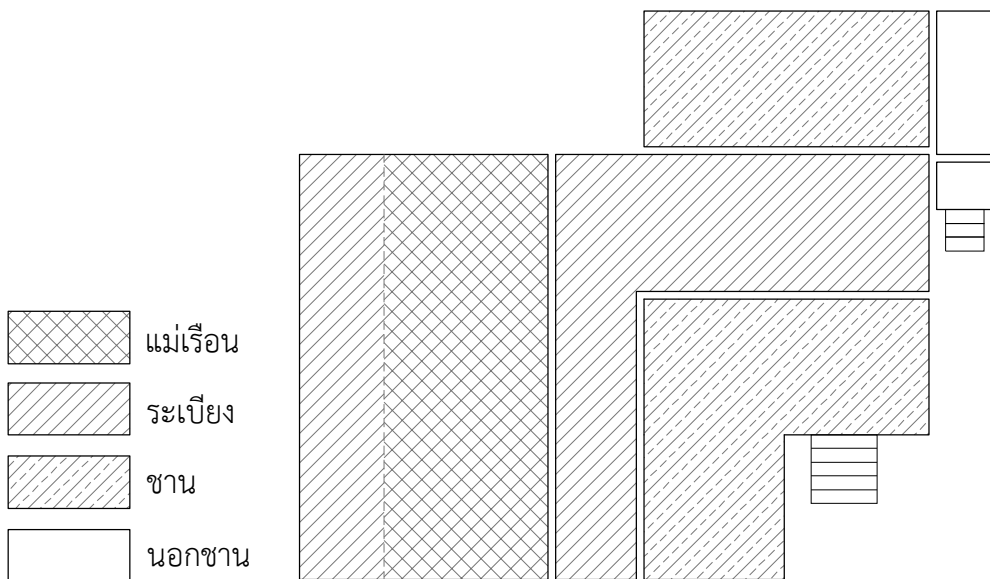
รูปที่ 3-000 ผังเรือนหลังที่ 20

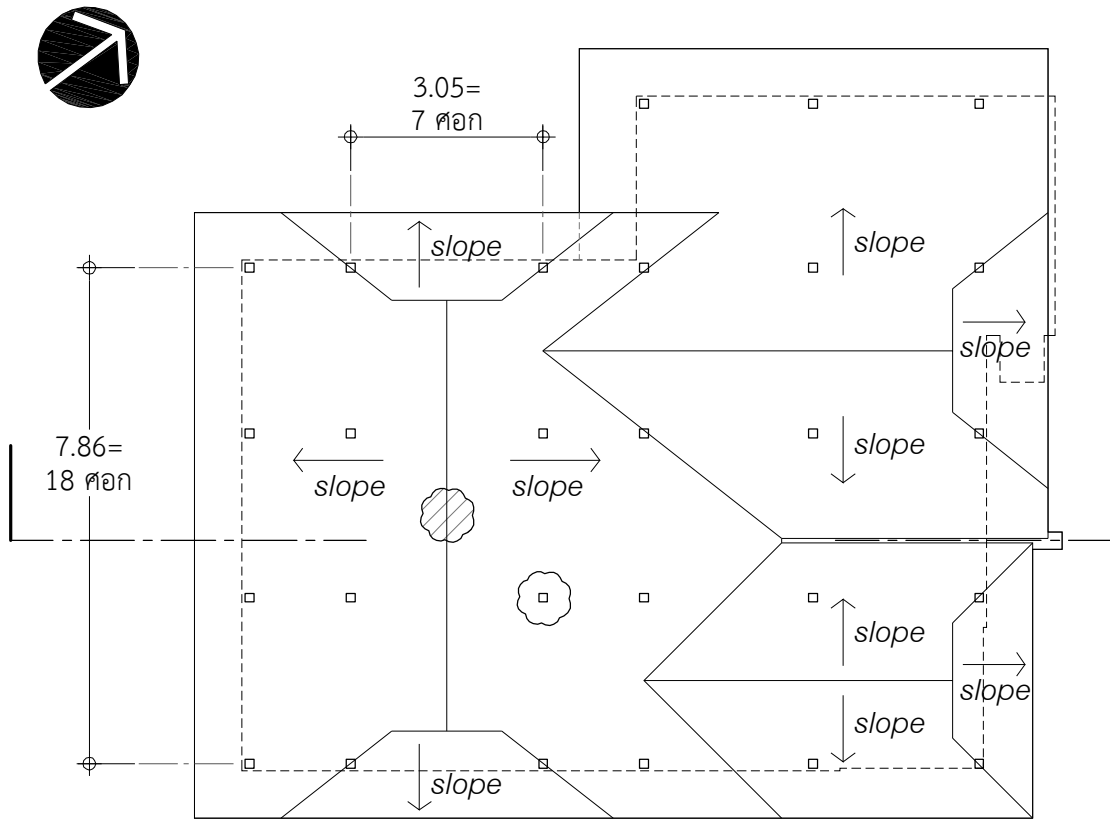
- ผนังไม้ซ้อนเกล็ด
- ผนังไม้ไผ่สาน
- ▨ ผนังไม้เว้นร่อง
- ผนังไม้ตีชิด

ผังพื้น

ผังแสดงส่วนประกอบพื้นเรือน

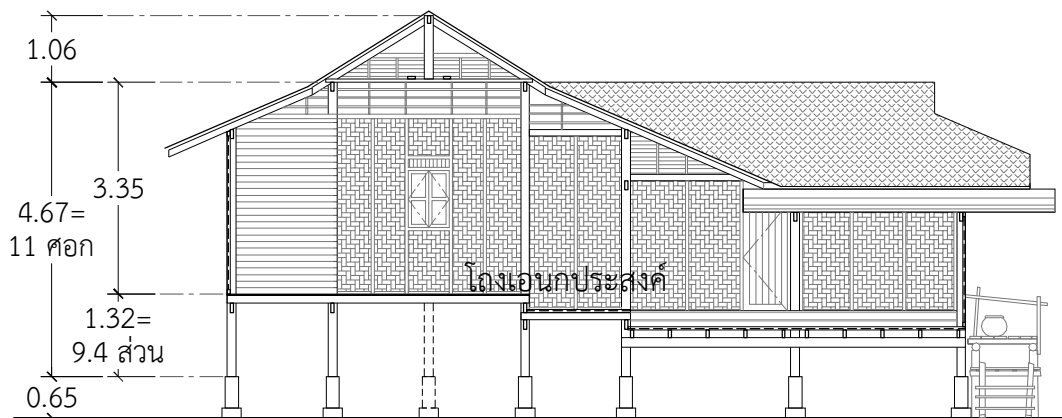
รูปที่ 3-000 ผังพื้นและผังแสดงส่วนประกอบพื้นเรือนหลังที่ 20

- ตำแหน่งเสาเอก
- ตำแหน่งภูมิเรือน

แม่เรือนยาว 7.86 ม. = 18 คอก
 แม่เรือนกว้าง 3.05 ม. = 7 คอก
 (1 คอก = 0.435 ม. , ยึดตามคอกเจ้าเรือน)

ผังหลังคา

ปลายเสา-พื้นเรือน สูง 1.32 ม. = 9.4 ส่วน (1 ส่วน มีขนาดเท่ากับหน้าเสาเรือน)
 เสาสูง 4.67 ม. = 11 คอก (1 คอก = 0.435 ม. , ยึดตามคอกเจ้าเรือน)

รูปตัดตามขวาง

3.2.10 รูปแบบเรือน

เพื่อเป็นการปรับตนเองให้เข้ากับสภาพอากาศที่มีลักษณะร้อนชื้นสูง ชาวพวอนได้ออกแบบเรือนพื้นดินของตนเอง ให้มีความโปร่ง โล่ง ซึ่งเป็นกระบวนการแก้ปัญหาที่ถูกต้องและมี ความเป็นธรรมชาติ เช่น การยกใต้ถุนสูงจากระดับพื้นดิน การสร้างช่องเปิดทั้งพื้น ผนัง และเพดาน การหันทิศทางของเรือนเพื่อหลบทิศทางของแดด และฝน การออกแบบดินเสาคอนกรีตเป็นฐาน สำหรับวางเสาไม้เพื่อป้องกันความชื้นสูงในพื้นที่ นอกจากรูปแบบการใช้วัสดุก่อสร้างที่มาจากธรรมชาติ ซึ่งมีความพูนในเนื้อวัสดุสูงนั้นก็มีส่วนช่วยทำให้การระบายอากาศของเรือนมีประสิทธิภาพมากขึ้นอีกด้วย

แม่เรือนเป็นส่วนที่สำคัญที่สุดภายในเรือน เพราะในกระบวนการก่อสร้าง ผู้สร้างเรือนได้นำเอาหลักปฏิบัติหลายอย่าง ที่เป็นความเชื่อที่ดั่งามมาประกอบกันไว้ จนเสร็จสมบูรณ์เป็น เรือนมงคล ตำแหน่งศูนย์กลางแม่เรือนเป็นจุดเชื่อมทางจิตวิญญาณของเรือน เรียกว่าภูมิเรือน เป็นจุดที่เจ้าของได้เลือกแล้วว่าดีที่สุด และใช้เป็นจุดที่ใช้ประกอบพิธีกรรมไหว้เจ้าที่ เชื่อกันว่าเจ้าที่เรือน จะสถิตอยู่ ณ จุดนี้ หลังจากสร้างแม่เรือนเสร็จจึงนิยมตั้งเสาค้ำขึ้นเรียกว่า “เสาภูมิ” พิธีกรรมไหว้ เจ้าที่นั้นจะยึดถือปฏิบัติเฉพาะในเรือนที่มีเสาไม้ทรงสี่เหลี่ยม 6 ต้นขึ้นไปเท่านั้น ซึ่งจะต้องเลือก เสาเอกจากแม่เรือน 1 ต้น เพื่อใช้ยกเป็นปฐมฤกษ์ในพิธีกรรมยกเสาเอก พิธีกรรมไหว้เจ้าที่และยก เสาเอกเป็นพิธีกรรมหลักในการก่อสร้างเรือนที่ต้องปฏิบัติ เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่เรือนและผู้อยู่อาศัย

ความเชื่ออื่นๆ ที่พบในการสร้างแม่เรือน ได้แก่ การหาฤกษ์มงคล การใส่ผ้ายันต์ มงคลในเรือน การหาระดับพื้นแม่เรือนและการกำหนดจำนวนจันทันโดยใช้หลักคิดจากระบบธาตุ 4 การวางทิศทางของเรือน การกำหนดทิศจันทันและวิธีการช้อนทับ และยังมีหลักคิดอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับ แม่เรือนแต่ก็ส่งเสริมความเป็นสิริมงคลเช่นกัน ได้แก่ การกำหนดทิศหน้าเรือนและบันไดทางขึ้น เรือน จากกระบวนการก่อสร้างเรือนพื้นดินไทยพุทธชาวพวอนดังกล่าว จะเห็นได้ว่าชาวพวอนมี ความปรารถนาที่จะใช้ประโยชน์จากเรือนทั้ง 2 ด้าน คือ ทางกายและทางใจ จึงได้สร้างเรือนพื้นดิน ของตนให้สามารถสร้างความสุขกาย สบายใจ หรือ อยู่เย็น เป็นสุข ได้เป็นอย่างดี

เรือนพื้นดินไทยพุทธชาวพว่น มีแม่เรือนที่สร้างได้ถูกต้องตามความเชื่อท้องถิ่น รูปทรงที่แตกต่างกันเกิดจากการต่อเติมออกจากแม่เรือนทั้งสิ้น โดยขึ้นอยู่กับความพึงพอใจ และฐานะทางเศรษฐกิจของเจ้าของเรือนเป็นหลัก โดยสามารถจำแนกลักษณะการขยายเรือนได้เป็น 3 ลักษณะใหญ่ๆ คือ การขยายชายหลังคา การออกมุข การขยายชายหลังคาและการออกมุข

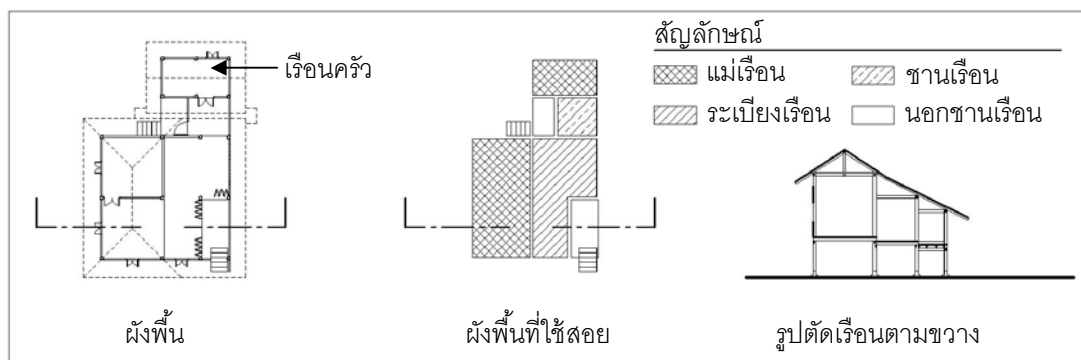
- การขยายชายหลังคา เป็นลักษณะการต่อเติมพื้นที่ใช้สอยขยายออกไปจากแม่เรือน และระเบียงเรือน แล้วจึงทำหลังคาคลุมพื้นที่ส่วนขยายนั้นโดยการขยายชายหลังคาให้ยาวขึ้นจากเดิม ซึ่งชาวพว่นเรียกว่า “ออกระเบียง” หรือ “ยัวระเบียง”

- การออกมุข เป็นลักษณะการต่อเติมพื้นที่ใช้สอยขยายออกไปจากแม่เรือนและระเบียงเรือน แล้วจึงทำหลังคาคลุมพื้นที่ส่วนขยายนั้นโดยการทำมุขหลังคา หรือเป็นการทำมุขหลังคาคลุมส่วนระเบียงเรือนเดิมเพื่อเพิ่มความสูงของพื้นที่โถงเหนือศีรษะ ประกอบด้วย 2 รูปแบบคือ การออกมุขเดี่ยว และการออกมุขคู่

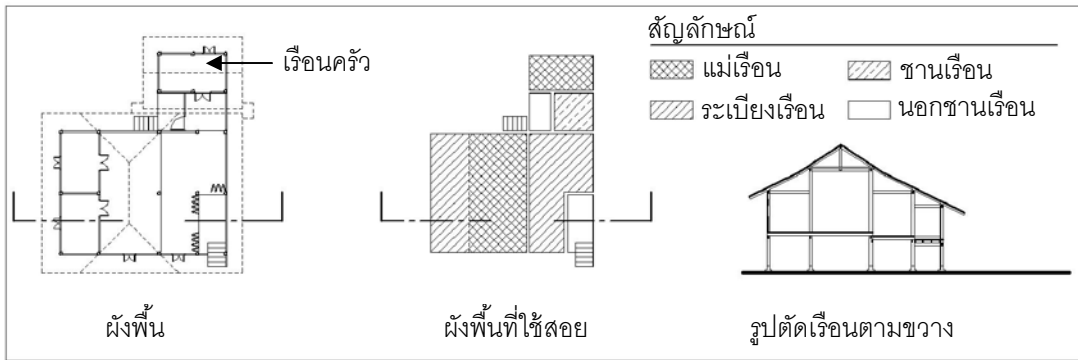
การออกมุขเดี่ยว คือการยื่นมุขหลังคาออกจากแม่เรือนเพียงมุขเดียว ซึ่งมี 2 รูปแบบ คือ การออกมุขด้านข้างแม่เรือน และการออกมุขตรงกลางแม่เรือน การออกมุขด้านข้างแม่เรือนนั้นชาวพว่นเรียกว่า “ทรงซิกู” ซึ่งมีความหมายว่าทรงฉาก ส่วนการออกมุขตรงกลางแม่เรือนชาวพว่นเรียกว่า “ทรงข้างล่อหัว”

การออกมุขคู่ คือการยื่นมุขหลังคาออกจากแม่เรือนทั้งด้านซ้ายและด้านขวา ซึ่งชาวพว่นเรียกว่า “ทรงลูกข้างกินนม”

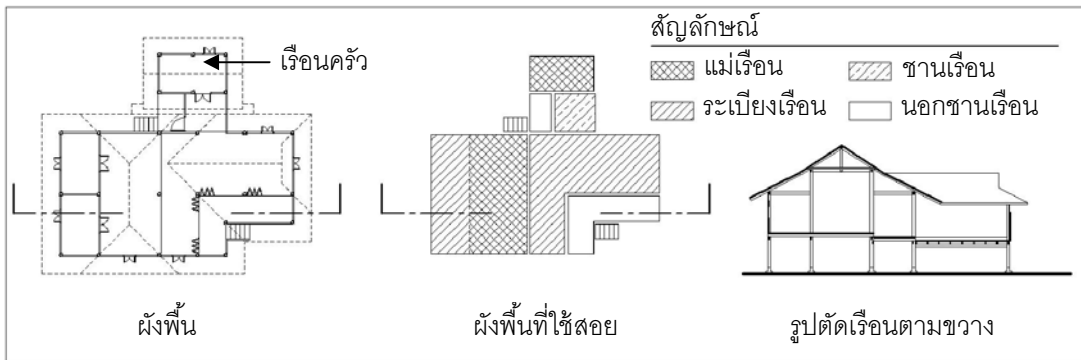
- การออกมุขและขยายชายหลังคา คือเป็นการขยายพื้นที่ใช้สอยทั้งสองลักษณะร่วมกัน หรือกล่าวได้ว่าเป็นการขยายเรือนออกจากแม่เรือนทั้งทางด้านทิศเหนือและทิศใต้

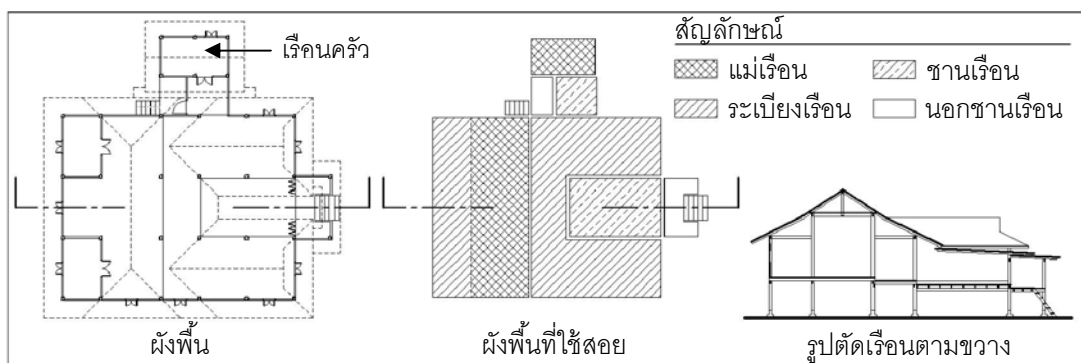
รูปที่ 3-373 การขยายชายหลังคาด้านเดียว

รูปที่ 3-374 การขยายชายหลังคาสองด้าน

รูปที่ 3-375 การขยายชายหลังคาสองด้านและออกมุขเดี่ยว

รูปที่ 3-376 การขยายชายหลังคาสองด้านและออกมุขคู่

นอกจากนี้ ลักษณะที่น่าสนใจอีกอย่างของเรือนพื้นถิ่นไทยพุทธชาวพว่นคือ การเลือกใช้รูปทรงหลังคาตามความพอใจของเจ้าของเรือน ซึ่งทำให้เรือนแต่ละหลังมีความเป็นเอกลักษณ์ ซึ่ง รูปแบบหลังคาที่พบบมี 3 รูปแบบด้วยกัน คือ หลังคาทรงปั้นหยา หลังคาทรงจั่ว และ หลังคาทรงจั่วมะนิลา

- หลังคาทรงปั้นหยา ชาวพว่นเรียกว่า หลังคาลำพู่ห้า
- หลังคาทรงจั่ว ชาวพว่นเรียกว่า หลังคายาว หลังคาโบราณ หลังคาลำพู่ยาว หรือหลังคาหัวกะโหลใหญ่
- หลังคาทรงจั่วมะนิลา ชาวพว่นเรียกว่า หลังคาหัวกะโหลเล็ก

จากการศึกษาพบว่าหลังคาแต่ละรูปทรงมีข้อดีและข้อเสียแตกต่างกัน การเลือกใช้ งานจึงขึ้นอยู่กับความเหมาะสม และความพึงพอใจของเจ้าของเป็นสำคัญ หลังคาทรงปั้นหยาจะใช้ความยาวของไม้สั้นกว่าหลังคารูปทรงอื่นๆ และมีชายคากันแดดและฝนรอบด้านแต่รั้วได้ง่ายที่สุด ส่วนหลังคาทรงจั่วและทรงจั่วมะนิลามีช่องลมด้านสกัดที่สามารถระบายอากาศภายในเรือนได้ดีกว่า แต่ไม่ว่าจะใช้หลังคารูปทรงใดก็ตามจะมีความชันของหลังคามากเพื่อการระบายน้ำที่ดี นอกจากนี้ระยะยื่นของชายคาเรือนจะมีระยะเท่ากับที่มือเอื้อมถึงเท่านั้น เพื่อความสะดวกในการก่อสร้าง เมื่อมีการต่อเติมหรือขยายเรือน พื้นที่ว่างระหว่างหลังคาส่วนที่ได้ขยายหรือหลังคาเรือนที่สร้างขึ้นใหม่กับหลังคาเรือนเดิมก็จะทำรางน้ำสังกะสีหรือทำหลังคารองรับน้ำฝน ทำให้หลังคาทั้งหมดเชื่อมต่อกันเป็นหลังคาผืนเดียว จึงสามารถใช้ประโยชน์จากพื้นที่ใต้หลังคาได้สะดวกสบายมากยิ่งขึ้น ซึ่งชาวพว่นเรียกรางน้ำดังกล่าวว่า “โพง”

รูปที่ 3-377 แสดงการขยายชายหลังคาด้านเดียว หลังคาแม่เรือนทรงหัวกะโหลเล็ก (จั่วมะนิลา)

รูปที่ 3-378 แสดงการขยายชายหลังคาสองด้าน หลังคาแม่เรือนทรงหัวกะโหลเล็ก (จั่วมะนิลา)

รูปที่ 3-379 แสดงการออกมุงเดี่ยวทรงซิก (ฉาก) และ ขยายชายหลังคาด้านเดียว หลังคาแม่เรือนทรงหล้าทู่ห้า (ปั้นหย่า) มุขหลังคาทรงหัวกะโหลกเล็ก (จั่วมะนิลา)

รูปที่ 3-380 แสดงการออกมุงเดี่ยวทรงซิก (ฉาก) และ ขยายชายหลังคาสองด้าน หลังคาแม่เรือนทรงหล้าทู่ห้า (ปั้นหย่า) มุขหลังคาทรงหัวกะโหลกเล็ก (จั่วมะนิลา)

รูปที่ 3-381 แสดงการออกมุงคู่ทรงลูกข้างกีนนม และขยายชายหลังคาสองด้าน หลังคาแม่เรือนทรงหล้าทู่ห้า (ปั้นหย่า) มุขหลังคาทรงจั่ว

รูปที่ 3-382 แสดงการออกมุงคู่ทรงลูกข้างกีนนม และขยายชายหลังคาสองด้าน หลังคาแม่เรือนทรงหัวกะโหลกเล็ก (จั่วมะนิลา) มุขหลังคาทรงเดียวกัน

จากการสัมภาษณ์พบว่าเรือนพื้นดินชาวพร่อน พัฒนามาจากเรือนที่มีความเรียบง่าย เน้น การเปิดโล่ง มีนอกชานกลางแจ้งเอนกประสงค์ขนาดใหญ่หน้าเรือน และทำรั้วไม้ไผ่ซี่ห่างๆ ฐานกัน ไถขึ้นบ้าน และมีประตูที่ทำจากไม้ไผ่สานห่างๆ ที่บันไดทางขึ้นเรือนเท่านั้น เรือนที่ทำการศึกษา มี การพัฒนารูปแบบของผนัง ประตูและช่องเปิดให้มีความมิดชิดและแข็งแรงมากยิ่งขึ้นเพื่อสร้าง ความปลอดภัยให้ชีวิตและทรัพย์สิน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงสภาพทางเศรษฐกิจครอบครัวที่ดีขึ้น ตามลำดับ บริเวณนอกชานเรือนได้สร้างหลังคาคลุมนอกชานเพื่อยืดอายุการใช้งาน ผนังได้เปลี่ยน จากผนังซี่ไม้ไผ่เป็นไม้ไผ่สานหรือผนังไม้ตีเกล็ดเหมือนผนังเรือน ช่องหน้าต่างและประตูสร้างให้ แข็งแรงทนทานมากขึ้น แต่ยังสามารถรักษาลักษณะการอยู่อาศัยแบบเปิดโล่งเช่นเรือนของบรรพ บุรุษดั้งเดิมได้โดยการเลือกใช้ประตูบานเฟี้ยม จากการศึกษพบว่ามีการใช้ประตูบานเฟี้ยมในเรือน ทุกหลัง ข้อดีของประตูบานเฟี้ยมคือ มีความยืดหยุ่นในการใช้งานสูง เมื่อเปิดประตูเต็มบานก็จะทำ ให้เกิดพื้นที่เอนกประสงค์เปิดโล่งขนาดใหญ่ สามารถรองรับแขกจำนวนมากในการจัดงานพิธีหรือ กิจกรรมพิเศษได้ และยังทำให้ที่ว่างภายในเรือนเชื่อมต่อกับสิ่งแวดล้อมภายนอกได้อย่างเต็มที่

(Open space) เมื่อเปิดประตูออกเพียงบางส่วน ก็จะเป็นฉากบังสายตา สร้างพื้นที่ส่วนตัวภายใน เรือนมากยิ่งขึ้น ทำให้เกิดการเชื่อมต่อระหว่างที่ว่างภายในเรือนกับสิ่งแวดล้อมภายนอกเพียง บางส่วน (Semi open space) และเมื่อปิดก็จะกลายเป็นพื้นที่ส่วนตัวโดยสิ้นเชิง ปิดกั้นที่ว่างจาก สิ่งแวดล้อมภายนอก (Close space) ทำให้เกิดความปลอดภัยแก่ชีวิตและทรัพย์สิน

รูปที่ 3-383, 3-384 การเปิดประตูบานเพี้ยมเต็มบาน

รูปที่ 3-385 การเปิดประตูบานเพี้ยมเพียงบางส่วน

รูปที่ 3-386 การปิดประตูบานเพี้ยม

ช่องเปิดในเรือนพื้นถิ่นไทยพุทธชาวพว่นมีความหลากหลาย แต่ล้วนมีวัตถุประสงค์หลัก คือ เพื่อสร้างระบบระบายอากาศภายในเรือนให้มีประสิทธิภาพ เพื่อรับแสงสว่างอย่างเหมาะสม เพียงพอ ทำให้สภาพอากาศภายในเรือนเกิดสภาวะสบาย เหมาะสมสำหรับการอยู่อาศัย และด้วย สภาพอากาศในท้องถิ่นที่มีลักษณะร้อนและชื้นสูง เรือนพื้นถิ่นชาวพว่นจึงมีการสร้างช่องเปิดทั้ง 3 ระนาบ คือ พื้น ผนัง และเพดาน ช่องเปิดในพื้นที่เรือนเป็นช่องที่เกิดจากการตีพื้นไม้เว้นร่อง และช่อง แมวลอดที่เกิดจากการลดระดับในพื้นที่เรือน ช่องเปิดในผนังเรือนนอกจากช่องหน้าต่างและประตูที่ ออกแบบรูปทรง และระดับมาเป็นพิเศษเพื่อรองรับรูปแบบการใช้ชีวิตแบบนั่งนอนบนพื้นเรือนแล้ว ยังมีช่องแสงบริเวณคอสองซึ่งมักจะทำลูกกรงไม้ลวดลายต่างๆ นอกจากนี้ยังใช้ผนังไม้ไผ่สานเพื่อ การระบายอากาศที่ดียิ่งขึ้นอีกด้วย ช่องเปิดเพดานหรือเหนือศีรษะ ในเรือนพื้นถิ่นไทยพุทธชาว

พร่อนไม่มีการทำฝ้าเพดาน ช่องเปิดด้านบนเป็นช่องเปิดที่อยู่ตรงหน้าจั่วเรือน สำหรับเรือนที่ใช้หลังคาทรงจั่ว และทรงจั่วมนินลา นอกจากนี้หลังคากระเบื้องหางว่าวดินเผาแผ่นเล็กที่มุงอยู่ก็มีช่องเล็กๆ อยู่มากมายเช่นกัน จากการทำงานร่วมกันของช่องเปิดทั้งหมดทำให้เกิดสภาวะสบายของการอยู่อาศัยภายในเรือนพื้นถิ่นไทยพุทธชาวพร่อน เป็นการอยู่อาศัยที่กลมกลืนสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของท้องถิ่น

รูปที่ 3-387, 3-388 ช่องเปิดในพื้นที่ ผังและเพดานภายในเรือน

รูปที่ 3-389, 3-390 ช่องเปิดในพื้นที่ และผังภายในเรือน

จากการศึกษาพบว่าชาวพร่อนใช้หลักการดำเนินชีวิตตามแนวคิดของพระพุทธศาสนา ซึ่งมีความพอเพียงไม่เบียดเบียนธรรมชาติ แต่ได้ยึดหลักธรรมชาติเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตจากระบบความคิดดังกล่าว ทำให้รูปแบบเรือนพื้นถิ่นไทยพุทธชาวพร่อนมีความกลมกลืน สอดคล้องไปกับธรรมชาติแวดล้อม มีรูปแบบถ่อมตนเรียบง่าย ไม่มีการประดับตกแต่งลวดลายที่ฟุ่มเฟือย มีระบบการใช้ทรัพยากรที่ได้มาอย่างคุ้มค่า สิ่งที่เหลือหรือยังไม่ใช้จะเก็บไว้ที่ได้ดูแลเรือนรอการกลับมาใช้ใหม่ ขนาดของเรือนชาวพร่อนก็มีความยืดหยุ่นสามารถขยายหรือหดได้ความเหมาะสม แต่ยังคงมีแม่เรือนที่มีความเป็นมงคลเป็นประธาน ความเข้าใจในสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติจึงทำให้ชาวพร่อนสามารถตัดสรรวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่น ร่วมกับภูมิปัญญาและหลักคิดของตนเอง ออกแบบเรือนได้อย่างเหมาะสมตามสภาวะแวดล้อม และมีรูปแบบที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของตนเองได้อย่างเด่นชัด

บทที่ 4

การสร้างเรือนพื้นถิ่นไทยพุทธชาวพวอน

ในสังคมพวอนนั้น การสร้างครอบครัวของตนเองเป็นเรื่องใหญ่ในชีวิตอย่างหนึ่ง ซึ่งจะเกิดขึ้นหลังจากฝ่ายชายได้ผ่านการบวชเรียนเป็นพระแล้วเท่านั้น การบวชเรียนของผู้ชายเมื่อมีอายุครบ 20 ปี เป็นการแสดงความกตัญญูต่อบุพการีและเป็นสะพานให้ตนเองได้ก้าวผ่านจากวัยเด็กไปสู่วัยผู้ใหญ่ที่มีสติปัญญา มีความรับผิดชอบ สามารถที่จะครองเรือนเป็นหัวหน้าครอบครัวที่ดีได้ต่อไป ถือว่าเป็นการเกิดครั้งที่ 2 ในชีวิตมนุษย์หลังจากคลอดจากครรภ์มารดา แต่เป็นการเกิดใหม่ในด้านจิตวิญญาณเพื่อเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ การเกิด 2 ครั้ง (ทวิชาติ) นี้เป็นคติความเชื่อที่ได้รับมาจากอินเดีย และได้เข้ามาสู่การรับรู้ของสังคมไทยผ่านทางพระพุทธศาสนา¹

การแต่งงาน หรือสามารถเรียกอีกอย่างหนึ่งได้ว่าการครองเรือนนั้น ได้แสดงให้เห็นว่าเรือนเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการมีชีวิตคู่ทั้งในด้านกายภาพและจิตภาพ ในสังคมชาวพวอนจะมีการสร้างเรือนใหม่เมื่อเรือนเก่าหมดสภาพแล้ว หรือเพื่อต้องการแยกตัวออกไปมีครอบครัวของตนเองเมื่อครอบครัวขยายใหญ่ขึ้นจนเรือนเกิดความคับแคบ ซึ่งการสร้างเรือนใหม่นั้นจะเป็นหน้าที่ของฝ่ายชายเนื่องจากการสร้างเรือนเป็นงานที่หนัก แต่จะมีสมาชิกภายในครอบครัวเป็นผู้ช่วยเช่นกัน ในบางครั้งเรือนยังใช้เป็นสินสอดสำหรับการสู่ขอฝ่ายหญิงเพื่อมาเป็นภรรยาอีกด้วย

เรือนนอกจากจะเป็นที่อยู่อาศัยที่ให้ความร่มเย็น และความปลอดภัยแก่ชีวิตแล้ว เรือนยังทำหน้าที่เป็นสถานที่ที่บ่มเพาะจิตใจของผู้อาศัยให้เกิดความมั่นคง มีสติ เป็นพลังสำหรับการเดินทางออกไปทำกิจกรรมต่างๆ นอกเรือนในแต่ละวันอีกด้วย ดังจะเห็นได้จากวิถีการ และหลักคิดต่างๆ ที่ได้นำมาใช้ในการสร้างเรือนพื้นถิ่นไทยพุทธชาวพวอน ซึ่งมีการให้ความสำคัญทั้งทางด้านกายภาพ และทางด้านจิตภาพ เพื่อให้เรือนสามารถตอบสนองความต้องการทั้ง 2 มิติดังกล่าว ดังนั้นเรือนพื้นถิ่นไทยพุทธชาวพวอนจึงเป็นทั้งเรือนอยู่ และเป็นเรือนใจด้วยเช่นกัน

4.1 การสร้างเรือนใจ

---

¹ ประมวล เพ็งจันทร์, เดินสู่อิสรภาพ(กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุภาพใจ, 2554), หน้า 25.

เรือนใจ เป็นเรือนที่ใช้สำหรับพักพิงจิตใจของเจ้าของเรือนเพื่อให้จิตใจเกิดความมั่นคง มีกระบวนการสร้าง 2 ประการด้วยกัน คือ การสร้างจิตวิญญาณให้แก่เรือน และการสร้างเรือนให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์

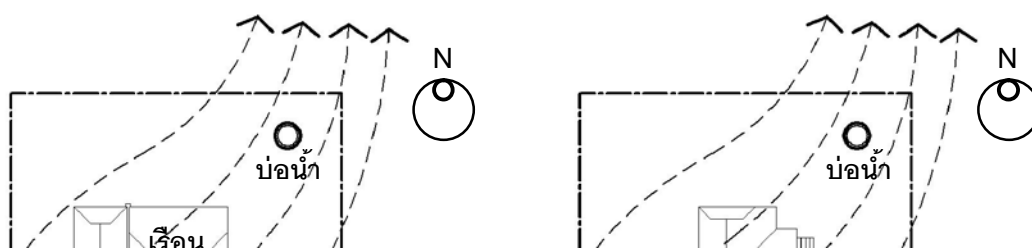
4.1.1 กาสร้างจิตวิญญาณให้แก่เรือน

4.1.1.1 การหาที่ปลูกเรือนและภูมิเรือน การปลูกเรือนเพื่อสร้างครอบครัวของตนเองเป็นการตั้งรกรากเพื่อเริ่มต้นชีวิตใหม่ ในกรณีนี้ชาวพวอนจึงให้ความสำคัญกับการปลูกเรือนเป็นอย่างมาก โดยเริ่มตั้งแต่การหาสถานที่ที่ใช้ในการปลูกเรือน ซึ่งใช้หลักคิดหลายอย่าง เพื่อให้เกิดความหมายขึ้นในใจของตน ตอบสนองความมั่นคงทางด้านจิตใจเป็นสำคัญ

ชาวพวอนใช้ระบบทิศทาง ลักษณะภูมิประเทศ และผังการดูตำแหน่งภูมิเรือน ซึ่งได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ในการพิจารณาเพื่อหาที่ดิน และตำแหน่งภูมิเรือนที่เหมาะสมสำหรับปลูกเรือน จากข้อมูลที่ใช้ในการพิจารณาจะเห็นได้ว่ามีความสอดคล้องกันระหว่างเจ้าของเรือนกับสิ่งแวดล้อมรอบตัวที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมความเชื่อในชุมชน

หลักความเชื่อที่ได้สืบทอดมาจากบรรพบุรุษกล่าวว่า ลักษณะของภูมิประเทศที่ดีต้องมีลักษณะภูมิประเทศทางทิศใต้สูง และให้ลาดไปทางทิศอีสานนั้น เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นถึงความสอดคล้องกับวัฒนธรรมความเชื่อเรื่องทิศทางของชีวิตในชุมชน ที่กล่าวว่าทิศใต้เป็นทิศของครู-อาจารย์ และเป็นทิศหวนอน ซึ่งต้องให้ความเคารพ จึงเหมาะที่จะอยู่ในบริเวณที่สูงที่สุดของที่ดิน และไม่สมควรปลูกเรือนให้อยู่บนพื้นที่นี้

ในด้านการใช้งานนั้น ทิศอีสานจะเป็นทิศที่นิยมสร้างบ่อน้ำ และจะอยู่หน้าเรือน เสมอ ซึ่งถ้ามีพื้นที่ด้านทิศอีสานเป็นที่ลุ่ม น้ำเสียที่เกิดจากการใช้งาน เช่น การอาบน้ำ การล้างสิ่งของต่างๆ จะได้ไหลออกจากบริเวณตัวเรือน (ดูจากรูป 4-1 หน้า 204) หลักการเลือกที่ตั้งเรือนลักษณะนี้จึงอาจเป็นกุศโลบายอันแยบคายของบรรพบุรุษของชาวพวอนก็เป็นได้เช่นกัน

รูปที่ 4-1 แสดงผังการไหลของน้ำตามลักษณะภูมิประเทศที่ถือว่าเหมาะสม และเป็นมงคลสำหรับการปลูกเรือน ซึ่งมีความสอดคล้องกับลักษณะการใช้งานของบ่อน้ำ ที่นิยมสร้างทางทิศอีสาน ซึ่งจะเห็นว่าน้ำเสียที่เกิดจากการใช้งานจะไม่ไหลเข้าหาเรือนไม่ว่าเรือนจะหันหน้าไปทางทิศใต้ หรือทิศเหนือ

ส่วนการดูแผนผังแสดงสถานที่ตั้งภูมิเรือนนั้น มีความน่าสนใจเพราะได้ใช้ลักษณะอาชีพของเจ้าของเรือนในการพิจารณาเลือกที่ตั้งเพื่อให้เกิดความเหมาะสมด้วย แต่เนื่องจากแผนผังแสดงสถานที่ตั้งภูมิเรือนที่ได้นำมาแสดงไว้นั้น ผู้ให้ข้อมูลได้คัดลอกมาจากตำราที่ได้รับการสืบทอดมาจากรุ่นบรรพบุรุษอีกทอดหนึ่งจึงไม่สามารถสืบค้นแหล่งที่มาดั้งเดิมได้ แต่คาดเดาว่าน่าจะใช้หลักการทางโหราศาสตร์ ซึ่งต้องทำการศึกษาเพิ่มเติมต่อไป

และเมื่อความหมายของวัฒนธรรมความเชื่อได้ถูกหลอมรวมเข้ากับหลักธรรมชาติ และหลักโหราศาสตร์ที่ยึดโยงเกี่ยวข้องกับชีวิตของเจ้าของเรือนแล้ว จึงทำให้สถานที่ก่อสร้าง และภูมิเรือนที่หาได้เกิดเป็นความหมายที่สำคัญขึ้นภายในใจของเจ้าของเรือน การหาที่ปลูกเรือนจึงเหมือนกับเป็นการถ่ายทอดจิตวิญญาณของเจ้าของเรือนลงไปสู่สถานที่ที่เจ้าของเรือนหมายใจจะตั้งรกรากของตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งตรงตำแหน่งภูมิเรือนที่ตั้งอยู่ ณ ใจกลางเรือน ซึ่งจะเป็นจุดที่จะใช้ทำพิธีปลูกเรือนต่อไป ในกระบวนการนี้ใจของเรือนจึงได้เกิดขึ้นได้จากการใส่ใจของคนเป็นสำคัญ ใจคนและใจเรือนจึงเกิดขึ้นและผูกพันเป็นหนึ่งเดียวกัน ณ ตำแหน่งภูมิเรือน

4.1.1.2 พิธีปลุกเรื่อนและการตั้งเสากุมิ เรื่อนของชาวพวอนจะยังสร้างขึ้นไม่ได้หากยังไม่ได้ขอสถานที่ปลุกเรื่อนจากเจ้าที่เจ้าทางก่อน ซึ่งมาจากหลักความเชื่อเรื่องเจ้าที่ที่ซึ่งชาวพวอนเชื่อว่าเจ้าที่เป็นเจ้าของสถานที่ทุกแห่งหนในโลก หรือในอีกความหมายหนึ่งเจ้าที่ก็คือธรรมชาติอันยิ่งใหญ่ ที่มีพลังอำนาจเหนือมวลมนุษย์นั่นเอง ซึ่งสอดคล้องกับหลักคิดของพระพุทธศาสนาที่สอนให้ใช้ชีวิตสอดคล้องไปกับธรรมชาติอย่างเกื้อกูล ซึ่งอยู่ในจิตใต้สำนึกของชาวพวอนตั้งแต่บรรพบุรุษ ดังนั้นก่อนจะปลุกเรื่อนจึงต้องมีพิธีกรรมการขอที่อยู่จากเจ้าที่ เพื่อแสดงออกถึงความเคารพ และต้องการอยู่อย่างพึ่งพาอาศัย ไม่แสดงออกว่าเป็นผู้ที่อยู่เหนือธรรมชาติ

พิธีปลุกเรื่อน มีนัยสำคัญก็คือ การทำพิธีเซ่นไหว้เจ้าที่เพื่อขอที่ปลุกเรื่อน การเซ่นไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์เพื่อบอกกล่าวให้มาร่วมเป็นสักขีพยานรวมถึงการขอพรให้เกิดความเป็นสิริมงคล ในวาระที่ได้ปลุกเรื่อน และการตั้งเสากุมิขึ้นเพื่อเป็นปฐมฤกษ์ที่ดีเสมือนว่าได้ปลุกเรื่อนขึ้นแล้ว ในมิติทางกายภาพนั้นได้แสดงให้เห็นว่าตัวเรื่อนได้เกิดขึ้นบนโลก ส่วนมิติทางจิตภาพหมายถึงเรื่อนได้ถูกปลุกให้มีชีวิตสอดคล้องกับเรื่อนกายที่ปรากฏขึ้นนั่นเอง

การตั้งเสากุมิ ณ กุมิเรื่อน ซึ่งใช้เป็นตำแหน่งทำพิธีปลุกเรื่อนและอยู่ตรงใจกลางของแม่เรื่อนนั้น ก็เพื่อให้เป็นที่สถิตของเจ้าที่ตามความเชื่อท้องถิ่น ความศรัทธาของเจ้าของเรื่อนต่อเจ้าที่หรือในอีกความหมายหนึ่งก็คือพลังแห่งธรรมชาติ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่จะคอยปกป้องดูแลเรื่อนให้ปลอดภัยนั้น ได้เข้าไปสู่จิตใต้สำนึกเจ้าของเรื่อนทำให้ใจคนและใจเรื่อนผสมผสานเป็นหนึ่งเดียวกัน จนพบว่าเมื่อมีอะไรมากระทบเสากุมิสามารถทำให้เกิดอาการเจ็บป่วยแก่เจ้าของเรื่อนได้ด้วยบริบทที่ประกอบกันขึ้นทั้งหมด ทำให้ตำแหน่งที่ตั้งของเสากุมิกลายเป็นจุดเข้มทางจิตวิญญาณในเรื่อนพื้นถิ่นไทยพุทธชาวพวอนที่สำคัญ และยังทำหน้าที่เหมือนสะพานที่เชื่อมระหว่างกายและจิต ทั้งของเจ้าของเรื่อน และตัวเรื่อน กับพลังแห่งธรรมชาติ ซึ่งลักษณะดังกล่าวจะเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันเป็นระบบของครวม

ในพิธีปลุกเรื่อนนั้น ชาวพวอนใช้หลักคิดหลายอย่าง และพบว่าวิธีปฏิบัติหลายวิธี ขึ้นอยู่กับหมอปปลุกเรื่อนหลายท่านที่ได้รับการสืบทอดความรู้มาจากตำรา หรือจากผู้สืบทอดที่แตกต่างกันจากรุ่นสู่รุ่น แต่มีจุดมุ่งหมายอย่างเดียวกันก็คือ เพื่อให้เกิดความเป็นสิริมงคลแก่เรื่อนตามวัฒนธรรมความเชื่อของชุมชน พบว่ามีที่มาจากหลักคิดหลัก 4 ชนิดคือ

- การใช้พุทธคุณ โดยการเริ่มพิธีกรรมด้วยการบูชาพระรัตนตรัย และใช้การสร้างมณฑลแห่งความศักดิ์สิทธิ์โดยการเดินถือธูปเวียนประทักษิณ 3 รอบ ในบริเวณที่จะก่อสร้างเรือน โดยเริ่มต้นออกจากทิศบูรพาไปจบทิศอีสาน ซึ่งเป็นหลักที่ใช้ปฏิบัติเช่นเดียวกับการทำพิธีบูชาลูกนิมิตในโบสถ์

- การใช้หลักคิดเรื่องทิศทางในการเลือกเสาเอก การวางทิศทางของเสาเอกก่อนที่จะยกขึ้น การดูทิศที่จะใช้ยกเสาขึ้น รวมถึงทิศที่หมอบลูกเรือนใช้หันหน้าเพื่อประกอบพิธีกรรมอีกด้วย โดยใช้หลักการดูจากทิศประจำวัน การวางตัวของนาศประจำวัน หรือการยึดถือใช้ทิศที่เป็นมงคล

- การใช้หลักโหราศาสตร์เพื่อหาวันและเวลาที่ดี ที่จะทำพิธีปลูกเรือน ในช่วงเวลาเหมาะสม

- การเลือกใช้วัสดุ และอุปกรณ์ในการทำพิธีที่ดีที่สุด เพื่อเป็นปฐมฤกษ์ เช่น เครื่องเซ่นไหว้ เสาเอก และเครื่องที่ใช้ผูกในเสาเอก เป็นต้น

4.1.1.1 การใช้ระยะของเจ้าของเรือน เรือนพื้นถิ่นไทยพุทธชาวพวอนใช้ระบบการวัดมาตราคืบ สอก ว่า แต่ไม่ได้มีมาตรฐานตามระบบมาตราวัดโดยทั่วไป เนื่องจากใช้ระยะ คืบ สอก ว่า ของเจ้าของเรือนเอง ดังนั้นระยะของเรือนแต่ละหลังจึงมีความแตกต่างกัน

ภูมิปัญญาเชิงช่างที่ได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษนี้ เป็นระบบที่มีความยืดหยุ่นเป็นธรรมชาติ ไม่มีการกำหนดระยะใดๆ เพื่อใช้เป็นมาตรฐาน แต่จะมีความเป็นปัจเจก ซึ่งจะขึ้นอยู่กับผู้ใช้เป็นสำคัญ นอกจากจะเป็นวิธีที่ช่วยให้เกิดการวัดอย่างมีระบบในการสร้างเรือนแล้ว ยังทำให้เกิดความหมายในมิติอื่นๆ ขึ้นด้วยเช่นกัน

ส่วนประกอบต่างๆ ของเรือนมีส่วนที่พอเหมาะพอเจาะ สอดคล้องกับลักษณะทางกายภาพของเจ้าของเรือนนั้น ทำให้ได้ตัวเรือนที่มีขนาดเหมาะสมกับเจ้าของเรือน เกิดความสวยงามอย่างสมดุล นอกจากนี้ยังได้รับความสะดวกในการก่อสร้างเรือนจากระยะหยิบระยะเอื้อมที่พอดีกับเจ้าของเรือนซึ่งมักจะเป็นผู้ก่อสร้างเองอีกด้วย

จากภูมิปัญญาการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเรือนและเจ้าของเรือนนี้อาจกล่าวได้ว่าเป็นกุศโลบายของบรรพบุรุษที่ได้นำจิตวิญญาณของเจ้าของเรือนใส่ลงไปในเรือนอีกทางหนึ่ง ซึ่งจะทำให้เจ้าของเรือนเกิดความผูกพัน และรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของต่อเรือน ซึ่งจะนำไปสู่ความรัก และหวงแหนเรือนในที่สุด

4.1.2 การสร้างเรือนให้เกิดความเป็นมงคล

4.1.2.1 การใส่ฝ่ายยันต์ในเรือน พระพุทธศาสนาเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวพว่นที่สำคัญที่สุด พุทธคุณซึ่งประกอบด้วยหลักคำสอนต่างๆ ในพระพุทธศาสนา จึงอยู่ในจิตใจได้สำนึกของชาวพว่นทุกคน ในการสร้างเรือน ชาวพว่นได้อัญเชิญพุทธคุณดังกล่าวลงในฝ่ายยันต์ และนำมาประดิษฐานไว้ในที่สูงของเรือน เช่น ปลายเสา ปลายดั่ง เหนือประตู เพื่อสร้างเรือนให้เกิดเป็นมณฑลแห่งความศักดิ์สิทธิ์ ทำให้สิ่งที่ไม่ดีไม่สามารถเข้ามาทำอันตรายแก่เรือน และผู้ที่อาศัยอยู่ในเรือนได้ และยังกล่อมเกล่าจิตใจผู้ที่อาศัยในเรือนให้ตระหนักถึงความดีงาม เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตไปในทิศทางที่ถูกต้องตามครรลองแห่งพระพุทธศาสนา

4.1.2.2 การหาระดับความสูงพื้นแม่เรือน และการกำหนดจำนวนจันทันในแม่เรือน เรือนพื้นดินไทยพุทธชาวพว่นเป็นเรือนที่มีใต้ถุน ระดับพื้นเรือนจะถูกยกสูงเหนือพื้นดิน ความสูงของระดับพื้นในแม่เรือนจะถูกกำหนดด้วยวิธีปฏิบัติที่หลากหลาย เพื่อให้เกิดความเป็นสิริมงคลแก่เรือน และผู้ที่อาศัย แต่สันนิษฐานว่าน่าจะมีหลักคิดจากระบบธาตุทั้ง 4 เป็นหลัก ประกอบด้วย ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุลม และธาตุไฟ ซึ่งถือว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญของทุกสรรพสิ่งในโลก ตามหลักความเชื่อของพุทธศาสนา

ชาวพว่นให้ความหมายกับธาตุดิน และธาตุน้ำ ว่าเป็นสิ่งที่นำมาซึ่งความอุดมสมบูรณ์ และให้ความหมายกับธาตุลม และธาตุไฟว่าเป็นภัยพิบัติ เป็นการตระหนักถึงพลังอำนาจของธรรมชาติทั้งในด้านดีและร้าย และได้นำความเชื่อดังกล่าวมาใช้ในการสร้างสรรค์เรือนของตนเอง โดยการเลือกใช้ความหมายของธาตุในด้านดี เป็นตัวกำหนดในวิธีการหาระดับความสูงของพื้นแม่เรือน และการหาจำนวนของจันทันในแม่เรือนทำให้เกิดความหมายที่เป็นสิริมงคลในการอยู่อาศัย

การหาระดับพื้นแม่เรือน และการนับจันทน์ในแม่เรือนของชาวพว่น แสดงให้เห็นถึงวิถีคิดของชาวพว่นที่มีความเคารพและยำเกรงต่อธรรมชาติ และพยายามหาวิธีที่จะอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติอย่างมีความสุข โดยการสร้างสัญลักษณ์เพื่อให้เกิดความมั่นคงขึ้น ภายในจิตใจ

4.1.2.3 การซ้อนทับกันของจันทน์ สังคมชาวพว่นเป็นสังคมที่ใช้วัฒนธรรมเรื่องทิศทาง ชาวบ้านจะมีความแม่นยำในเรื่องทิศ จึงใช้ทิศในการบอกตำแหน่งของตนเองและสิ่งต่างๆ รอบตัว ชาวพว่นเรียกทิศใต้ว่า หัวนอน และเรียกทิศเหนือว่า ได้ตื่น ตามวัฒนธรรมการหันหัวนอน ส่วนทิศตะวันออก และทิศตะวันตกจะเรียกว่า ก้ออก และ กี้ต ตามลำดับ

ชาวพว่นใช้ความเชื่อในเรื่องทิศเป็นหลักในการคิดวิธีการซ้อนทับจันทน์ ในการก่อสร้างเรือน โดยเลือกใช้ทิศตะวันออก และทิศใต้เพื่อให้จันทน์ของเรือน เกิดความหมายเชิงสัญลักษณ์ที่ตีงามมีความเป็นศรัทธา เป็นมณฑลศักดิ์สิทธิ์คลุมเรือนเพื่อคุ้มภัย

“...ให้จันทน์ทางด้านทิศใต้ อยู่ทางทิศตะวันออก...”²

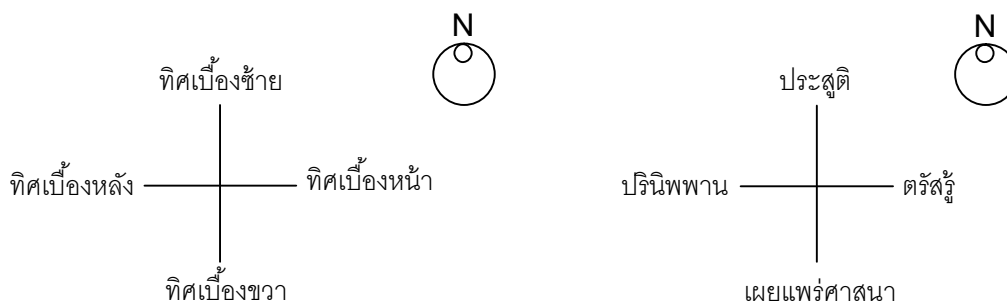
ทิศใต้ เป็นทิศหันหัวนอน และเป็นทิศครู-อาจารย์ของชาวพว่น ซึ่งในสมัยโบราณอาจหมายถึงพระเพราะผู้ชายจะบวชเรียนกันที่วัด ก่อนที่จะมีการพัฒนาเป็นการเรียนในโรงเรียน นอกจากนี้ในคติความเชื่อของศาสนาพุทธที่ปรากฏอยู่ในไตรภูมิ ได้อธิบายถึงความหมายที่เป็นมงคลของทิศใต้ที่น่าสนใจ ซึ่งนอกจากจะหมายถึงทิศขวามือแล้ว ยังเป็นทิศแห่งการบูชาบรรพบุรุษที่ได้ล่วงลับไปแล้ว เพราะหลังจากเสียชีวิตดวงวิญญาณทุกดวงจะเดินทางไปยังดินแดนแห่งความตายที่อยู่ทางทิศใต้ ที่เรียกว่ายมโลก ซึ่งมีพระยมเป็นผู้ดูแล³

ทิศตะวันออก เป็นทิศเบื้องหน้า และเป็นทิศแห่งการตรัสรู้ เปรียบได้กับแสงสว่างสุกใสของดวงอาทิตย์ที่ขึ้นในยามเช้า ความหมายทั้งหมดมีที่มาจากภาพเหตุการณ์เมื่อครั้งที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ ณ ใต้ต้นมหาโพธิ์ ริมแม่น้ำเนรัญชรา ประเทศอินเดีย ซึ่งเป็นเวลาที่พระพุทธองค์ได้นั่งหันหน้าไปทางทิศตะวันออก พุทธศาสนิกชนทั่วทั้งโลกจึงให้ความสำคัญกับทิศตะวันออก และถือว่าเป็นทิศที่เป็นมงคล

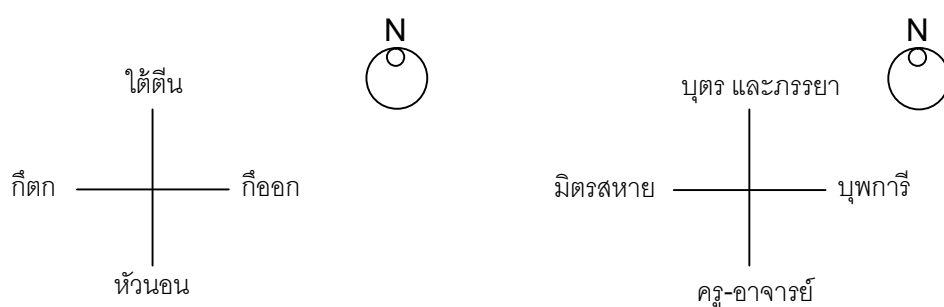
²สัมภาษณ์ แดง ไชยสิทธิ์, ชาวบ้านพว่น, 12 มิถุนายน 2553.

³เสถียรโกเศศ, เรื่องเล่าในไตรภูมิ(กรุงเทพฯ: คลังวิทยา, 2510), หน้า 101.

รูปที่ 4-2 ความหมายของทิศที่ปรากฏในมิติทางศาสนาพุทธ

รูปที่ 4-2 ความหมายของทิศที่ปรากฏในมิติทางสังคม และวัฒนธรรม

สังคมชาวพว่อนเป็นสังคมชาวพุทธที่ยึดมั่นในหลักศาสนา และให้ความสำคัญเคารพ และความกตัญญูต่อผู้สูงอายุ รวมถึงบรรพบุรุษที่ได้ล่วงลับไปแล้ว จึงได้เลือกทิศตะวันออก และทิศใต้เป็นทิศมงคล ซึ่งสอดคล้องกับคติความเชื่อของคนที่มีความเชื่อพื้นฐานมาจากหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา

4.1.2.4 การหันหน้าเรือน และบันไดทางขึ้นเรือน ความหมายของทิศทั้ง 4 ที่ได้อธิบายไว้ดังรูปที่ 4-2 นั้น แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญในเรื่องทิศทางของชาวพว่อนซึ่งสอดคล้องกับหลักความเชื่อของชาวพุทธโดยทั่วไป คือ มีความเชื่อว่าทิศตะวันออก ทิศใต้ และทิศเหนือ เป็นทิศมงคล และเชื่อว่า ทิศตะวันตกเป็นทิศอัปมงคล ซึ่งจะมีความหมายในทางที่ไม่ดี

ดังนั้น เพื่อให้เรือนที่สร้างขึ้น มีความเป็นศิริมงคล ชาวพว่อนจึงใช้ความหมายประจำทิศดังกล่าวมาเลือกทิศทางการหันหน้าเรือน และทางขึ้นเรือน จะเห็นได้ว่า เรือนที่ทำการสำรวจทั้งหมดไม่พบเรือนหลังใดเลย ที่หันหน้าเรือนหรือบันไดทางขึ้นเรือน (ทั้งบันไดหลัก และบันไดรอง) ไปทางทิศตะวันตก แต่นิยมหันไปทางทิศตะวันออก ทิศเหนือ และทิศใต้ตามลำดับ

4.2 การสร้างเรือนกาย

เรือนกาย เป็นเรือนที่รองรับการอยู่อาศัย ซึ่งสามารถปกป้องผู้อาศัยจากสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เช่น อุณหภูมิ สภาพอากาศ ทำให้เกิดสภาวะสบายที่เหมาะสมสำหรับการอยู่อาศัย และได้รับความปลอดภัย อีกทั้งยังสอดคล้องกับวิถีชีวิตลักษณะนิสัยความเป็นอยู่ของชาวพว่นเอง ที่มีความเป็นธรรมชาติ เรียบง่าย อันเป็นวิถีชีวิตเกษตรกรรมที่มีความพอเพียง ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

4.2.1 การจัดพื้นที่ชีวิตตามวิถีชาวพุทธ

4.2.1.1 การจัดระบบชีวิตให้เกิดความสมดุลด้วยระบบนิเวศน์พึ่งพิง
รูปแบบการดำรงชีวิตของชาวพว่น เกิดขึ้นมาจากการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่แล้ว กับกิจกรรมการดำรงชีวิตให้เกิดความสมดุล จนพัฒนากลายเป็นวัฒนธรรมแห่งการอยู่อาศัยที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตน ชาวพว่นมีวิถีชีวิตที่กลมกลืนไปกับธรรมชาติ และมีการพึ่งพิง พึ่งพาธรรมชาติอย่างพอเพียง อันเป็นหลักการที่ทำให้มนุษย์สามารถอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับหลักคิดทางพุทธศาสนาที่ยึดหลักความสมดุล หรือหลักแห่งธรรมชาติ

องค์ประกอบหลักที่สร้างลักษณะการดำรงชีวิตอย่างสมดุล ระหว่างมนุษย์ และสิ่งแวดล้อมในสังคมชาวพว่นนั้น ประกอบด้วย ธรรมชาติ ที่ทำกิน แหล่งน้ำ และที่อยู่อาศัย ซึ่งมีลักษณะดังนี้

- ธรรมชาติ หมายถึง แหล่งทรัพยากรอันอุดมสมบูรณ์ที่สามารถได้รับประโยชน์ทั้งทางตรง และทางอ้อม ซึ่งในชุมชนชาวพว่นก็มีแหล่งทรัพยากรหลักอยู่ 2 ชนิด คือ แหล่งทรัพยากรป่าไม้ และแหล่งทรัพยากรทางทะเล แหล่งทรัพยากรป่าไม้หลัก คือ ป่าพรุโตะแดง ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตกจรดทิศใต้ของหมู่บ้าน ส่วนแหล่งทรัพยากรทางทะเลคือ ทะเลอ่าวไทย ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันออก ของหมู่บ้าน

ป่าพรุโตะแดง และทะเลอ่าวไทย เป็นแหล่งทรัพยากรหลักของชาวพว่น ที่ให้ประโยชน์นานัปการ เป็นแหล่งอาหาร เป็นแหล่งอาชีพ เป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจของชุมชน นอกจากนี้ป่าพรุโตะแดงยังมีความสำคัญในด้านจิตวิญญาณ คือ เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ได้รับการเคารพภายในชุมชนชาวพว่นอีกด้วย ซึ่งชาวพว่นจะเรียกเจ้าที่ของป่าพรุโตะแดงว่า “โตะชาย”

ชาวพร่อนได้ใช้แหล่งทรัพยากรในป่า และทะเล อย่างพอเพียง ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะใช้ทรัพยากรจากป่ามากกว่า เนื่องจากได้ตั้งถิ่นฐานลึกเข้าไปจากชายฝั่งทะเล และประกอบอาชีพทำสวน ทำนา เลี้ยงสัตว์ เป็นหลัก ไม่มีความเชี่ยวชาญด้านการประมงน้ำเค็มเหมือนชาวมลายูที่ตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณริมชายฝั่งทะเล ชาวพร่อนจะหาของป่าเป็นฤดูกาล ซึ่งจะสอดคล้องกับทรัพยากรในป่าที่ให้ผลผลิตในแต่ละปี เช่นเดียวกับการหาไม้เพื่อมาปลูกเรือน การใช้แรงงานคน และการใช้ทรัพยากรอย่างพอเพียงทำให้ทรัพยากรในป่าฟรุ้โต๊ะแดงมีการฟื้นตัว และสามารถสร้างทดแทนได้ตามระบบของธรรมชาติ ซึ่งเป็นการสร้างสมดุลระหว่างผู้ใช้ประโยชน์และผู้ผลิต เพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

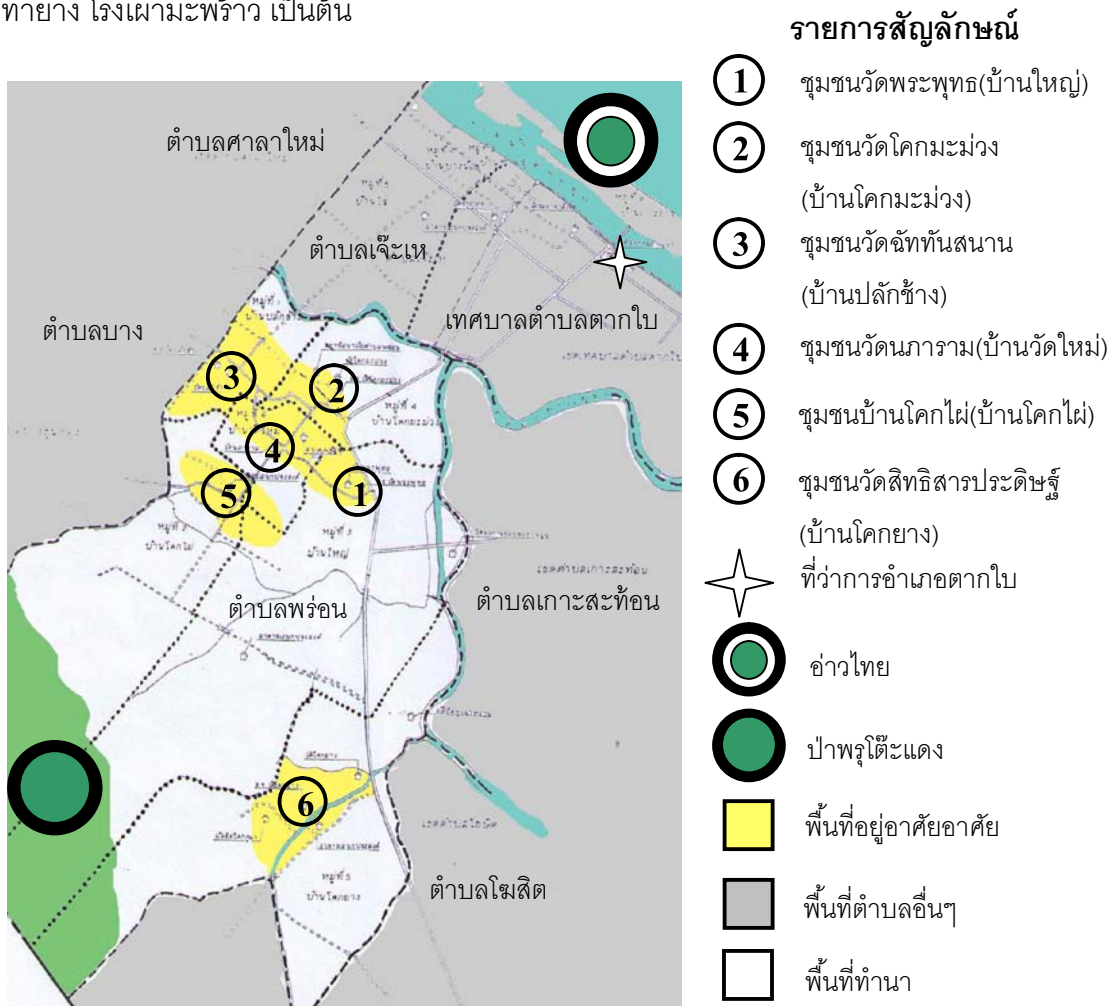
- ที่ทำกิน หรือ พื้นที่เพาะปลูก โดยเฉพาะนาข้าว ซึ่งถือได้ว่าเป็นอาชีพหลักของชาวพร่อน จะตั้งอยู่บริเวณโดยรอบของหมู่บ้าน เนื่องจากเป็นที่ลุ่ม และมีทรัพยากรน้ำที่อุดมสมบูรณ์ โดยเฉพาะทางด้านทิศเหนือ และทิศตะวันออกของหมู่บ้าน การทำนาของชาวพร่อนมี 2 วิธี คือ นาดำ และ นาหว่าน ซึ่งจะขึ้นอยู่กับความลึกของนาที่ทำ หากมีที่น้ำมีระดับต่ำ และมีน้ำท่วมขังสูงก็จะทำนาดำ และหากมีที่น้ำระดับสูง และมีน้ำท่วมขังน้อยก็จะทำนาหว่าน และต้องเลือกพันธุ์ข้าวตามชนิดของการทำนาด้วยเช่นเดียวกัน

การเลี้ยงสัตว์โดยเฉพาะวัว และควาย ก็มีความสอดคล้องกับฤดูกาลทำนาเช่นเดียวกัน โดยสัตว์เลี้ยงจะถูกปล่อยให้กินหญ้าอย่างอิสระในทุ่งนาช่วงเวลาหลังฤดูเก็บเกี่ยว แล้วเท่านั้น ในช่วงเวลาอื่นๆ เจ้าของจะผูกสัตว์เลี้ยงให้กินหญ้าอยู่บริเวณสวนในบ้าน ซึ่งต้องหาหญ้ามาเลี้ยง หรือนำสัตว์เลี้ยงไปเลี้ยงในบริเวณที่ห่างไกลจากพื้นที่เกษตรกรรม ส่วนฟางข้าวที่ได้มาจากการเกี่ยวข้าว ก็จะนำมาเก็บไว้เป็นอาหารให้แก่สัตว์เลี้ยงอีกด้วย

- แหล่งน้ำ หมายถึง แหล่งน้ำจืดที่ใช้ในด้านเกษตรกรรมซึ่งนำมาซึ่งความอุดมสมบูรณ์ แหล่งน้ำที่สำคัญของชาวพร่อนนั้นมาจากแม่น้ำบางนราซึ่งไหลมาจากทางทิศเหนือของหมู่บ้าน ผ่านพื้นที่เกษตรกรรมทางทิศตะวันออกไปจนถึงทิศใต้ และได้แตกแขนงออกเป็นคู คลอง กระจายไปสู่พื้นที่ต่างๆ ในหมู่บ้าน ซึ่งในสมัยก่อนชาวบ้านนิยมเดินทางด้วยเรือเป็นหลัก ก่อนที่การคมนาคมทางบกจะได้รับการพัฒนา ส่วนแหล่งน้ำหลักที่ใช้สำหรับอุปโภค และบริโภคในครัวเรือนนั้นมาจากแหล่งน้ำบาดาลที่สามารถขุดบ่อน้ำได้ในบริเวณบ้าน

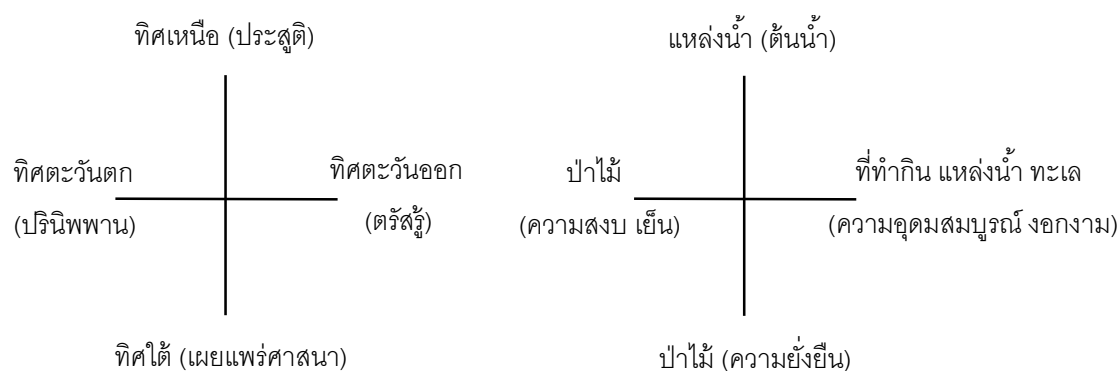
- ที่อยู่อาศัย ชุมชนชาวพว่อนจะมีวัดเป็นจุดศูนย์กลางของชุมชน บ้านเรือนจะสร้างอยู่รอบๆ วัด ซึ่งอยู่ในระยะที่สามารถเดินถึงได้ ดังนั้นในตำบลพว่อนจึงมีวัดเกิดขึ้นมากมาย รองรับการขยายตัวของชุมชน ทั้งวัดและเรือนล้วนสร้างอยู่บนพื้นที่ราบสูง ที่มีลักษณะภูมิประเทศเป็นเนินทราย ล้อมรอบด้วยที่ทำกินของชุมชนซึ่งอยู่ในที่ราบลุ่ม

ชุมชนชาวพว่อนเป็นสังคมที่มีความสัมพันธ์ระหว่างกันแบบ ไกลัดชิดสนิทสนม รั้วของเรือนจึงมีลักษณะเปิดต้อนรับผู้มาเยือนตลอดเวลา ทางที่ใช้ภายในบริเวณ เรือนก็ใช้เป็นทางผ่านสาธารณะสำหรับเพื่อนบ้านอีกด้วย ทางเข้าของเรือนจึงอาจมีมากกว่าหนึ่ง เส้นทาง และสามารถเชื่อมโยงเป็นโครงข่ายเส้นทางที่หลากหลาย ใช้สำหรับสัญจรภายในกลุ่ม เรือนใกล้เคียงกัน บริเวณโดยรอบของเรือนชาวพว่อน จะอุดมไปด้วยพืชพรรณที่หลากหลาย และใช้ประโยชน์ได้ มีความร่มครึ้มเป็นที่พักผ่อนของคนและสัตว์เลี้ยงได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังมีลาน ดินเอนกประสงค์ที่โล่งเตียน มีโรงเลี้ยงสัตว์ โรงซัง เรือนข้าว และโรงประกอบอาชีพต่างๆ เช่น โรง ทำยาง โรงเผามะพร้าว เป็นต้น

รูปที่ 4-3 แผนที่แสดงการตั้งถิ่นฐานของชุมชนชาวพว่อน และแหล่งทรัพยากรที่สำคัญของ ต.พว่อน อ.ตากใบจ.นราธิวาส

องค์ประกอบต่างๆ ที่กล่าวมาแล้วนั้น ได้ประกอบกันขึ้นเป็นองค์รวม ผสาน ทำให้เกิดการพึ่งพิงพึ่งพาซึ่งกันและกันระหว่างมนุษย์และธรรมชาติ และระหว่างธรรมชาติด้วยกันเอง เกิดความสมดุลขึ้นในถิ่นอาศัย กลายเป็นถิ่นอาศัยที่มีความอุดมสมบูรณ์ ทำให้ชุมชนชาวพร่อนสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข ซึ่งหลักในการสร้างความสมดุลดังกล่าวก็มาจากคติศึกษา ซึ่งเป็นค่านิยมของชาวพุทธในการเลือกวางทิศทางของตนเองกับสภาพแวดล้อมรอบตัว เพื่อให้เกิดความหมายที่ดีงามและสอดคล้องกับหลักความเชื่อในพระพุทธศาสนา จากการวิเคราะห์การใช้คติศึกษาในชุมชนชาวพร่อนพบว่า สามารถแสดงความหมายเทียบเคียงกับความหมายของค่านิยมในเรื่องทิศทางของชาวพุทธได้ตามรูปภาพ ดังนี้

รูปที่ 4-4 แผนภาพเปรียบเทียบระหว่าง ความหมายของทิศในคติชาวพุทธ (แผนภาพทางด้านซ้ายมือ) และหลักศึกษาที่ปรากฏอยู่ในชุมชนชาวพร่อน (แผนภาพทางด้านขวามือ)

แนวคิดการใช้คติศึกษาของบรรพบุรุษชาวพร่อนดังกล่าว ในการตั้งรกรากของชีวิต โดยการวางทิศทางของตนเองให้เกื้อกูล อิงอาศัยกับธรรมชาติอย่างกลมกลืนนั้น ได้กลายเป็นวัฒนธรรมการอยู่อาศัยของชาวพร่อนมาจนถึงปัจจุบัน และเป็นจิตวิญญาณ (Spirit) ที่ปรากฏอยู่ในจิตใจของชาวพร่อนเสมอมา เรียกได้ว่า มีชีวิตเป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติ

4.2.1.2 การจัดที่อยู่อาศัยอย่างเกื้อกูล อิงอาศัย เป็นธรรมชาติ

- วัฒนธรรมระบบอาคารุโส การดำรงชีวิตแบบพึ่งพิงพึ่งพา ระบบธรรมชาตินั้น เป็นวิถีการดำรงชีวิตด้วยการเกื้อกูล อิงอาศัย ซึ่งผู้รับผลประโยชน์จะเกิดความรู้สึก รู้คุณค่า กตัญญูต่อผู้ที่เกื้อหนุนชีวิต และจะตอบแทนในลักษณะต่างๆ เช่น การให้ความเคารพ การไม่ทำลาย หรือการเช่นไหว้บูชา เป็นต้น ชาวพวอนซึ่งมีชีวิตเป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติตามหลักแห่งพระพุทธศาสนา จึงยึดมั่นในค่านิยมแห่งความกตัญญูทศเวทีเป็นสำคัญ วัฒนธรรมระบบอาคารุโสจึงเป็นวัฒนธรรมที่มีความโดดเด่นอย่างหนึ่งในสังคมของชาวพวอน

ในระบบสังคมชาวพวอน จะแสดงความกตัญญูต่อสิ่งต่างๆ รอบตัวทั้งหมดที่มีคุณ อันได้แก่ พระพุทธศาสนา มนุษย์ สิ่งที่มีชีวิต และสิ่งที่ไม่มีชีวิตที่ดำรงอยู่ในธรรมชาติ ซึ่งสิ่งต่างๆ ดังที่ได้กล่าวมาก็สามารถจัดลำดับความสำคัญได้อีกเช่นกันตามลำดับความอาคารุโส โดยมีพระพุทธศาสนาเป็นที่ตั้งสูงสุด ซึ่งประกอบด้วยพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ ซึ่งค่านิยมเกี่ยวกับการจัดลำดับความอาคารุโสนี้เองที่มีอิทธิพลต่อรูปแบบการแบ่งพื้นที่ใช้สอยภายในเรือนไทยพุทธชาวพวอนที่ปรากฏให้เห็นอยู่ในปัจจุบัน

พื้นที่ใช้สอยภายในเรือนพื้นถิ่นไทยพุทธชาวพวอนนั้น มีการแบ่งพื้นที่เรือนเป็นระดับต่างๆ ซึ่งมีลำดับความสำคัญ และการใช้สอยที่แตกต่างกัน แต่สามารถใช้สอยร่วมกันได้ เพราะอยู่ร่วมกันเป็นลักษณะโถงโล่ง จะมีการกั้นผนังน้อยที่สุด ที่พบโดยส่วนมากจะกั้นผนังเป็นห้องนอน ซึ่งจะมีพบบ่อยที่น้อยที่สุด 1 ห้อง ต่อหนึ่งหลัง

พื้นเรือนแต่ละระดับในเรือนพื้นถิ่นไทยพุทธชาวพวอนนั้น มีชื่อเรียกเฉพาะ โดยพื้นเรือนที่มีระดับสูงกว่าจะมีลำดับความสำคัญมากกว่าพื้นเรือนที่อยู่ระดับต่ำกว่า พื้นเรือนดังกล่าวมีชื่อเรียกตามลำดับความสำคัญดังนี้ คือ แม่เรือน ระเบียบนอน ระเบียบเรือน ชานเรือน และนอกชานเรือน ซึ่งมีลักษณะการใช้งานดังนี้

ตารางที่ 4-1 ตารางแสดงชื่อพื้นเรือน ระดับของพื้นเรือน ลักษณะการใช้งาน และการใช้วัสดุ ซึ่งได้แสดงความหมายที่สอดคล้องกับการจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรมการใช้สอยพื้นที่ ภายในเรือนพื้นถิ่นไทยพุทธชาวพว่่น

ระเบียงนอน	แม่เรือน	ระเบียง	ชานเรือน	นอกชานเรือน
-กั้นห้องนอน	-กั้นห้องนอน -กางมุ้งนอน -วางเฟอร์นิเจอร์และเก็บของ สำคัญ แขนงรูปเคารพ วางหิ้งพระ -จัดพิธีสำคัญ -จัดพิธีสงฆ์ -รับแขกอย่างเป็นทางการ -พักผ่อน เอนกประสงค์	-ทำงานทั่วไป -รับแขก -กางมุ้งนอน -ที่พยาบาล คนป่วย -พักผ่อน เอนกประสงค์	-ทางเดิน -โถงทางเข้า -พักผ่อน เอนกประสงค์	-รับแขกไม่เป็นทางการ -พักผ่อน เอนกประสงค์ -ซักล้าง (ติดกับครัว)
หมายเหตุ : นิยมใช้ไม้ตีเว้นร่อง ทำให้สว่าง โปร่ง และ ทำความสะอาด ได้ง่าย	หมายเหตุ : ใช้ไม้คุณภาพดี ตีชิด	หมายเหตุ : นิยมใช้ไม้ตีเว้นร่อง ทำให้สว่าง โปร่ง และ ทำความสะอาด ได้ง่าย	หมายเหตุ : นิยมใช้ไม้ตีเว้นร่อง ทำให้สว่าง โปร่ง และ ทำความสะอาด ได้ง่าย	หมายเหตุ : นิยมใช้ไม้ตีเว้นร่อง ทำให้สว่าง โปร่ง และ ทำความสะอาด ได้ง่าย

จะเห็นได้ว่าการแบ่งพื้นที่ใช้สอยภายในเรือนพื้นถิ่นไทยพุทธ ชาวพว่อนั้น เป็นระบบที่เรียบง่าย ไม่ซับซ้อนยุ่งยากและตายตัว นอกจากนี้ยังมีความยืดหยุ่น เอนกประสงค์ในทุกพื้นที่ที่ใช้งานในเวลาปกติ แต่เมื่อมีงานที่เป็นพิธีการ ก็สามารถใช้พื้นที่เรือนได้อย่างเหมาะสมตามลำดับความสำคัญของระบบอาวุโสที่ยึดถือในสังคมได้ ต่อไปจะเป็นการแสดงรูปแบบการใช้พื้นที่ส่วนต่างๆ ของเรือนในการรับแขกในลักษณะต่างๆ

รูปที่ 4-5 ภาพชายมือและขวามือ แสดงการนั่งรับแขกอย่างเป็นทางการบนแม่เรือน จะสังเกตเห็นเฟอร์นิเจอร์ หิ้งพระ ภาพถ่าย ของสำคัญและมีค่าต่างๆ จัดวางอยู่บนแม่เรือน

รูปที่ 4-6 ภาพซ้ายมือและขวามือ แสดงการนั่งรับแขกอย่างเป็นทางการ บนระเบียบเรือน ซึ่งอยู่ติดกับชานเรือน ภาพซ้ายมือแสดงให้เห็นระดับของแม่เรือน ระเบียบเรือน และชานเรือน ซึ่งลดหลั่นกันเป็นลำดับ

ล

รูปที่ 4-7 ภาพชายมือและขวามือ แสดงการนั่งรับแขกอย่างไม่เป็นทางการบนระเบียงเรือน ซึ่งอยู่ติดกับนอกชานเรือน ภาพซ้ายมือแสดงให้เห็นระดับของแม่เรือน ระเบียงเรือน และนอกชานเรือน ซึ่งลดหลั่นกันเป็นลำดับ บนระเบียงเรือนที่ได้ต่อเติมให้มีระดับเดียวกับแม่เรือนใช้เป็นที่กางมุ้งนอน

รูปที่ 4-8 ภาพชายมือและขวามือ แสดงการนั่งรับแขกอย่างเป็นกันเองบนนอกชานเรือน

รูปที่ 4-9 แสดงการรับแขกอย่างไม่เป็นทางการบนระเบียงเรือน ซึ่งอยู่ติดกับนอกชานเรือน การเลือกนั่งในระดับที่ต่ำกว่าผู้อาวุโส ก็เป็นการแสดงความเคารพต่อผู้อาวุโสวิธีหนึ่งเช่นกัน

รูปที่ 4-10 แสดงการรับแขกบนนอกชานเรือนที่มี 2 ระดับ อย่างไม่เป็นทางการ การเลือกนั่งใน ระดับที่ต่ำกว่าผู้อาวุโส ก็เป็นการแสดงความเคารพต่อผู้อาวุโสวิธีหนึ่งเช่นกัน

รูปที่ 4-11 แสดงการใช้ระเบียบเรือนรับแขกที่มาเยี่ยมใช้ผู้อาวุโสที่นอนพักผ่อนในมุ้งบนแม่เรือน อย่างเป็นทางการ

- พื้นที่เอนกประสงค์ ชาวพว่นใช้ประโยชน์จากพื้นที่ทุกส่วนใน เรือนพื้นถิ่นของตน เพื่อให้เกิดประโยชน์ใช้สอยสูงสุด ซึ่งไม่เพียงเฉพาะพื้นที่บนเรือนเท่านั้น แต่ยัง รวมถึงพื้นที่บริเวณใต้ถุนเรือนอีกด้วย สอดคล้องกับค่านิยมในสังคมที่มีความประหยัด และ พอเพียง อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการปลูกฝังแนวคิดจากบรรพบุรุษ ที่พบความยากลำบาก ไร้ ไร่น ในเวลาที่มาบุกเบิกพื้นที่เพื่อตั้งถิ่นฐานในอดีต

การสร้างพื้นที่เอนกประสงค์ เป็นวิธีการใช้พื้นที่อย่างประหยัด ซึ่ง ทำให้พื้นที่ที่มีอยู่อย่างจำกัด สามารถใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างสูงที่สุดได้ ชาวพว่นหลักการนี้ใน การบริหารจัดการพื้นที่ใช้สอยของตน โดยการรวมพื้นที่ใช้สอยที่มีอยู่ทั้งหมดเข้าด้วยกัน และกัน พื้นที่ให้น้อยที่สุด แล้วเลือกใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์ตามความเหมาะสม ซึ่งสามารถจำแนกได้ 2 วิธี คือ การใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า และการใช้พื้นที่ใช้สอยร่วมกัน

การใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า ชาวพวอนได้นำพื้นที่ทุกส่วนภายในเรือนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยไม่ปล่อยให้กลายเป็นพื้นที่เสียเปล่า พื้นที่ทั่วไปที่เหลือจากการอยู่อาศัย ก็ได้นำมาใช้ประโยชน์ทั้งหมดโดยเฉพาะการเก็บของ และอุปกรณ์ เครื่องไม้เครื่องมือที่ใช้ในการประกอบอาชีพ ซึ่งพบการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ทั้ง 3 ระดับ คือ ระดับใต้พื้นเรือน (ใต้ถุนเรือน) ระดับพื้นเรือน และระดับที่สูงกว่าพื้นเรือน (ผนัง และพื้นที่ใต้หลังคา) และเป็นลักษณะการใช้งานอย่างเรียบง่าย ตรงไปตรงมา ได้แก่ การวาง การแขวน การยี่น การยึด การโยง การหนีบ หรือการพิง เป็นต้น ซึ่งเป็นวิธีที่ใช้ทรัพยากร และพลังงานน้อยที่สุด การอยู่อาศัยของชาวพวอนจึงเป็นลักษณะ อยู่ร่วมกันเป็นองค์รวมผสมผสาน ไม่ได้แยกส่วนหนึ่งส่วนใดออกจากกันอย่างชัดเจน ซึ่งเป็นหลักเดียวกันกับธรรมชาติ

การใช้พื้นที่ใช้สอยร่วมกัน พื้นที่ภายในเรือนพื้นดินไทย พุทธชาวพวอนนั้น แม้ว่าจะมีการแบ่งระดับความสำคัญของกิจกรรมแล้วก็ตาม แต่พื้นที่ดังกล่าวก็สามารถใช้งานร่วมกันได้อย่างเอนกประสงค์และมีความยืดหยุ่นสูง เนื่องจากพื้นที่ใช้สอยภายในเรือนมีลักษณะเป็นพื้นที่เปิดโล่งติดต่อกันตลอด เพอร์นิเจอร์ที่ใช้ภายในเรือนก็เป็นลักษณะลอยตัว และมีอยู่น้อยชิ้น เนื่องจากการใช้ชีวิตภายในเรือนพื้นดินชาวพวอนยังเป็นวัฒนธรรมการนั่งนอน กับพื้นเรือนอยู่ ดังนั้นกิจกรรมทุกชนิดที่ได้กระทำภายในเรือน เมื่อเสร็จภารกิจแล้วจึงสามารถคืนพื้นที่ ให้เป็นเอนกประสงค์ดั้งเดิมได้ เช่น การนอนในเวลากลางคืน การพักผ่อนในช่วงเวลากลางวัน การทำงานหัตถกรรมต่างๆ หรือกิจกรรมอื่นๆ ซึ่งต้องมีการเตรียมพื้นที่ ด้วยอุปกรณ์ที่สามารถม้วนเก็บหรือพับเก็บได้ เช่น เสื่อกระจูด หรือฟูกนอน เป็นต้น

นอกจากนี้ พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ก็สามารถใช้งานได้ เช่นเดียวกับพื้นที่ใช้สอยอื่นๆ เช่นกัน ไม่ได้กั้นหรือกั้นพื้นที่พิเศษ ทำให้ไม่ต้องสูญเสียพื้นที่ใช้สอยภายในเรือนซึ่งอาจจะมียู้อย่างจำกัด ยกตัวอย่างเช่น พื้นที่โดยรอบของเสาภูมิบริเวณใต้ถุนเรือน ซึ่งเป็นจุดเข้มแห่งจิตวิญญาณที่เจ้าของเรือนให้ความเคารพ ก็สามารถเก็บของได้ เพียงแต่อย่าให้สิ่งของที่น่าไปเก็บสัมผัสโดนเสาดังกล่าว ส่วนหิ้งพระหรือแท่นวางพระพุทธรูปก็ใช้การแขวนที่ผนัง หรือทำตั้งเล็กๆ วางไว้บริเวณหัวนอนบนแม่เรือน หรือในห้องนอน

พื้นที่ใช้สอยในเรือนพื้นดินไทยพุทธชาวพวอนจึงเป็นลักษณะการใช้งานร่วมกัน มีหลักการใช้งานแต่ก็มีความยืดหยุ่นสูง สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ที่แปรเปลี่ยนอยู่เสมอ โดยเน้นประโยชน์ใช้สอยสูงสุด

- การพึ่งพิงกันระหว่างคนกับธรรมชาติ ความหลากหลายในการใช้สอยพื้นที่ของชาวพวอนนั้น ไม่ได้มีเฉพาะภายในเรือนเท่านั้น แต่ยังรวมถึงบริเวณโดยรอบของเรือนอีกด้วย บริเวณรอบเรือนของชาว พวอนนั้นมีความเป็นธรรมชาติ มีลักษณะการอยู่อาศัยร่วมกันอย่างเกื้อกูลกัน ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ และระหว่างธรรมชาติด้วยกันเอง ชาวพวอนนิยมปลูกต้นไม้หลากหลายชนิดรอบบริเวณเรือนจนร่มครึ้ม และนิยมเลี้ยงสัตว์อีกด้วย เป็นการสร้างสิ่งแวดล้อมรอบเรือน ให้มีความอุดมสมบูรณ์ เป็นการสร้างสรรค์ระบบนิเวศน์ตามธรรมชาติ เพื่อให้ตนเองสามารถพึ่งพิงอยู่ได้จากผลผลิตที่เกิดขึ้น สัตว์เลี้ยงต่างๆ ก็ได้รับประโยชน์จากความอุดมสมบูรณ์ในป่าอาหารรอบบริเวณเรือนส่วนหนึ่งนอกเหนือจากการเลี้ยงดูด้วยเช่นกัน

บริเวณเรือนนอกจากจะเป็นป่าอาหารที่อุดมสมบูรณ์แล้วก็ยังเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ เป็นสถานที่เล่น เป็นสถานที่ทำงาน เป็นสถานที่เลี้ยงสัตว์ เนื่องจากความเย็นสบายของร่มเงาไม้ นอกจากนี้บริเวณด้านหน้าเรือน บริเวณบ่อน้ำและห้องน้ำ ชาวพวอนจะทำลานดินเอนกประสงค์ไว้เพื่อรองรับกิจกรรมที่หลากหลาย โดยส่วนมากนิยมวางแคร่ไม้ หรือสร้างศาลาไว้ในบริเวณนี้อีกด้วย ส่วนคอกสัตว์ เรือนข้าว โรงประกอบอาชีพต่างๆ ก็จะแทรกตัวอยู่ในร่มเงาไม้ไม่ไกลจากเรือนอาศัย

พื้นที่รอบบริเวณเรือนพื้นถิ่นไทยพุทธชาวพวอน จึงเป็นพื้นที่ที่สามารถตอบสนองความต้องการในการใช้สอยพื้นที่ของชาวพวอนได้ในทุกด้าน นอกจากนี้ยังเอื้อต่อการพึ่งพิง อิงอาศัยระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ เกิดระบบนิเวศน์องค์รวมที่มีความสมดุล ทำให้ชีวิตชาวพวอนกลมกลืนเป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติ ซึ่งสอดคล้องกับหลักคิดทางพระพุทธศาสนาที่ตนเองยึดถือ และใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต

4.2.2 การสร้างสรรค์รูปแบบเรือนให้เหมาะสมกับสิ่งแวดล้อม

พื้นที่ ต. พวอน อ.ตากใบ จังหวัดนราธิวาส มีภูมิอากาศแบบร้อนชื้นแถบมรสุม มี 2 ฤดูกาล คือ ฤดูร้อน และฤดูฝน ซึ่งจะมีฝนตกจากอิทธิพลของลมมรสุมตลอดทั้งปี ลักษณะอากาศโดยทั่วไปจึงร้อนและชื้น ชาวพวอนได้ใช้ภูมิปัญญาในการสร้างเรือนพื้นถิ่นของตน เพื่อให้เกิดสภาวะน่าสบายในการอยู่อาศัยกับลักษณะอากาศที่รุนแรงดังกล่าวได้อย่างมีความสุข โดยจะใช้วิธีการแก้ปัญหาที่มีความเป็นธรรมชาติทั้งสิ้น ซึ่งสามารถกล่าวได้เป็น 3 ส่วน คือ การใช้รูปแบบเรือน การใช้วัสดุ และการวางทิศทางของเรือน

4.2.2.1 รูปแบบเรือน รูปแบบที่ปรากฏในเรือนพื้นถิ่นไทยพุทธชาวพร่อน นั้น ก็เพื่อมุ่งเน้นไปที่การระบายความร้อนและความชื้นเป็นสำคัญ เนื่องจากความร้อนและความชื้นที่มากเกินไปนอกจากทำให้เกิดสภาวะที่ไม่สบายในการอยู่อาศัยแล้ว ยังทำลายตัวเรือนให้มีอายุการใช้งานสั้นอีกด้วย ซึ่งมีรูปแบบดังนี้

- การยกพื้นเรือนและทำใต้ถุนสูง เป็นเทคนิคการก่อสร้างเรือน เพื่อหนีจากสภาพความชื้นสูงบริเวณพื้นดิน และใช้การพัดผ่านของลมเป็นตัวระบายความชื้นร่วมด้วยอีกทางหนึ่ง การสร้างเรือนลักษณะนี้มีข้อดีอีกอย่างหนึ่งคือ ทำให้เกิดพื้นที่ใช้สอย เอนกประสงค์ขนาดใหญ่บริเวณใต้ถุนอีกด้วย

รูปที่ 4-12 แสดงลักษณะเรือนพื้นถิ่นไทยพุทธชาวพร่อน ที่ยกพื้นเรือน และทำใต้ถุนสูง เพื่อการระบายอากาศที่ดี และหนีจากความชื้นบนพื้นดิน

รูปที่ 4-13 แสดงถึงประโยชน์ของการยกพื้นเรือน ที่ทำให้เกิดพื้นที่ใช้สอยเอนกประสงค์ในร่มขนาดใหญ่ ในเรือนพื้นถิ่นไทยพุทธชาวพร่อน

- การตีไม้พื้นเรือนเว้นร่อง ส่วนใหญ่จะใช้กับพื้นทั่วไป เพราะสามารถทำความสะอาดได้สะดวก ทั้งฝุ่น ผงดินและน้ำที่รั่วจากรางน้ำหลังคา แต่ประโยชน์ที่สำคัญคือเป็นช่องเปิดระบายความชื้น และความร้อนให้กับเรือนในแนวระนาบ และยังทำให้ผู้อยู่อาศัยภายในเรือนรู้สึกเย็นขึ้นจากการสัมผัสกับลมที่พัดมาถูกตัวอีกด้วย นอกจากนี้ร่องระหว่างแผ่นพื้นไม้ดังกล่าวยังเพิ่มแสงสว่างให้กับเรือนได้อีกทางหนึ่งเช่นกัน โดยเป็นการรับแสงแบบตกกระทบ (Indirect light) ซึ่งมีข้อดีคือจะรับเฉพาะแสงแต่ไม่รับความร้อนเข้ามาในเรือน และยังเป็นการประหยัดไม้พื้นอีกด้วย

รูปที่ 4-14 แสดงถึงการใช้ประโยชน์จากพื้นไม้เว้นร่องภายในเรือนหลังเดียวกัน ซึ่งมีการใช้งาน 3 ส่วน ดังนี้ รูปซ้ายมือใช้บริเวณระเบียงเรือน รูปตรงกลางใช้บริเวณซานซักล้าง รูปขวามือใช้บริเวณเรือนครัว

จากการสำรวจพบว่าในส่วนแม่เรือนนิยมตีไม้ขีด เนื่องจากมีหลังคาคลุมมิดชิด ไม่มีรอยต่อของหลังคาที่เป็นรางน้ำซึ่งจะทำให้น้ำรั่วได้ง่าย และยังเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญของเรือน ใช้สำหรับจัดพิธีกรรมที่เป็นทางการ การใช้พื้นตีขีดจึงมีความเหมาะสม เพราะดูสวยงามและสามารถใช้งานได้สะดวก

- การไม่ทำฝ้าเพดาน แต่จะเปิดโล่งเพื่อการใช้สอยพื้นที่แนวตั้งในการแขวนเก็บสิ่งของต่างๆ และยังช่วยในการระบายความร้อนและความชื้นของอากาศภายใน

เรือน เนื่องจากเรือนพื้นดินไทยพุทธชาวพวอนไม่นิยมตีฝาเรือนจรดอะเสรับจันทัน แต่จะเว้นระยะห่างไว้เพื่อเปิดเป็นช่องระบายอากาศโล่ง หรือมีการออกแบบลูกกรงไม้ หรือฉลุแผ่นไม้เป็นลวดลายต่างๆ รอบเรือน ทำให้เกิดการถ่ายเทของอากาศในระดับเหนือศีรษะ ซึ่งสามารถนำพาความร้อนและความชื้นที่เกิดขึ้นภายในเรือนไปสู่ภายนอกเรือนได้ ทำให้เกิดภาวะสบายในการอยู่อาศัยอีกทางหนึ่งและยังสามารถใช้พื้นที่ของเรือนได้อย่างคุ้มค่าอีกด้วย

รูปที่ 4-15 แสดงถึงลักษณะของที่โล่งเหนือศีรษะ และลักษณะช่องเปิดต่างๆ ทั้งในจั่วหลังคา เหนือผนัง ช่องหน้าต่าง และพื้นเรือน ซึ่งทำหน้าที่ระบายอากาศร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นธรรมชาติ ของเรือนตัวอย่าง ซึ่งมีลักษณะเดียวกันกับเรือนพื้นดินไทยพุทธชาวพวอนหลังอื่นที่ได้ศึกษาทั้งหมด

- การใช้ประตูบานเฟี้ยม จากการสำรวจเรือนพื้นถิ่นไทยพุทธ ชาวพร่อนพบว่า เรือนทุกหลังใช้ประตูบานเฟี้ยมเป็นประตูทางเข้าหลัก ซึ่งได้รับการพัฒนาต่อ เนื่องมาจากประตูเรือนสมัยโบราณที่มีความเรียบง่ายและเน้นความโปร่งโล่ง โดยการนำตอกไม้ไผ่ มาสานกันเป็นซี่ห่างๆ ใช้กันเป็นแนวรั้วและทำประตูบานเปิดสำหรับขึ้นบนเรือน ซึ่งเพียงพอที่จะกัน สัตว์เลื้อยคลานบนเรือนเท่านั้น ต่อมาได้พัฒนาเป็นแผ่นกระดานถอดได้เพื่อเพิ่มความปลอดภัย จากอันตรายต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป ประกอบกับสภาพเศรษฐกิจที่ดีขึ้นของ ครอบครัว และสุดท้ายได้เปลี่ยนมาใช้บานเฟี้ยมไม้ซึ่งมีความสะดวกมากขึ้น

ประตูบานเฟี้ยมจึงกล่าวได้ว่าเป็นมรดกทางภูมิปัญญาของชาวพร่อนที่ได้พัฒนาประตูของเรือนให้เข้ากับบริบทแวดล้อมที่เปลี่ยนไป แต่ยังคงเอกลักษณ์ของการอยู่อาศัยแบบดั้งเดิมเอาไว้ได้อย่างเหมาะสมลงตัว เนื่องจากประตูบานเฟี้ยมสร้างโดยวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่น ซึ่งสามารถทำได้โดยนายช่างท้องถิ่น และยังมีคามยืดหยุ่นในการทำงานสูงขึ้นอยู่กับพื้นที่ ในการเปิดใช้งาน

ในชีวิตประจำวันชาวพร่อนมักจะเปิดประตูบานเฟี้ยมให้มีความกว้าง เพียงพอสำหรับการเข้าออกหรือเพื่อระบายอากาศสำหรับผู้ที่อยู่บนเรือนในช่วงเวลานั้นเท่านั้น การเปิดประตูเรือนให้กว้างที่สุดนั้นจะทำเมื่อมีผู้มาเยือนที่เรือนจำนวนมาก เช่น มีการรวมตัวกันของญาติพี่น้อง คนรู้จักในโอกาสพิเศษ หรือมีการจัดพิธีสำคัญขึ้นบนเรือน เช่น งานบวชขนาด งานแต่งงาน งานทำบุญบ้าน หรืองานศพ เป็นต้น

ประตูบานเฟี้ยมในเรือนพื้นถิ่นไทยพุทธชาวพร่อนจึงทำหน้าที่มากกว่า 1 อย่าง คือ นอกจากจะเป็นประตูทางเข้าแล้ว ยังทำหน้าที่เป็นแนวผนังชั่วคราวที่ใช้แบ่งพื้นที่ใช้สอย ภายในเรือนพร้อมทั้งบังสายตาจากคนภายนอกในขณะเดียวกัน และยังทำหน้าที่เป็นช่องเปิดที่สามารถปรับได้สำหรับการระบายอากาศและการเพิ่ม-ลด ระดับความชื้นของแสงภายในเรือนให้เหมาะสม เพื่อสร้างสภาวะที่สบายที่สุดสำหรับการอยู่อาศัยภายในเรือน

รูปที่ 4-16 แสดงการใช้ประตูบานเฟี้ยมในเรือนแฝด

รูปที่ 4-17 แสดงให้เห็นการใช้ประตู 2 บานร่วมกัน คือประตูบานเปิด และประตูบานเพี้ยม ในเรือน 2 หลัง ซึ่งประตูบานเปิดจะใช้งานเป็นประจำ ส่วนประตูบานเพี้ยมจะเปิดใช้งานเมื่อต้องการเพิ่มพื้นที่ใช้สอยขนาดใหญ่ เพื่อเชื่อมพื้นที่ 2 ส่วนเข้าด้วยกัน

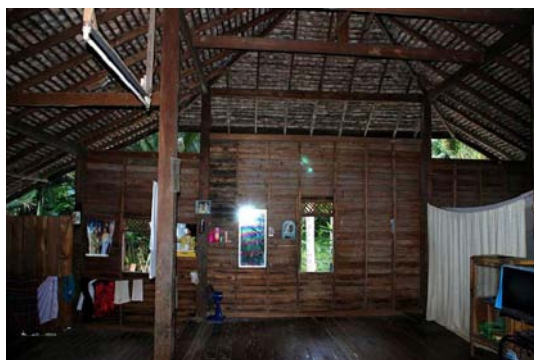
รูปที่ 4-18 แสดงเรือนที่ใช้ประตูบานเพี้ยม 3 ชุดในแต่ละช่วงเสา แต่จะเปิดใช้เป็นปกติเฉพาะบานตรงกลาง

รูปที่ 4-19 แสดงเรือนที่ใช้ประตูบานเพี้ยม 4 ชุดเป็นรูปตัว L ในแต่ละช่วงเสา แต่จะเปิดใช้เฉพาะส่วนที่ต้องการ

- การใช้บานหน้าต่างหลายขนาด ในเรือนพื้นถิ่นไทยพุทธชาวพร
 ร่อนพบบานหน้าต่างมากกว่า 1 รูปแบบ ซึ่งแต่ละรูปแบบก็วัตถุประสงค์ในการใช้งานที่แตกต่างกัน
 ยกตัวอย่างเช่น ขนาดและระดับความสูงของบานหน้าต่าง

จากการสำรวจพบว่า ในส่วนของแม่เรือนที่มีระยะห่างของเสาที่
 กว้างกว่าจะมีขนาดของบานที่ใหญ่กว่าหน้าต่างที่อยู่บริเวณระเบียงเรือนซึ่งมีระยะห่างของเสาที่
 แคบกว่า ส่วนระดับความสูงของวงกบด้านล่างนั้นในแม่เรือนจะต่ำกว่าในระเบียงเรือน แต่ก็มีบาง
 เรือนที่วางหน้าต่างบนพื้นแม่เรือนหรือระเบียงเรือนเลยก็มี แล้วทำราวลูกกรงไม้หรือเหล็กกันเพื่อกัน
 ตก ลักษณะดังกล่าวเกิดจากการใช้งานของเจ้าของเรือน ซึ่งมักใช้บริเวณแม่เรือนสำหรับการนั่งหรือ
 นอน จึงทำระดับหน้าต่างให้อยู่ในระยะสายตาคนนั่ง-นอน เพื่อให้สามารถมองเห็นคนภายนอก
 เรือนได้ และยังเป็นช่องเปิดเพื่อการระบายอากาศในระดับของผู้ที่พักผ่อนอีกด้วย ส่วนขนาดของ
 บานหน้าต่างที่มีความแตกต่างกันระหว่างแม่เรือนกับระเบียงนั้นก็เป็นสัดส่วนที่เหมาะสมกับขนาด
 ของผนังเรือนและพื้นที่ภายในเรือน เพื่อให้พื้นที่ดังกล่าวได้รับแสงสว่างและให้มีการระบายอากาศ
 ที่เพียงพอ ถึงอย่างไรก็ตามไม่ได้ยึดติดกับรูปแบบนี้เสียทีเดียว แต่ขึ้นอยู่กับลักษณะการใช้งานของ
 เจ้าของเรือนเป็นสำคัญ

รูปที่ 4-20 แสดงการใช้หน้าต่างหลายขนาดในตำแหน่งต่างกัน เพื่อให้เกิดความเหมาะสม และแสดง
 ระดับความสูงของบานที่แตกต่างกันตามลักษณะการใช้งานของเจ้าของเรือน ในเรือนตัวอย่าง 2 หลัง

รูปที่ 4-21 แสดงการใช้บ้านหน้าต่างหลากหลายรูปแบบ จากหลายเรือนตัวอย่าง
ซึ่งเจ้าของเรือนได้ออกแบบ หรือเลือกใช้เพื่อตอบสนองประโยชน์ใช้สอยของตนเอง

รูปที่ 4-22 แสดงการใช้บ้านหน้าต่างที่มีลักษณะเหมือนประตู เพื่อรองรับการพักผ่อนในอริยาบท
ของการนอน หรือนั่ง ซึ่งนอกจากจะสามารถนำลมเข้ามาให้เกิดความสบายแล้ว ยังเปิดทัศนวิสัย
การมองเห็นของผู้ที่ใช้งานอีกด้วย บ้านหน้าต่างลักษณะนี้ส่วนมากจะใช้ในบริเวณพยาบาลผู้ป่วย
ซึ่งจะต้องนอนอยู่ตลอดเวลา

รูปที่ 4-23 แสดงลักษณะการเปิดใช้งานของหน้าต่างที่มีระดับติดพื้นเรือน ในส่วนระเบียงเรือน ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ใช้สำหรับการพักผ่อน หรือรับแขกเป็นประจำ

- การใช้หลังคาลาดชัน เนื่องจากเรือนพื้นถิ่นไทยพุทธชาวพวอนที่ได้ศึกษา เป็นเรือนที่ใช้กระเบื้องหางว่าวดินเผาเป็นวัสดุคลุมหลังคาทั้งหมด ซึ่งเป็นวัสดุที่มีความทนทานที่สุดและสามารถหาซื้อได้ภายในท้องถิ่นในช่วงเวลาที่ก่อสร้างเรือน ความชันของหลังคาเรือนจึงต้องสอดคล้องกับวัสดุที่ใช้มุง เพื่อให้หลังคาสามารถระบายน้ำฝนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในช่วงฤดูฝนและช่วงที่มีลมมรสุมพัดผ่าน จากการศึกษาเรือนที่ได้สำรวจพบว่า หลังคาเรือนมีความชันน้อยที่สุดคือ 28 องศา และมีความชันสูงที่สุดคือ 35 องศา

การที่เรือนมีหลังคาลาดชันนั้นนอกจากการระบายน้ำที่ดีแล้ว ยังสามารถป้องกันความร้อนที่แผ่ลงมาจากหลังคาอีกด้วย เนื่องจากมวลอากาศของที่ว่างที่เกิดจากหลังคาทำหน้าที่เป็นเสมือนฉนวนป้องกันความร้อนอีกทางหนึ่ง และเป็นสถานที่เก็บและระบายออกของมวลอากาศร้อนที่ลอยขึ้นสู่ด้านบน ซึ่งสามารถไหลออกทางช่องระหว่างแผ่นกระเบื้องหางว่าวดินเผาที่ใช้เป็นวัสดุคลุมหลังคา หรือถูกพัดออกโดยลมที่พัดผ่านทางช่องระบายอากาศหน้าจั่วหลังคา ทำให้การระบายความชื้นและความร้อนเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพตามระบบของธรรมชาติเอง

นอกจากที่ว่างใต้หลังคาสามารถสร้างภาวะสบายในการอยู่อาศัยแล้ว ยังสามารถใช้เป็นพื้นที่เก็บของเหนือศีรษะได้อย่างดีอีกด้วย เนื่องจากเรือนไทยพุทธชาวพวอนนั้นไม่มีฝ้าเพดาน และไม่มีห้องเก็บของแต่อย่างใด

4.2.2.2 การเลือกใช้วัสดุก่อสร้าง ชาวพวอนเลือกใช้วัสดุก่อสร้างที่มีอยู่ในท้องถิ่นเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นวัสดุที่หาได้จากธรรมชาติ และได้พยายามพัฒนาโดยการเลือกใช้วัสดุที่มีความทนทานที่สุด ซึ่งต้องเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและกำลังของตนเอง

การเลือกใช้วัสดุอย่างมีประสิทธิภาพดังกล่าวนี้ ส่วนใหญ่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ซึ่งประกอบด้วยเรื่องคุณสมบัติของวัสดุจากธรรมชาติชนิดต่างๆ ในท้องถิ่นรวมถึงกรรมวิธีการแปรรูปวัสดุจากธรรมชาติให้มีอายุการใช้งานที่ยาวนานยิ่งขึ้น และการเลือกใช้วัสดุให้เหมาะสมกับการใช้งาน ซึ่งล้วนเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการก่อสร้างเรือนให้เป็นเรือนที่อยู่สบาย มีอายุการใช้งานที่ยาวนาน และยังเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจของชาวบ้านในท้องถิ่นอีกด้วย

- การใช้วัสดุก่อสร้างที่มาจากธรรมชาติ ชุมชนบ้านพวอนเป็นชุมชนที่อยู่ติดกับป่าพุทไธสงที่มีความอุดมสมบูรณ์ผืนใหญ่ ในสมัยก่อนชาวพวอนใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่ในป่าได้อย่างไม่จำกัด ดังนั้นวัสดุก่อสร้างที่นำมาใช้ในการสร้างเรือน ซ่อมแซมเรือน และต่อเติมเรือนส่วนใหญ่ก็ล้วนมาจากวัสดุจากธรรมชาติทั้งสิ้น เรือนพื้นดินไทยพุทธชาวพวอนจึงมีความเป็นธรรมชาติ มีความกลมกลืนและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ราคาค่าก่อสร้างและซ่อมแซมเรือนยังมีความเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจของครอบครัวชาวพวอนซึ่งส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา และอยู่ในพื้นที่ห่างไกลความเจริญในขณะนั้นอีกด้วย

วัสดุก่อสร้างที่มาจากจากธรรมชาตินั้นมีความปลอดภัยสูง เนื่องจากไม่มีสารเคมีที่เป็นพิษตกค้าง ทั้งจากตัววัสดุเองและจากกรรมวิธีการผลิตทางอุตสาหกรรม ซึ่งสารเคมีดังกล่าวสามารถสะสมอยู่ในร่างกายของมนุษย์จนก่อให้เกิดโรคต่างๆ ได้ นอกจากนี้วัสดุก่อสร้างที่มาจากจากธรรมชาติยังเป็นวัสดุที่มีรูปทรงสูง ซึ่งมีคุณสมบัติในการระบายอากาศและคายความร้อนได้ดี ดังนั้นอาคารที่ใช้วัสดุก่อสร้างที่มาจากธรรมชาติเช่นเรือนพื้นดินไทยพุทธชาวพวอนจึงมีความปลอดภัย และสามารถระบายความร้อนได้ดี ซึ่งจะมีผลทำให้สภาพอากาศภายในเรือนเย็นสบายขึ้นด้วย

- การเลือกใช้วัสดุก่อสร้างอย่างเหมาะสม วัสดุที่ใช้ในเรือนไทยพุทธชาวพวอนสามารถจำแนกได้เป็น 3 ประเภทด้วยกัน คือ วัสดุที่ได้มาจากธรรมชาติ วัสดุที่ได้มาจากธรรมชาติและผ่านการแปรรูป และวัสดุที่ผ่านกระบวนการแปรรูปทางอุตสาหกรรม ซึ่งได้แสดงในตารางที่ 4-2

ตารางที่ 4-2 การแยกประเภทของวัสดุที่ใช้สร้างเรือน

วัสดุที่ได้มาจากธรรมชาติ	วัสดุที่ได้มาจากธรรมชาติและผ่านกระบวนการแปรรูป	วัสดุที่ผ่านกระบวนการแปรรูปทางอุตสาหกรรม
1. ไม้ป่า (ไม้ที่ได้มาจากในป่าพุ โติะแดง) เช่น ไม้ตะเคียน ไม้กระถัง ป่า ไม้ซ้างให้ ไม้จกแกะ ไม้ชะมลัง เป็นต้น 2. ไม้บ้าน (ไม้ที่ได้มาจากใน หมู่บ้านหรือในสวน) เช่น ไม้ตำเสา ไม้กระถังบ้าน ไม้สะเดา ไม้ กระท้อน ไม้หลาโอน เป็นต้น 3. ทรายทะเล	1. กระเบื้องหางว่าวดินเผา 2. ผนังไม้ไผ่สาน 3. ตับใบจาก หรือตับใบสาคุ	1. ปูนซีเมนต์ 2. บานพับเหล็ก 3. กลอนเหล็ก 4. ตะปู 5. เศษกระเบื้อง หรือเศษแก้ว

วัสดุก่อสร้างทั้ง 3 ชนิดที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ล้วนมีคุณสมบัติที่แตกต่างกันตามชนิดของตัววัสดุเอง นอกจากนี้ยังมีข้อแตกต่างที่เกิดจากปัจจัยอื่นๆ อีก ยกตัวอย่างเช่น ราคา ความหายาก เป็นต้น ดังนั้นการเลือกวัสดุก่อสร้างเพื่อใช้ในการสร้างเรือน จึงไม่สามารถพิจารณาจากคุณสมบัติของวัสดุเพียงอย่างเดียวได้ แต่ยังคงคำนึงถึงข้อจำกัดในด้านอื่นๆ อีกด้วย เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับความต้องการ และความพร้อมของเจ้าของเรือนด้วยเช่นกัน

ชาวพร่อนได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้สั่งสมไว้ และที่ได้รับการสืบทอดจากบรรพบุรุษ มาใช้เลือกวัสดุก่อสร้างต่างๆ อย่างผสมผสาน เพื่อสร้างเรือนให้มีความแข็งแรง สามารถทนต่อสภาพภูมิอากาศที่รุนแรงของท้องถิ่นได้ และสร้างให้เกิดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการอยู่อาศัยอีกด้วย ดังที่ได้แสดงไว้ในตารางที่ 4-3

ตารางที่ 4-3 การพิจารณาเลือกใช้วัสดุก่อสร้างที่ได้มาจากธรรมชาติเพื่อนำมาใช้สร้างเรือน

วัสดุที่ได้มาจากธรรมชาติ			
ชนิดของวัสดุ	คุณสมบัติของวัสดุ	ตำแหน่งที่ใช้	หมายเหตุ
1.ไม้ตำเสา	- แข็ง, ทนทาน - มีน้ำหนักมาก	เสา, คาน, รอดและทั่วไป	- เป็นไม้บ้านคุณภาพดี และหายากจึงมีราคาแพง
2.ไม้กระทั้งบ้าน, ไม้ สะเดา, ไม้กระท้อน	- แข็ง(น้อยกว่าตำเสา), ทนทาน - มีน้ำหนักเบา	จันทัน, คาน, รอด, พื้น, ระแนง, ผนั่งและทั่วไป	- เป็นไม้บ้านคุณภาพดี รองจากไม้ตำเสาสามารถ ใช้งานได้หลากหลาย
3.ไม้หลาโอน	- แข็ง, ทนทาน - ให้สัมผัสเย็น	- นำลำต้นมาผ่าแล้วเหลา ให้มีความกว้างตามต้องการ เพื่อใช้ทำระแนงรับแผ่น กระเบื้องหลังคา หรือใช้ทำ พื้นเว้นร่อง - นำลำต้นมาผ่าแบ่งเป็น 4 ส่วน ใช้ในส่วนพื้นที่ซีกล่าง หรือบริเวณที่ไม่มีหลังคา คลุม - ใช้ทำสลักไม้ (ใช้ไม้แก่จัด)	- เป็นไม้ตระกูลปาล์ม ซึ่ง หาได้ง่ายในท้องถิ่น หาก แก่จัดจะมีความทนทาน สูง นิยมนำมาใช้บริเวณที่ นอนพัก เช่น ระเบียง ชาน หรือแคร่ เนื่องจาก ให้สัมผัสเย็นสบาย
4.ไม้ตะเคียน	- แข็ง, ทนทาน	- เสา, คาน, รอดและทั่วไป	- เป็นไม้ป่าคุณภาพดีและ หายากจึงมีราคาแพง
5.ไม้ชะมดิ่ง	- แข็ง, ทนทาน - มีน้ำหนักมาก	- ใช้ทำสลักไม้ (ใช้ไม้แก่จัด)	- เป็นไม้ป่าคุณภาพดีรอง จากไม้ตะเคียน
6.ไม้กระทั้งป่า, ไม้ข้างให้, ไม้จกแกะ	- แข็ง(น้อยกว่าไม้บ้าน)	จันทัน, คาน, รอด, พื้น, ระแนง, ผนั่งและทั่วไป	- เป็นไม้ป่าคุณภาพปาน กลางอายุการใช้งานน้อย กว่าไม้บ้านเนื่องจากมอด สามารถกินได้
7.ทรายทะเล	- เม็ดใหญ่กว่าดิน ทราย	- ใช้เป็นส่วนผสมของ คอนกรีตที่ใช้ทำดินเสาเรือน	- สามารถหาได้จาก ชายทะเลใกล้หมู่บ้าน

ตารางที่ 4-4 การพิจารณาเลือกใช้วัสดุที่ได้มาจากวัสดุธรรมชาติและผ่านการกระบวนการแปรรูป
เพื่อนำมาใช้สร้างเรือน

วัสดุที่ได้มาจากวัสดุธรรมชาติและผ่านการกระบวนการแปรรูป			
ชนิดของวัสดุ	คุณสมบัติของวัสดุ	ตำแหน่งที่ใช้	หมายเหตุ
1. ตับใบจาก	- ระบายอากาศได้ดีมาก - มีอายุการใช้งาน 3 ปี	มุงหลังคา	- หาได้ง่ายภายในท้องถิ่น - เมื่อเย็บเป็นตับแล้ว นำไปแช่น้ำทิ้งไว้ ระยะเวลาหนึ่งจะทำให้ ทนยิ่งขึ้น
2. ตับใบสาคร	- ระบายอากาศได้ดีมาก - มีอายุการใช้งาน 6.5 ปี	มุงหลังคา	- หายากและมีราคาสูง - เมื่อเย็บเป็นตับแล้ว นำไปแช่น้ำทิ้งไว้ ระยะเวลาหนึ่งจะทำให้ ทนยิ่งขึ้น
3. แผ่นกระเบื้องหางว่าว ดินเผา	- ระบายอากาศได้ดี - ทนทาน กันน้ำ-ไฟ - มีอายุการใช้งาน ยาวนาน	มุงหลังคา	- ส่วนใหญ่เป็นกระเบื้อง สงขลา ซึ่งมีพ่อค้าชาว สงขลานำเข้ามาขายถึง ท่าเรือในหมู่บ้าน
4. ผนังไม้ไผ่สาน	- ระบายอากาศได้ดีมาก - ทนทาน - มีอายุการใช้งาน ยาวนาน	กรุผนัง, รองพื้นเรือนข้าว	- หากนำตอกไปแช่น้ำทิ้ง ไว้ระยะเวลาหนึ่งก่อน สานเป็นผนัง จะทำให้ สามารถกันมอดได้ - ไม้ไผ่ชนิดที่เหมาะสมจะ นำมาทำผนังไม้ไผ่สาน ให้มีคุณภาพดี คือ ไม้ไผ่ ปลายรวบ ซึ่งสามารถหา ได้ในท้องถิ่น

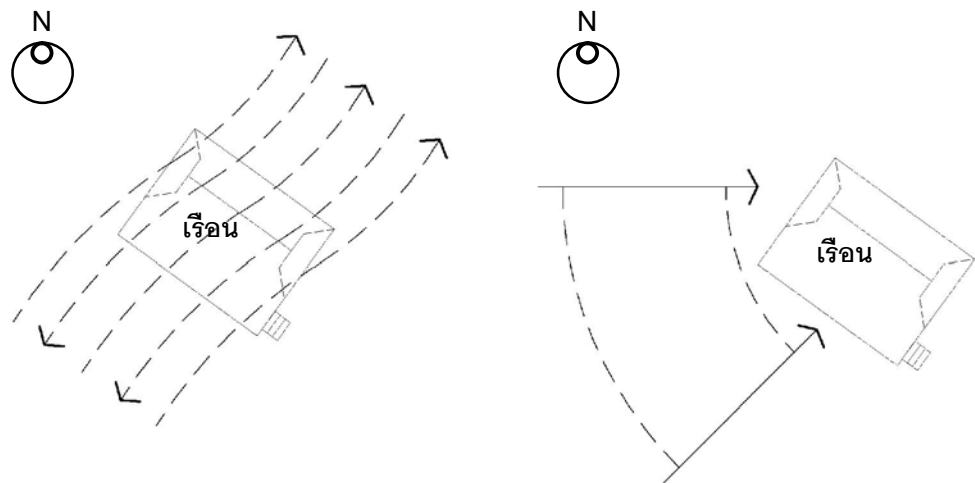

ตารางที่ 4-5 การพิจารณาเลือกใช้วัสดุที่ผ่านกระบวนการแปรรูปทางอุตสาหกรรม เพื่อนำมาใช้สร้างเรือน

วัสดุที่ได้ผ่านกระบวนการแปรรูปทางอุตสาหกรรม			
ชนิดของวัสดุ	คุณสมบัติของวัสดุ	ตำแหน่งที่ใช้	หมายเหตุ
1. ปูนซีเมนต์	<ul style="list-style-type: none"> - แข็งแรง รับแรงอัดได้ดี เมื่อมีสภาพเป็นคอนกรีต - สามารถทนน้ำและไฟได้ดี - มีอายุการใช้งานยาวนานมาก 	- ใช้ทำดินเสาเรือน	<ul style="list-style-type: none"> - มีราคาสูง ต้องหาซื้อจากภายนอกท้องถิ่น - สามารถปกป้องเสาเรือนจากความชื้นสูงบริเวณพื้นดิน และยังป้องกันเสาจากปลวกที่จะขึ้นมาจากพื้นดินอีกด้วย
2. บานพับเหล็ก, กลอนเหล็ก	<ul style="list-style-type: none"> - แข็งแรง - มีอายุการใช้งานยาวนาน 	- ใช้กับบานประตู-หน้าต่าง	- ใช้งานสะดวก แต่มีราคาสูง ต้องหาซื้อจากภายนอกท้องถิ่น
3. ตะปู	<ul style="list-style-type: none"> - แข็งแรง - มีอายุการใช้งานยาวนาน 	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้ดีไม่ระแนงรับแผ่นกระเบื้องหลังคา - ใช้ดีผนังเรือน - ใช้ดีแผ่นพื้นเรือน และอื่นๆ 	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้งานสะดวก แต่มีราคาสูง ต้องหาซื้อจากภายนอกท้องถิ่น - เรือนรุ่นเก่าจะใช้สลักไม้แทนการใช้ตะปู
4. เศษกระเบื้องแตก หรือ เศษแก้วแตก	<ul style="list-style-type: none"> - มีขนาดใหญ่กว่าทราย สามารถเพิ่มความแข็งแรงให้กับคอนกรีต 	- ใช้เป็นส่วนผสมของคอนกรีตที่ใช้ทำดินเสาเรือน	- เป็นการใช้ของที่มีอยู่ในครัวเรือนให้เกิดประโยชน์แทนการใช้หินซึ่งหาได้ยาก

4.2.2.3 การวางทิศของแม่เรือน เรือนพื้นถิ่นไทยพุทธชาวพวอน จะวางแม่เรือนให้ด้านยาวอยู่ในแนวทิศตะวันออกและทิศตะวันตกเสมอ ซึ่งเรียกรวมการวางแม่เรือนลักษณะนี้ว่าการวางแม่เรือนตามตะวัน ลักษณะการวางทิศทางของแม่เรือนดังกล่าวนี้ เป็นผลมาจากความเชื่อที่ได้รับถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ ซึ่งเชื่อว่าการวางแม่เรือนตามตะวันจะทำให้ผู้ที่อาศัยในเรือนมีสุขภาพดี ไม่มีโรคภัยเบียดเบียน

บ้านพวอน มีสภาพภูมิอากาศแบบมรสุมเขตร้อน มี 2 ฤดูกาลคือ ฤดูร้อนและฤดูฝน ซึ่งได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้ และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือเป็นหลัก การวางแม่เรือนตามตะวัน จึงเป็นการใช้ด้านยาวของแม่เรือนที่มีชายคาระดับต่ำ ป้องกันเรือนจากลมและฝนที่พัดมาจากทิศตะวันออกเฉียงใต้ และทิศตะวันออกเฉียงเหนือดังกล่าว และนำด้านสกัด หรือด้านหน้าจั่วที่มีช่องเปิดมากกว่าหลบไว้ เพื่อป้องกันลมที่จะพัดนำฝนเข้าไปภายในเรือน ทำให้สามารถป้องกันเรือนจากความชื้นได้ นอกจากนี้ ยังเป็นวิธีการหลบแดดวิธีหนึ่ง โดยที่หันเรือนด้านสกัดที่มีพื้นที่น้อยกว่า ให้รับแสงแดดช่วงเวลากลางทางทิศตะวันตก ที่มีความรุนแรงสูงที่สุดของวัน ซึ่งจะช่วยลดความร้อนของเรือนที่เกิดจากการรับแดดโดยตรงได้ ดังที่ได้แสดงไว้ในรูปที่ 4-23

- แสดงทิศทางของลมมรสุมท้องถิ่นที่มีอิทธิพลต่อเรือน ได้แก่
- ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ (เดือนพฤษภาคม-เดือนตุลาคม)
  - ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ (เดือนพฤศจิกายน-เดือนมกราคม)

แสดงทิศทางของแดดที่ส่องหาเรือน ในช่วงระยะเวลาบ่ายถึงเย็น ซึ่งเป็นช่วงที่แสงแดดมีความร้อนมากกว่าช่วงระยะเวลาอื่นๆ ของวัน

รูปที่ 4-23 แสดงการวางแม่เรือนตามตะวันของเรือนพื้นถิ่นไทยพุทธชาวพวอน เพื่อป้องกันเรือนจากความชื้นที่มาจากลมมรสุมตามฤดูกาล และความร้อนที่มาจากแสงแดดช่วงบ่ายทางทิศตะวันตก

การวางแม่เรือนตามตะวันของเรือนพื้นถิ่นไทยพุทธชาวพวอนนั้น ไม่ได้วางขนานกับแนวทิศตะวันออก-ทิศตะวันตกเสียทีเดียว แต่จะมีการเบี่ยงมุมจากแนวทิศดังกล่าว จากข้อมูลที่ได้สำรวจพบว่า มีแม่เรือนเอียงทำมุมกับแนวทิศตะวันออก-ทิศตะวันตก ตั้งแต่ 22 องศา จนถึง 45 องศา ตามข้อมูลที่ได้แสดงไว้ในบทที่ 3 แล้วนั้น เมื่อพิจารณาจากรูปที่ 4-23 ก็ จะเห็นได้ว่า การวางแนวแม่เรือนเอียง จะทำให้ด้านยาวของเรือนรับกับทิศทางของลมมรสุมพอดี ทำให้เรือนสามารถป้องกันลมมรสุมที่มีความรุนแรงและยาวนาน ส่วนด้านสกัดของเรือนก็ใช้รับแดด ทิศตะวันตกที่มีความรุนแรงที่สุดของวันได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยเช่นกัน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการวางแม่เรือนตามตะวัน นั้นสามารถแก้ปัญหาในเรื่องความชื้น และความร้อนของเรือน จากลักษณะภูมิอากาศที่รุนแรงใน ท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีความสอดคล้องกับความเชื่อของชาวพวอน ที่ได้รับการสืบทอด มาจากบรรพบุรุษเช่นเดียวกัน เพราะถ้าหากภายในเรือนมีความชื้นสูง และร้อนแล้วก็จะส่งผลต่อ สุขภาพของผู้อาศัย สามารถก่อให้เกิดโรคร้ายต่างๆ ได้

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

สังคมชาวพว่อน เป็นสังคมชาวพุทธดั้งเดิม ที่มีตำนานการตั้งถิ่นฐานมากกว่า 200 ปี โดยกลุ่มชาวไทยพุทธที่ได้อพยพย้ายถิ่นฐานมาจากภาคเหนือของประเทศไทยทางทะเล ตามประวัติศาสตร์คำบอกเล่าในท้องถิ่น และเป็นชุมชนชาวพุทธที่ยึดมั่นและศรัทธาในพระพุทธรูปศาสนาอย่างเคร่งครัดมาจนถึงปัจจุบัน วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีการดำรงชีวิตที่ปรากฏอยู่ในสังคม จึงมีรากฐานมาจากหลักคิดของศาสนาพุทธแทบทั้งสิ้น

แนวคิดหลักที่มีความเด่นชัดที่สุดในชุมชนชาวพว่อน คือ หลักแห่งองค์รวม หรือการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันด้วยความหลากหลาย เช่นเดียวกับหลักธรรมชาติ ซึ่งลักษณะการอยู่ร่วมกันดังกล่าว องค์ประกอบต่างๆ ที่อยู่ในระบบนั้นต้องมีการพึ่งพิง พึ่งพา เอื้ออาศัยซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดความสมดุลขึ้นในระบบ มีความเข้มแข็งและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน เหมือนความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้ในเขตร้อนชื้น

หลักคิดในการใช้ชีวิตอย่างเป็นธรรมชาติของชาวพว่อน เป็นหลักคิดที่ได้มาจากหลักธรรมคำสอนที่มีมาจากพุทธธรรม หรือกฎธรรมชาติ อันเป็นหัวใจของพระพุทธรูปศาสนาที่พระพุทธรูปเจ้าได้ทรงค้นพบ เป็นเวลาผ่านมาแล้วกว่า 2500 ปี ซึ่งหากแยกพุทธธรรมออกเป็น 2 ส่วน คือ สัจธรรม กับ จริยธรรม ก็จะเห็นว่า สัจธรรม ในพระพุทธรูปศาสนา หมายถึงคำสอนเกี่ยวกับสภาวะของสิ่งทั้งหลาย หรือธรรมชาติและความเป็นไปโดยธรรมชาติของสิ่งทั้งหลาย หรือกฎธรรมชาตินั่นเอง ส่วน จริยธรรม ก็หมายถึงการถือเอาประโยชน์จากความรู้ความเข้าใจในสภาพและความเป็นไปของสิ่งทั้งหลาย หรือการรู้กฎธรรมชาตินำมาใช้ในการที่เป็นประโยชน์⁴

จากการศึกษาพบว่าเรือนพื้นดินไทยพุทธชาวพว่อนมีคติมาจากหลักธรรมชาติ ในการสร้างเรือนได้มีการนำความรู้ ความเข้าใจหลายด้านตามหลักคิดวิถีพุทธ มาสร้างเป็นเรือนพื้นดินที่ตอบสนองทั้งด้านร่างกายและจิตใจ เป็นเรือนมงคล และเป็นเรือนน่าอยู่ ซึ่งได้รองรับวัฒนธรรมการดำรงชีวิตที่สอดคล้องกับความเชื่อและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น กลายเป็นเรือนแห่งชีวิต ที่รองรับชีวิตความเป็นอยู่ตามวิถีพุทธได้อย่างงดงาม

---

⁴ พระพรหมคุณาภรณ์, พุทธธรรม ฉบับเดิม(นนทบุรี: โรงพิมพ์พิมพ์พิมพ์การพิมพ์, 2553),

5.1 คติเรื่อนพุทธชาวพว่รอน

5.1.1 เรือนมงคค

เกิดจากกระบวนการสร้างเรื่อน ที่ได้นำหลักคิดที่เป็นมงคคหลายหลักคิดมา ประกอบรวมกันขึ้นเป็นพิธีกรรมการก่อสร้างเรื่อน เกิดเป็นมณฑลแห่งความศักดิ์สิทธิ์ เป็นวิธีการ พัฒนาเรื่อนด้านจิตวิญญาณ อันมีอิทธิพลเหนือจิตใจของผู้อยู่อาศัย ทำให้ผู้อยู่อาศัยมีขวัญและ กำลังใจที่ดี เป็นการเตือนสติให้ดำเนินชีวิตด้วยการยึดมั่นในหลักจริยธรรม เพื่อให้เกิดปัญญาต่อไป

หลักคิดที่ชาวพว่รอนได้นำมาใช้ให้เกิดความเป็นมงคคในเรื่อนพื้นถิ่นไทยพุทธชาวพว่รอน คือ หลักคิดเรื่องทิศทางในพุทธศาสนา การใช้ขนาดนาม การใช้พุทธคุณจากพระไตรปิฎก การใช้ระบบธาตุทั้งสี่ (ดิน น้ำ ลม ไฟ) การใช้หลักโหราศาสตร์และดวงดาว และความเชื่อในเรื่องเจ้าที่ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์(ความกตัญญู) ซึ่งเป็นวัฒนธรรมความเชื่อที่มีอิทธิพลเหนือจิตใจของชาว พว่รอน ทั้งสิ้น

5.1.2 เรือนนำอยู่

เป็นการสร้างเรื่อน และสภาพแวดล้อมของเรื่อนให้สอดคล้องกลมกลืนเป็นหนึ่ง เดียวกันกับระบบนิเวศน์แวดล้อมและวิถีชีวิต มีองค์ประกอบที่หลากหลายเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน อย่างเป็นระบบ มีคุณภาพและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างเป็นธรรมชาติ หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นวิถี ของธรรมชาติ เป็นการพัฒนาเรื่อนด้านกายภาพ โดยคำนึงถึงสภาพภูมิศาสตร์วัฒนธรรมเป็น สำคัญ ทำให้เกิดสภาวะแวดล้อมที่สามารถอาศัยอยู่ได้อย่างสบาย และสามารถดำรงชีวิตได้อย่าง สะดวก นอกจากนี้ยังมีลักษณะการอยู่อาศัยที่รายล้อมไปด้วยระบบธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์อีก ด้วย ซึ่งทำให้ผู้อยู่อาศัยได้มองเห็นสัจธรรมของสภาวะแห่งการแปรเปลี่ยนที่เป็นอยู่ในธรรมชาติ จึงไม่เกิดความยึดมั่นถือมั่น(อัตตา) อันเป็นแนวคิดพื้นฐานของสังคมแห่งคุณภาพที่มีความเมตตา กรุณา ประกอบไปด้วยการพึ่งพิงพึ่งพา เอื้อเฟื้อแบ่งปันซึ่งกันและกัน

หลักคิดที่ชาวพว่รอนนำมาใช้เพื่อสร้างเรื่อนพื้นถิ่นให้มีความเป็นธรรมชาติ ประกอบด้วย หลักทักขา หลักกฎธรรมชาติที่ปรากฏในพุทธธรรม เช่น หลักปฏิจจสมุบาท คือ การ เกิดขึ้นโดยอาศัยกันด้วยองค์ประกอบที่หลากหลาย หรือหลักมัชฌิมาปฏิปทา คือ เป็นวิธีการใช้ กฎเกณฑ์แห่งกระบวนการของธรรมชาติ ให้เกิดประโยชน์แก่ชีวิตจนถึงที่สุด(คุณภาพ) นอกจากนี้ ยังมีหลักความกตัญญูที่เกิดจากการสำนึกบุญคุณในการเอื้อประโยชน์ระหว่างกัน

5.1.3. เรือนแห่งชีวิต*

เรือนพื้นถิ่นไทยพุทธชาวพว่นเป็นเรือนที่มีความเป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติ แวดล้อม ทำให้สามารถอยู่ในธรรมชาติได้อย่างสมดุลโดยไม่กระทบต่อระบบนิเวศน์แวดล้อม มีความยืดหยุ่นสูง สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสภาวะแวดล้อมหรือปัจจัยที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้เกิดดุลยภาพในระบบการอยู่อาศัยแบบองค์รวม ซึ่งลักษณะของเรือนพื้นถิ่นดังกล่าวสามารถสะท้อนภาพหลักคิดทางพระพุทธศาสนาได้อย่างชัดเจนในเรื่องของหลักธรรมชาตินั้นเป็นเนื้อหาสำคัญของแนวคิดทางพระพุทธศาสนา เรือนพื้นถิ่นไทยพุทธชาวพว่นที่ถูกสร้างสรรค์ขึ้นจากแนวคิดแห่งธรรมชาติ และมีลักษณะที่เป็นธรรมชาตินั้นจึงถือว่าเป็นเรือนที่ได้มีส่วนช่วยในการหล่อหลอม และขัดเกลาจิตใจของผู้อยู่อาศัยให้เกิดปัญญา ซึ่งเป็นพื้นฐานของการมีชีวิตที่เป็นอิสระโดยปราศจากทุกข์ ซึ่งท่านพระพรหมคุณาภรณ์ ได้เขียนอธิบายเรื่องกฎธรรมชาติหรือสังขารมในพระพุทธศาสนา กับการดับทุกข์ไว้ได้อย่างน่าสนใจ ดังนี้

ชีวิตที่เป็นอยู่ด้วยปัญญา อยู่อย่างไม่มี ความหลงยึดถือติดมั่นในตัวตน อยู่อย่างอิสระ อยู่อย่างประสานกลมกลืนกับความจริงของธรรมชาติ หรืออยู่อย่างไม่มีทุกข์...การมีชีวิตอยู่ด้วยปัญญา หมายถึง การอยู่อย่างรู้เท่าทันสภาวะ และรู้จักถือเอาประโยชน์จากธรรมชาติ การถือเอาประโยชน์จากธรรมชาติได้เป็นอย่างดีเดียวกับการอยู่อย่างประสานกลมกลืนกับธรรมชาติ การอยู่ประสานกลมกลืนกับธรรมชาติ เป็นการอยู่อย่างอิสระ การอยู่อย่างอิสระ ก็คือการไม่ต้องตกอยู่ในอำนาจของตัณหาอุปาทาน หรือการอยู่อย่างไม่มียึดมั่นถือมั่น การอยู่อย่างไม่มียึดมั่นถือมั่น ก็คือ การมีชีวิตอยู่ด้วยปัญญา หรือการรู้และเข้าใจเกี่ยวข้องจัดการกับสิ่งทั้งหลายตามวิถีทางแห่งเหตุปัจจัย⁵

เรือนพื้นถิ่นไทยพุทธชาวพว่นจึงเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญในสังคม ที่ทำให้ชาวพว่นสามารถรักษาเอกลักษณ์ของการดำรงชีวิตตามวิถีพุทธดั้งเดิมไว้ได้อย่างเข้มแข็งมากกว่า 200 ปี จวบจนถึงปัจจุบัน ท่ามกลางวัฒนธรรมอิสลามที่เข้มข้น เนื่องจากคติพุทธที่ใช้ในการ

---

*เรือนแห่งชีวิตหมายถึง เรือนที่สามารถรองรับวัฒนธรรมการอยู่อาศัยและได้สร้างความสุข ความมั่นคงทางด้านจิตใจให้แก่ผู้อาศัย ซึ่งส่งผลให้เกิดความสบายและความสุขในการดำรงชีวิต

⁵ พระพรหมคุณาภรณ์, พุทธธรรม ฉบับเติม(นนทบุรี: โรงพิมพ์พิมพ์เพิ่มทรัพย์การ พิมพ์, 2553), หน้า 100.

สร้างสรรค์เรือน ได้ช่วยส่งเสริมพระพุทธศาสนาในระดับครอบครัว และสนับสนุนสภาพเศรษฐกิจในครอบครัวให้มีความหลากหลาย อุดมสมบูรณ์ ร่ำรวยอย่างพอเพียง ประกอบกันเป็นสิ่งมีความสุข

พร้อมที่มีความหลากหลาย สมดุล เกื้อกูล อิงอาศัย สามารถพึ่งพาตนเองได้ มีความเข้มแข็งและอยู่ได้อย่างยั่งยืน เช่นเดียวกับระบบของธรรมชาติ

5.2 ข้อเสนอแนะ

ปัจจุบันเรือนพื้นถิ่นไทยพุทธชาวพว่นกำลังจะสูญหายไปจากสังคมเนื่องจากปัญหาสำคัญ 2 ประการ คือ การขาดแคลนวัสดุก่อสร้างโดยเฉพาะไม้ และการขาดการส่งต่อขององค์ความรู้เชิงช่างในการสร้างเรือนพื้นถิ่น จึงมีผลกระทบต่อค่าบำรุงรักษาเรือนเก่า หรือการสร้างเรือนลักษณะเดิมขึ้นใหม่ เนื่องจากทรัพยากรป่าไม้ที่มีอยู่อย่างอุดมสมบูรณ์ในอดีตได้หายไปจากหมู่บ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพยากรป่าไม้จากป่าพรุโต๊ะแดงซึ่งได้ถูกขึ้นทะเบียนเป็นป่าสงวนแห่งชาติ นอกจากนี้ยังต้องจ้างช่างรับเหมาในการแปรรูปไม้และซ่อมแซมเรือนในราคาสูง เนื่องจากกระบวนการสืบทอดงานฝีมือเชิงช่างในการแปรรูปไม้และการสร้างเรือนพื้นถิ่นของชาวพว่นนั้น ไม่ได้ถูกสืบทอดสู่คนรุ่นใหม่ เรือนในปัจจุบันจึงนิยมใช้วัสดุสมัยใหม่ที่หาได้ง่ายตามท้องตลาด เพราะนอกจากจะก่อสร้างได้ง่ายแล้ว ยังมีราคาถูก และมีความทนทานกว่าวัสดุจากธรรมชาติ ซึ่งมีความสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน นอกจากนี้เรือนที่มีรูปแบบสมัยใหม่ ยังเข้ากับวิถีชีวิตของคนรุ่นใหม่ได้มากกว่าเรือนพื้นถิ่น ดังนั้นเมื่อใดที่ผู้สูงอายุซึ่งได้อยู่ร่วมประวัติศาสตร์กับเรือนพื้นถิ่นดั้งเดิมได้เสียชีวิตลง และเรือนได้ถูกสืบทอดให้เป็นมรดกของลูกหลานซึ่งเป็นคนรุ่นใหม่ที่ไม่รู้คุณค่าของเรือนพื้นถิ่นดังกล่าว เรือนจึงมีแนวโน้มที่จะถูกละเลยและปล่อยให้กลายเป็นเรือนร้าง ซึ่งในที่สุดก็จะถูกรื้อถอนเพื่อเลือกเก็บไม้ที่ดีที่ทนทานต่อปลวกมอดเอาไว้ใช้ประโยชน์อย่างอื่น หรือถูกนำมาตีราคาเพื่อขายเป็นไม้เก่าในราคาถูก เหตุการณ์ดังกล่าวที่ได้เกิดขึ้นมาแล้วและกำลังจะเกิดขึ้นต่อไปนั้น ถือได้ว่าเป็นการสูญเสียทั้งรูปแบบทางกายภาพและวัฒนธรรมในตำนาน สถาปัตยกรรมท้องถิ่น อันเป็นภูมิปัญญาของชาวพว่นอย่างหนึ่งที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวไปอย่างสิ้นเชิง

จากปัญหาดังกล่าว จึงมีความจำเป็นต้องค้นหาวิธีการต่างๆ เพื่อช่วยให้เรือนพื้นถิ่นของชาวพว่นยังคงอยู่ได้อย่างยั่งยืน เนื่องจากเป็นเรือนที่มีความสำคัญต่อสังคมในหลายด้าน คือ มีคุณค่าทางวัฒนธรรม เป็นแหล่งรวมภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่ได้คัดกรองคิดความเชื่อที่ดีงามและได้นำมาสอดคล้องแทรกอยู่ในกระบวนการก่อสร้างเรือน ให้มีความเหมาะสมกับวิถีการดำรงชีวิต

เศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อม ซึ่งแสดงถึงอัตลักษณ์ของสังคมชาวพวอนได้อย่างเด่นชัด นอกจากนี้ยังทำให้ชาวพวอนได้ดำเนินวิถีชีวิตตามรูปแบบสังคมพุทธที่มีไม่ตรีจิต รำรวยจากความอุดมสมบูรณ์ที่เกิดจากความพอเพียง ทำให้เป็นชุมชนชาวพุทธที่เข้มแข็งและดำรงอยู่มาได้อย่างยาวนานจวบจนถึงปัจจุบัน

วิธีการรักษาเรือนพื้นถิ่นไทยพุทธของชาวพวอนนั้นจึงไม่ได้ทำเพียงเพื่อการอนุรักษ์งานสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าเพื่อเก็บไว้ให้คนรุ่นหลังได้เห็นเท่านั้น แต่เป็นการรักษาวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของชาวพวอน ที่มีความเป็นอัตลักษณ์ ซึ่งจะสามารถนำพาชุมชนไปสู่ความยั่งยืนได้สืบไป

ดังนั้นการอนุรักษ์เรือนพื้นถิ่นนั้นนอกจากจะต้องรักษาภูมิปัญญาดั้งเดิมของบรรพบุรุษเอาไว้ให้ได้แล้วยังต้องทำให้ชุมชนสามารถปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมภายนอกโดยไม่ทำให้อัตลักษณ์ของตนเองเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม หรือสูญหาย ซึ่งคงจะต้องใช้วิธีการส่งเสริมให้ชาวพวอน โดยเฉพาะชาวพวอนรุ่นใหม่ได้มีการเรียนรู้ภูมิปัญญาเชิงช่าง วิถีชีวิตและภูมิศิลป์ในการสร้างสรรค์เรือนในอดีต เพื่อให้เกิดความเข้าใจในอัตลักษณ์อันจะนำไปสู่ความรัก ความภาคภูมิใจในความเป็นตัวตนของตนเองจากสิ่งที่ดีงามดังกล่าว และองค์ความรู้ดังกล่าวนี้เองที่จะทำให้ชาวพวอนรุ่นใหม่สามารถต่อยอดทางความคิดจากภูมิปัญญาของบรรพชนของตน ไปพร้อมๆ กับเป็นหลักยึดมั่นในการปรับตัวให้เข้ากับสังคมเศรษฐกิจในยุคปัจจุบัน อันเป็นภูมิคุ้มกันที่สามารถคัดสรรค้องค์ความรู้ที่เหมาะสมกับวิถีชีวิตและวิถีแห่งศิลป์-สถาปัตย์ ได้อย่างมั่นคงสืบไป

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กลุ่ม หิ้นสกุล. ชาวบ้านตำบลพร่อน. สัมภาษณ์, 5 กันยายน 2552.

คณะกรรมการมูลนิธิทักษิณพรหมาภรณ์. ตำนานประวัติเขากง. ใน หนังสือที่ระลึกการก่อสร้างพระพุทธรูปทักษิณมิ่งมงคล. จังหวัดนราธิวาส, 2513.

จรรยา แสงสุวรรณ. เจ้าของเรือนหลังที่ 2. สัมภาษณ์, 30 พฤษภาคม 2553.

ช่วย เทพขุน. เจ้าของเรือนหลังที่ 6. สัมภาษณ์, 28 สิงหาคม 2552.

เชิดชัย อุดมพันธ์. ความสัมพันธ์ทางเชื้อสายของภาษาสะกอมกับภาษาตากใบและภาษาสงขลา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2542.

ดำ หะยะมิน. เจ้าของเรือนหลังที่ 19. สัมภาษณ์, 25 พฤษภาคม 2553.

แดง ศรีรัตน์. เจ้าของเรือนหลังที่ 9. สัมภาษณ์, 8 มิถุนายน 2553.

แดง หน่อสีบ. ผู้ดำเนินพิธีกรรมไหว้เจ้าที่เรือน. สัมภาษณ์, 4 กันยายน 2552.

ท่านพระครูบพิตรคัมภีร์ธรรม. เจ้าอาวาสวัดเกาะสวาด. สัมภาษณ์, 5 มิถุนายน 2553.

ทอง เกิดกุล. ประวัติวัดพระพุทธรูปและตำนานตำบลพร่อน, 2543. (เอกสารไม่ตีพิมพ์)

น้อม ศรีหมั่น. ผู้ดำเนินพิธีกรรมไหว้เจ้าที่เรือน. สัมภาษณ์, 14 มิถุนายน 2553.

นุ้ย คงศรี. เจ้าของเรือนหลังที่ 20. สัมภาษณ์, 26 พฤษภาคม 2553.

นุ้ย ยอดเครือ. เจ้าของเรือนหลังที่ 4. สัมภาษณ์, 1 กันยายน 2552.

นุ้ย ศรีรัตน์. เจ้าของเรือนหลังที่ 10. สัมภาษณ์, 25 สิงหาคม 2552.

บุญเกียรติ พุฒเครือ. เจ้าของเรือนหลังที่ 17. สัมภาษณ์, 13 มิถุนายน 2553.

บัว คงบุตร. ผู้ดำเนินพิธีกรรมไหว้เจ้าที่เรือน. สัมภาษณ์, 26 ธันวาคม 2552.

ประมวล เพ็งจันทร์. เดินสู่อีสร์ภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุภาพใจ, 2554.

พิณ เทพขุน. เจ้าของเรือนหลังที่ 6. สัมภาษณ์, 28 สิงหาคม 2552.

พระพรหมคุณาภรณ์. พุทธธรรม ฉบับเดิม. พิมพ์ครั้งที่ 25. นนทบุรี: โรงพิมพ์เพิ่มทรัพย์การพิมพ์, 2553.

ยิ้ม หิ้นสกุล. เจ้าของเรือนหลังที่ 3. สัมภาษณ์, 7 มิถุนายน 2553.

วิมล จิโรจพันธ์, ประชิต สกุนะพัฒน์, กนิษฐา เขยกิจวงศ์. มรดกทางวัฒนธรรมภาคใต้. พิมพ์ครั้งแรก. โรงพิมพ์แปลนพรินทร์ตั้ง : สำนักพิมพ์แสงดาว, 2551.

วันดี พิณจวรสิน. คุณค่าและความหมายทางวัฒนธรรมของเรือนไทยพื้นถิ่น. วารสารหน้าจั่ว ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 (กันยายน 2548): หน้า 36.

สกว.ภาคใต้ตอนล่าง. อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส. เอกสารในการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง วิถีชีวิตชายแดน จังหวัดนราธิวาส ตามโครงการระบบข้อมูล เพื่อการบริหารจัดการ ชายแดน (พ.ศ.2544): หน้า 11.

สวาท เสนาณรงค์. ภูมิศาสตร์ประเทศไทย. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2529.

เสถียรโกเศศ. เรื่องเล่าในไตรภูมิ. กรุงเทพฯ : คลังวิทยา, 2510.

เหลียม ดีสกุล. เจ้าของเรือนหลังที่ 11. สัมภาษณ์, 23 ธันวาคม 2552.

หวัง แดงขำ. เจ้าของเรือนหลังที่ 1. สัมภาษณ์, 1 กันยายน 2552.

อมรา ศรีสุชาติ. สายรากภาคใต้ : ภูมิลักษณะ รูปลักษณะ จิตลักษณะ. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), 2544.

อรศิริ ปาณินท์. ปัญหาการสร้างสรรคในเรือนพื้นถิ่นอุษาคเนย์ : กรณีศึกษาไทย ลาว อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ ผ่านที่ว่าง มวล และชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : เจ พรีน, 2543.

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นายณัฐพร เทพพรหม เกิดวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2520 ที่จังหวัดนราธิวาส สำเร็จการศึกษา ระดับปริญญาตรี สถาปัตยกรรมศาสตร์บัณฑิต คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ในปีการศึกษา 2544 และทำงานบริษัทวิศวกรที่ปรึกษา PH2000 จำกัด และ บริษัทดีแปลอน จำกัด ปัจจุบันรับราชการครูที่วิทยาลัยเทคนิคนราธิวาส เข้าศึกษาต่อในหลักสูตร สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต(กลุ่มวิชาประวัติศาสตร์และทฤษฎีสถาปัตยกรรม)ในปีการศึกษา 2551.